

Tập Thơ Đường Tổng Tuyển Dịch
Táng Sòng Selected Poems

Phí Minh Tâm
2017

Mục Lục

Tác Giả	Tựa Bài Thơ	Trang
	Cùng Bạn Đọc	1
Âu Dương Tu (1007-1072)	Hý Đáp Nguyên Chấn	2
Bach Cư Di (772-846)	Hong Anh Vũ	3
	Tử Vi Hoa	4
	Khúc Giang Úc Nguyên Cửu	4
	Trùng Dương Tích Thương Phú Bạch Cúc	5
	Đông Đa Văn Trùng	5
	Lâm Giang Tống Hạ Chiêm	6
	Thái Liên Khúc	6
	Triệu Thôn Hồng Hạnh	7
Bach Ngọc Thiêm (1194-1229)	Tảo Xuân	8
Cao Thích (702-765)	Biệt Đông Đại	9
	Trừ Đa Tác	9
Chu Hy (1030-1120)	Quan Thư Hữu Cảm	11
	Xuân Nhật	12
	Tâm Xuân Thi	13
Cổ Huông	Cung Từ	13
Dương Cự Nguyên (755-xxx)	Thành Đông Tảo Xuân	13
Đỗ Lai (Tống)	Hàn Đa	14
Đỗ Mục (803-853)	Tặng Biệt	15
	Lữ Túc	16
	Xích Bích Hoài Cổ	17
	Bạc Tân Hoài	17
	Khiển Hoài	18
	Thu Tịch	18
	Sơn Hành	20
	Thanh Minh	21
	Hận Biệt Thi	21
Thán Hoa	22	

<u>Đỗ Mục</u>	<u>Quá Hoa Thanh Cung</u>	23
<u>Đỗ Phủ</u> (712-770)	<u>Tuyệt Cú</u>	24
	<u>Cô Nhan</u>	25
	<u>Cuồng Phu</u>	26
	<u>Đặng Cao</u>	27
	<u>Độc Lập</u>	27
	<u>Giang Bàn Độc Bộ Tầm Hoa 1</u>	28
	<u>Giang Bàn Độc Bộ Tầm Hoa 2</u>	29
	<u>Giang Thương</u>	30
	<u>Khúc Giang Kỳ I</u>	31
	<u>Khúc Giang Kỳ II</u>	32
	<u>Lữ Da Thư Hoài</u>	33
	<u>Nguyệt Dạ</u>	34
	<u>Tặng Hoa Khanh</u>	35
	<u>Thu Hứng Kỳ 1</u>	36
	<u>Thu Hứng Kỳ 4</u>	36
	<u>Xuân Dạ Hỉ Vũ</u>	37
	<u>Dã Vọng</u>	38
	<u>Đặng Lâu</u>	39
	<u>GiangThôn</u>	41
	<u>Khách Chí</u>	42
	<u>Man Thành</u>	43
	<u>Nhật Mộ</u>	43
	<u>Thiên Mạt Hoài Lý Bạch</u>	44
	<u>Tiên Xuất Tái</u>	45
	<u>Xuân Vọng</u>	46
	<u>Nguyệt Dạ Ưc Xá Đê</u>	47
<u>Đỗ Thảm Ngôn</u> (xxx-705)	<u>Độ Tương Giang</u>	48
<u>Đỗ Thu Nương</u> (Đường)	<u>Kim Lũ Y</u>	49
<u>Đỗ Tuân Hạc</u>	<u>Tái Kinh Hồ Thành Huyện</u>	50
<u>Giả Đảo</u> (779-843)	<u>Tuyệt Cú 1</u>	50
	<u>Tuyệt Cú 2</u>	51
	<u>Độ Tang Càn</u>	52
	<u>Tâm Ân Giả Bất Ngô</u>	52
<u>Hạ Tri Chương</u> (659-744)	<u>Hồi Hương Ngẫu Thư</u>	53

<u>Hàn Ác</u>	<u>Xuân Khuê</u>	54
(Đường)	<u>Ngũ Canh</u>	55
<u>Hàn Dũ</u>	<u>Sơ Xuân Tiêu Vũ</u>	56
(768-824)	<u>Vãn Xuân</u>	56
<u>Hoa Đình Thuyền</u>	<u>Không Tựa</u>	57
<u>Tử</u> (Đường)		
<u>Kim Xương Tư</u>	<u>Xuân Oán</u>	58
<u>La Ân</u>	<u>Kỹ Vân Anh</u>	58
(833-909)	<u>Thủy Biên Ngẫu Đề</u>	59
<u>Lac Tân Vương</u>	<u>Tại Ngục Vinh Thiên</u>	60
(xxx-584)	<u>Vịnh Nga</u>	61
<u>Lâm Chấn</u>	<u>Lãnh Tuyên Đình</u>	62
(Tống?)		
<u>Lênh Hồ Sở</u>	<u>Thiếu Niên Hành</u>	63
(766-837)		
<u>Liễu Tông Nguyên</u>	<u>Giang Tuyết</u>	63
(773-819)	<u>Ngư Ông</u>	65
<u>Lục Quy Mông</u>	<u>Bạch Liên</u>	66
(xxx-881)		
<u>Lư Chiêu Lân</u>	<u>Khúc Giang Hoa</u>	66
(641-690)		
<u>Lư Luân</u>	<u>Tái Hạ Khúc</u>	67
(Đường)		
<u>Lư Mai Pha</u>	<u>Tuyết Mai</u>	68
(Tống)		
<u>Lữ Bôn Trung</u>	<u>Thụy Thi</u>	69
<u>Lương Hoàng</u>	<u>Diễm Nữ Từ</u>	70
(Đường)		
<u>Lưu Phương Bình</u>	<u>Nguyệt Đa</u>	71
(Đường)	<u>Xuân Oán</u>	71
<u>Lưu Trường Khanh</u>	<u>Đàn Cầm</u>	72
(709-780)	<u>Tống Linh Triệt</u>	73
<u>Lưu Vũ Tích</u>	<u>Xuân Tứ</u>	74

<u>Lý Bạch</u>	<u>Tảo Phát Bạch Đế Thành</u>	75
(701-762)	<u>Cửu Nhật Long Sơn Âm</u>	76
	<u>Độc Toạ Kính Đình Sơn</u>	76
	<u>Hành Lô Nan</u>	77
	<u>Lỗ Trung Đô Đông Lôu Túy Khởi Tác</u>	78
	<u>Nguyệt Hạ Độc Chương</u>	80
	<u>Quan San Nguyệt</u>	81
	<u>Tặng Nội</u>	83
	<u>Tĩnh Dạ Tứ</u>	83
	<u>Trường Môn Oán</u>	84
	<u>Vọng Thiên Môn Sơn</u>	85
	<u>Xuân Nhật Độc Chương</u>	86
	<u>Xuân Nhật Túy Khởi Ngôn Chí</u>	87
	<u>Xuân Tứ</u>	89
	<u>Mạch Thượng Tặng Mỹ Nhân</u>	89
	<u>Lục Thủy Khúc</u>	90
	<u>Đặng Kim Lăng Phương Hoàng Đài</u>	91
	<u>Cửu Nguyệt Thập Nhật Tứ Sự</u>	92
	<u>Dạ Tứ Sơn Tự</u>	93
	<u>Hạ Nhật Sơn Trung</u>	93
	<u>Ký Viễn</u>	94
	<u>Nghi Cổ</u>	95
	<u>Oán Tình</u>	96
	<u>Sơn Trung Vấn Đáp</u>	97
	<u>Tặng Uông Luân</u>	98
	<u>Tổng Mạnh Hạo Nhiên</u>	99
	<u>Tử Dạ Tứ Thời Ca</u>	100
	<u>Xuân Dạ Lạc Thành Văn Dịch</u>	102
	<u>Cổ Phong Kỳ I</u>	103
	<u>Vu Ngũ Tùng Sơn Tặng...</u>	103
	<u>Vọng Lư Sơn Bộc Bô</u>	104
<u>Lý Cao</u>	<u>Tặng Dưc Sơn Cao Tặng Duy Nghiễm</u>	104
(Đường)		
<u>Lý Gia Hựu</u>	<u>Ký Vương Xá Nhân Trúc Lôu</u>	106
(Tống)		
<u>Lý Ích</u>	<u>Dạ Thượng Thụ Hàn Thành Văn Dịch</u>	106
<u>Lý Quần Ngọc</u>	<u>Xuất Ca Cơ Tiểu Âm</u>	107
(Đường)		
<u>Lý Thân</u>	<u>Mẫn Nông</u>	109
(xxx-846)		

<u>Lý Thương Ẩn</u> (813-858)	<u>Bản Kiều Hiều Biệt</u> <u>Cầm Sát</u> <u>Giả Sinh</u> <u>Lê</u> <u>Tả Ý</u> <u>Thường Nga</u> <u>Vô Đề 4</u> <u>Phong Vũ</u> <u>Da Vũ Ký Bắc</u> <u>Nguyệt Tịch</u> <u>Tảo Khởi</u> <u>Tùy Cung</u> <u>Vô Đề 2</u> <u>Sương Nguyệt</u>	110 110 112 113 114 116 116 118 118 119 120 121 122 123
<u>Mai Hoa Ni</u>	<u>Ngô Đạo Thi</u>	124
<u>Manh Hạo Nhiên</u> (689-740)	<u>Trừ Da Hữu Hoài</u> <u>Tần Trung Cảm Thu Ký Viễn ...</u> <u>Túc Kiến Đức Giang</u> <u>Xuân Hiếu</u>	124 125 126 126
<u>Nguyên Chân</u> (779-831)	<u>Khiển Bi Hoài</u> <u>Cúc Hoa</u>	127 128
<u>Quyền Đức Dư</u> (Đường)	<u>Ngọc Đài Thê</u> <u>Lĩnh Thương Phùng Cửu Biệt...</u>	129 130
<u>Sâm Tham</u> (715-770)	<u>Xuân Mộng</u> <u>Sơn Phòng Xuân Sư</u>	131 131
<u>Tân Thao Ngọc</u> (Đường)	<u>Bản Nữ</u>	132
<u>Tào Nghiệp</u>	<u>Quan Thương Thử</u>	133
<u>Tề Kỳ</u> (Đường)	<u>Tảo Mai</u> <u>Bạch Phát</u>	134 136
<u>Thái Thương Ẩn</u> <u>Giả</u> (Đường)	<u>Đáp Nhân</u>	137
<u>Thâm Thuyên Kỳ</u> (xxx-713)	<u>Độc Bất Kiến</u>	137

<u>Thính Liễu Thiên</u>	<u>Vô Đê</u>	138
<u>Sư (Đường)</u>		
<u>Thôi Hiêu</u>	<u>Hoàng Hạc Lâu</u>	139
<u>(704-754)</u>	<u>Trường Can Hành 1 & 2</u>	140
<u>Thôi Hộ</u>	<u>Đề Thành Đô Nam Trang</u>	142
<u>(Đường)</u>		
<u>Thúc Nguyên</u>	<u>Vô Đê</u>	143
<u>(Đường)</u>		
<u>Tiền Khởi</u>	<u>Quy Nhan</u>	144
<u>(722-780)</u>		
<u>Tiết Đào</u>	<u>Vọng Xuân Từ</u>	144
<u>(768-831)</u>	<u>Uyên Ương Thảo</u>	147
<u>Tiết Tắc</u>	<u>Thu Triều Lãm Kính</u>	148
<u>(649-713)</u>		
<u>Tô Đĩnh</u>	<u>Phản Thương Kinh Thu</u>	149
<u>(670-727)</u>		
<u>Tô Thức</u>	<u>Xuân Tiêu</u>	149
<u>(1032-1085)</u>		
<u>Trần Đào</u>	<u>Lũng Tây Hành</u>	150
<u>Trần Ngọc Lan</u>	<u>Ký Phu</u>	150
<u>(Đường)</u>		
<u>Trần Tử Ngang</u>	<u>Đặng U Châu Đài Ca</u>	151
<u>(651-702)</u>		
<u>Triệu Hồ</u>	<u>Giang Lô Cảm Cựu</u>	152
<u>(810-856)</u>		
<u>Trình Hiêu</u>	<u>Xuân Nhật Ngẫu Thành</u>	153
<u>(1032-1085)</u>		
<u>Trình Cốc</u>	<u>Thập Nguyệt Cúc</u>	153
<u>(Đường)</u>		
<u>Trương Cửu Linh</u>	<u>Vọng Nguyệt Hoài Viễn</u>	154
<u>(673-740)</u>	<u>Tự Quân Chi Xuất Hỹ</u>	155
<u>Trương Hồ</u>	<u>Đề Kim Lăng Đô</u>	155
<u>Trương Húc</u>	<u>Đào Hoa Khê</u>	156
<u>(Đường)</u>		
<u>Trương Hựu</u>	<u>Hà Mãn Tử</u>	157
<u>Trương Kế</u>	<u>Phong Kiều Da Bạc</u>	157
<u>(Đường)</u>		

<u>Trương Tích</u> (765-830)	<u>Tiết Phu Ngâm</u>	158
<u>Trương Thuyết</u> (667-730)	<u>Thục Đạo Hậu Kỳ</u>	160
<u>Trương Thúc</u> (1133-1180)	<u>Lập Xuân Ngẫu Thành</u>	160
<u>Trương Trọng Tô</u> (Đường)	<u>Xuân Khuê Tứ</u>	161
<u>Tư Mã Quang</u> (1019-1086)	<u>Khách Trung Sơ Ha</u> <u>Hữu Ước</u>	161 162
<u>Từ Ngưng</u>	<u>Ức Dương Châu</u>	163
<u>Vi Thừa Khánh</u> (xxx-707)	<u>Nam Hành Biệt Đề</u>	164
<u>Vi Trang</u> (836-910)	<u>Bồ Tát Man</u>	164
<u>Vi Ứng Vật</u> (737-830)	<u>Trừ Châu Tây Giản</u>	165
<u>Vô Danh Thi</u> (Tống)	<u>Đề Bích</u>	166
<u>Vô Muộn</u>	<u>Mộ Xuân Tống Nhân</u>	167
<u>Vương An Thạch</u> (1021-1086)	<u>Nguyên Đán</u> <u>Xuân Dạ</u> <u>Mộc Phù Dung</u>	168 169 169
<u>Vương Bột</u> (649-676)	<u>Đằng Vương Các</u> <u>Tư Quy</u>	170 172
<u>Vương Chi Hoán</u> (688-742)	<u>Đặng Quán Tước Lôu</u> <u>Xuất Tái</u>	173 173
<u>Vương Duy</u> (701-761)	<u>Tây Thi Vịnh</u> <u>Cử Nguyệt Cử Nhật Úc Huỳnh Đề ...</u> <u>Hạ Nhật Quá Thanh Long Tư</u> <u>Hỷ Đề Bàn Thạch</u> <u>Lộc Trai</u> <u>Phông Lữ Dật Nhân Bất Ngô</u> <u>Quy Tung Sơn Tác</u> <u>Thanh Khê</u> <u>Thư Sự</u> <u>Tống Biệt</u>	174 175 176 177 177 178 179 180 182 182

<u>Vương Duy</u> (701-761)	<u>Tổng Xuân Từ</u>	183
	<u>Tương Tư</u>	184
	<u>Vị Thành Khúc</u>	185
	<u>Chung Nam Biệt Nghiệp</u>	185
	<u>Điều Minh Giản</u>	187
	<u>Hán Giang Lâm Thiếu</u>	188
	<u>Kỳ Thương Túc Sư Điền Viên</u>	189
	<u>Ngung Bích Trì</u>	190
	<u>Quá Hương Tích Tư</u>	191
	<u>Tap Thi</u>	191
	<u>Thù Trương Thiếu Phủ</u>	192
	<u>Tích Vũ Vãng Xuyên Trang Tác</u>	193
	<u>Tổng Biệt 1</u>	194
	<u>Trúc Lý Quán</u>	195
	<u>Thu Dạ Khúc</u>	196
<u>Vương Hàn</u> (Đường)	<u>Lương Châu Từ</u>	196
<u>Vương Kiến</u> (765?-835?)	<u>Tân Giá Nương</u>	197
	<u>Thập Ngũ Da Vong Nguyệt</u>	197
<u>Vương Kỳ</u> (Tống)	<u>Mai</u>	198
<u>Vương Tích</u> (585-644)	<u>Quá Tửu Gia</u>	199
<u>Vương Xương</u> <u>Linh</u> (698-757?)	<u>Khuê Oán</u>	199
	<u>Tống Sài Thi Ngự</u>	200
	<u>Phù Dung Lâu</u>	201
PHỤ ĐÍNH:		202
	<u>Luật Thơ Đường</u>	203
	<u>Hoa Đình Thuyền Từ</u>	224
	<u>Bá Nha Tử Kỳ</u>	230
	<u>Khiển Bi Hoài</u>	235
	<u>Lê Tinh Thiên Cổ</u>	239
	<u>Âm Ngữ Thơ Đường</u>	243

CÙNG BẠN ĐỌC

Bạn đang đọc các dòng chữ này là do chúng ta có nhân duyên văn chương với nhau. Ban đầu tôi không có ý định phổ biến Tập Thơ Đường Tống Tuyển Dịch vì nó không có gì đặc sắc. Tôi dịch thơ Đường như là một thú vui và là một thử thách cho bản thân. Tôi bắt đầu gần hai mươi năm về trước khi mà tôi còn chưa có khái niệm rõ ràng về luật của thơ Đường. Tôi tự nhủ nếu bản dịch hay làm cho người đọc thích thú thì thật tốt, nhưng nếu không hay, không gọi được sự chú ý thì cũng tốt vì tôi đã tìm được niềm vui trong lúc nghiên cứu bài thơ và học hỏi thêm nhiều điều thú vị.

Bạn sẽ thấy có một số bài không đúng niêm vận mà gần giống như thơ tự do. Đó là những bản dịch đầu tiên mà tôi không sửa đổi. Ngoài ra còn có vài bản dịch không đúng nghĩa, khô khan, gượng ép... Nếu có bài nào chưa hoàn chỉnh, xin bạn cứ tự nhiên viết lại vì không ai giữ bản quyền thơ Đường.

Tôi không có tâm hồn thơ mộng để có thể nghĩ ra các ý tứ cho một bài thơ hay. Thì đây trong hơn 50.000 bài thơ Đường cũng có trăm ngàn bài hay với tình tiết đầy đủ. Ý thơ đã có sẵn, dàn bài cũng có sẵn, số chữ cũng đã được ấn định. Người dịch chỉ cần điền các chữ thích hợp là có bài thơ. Nếu thích bạn có thể dịch thử một bài thơ như tôi đã làm. Thơ dịch không thể hay bằng nguyên tác vì thiếu cảm xúc của thi nhân. Dịch thơ Đường vừa là một thách thức toán học cho người dịch vừa là một cách cung cấp tài liệu cho người đọc không có sẵn nguyên tác cũng như vốn Hán ngữ để tiếp cận bài thơ.

Tập thơ này không thể đến với các bạn nếu không có nhiều người đã khuyến khích và giúp tôi thực hiện. Trước tiên là anh Trần Tuấn Kiệt vừa là bạn vừa là thầy đã “dạy” tôi về thơ Đường. Hai anh Võ Phá và Trần Quốc Dũng đã đọc bản nháp từ năm 2010, giúp thống nhất các nguyên tác với chữ phồn thể, chọn lựa các phiên âm Hán Việt, sửa chữa các chỗ dịch không chính xác... Vợ tôi đã sửa lại các lỗi chính tả, dấu hỏi ngã và các câu văn tối nghĩa... Tôi chân thành cảm ơn tất cả mọi người đã giúp tôi.

Dù nhận được nhiều sự giúp đỡ như vậy, tập thơ này chắc chắn cũng còn nhiều khiếm khuyết ngoài ý muốn. Những sơ xuất này hoàn toàn do sự thiếu sót của tôi. Mong các bạn niệm tình góp ý. Phí Minh Tâm

Âu Dương Tu 歐陽修

Nguyên Tác:

戲答元珍

春風疑不到天涯
二月山城未見花
殘雪壓枝猶有桔
凍雷驚筍欲抽芽
夜聞歸雁生鄉思
病入新年感物華
曾是洛陽花下客
野芳雖晚不須嗟

Phiên âm:

Hý Đáp Nguyên Chấn

Xuân phong nghi bất đáo thiên nhai
Nhị nguyệt sơn thành vị kiến hoa
Tàn tuyết áp chi do hữu cật
Đông lôi kinh duẩn dục trừu nha
Đạ văn qui nhạn sinh hương tứ
Bệnh nhập tân niên cảm vật hoa
Tằng thị Lạc dương hoa hạ khách
Dã phương tuy văn bất tu ta.

Dịch thơ:

Vui Đáp Nguyên Chấn

Gió Xuân có đến phương trời xa
Thành núi tháng hai chưa thấy hoa
Cành quất trĩu quả còn tuyết bám
Sâm rền măng vọt nhú mầm ra
Đêm nghe nhận gọi chạnh lòng nhớ
Chớm bịnh đầu năm cảm cảnh nhà
Từng được thưởng hoa nơi đất Lạc
Hương hoa tuy muộn chớ kêu ca.

Chú thích:

Trong các bản chữ Hán, tựa đề của bài này là Đáp Đinh Nguyên Trân (答丁元珍). Sách Ngô Văn Phú có ghi chú Đinh Nguyên Chấn là bạn văn chương và bạn thân của Âu Dương Tu. Dịch là Nguyên Chấn có lẽ không sai. Tuy nhiên nhìn thoáng qua, người đọc có thể nhầm với Nguyên Chấn, thi sĩ đời Trung Đường bạn của Bạch Cư Dị.

Ngoài ra, trong câu 3 chữ Cật không biết có phải là phiên âm của chữ 桔 hay không và nghĩa là gì? Bản chữ Hán viết là 橘 = Quất. Bản tiếng Anh dịch là oranges cũng không sai.

Translation by Red Pine in Poems of the Masters

In Reply To Yuan-Chen

*Spring wind I guess doesn't reach this side of Heaven
This mountain town in March is still devoid of flowers
Oranges still hang from snow-laden branches*

*Dreaming bamboo shoots are startled by cold thunder
Honking geese at night make me think of home
Nursing last year's illness I feel the season's pulse
Formerly a guest in the garden of Loyang
Why should I care if country plants bloom late.*

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

紅鸚鵡
(商山路逢)
安南遠進紅鸚鵡
色似桃花語似人
文章辯慧皆如此
籠檻何年出得身

Phiên Âm:

Hồng Anh Vũ
(Thương Sơn Lộ Phùng)
An Nam viễn tiến hồng anh-vũ
Sắc tự đào hoa ngữ tự nhân
Văn chương biện tuệ giai như thử
Lung hạm hà niên xuất đắc thân.

Dịch Nghĩa:

Con Vẹt Đỏ (Gặp Trên Đường Thương Sơn)

An Nam* từ xa gửi biếu con vẹt hồng
Màu tựa hoa đào, tiếng tựa người
Văn bài, cái lý, suy nghĩ, đều như thế cả
Lồng cũ, năm nào thoát được thân.

Dịch Thơ:

Con Vẹt Đỏ

Nước Nam triều cống vẹt màu hồng
Lông tựa hoa đào tiếng nói trong
Lý luận nghĩ suy như đó vậy
Bao giờ thân thoát sống ngoài lồng.

The Red Parrot by Bai Juyi

Annam, a far away land, offered a red parrot.
Its plumage is like cherry blossom. It talks like a human,
It composes, it reasons, and it thinks as such.
When will it succeed escaping the wooden cage?

Chú Thích:

*Nước Nam ta lệ thuộc nước Tàu vào đời Nhà Đường và hàng năm phải triều cống. Năm 679, Đường Cao Tông đổi tên đất Giao Châu thành An Nam Đô Hộ Phủ. Bài thơ của Bạch Cư Dị là một thách thức và cũng là một lời tiên đoán cho nền tự chủ

của Việt Nam đối với Trung Hoa sau hơn 1000 năm bị thống trị.

Note: Giao Chau (old Vietnam) was a Chinese colony and had to make yearly offering to the Chinese emperor. In 679, Tang Gao Zong renamed it An Nam, meaning Pacified South. In this poem, Bai Juyi paid respect to the Annamese. The poem was not only a challenge, but also a prediction of Vietnam independence after more than a thousand years of Chinese domination from 111 BC to 939 AD.

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

紫薇花
絲綸閣下文章靜
鍾鼓樓中刻漏長
獨坐黃昏誰是伴
紫薇花對紫薇郎

Phiên Âm:

Tử Vi Hoa

Ti luân các hạ văn chương tĩnh
Chung cổ lầu trung khắc lậu trường
Độc tọa hoàng hôn thùy thị bạn
Tử vi hoa đối tử vi lang

Dịch Nghĩa:

Dưới gác Ti Luân không còn bàn luận chuyện văn chương
Trong lầu chuông trống thời khắc cứ dài ra
Ngồi một mình đến chiều ai là bạn cùng lú
Chỉ có hoa tường vi đối mặt với người yêu hoa.

Dịch Thơ:

Hoa Tường Vi

Văn chương dưới gác đà yên lặng
Chuông trống lầu canh đêm vắng xa
Ai bạn cùng trang chiều sáng tối
Tường vi đối mặt kẻ yêu hoa.

Chú Thích:

1. Ti Luân Các: Có sách viết là Mịch Luân Các, nơi vua ban bố chiếu thư

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

曲江憶元九
春來無伴閑游少
行樂三分減二分
何況今朝杏園里
閑人逢盡不逢君

Phiên Âm:

Khúc Giang Ức Nguyên Cửu

Xuân lai vô bạn nhàn du thiếu
Hành lạc tam phân giảm nhị phân
Hà huống kim triêu hạnh viên lý
Nhàn nhân phùng tận bất phùng quân

Dịch Thơ:

Trên Sông Khúc Nhớ Nguyên Cửu

Xuân về không bạn ít đi chơi

Thú đạo ba phần hai đã voi

Vườn Hạnh sáng nay đông đủ mặt

Gặp nhiều quen biết thấy đâu người.

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

重陽席上賦白菊
滿園花菊郁金黃
中有孤叢色似霜
還似今朝歌酒席
白頭翁入少年場

Phiên Âm:

Trùng Dương Tịch Thượng Phú Bạch Cúc

Mãn viên hoa cúc uất kim hoàng

Trung hữu cô tùng sắc tự sương

Hoàn tự kim triều ca tử tịch

Bạch đầu ông nhập thiếu niên trường.

Dịch Nghĩa:

Hoa cúc đầy vườn vàng như nghệ

Giữa có một chùm lè loi màu như sương

Cũng giống như sáng nay trong bàn tiệc

Có một ông già đầu bạc ngồi giữa đám tuổi trẻ.

Dịch Thơ:

Vịnh Cúc Trắng Ngày Trùng Dương Trên Bàn Tiệc

Cúc vàng như nghệ đầy vườn hoa

Một cụm lè loi sắc trắng ngà

Tại tiệc hôm nay cũng thế đấy

Giữa đàn trai trẻ một ông già.

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

冬夜聞蟲
蟲聲冬思苦於秋
不解愁人聞亦愁
我是老翁聽不畏
少年莫聽白君頭

Phiên Âm:

Đông Dạ Văn Trùng

Trùng thanh đông tứ khổ ư thu

Bất giải sầu nhân văn diệc sầu

Ngã thị lão ông thính bất úy

Thiếu niên mạc thính bạch quân đầu

Dịch Nghĩa:

Tiếng dế đêm đông ý tứ nào nùng hơn mùa thu,

Kẻ không biết buồn nghe cũng phải buồn.

Ta đã già rồi, nghe chẳng sợ gì,

Tuổi trẻ đừng nghe vì nghe thì sẽ bạc đầu.

Dịch Thơ:

Đêm Đông Nghe Tiếng Đé

Đé đông áo nảo vượt thu sầu
Bình thản nghe lâu cũng thấy rầu
Nhưng kẻ già này đâu có sợ
Tuổi non thì chớ bạc đầu mau.

*Tiếng đé đêm đông thu kém sầu
Không buồn nghe mãi dạ nao nao
Già nua như lão đâu chi sợ
Tuổi trẻ chớ nghe chóng bạc đầu.*

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

臨江送夏瞻
悲君老別我沾巾
七十無家萬里身
愁見舟行風又起
白頭浪里白頭人

Phiên Âm:

Lâm Giang Tống Hạ Chiêm

Bi quân lão biệt ngã triêm cân
Thất thập vô gia vạn lý thân
Sầu kiến chu hành phong hựu khởi
Bạch đầu lãng lý bạch đầu nhân.

Dịch Thơ:

Tiền Hạ Chiêm Ở Sông Lâm

Xót tiền bạn đi khăn ướt nhòa
Bảy mươi vạn dặm thân không nhà
Buồn nhìn gió thổi thuyền rời bến
Sóng bạc nhấp nhô đưa lão già.

Farewell to Xia Zhan on the Lin River

Seing of my old friend, my handkerchief was soaked
He is seventy and has no home within ten thousand miles
Sadly I watched his boatleaving as the wind began to blow
White headed waves surrounded a white headed man.

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

採蓮曲
菱葉滢波荷颭風
荷花深處小船通
逢郎欲語低頭笑
碧玉搔頭落水中

Phiên Âm:

Thái Liên Khúc

Lăng diệp oanh ba hà chiêm phong
Hà hoa thâm xứ tiểu thuyền thông
Phùng lang dục ngữ đê đầu tiếu
Bích ngọc tao đầu lạc thủy trung.

Dịch Nghĩa:

Khúc hát hái sen

Sóng đong đưa lá ấu, hoa sen rung rinh trước gió
Giữa đám hoa sen rậm rạp, chiếc thuyền nhỏ lướt qua
Gặp chàng muốn ngỏ lời, nhưng chỉ cúi đầu cười
Cây trâm ngọc bích cài đầu bỗng rơi xuống nước.

Dịch Thơ:

Sóng đưa lá ấu gió rung hoa
Rẻ đám hoa sen thuyền lướt qua
Muốn nói cùng chàng cười khẽ cuối
Rơi vào đáy nước chiếc kim thoa.

The Song of Collecting Lotus Flowers by Bai Juyi

Waves swung the leaves and the flowers danced with the wind
Among the dense lotus patch, a small boat glided smoothly
Seeing him, she wanted to talk, but only smiled and slightly tilted her head
Her jade hair pin felled into the water.

Bạch Cư Dị 白居易

Nguyên Tác:

趙村紅杏
趙村紅杏一年開
十五年中看幾回
七十三人難再到
今年來是別花來

Phiên Âm:

Triệu Thôn Hồng Hạnh

Triệu thôn hồng hạnh nhất niên khai
Thập ngũ niên trung khán kỷ hồi
Thất thập tam nhân nan tái đáo
Kim niên lai thị biệt hoa lai

Dịch Nghĩa:

(hoa hạnh đỏ ở thôn Triệu)
(hoa hạnh đỏ ở thôn Triệu năm nào cũng nở)
(trong 15 năm [ta] có lại xem vài lần)
(người 73 tuổi khó mà lại thăm hoài)
([cho nên] năm nay đến là để từ biệt hoa mà đến)

Dịch Thơ:

Thôn Triệu hằng năm hạnh nở hoa
Mười lăm năm ngắm hạnh nhanh qua
Bảy mươi ba tuổi khó về lại
Ta đến năm này từ giả hoa.
Mỗi năm hạnh đỏ nở hoa
Mười lăm năm Thôn Triệu ta về ngắm
Bảy ba tuổi khó đi thăm
Năm nay trở lại là năm giả từ.

Bạch Ngọc Thiềm 白玉蟾

Nguyên Tác:

早春

南枝才放兩三花
雪裡吟香弄粉些
啗啗著煙濃著月
深深籠水淺籠沙

Phiên Âm:

Tảo Xuân

Nam chi tài phóng lưỡng tam hoa
Tuyết lý ngâm hương lộng phấn ta
Đạm đạm trước yên nùng trước nguyệt
Thâm thâm lung thủy thiên lung sa

Dịch Nghĩa :

Cảnh Nam chớm nở vài ba đóa hoa (mai).

Trong tuyết nhả hương bốn cột phấn hoa.

Nhàn nhạt lòng khói sương, đắm bóng dưới trăng.

Lúc in bóng xuống dòng nước sâu, lúc soi bóng bên bờ cát.

Dịch Thơ:

Xuân Sớm

Cảnh Nam chớm nở vài ba đóa

Giữa tuyết hương thắm cột phấn hoa

Nhàn nhạt hơi sương trăng ánh sạm

Bóng in đáy nước cát chan hòa

Ghi Chú: Trong câu 1, BNT dùng cảnh Nam của mai chớm nở để nói thời điểm cuối Đông và dấu hiệu của Xuân. Câu 2 ví hoa mai chớm nở như một phụ nữ với hương thơm và mỹ phẩm. Câu 3 và 4 nhìn hoa mai trong hai môi trường khác nhau, thấy mai nhạt nhòa trong sương và thắm dưới ánh trăng. Nơi nước sâu, bóng mai lồng vào nước và nơi cạn thì hòa với màu cát.

Tác giả : Bạch Ngọc Thiềm (1194-1229) đạo gia trong thời Nam Tống, tự Như Hối, hiệu Hải Quỳnh Tử, vốn họ Cát, tên Trường Canh, nguyên quán Mân Thanh (nay là Phúc Kiến), sau đến ở Lô Châu (nay là thành phố Hải Khẩu, tỉnh Hải Nam), kế nghiệp họ Bạch nên đổi là Bạch Ngọc Thiềm, ông bác học, giỏi thư pháp, hội họa, theo học đạo ở Vũ Di Sơn, khoảng thời Gia Định (niên hiệu của Tống Ninh Tông 1208) được triệu đến kinh đô phong là Tử Thanh minh đạo chân nhân, là một trong ngũ tổ của đạo giáo Nam Tống.

Cao Thích 高適

Nguyên Tác:

別董大
千裏黃雲白日曛
北風吹雁雪紛紛
莫愁前路無知己
天下誰人不識君

Phiên Âm:

Biệt Đồng Đại
Thiên lý hoàn vân bạch nhật huân
Bắc phong xuy nhạn tuyết phân phân
Mạc sầu tiền lộ vô tri kỷ
Thiên hạ hà nhân bất thức quân.

Dịch nghĩa:

Ngàn dặm mây vàng, ban ngày bóng nhạt
Gió bắc khởi nhạn (bay về nam), tuyết bời bời
Chớ buồn con đường phía trước không có người tri kỷ
Sao lại có người trong thiên hạ không biết đến anh.

Dịch Thơ:

Chia Tay Đồng Đại
Ngàn dặm mây vàng bóng nhạt hanh
Gió đông đẩy nhạn tuyết rơi nhanh
Chớ buồn lo trước không bằng hữu
Thiên hạ ai người chẳng biết anh.

Cao Thích 高適

Nguyên Tác:

除夜作
旅館寒燈獨不眠
客心何事轉淒然
故鄉今夜思千里
愁鬢明朝又一年

Phiên Âm:

Trừ Dạ Tác -
Lữ quán hàn đặng độc bất miên
Khách tâm hà sự chuyển thê nhiên
Cố hương kim dạ tư thiên lý
Sương mãn minh triều hựu nhất niên.

Dịch Nghĩa:

Viết Trong Đêm Giao Thừa

Quán trọ, mình ta đơn côi, ánh đèn lạnh chiếu vào ta khiến ta không ngủ được
Lòng khách vì lẽ gì tự nhiên chuyển sang buồn bã, lạnh lẽo
Đêm nay nơi quê nhà cách xa ngàn dặm người thân chắc đang nhớ đến ta, (lòng ta cũng vậy)
Sáng mai lại là năm mới, mái tóc lại thêm bao sợi bạc rồi

Dịch Thơ:

Làm Đêm Trừ Tịch

Đèn dầu quán lạnh thức âm thầm
Cớ sự bồn chồn chẳng yên tâm
Đêm nhớ quê hương ngàn dặm cách
Sáng mai đầu bạc lại thêm năm.

Chú Thích:

Cao Thích 高適 (702-765), tên chữ là Đạt Phu 達夫, người Thương Châu (nay là tỉnh Hà Bắc). Năm Khai Nguyên thứ 22 (Đường Huyền Tông), ông theo giúp Tín An Vương lên biên tái đánh giặc Khiết Đan, sau đó lại đi du ngoạn ở vùng Hà Nam. Cho đến năm 40 tuổi, Cao Thích còn lận đận, sống đời áo vả lang thang đây đó. Sau đó được người cất nhắc, thi đỗ hữu đạo quan và được lên làm quan ở Trường An. Ông được giữ chức huyện úy. Tâm tính ông không hợp với chức này, thường làm thơ than thở. Sau đó thăng Tiết độ sứ ở Hà Tây. Khi An Lộc Sơn nổi loạn, ông tắt đường đến với Huyền Tông ở Hà Trì, dâng thư nói về nguyên nhân thất bại ở cửa ải Đông Quan được làm Giám nghị đại phu. Sau có công đánh dẹp Vĩnh Vương Lý Lân, được Đường Túc Tông thăng tước hầu ở Bột Hải.

Ông đi nhiều, thông cảm với nỗi khổ của dân chúng nên thơ có tính hiện thực khá cao. Ông miêu tả đời sống điêu linh của dân chúng và phơi trần những cảnh bất công, bất hợp lí của xã hội đương thời.

Cao Thích cũng thích lối thơ cảm hoài, vịnh sử, nhưng đặc sắc của thơ Cao Thích chính là những bài thơ đầy khí phách về biên tái.

Yên Ca hành là bài thơ được các binh sĩ truyền tụng và nhiều người yêu thích.

Chu Hy 朱熹

Nguyên Tác:

觀書有感
半畝方田一鑿開
天光雲影共徘徊
問渠那得清如許
爲有源頭活水來

Phiên Âm:

Quan Thư Hữu Cảm

Bán mẫu phương điền nhất giám khai
Thiên quang vân ảnh cộng bồi hồi
Vấn cừ na đắc thanh như hứa
Vị hữu nguyên đầu hoạt thủy lai.

Dịch Nghĩa:

Nửa mẫu ruộng vuông như cái gương mở ra
Ánh sáng và bóng mây chung lại làm thấy bồi hồi xao xuyến
Hỏi làm sao con ngòi được trong như thế
Phải chăng nước từ đầu nguồn chảy mãi không ngừng.

Dịch Thơ:

Ngòi Đục Sách Cảm Hứng

Nửa mẫu ruộng vuông tựa cái gương
Nắng trời mây bóng gọi sâu vương
Vì sao ngòi được luôn trong vắt
Nước chảy luôn trôi tự cội nguồn.

Ghi Chú:

Chu Hy: (1030-1120) tự Nguyên Hối người Vụ Nguyên (nay thuộc Giang Tây) là nhà lý học tên tuổi của thời Nam Tống.

Chu Hy 朱熹

Nguyên Tác:

春日
勝日尋芳泗水濱
無邊光景一時新
等閑識得東風面
萬紫千紅總是春

Phiên Âm:

Xuân Nhật

Thắng nhật tầm phương Tứ thủy tân
Vô biên quang cảnh nhất thời tân
Đẳng nhàn thức đắc đông phong diện
Vạn tử thiên hồng tổng thị xuân

Dịch Nghĩa:

Ngày đẹp trời đi tìm hoa thơm cỏ lạ đến bến sông Tứ
Quang cảnh lớn rộng đâu đâu bây giờ cũng mới mẻ
Có thanh thoi mới nhận thức được mặt gió Đông
Vạn tía ngàn hồng gộp lại làm mùa Xuân.

Dịch Thơ:

Ngày Xuân

Ngày đẹp thường hoa đến bến sông
Đất trời đổi mới khắp xa gần
Thành thơ mới biết gió đông đến
Muôn tí ngàn hồng tạo vẻ xuân.

Nguyên Tác:

尋春詩

川原紅綠一時新
暮雨朝晴更可人
書冊埋頭何日了
不知拋卻去尋春

Chu Hy 朱熹

Phiên Âm:

Tìm Xuân Thi

Xuyên nguyên hồng lục nhất thì tân
Mộ vũ triều tình canh khả nhân
Thư sách mai đầu hà nhật liễu
Bất tri phao tức khứ tìm xuân

Dịch Nghĩa:

Thơ Tìm Xuân

Trên sông và ngoài đồng màu đỏ màu xanh tươi tắn nhất thời
Mưa đêm sáng tạnh ung với lòng người
Vùi đầu vào sách biết ngày nào mới hiểu biết
Chẳng biết ném quách sách để đi tìm mùa Xuân.

Looking for Spring by Shu Xi

On the river and in the field red and green are fresh for the season
It rained at night and stopped at day break, that's what people like
Burrying your head in the books, when will you undestand?
Throw the books away and go fetch Spring.

Translation by Tam M Phi

Dịch Thơ:

Tìm Xuân

Cỏ hoa xanh đỏ đầy đồng
Đêm mưa sáng tạnh ung lòng người ta
Vùi vào sách ngẫm không ra
Sao chẳng ném quách đi mà tìm Xuân

Cổ Huống 顧況

Nguyên Tác:

宮詞

玉樓天半起笙歌
風送宮嬪笑語和
月殿影開聞夜漏
水晶簾捲近秋河

Phiên Âm:

Cung Từ

Ngọc lâu thiên bán khởi sanh ca
Phong tống cung tần tiếu ngữ hòa
Nguyệt điện ảnh khai văn dạ lậu
Thủy tinh liêm quyển cận thu hà.

Dịch Nghĩa:

Bài Hát Trong Cung

Trên toà Ngọc Lâu cao ngất trời, khởi hát có sênh hoà nhịp
Thoảng trong gió có giọng cười đùa của cung tần
Khi trăng lên, ta nghe tiếng giỏ giọt của đồng hồ nước
Cuốn rèm thủy tinh lên, ta thấy dải Ngân Hà thật gần

Dịch Thơ:

Lầu ngọc lưng trời vang tiếng ca
Cung tần cười nói gió đưa xa
Trăng lên rõ tiếng đồng hồ giọt
Rèm cuốn y như cận thiên hà.

A Palace Song by Gu Kuang

High above, from a jade chamber, songs float half-way to heaven,
The palace-girls' gay voices are mingled with the wind
When the moon shines, you could hear a water-clock drip
When the curtain is wide open, you face the River of Stars.

Dương Cự Nguyên 楊巨源

Nguyên Tác:

城東早春

詩家清景在新春
綠柳才黃半未勻
若待上林花似錦
出門俱是看花人

Phiên Âm:

Thành Đông Tảo Xuân

Thi gia thanh cảnh tại tân xuân
Lục liễu tài hoàng bán vị quân
Nhược đãi Thượng lâm (2) hoa tự cảm
Xuất môn câu thị khán hoa nhân.

Dịch Nghĩa:

Nhà thơ đang đứng trước cảnh sắc xanh của xuân mới
Lá liễu xanh chớm vàng hai phần chưa đều
Nếu chờ rừng Thượng hoa đẹp như gấm
Ai cũng ra khỏi nhà cùng đi thưởng hoa.

Dịch thơ:

Xuân Sớm Ở Thành Đông

Thi nhân cảm kích cảnh mùa xuân
Vàng chớm liễu xanh chưa nửa phần
Rừng Thượng đến ngày hoa tợ gấm
Thưởng hoa đông đảo khách tao nhân.

Ghi Chú:

(1) Dương Cự Nguyên: tự Cảnh Sơn, thi nhân thời Trung Đường sanh năm 755, không rõ năm mất, đỗ tiến sĩ năm Trinh Nguyên tác giả 148 bài thơ

(2) Thượng lâm: vườn cây cỏ, một cảnh đẹp ở Thành Đông.

Đỗ Lai 杜來

Nguyên Tác:

寒夜 客來茶當酒
竹爐湯沸火初紅
尋常一樣窗前月
才有梅花便不同

Phiên Âm:

Hàn Dạ

Hàn dạ khách lai trà đáng tửu
Trúc lô thăng phát hỏa sơ hồng
Tầm thường nhất dạng song tiền nguyệt
Tài hữu mai hoa tiện bất đồng.

Dịch Nghĩa:

Đêm Lạnh

Đêm lạnh khách đến gọi trà thế rượu
Lò lửa tre mới nhóm phát ra ánh hồng
Trăng trước cửa một dạng bình thường
Giới có hoa mai có vẻ riêng không hòa đồng.

Dịch Thơ:

Đêm lạnh khách dùng trà thế rượu
Lửa tre vừa bén ánh hồng hồng
Ngoài song trăng sáng không chi lạ
Chỉ có hoa mai vẻ bất đồng.

Đỗ Lai đời Tống, còn có tên là Đỗ Tiểu Sơn, tự Tiểu Dã, người Đình Giang (nay là Lâm Xuyên, Chiết Giang) là mạc khách của quan thái phó Hứa Quốc. Ông là bạn học cùng thầy với Vương An Thạch.

ĐỖ MỤC 杜牧

Nguyên Tác:

贈別二首

娉娉裊裊十三餘
豆蔻梢頭二月初
春風十裏揚州路
卷上珠簾總不如

多情卻似總無情
唯覺尊前笑不成
蠟燭有心還惜別
替人垂淚到天明

Phiên Âm:

Tặng Biệt Nhị Thủ

Phình phình niệu niệu thập tam dư
Đậu khấu tiêu đầu nhị nguyệt sơ
Xuân phong thập lý dương châu lộ
Quyển thượng châu liêm tông bất như.

Đa tình tức tự tổng vô tình
Duy giác tôn tiền tiếu bất thành
Lạp chúc hữu tâm hoàn tích biệt
Thế nhân thù lệ đáo thiên minh

Dịch Nghĩa:

Với thân hình xinh đẹp, thon thả, nàng mới hơn mười ba tuổi
Trông giống như ngọn cây đậu khấu lúc đầu tháng hai.
Gió xuân trên mùi dậm đường đến Dương Châu
Có cuốn hết rèm châu lên, cũng chẳng ai bằng được nàng.
Đa tình mà lại giống như vô tình
Chỉ biết rằng trước chén rượu, không sao vui cười lên nổi
Ngọn nến kia có lòng, vẫn còn tiếc thương cho cuộc biệt ly
Vì người mà rơi lệ cho đến khi trời sáng.

Dịch Thơ:

Hai bài Tặng Biệt

Đẹp xinh yếu điệu quá mười ba
Như khấu tháng hai chớm nở hoa
Mùi dậm Dương Châu xuân gió mát
Chẳng ai sánh được nét mặn mà.

Tình đấm đêm nay lại lạnh lờ
Rượu nồng khó tạo nụ cười vờ
Có lòng nên cảm buồn ly biệt
Nhỏ lệ thay ta đến sáng mờ.

Parting by Du Mu

So slender, so gracefull, more than thirteen,
Like a bud on a twig in February.
On the ten miles to Yang Chow, have not seen
When the bead curtains are raised, anyone more lovely.
Love tonight seems without passion.

The wine fails to a smile bring.
The wax candle, sad at our separation,
Shed tears for us until the morning.

Ghi Chú:

Theo Thiều Chửu Hán Việt Tự Điển, cây đậu khấu, mọc ở xứ nóng, quả như quả nhãn, thứ trắng gọi là bạch đậu khấu, thứ đỏ gọi là hồng đậu khấu đều dùng để làm thuốc. Đậu khấu còn có nghĩa là thiếu nữ xinh xắn mười ba, mười bốn tuổi.

Nguyên Tác:

旅宿
旅館無良伴
凝情自悄然
寒燈思舊事
斷雁警愁眠
遠夢歸侵曉
家書到隔年
滄江好煙月
門繫釣魚船

Đỗ Mục 杜牧

Phiên Âm:

Lữ Túc

Lữ quán vô lương bạn
Ngưng tình tự tiểu nhiên
Hàn đăng tư cựu sự
Đoạn nhạn cảnh sầu miên
Viễn mộng qui xâm hiếu
Gia thư đáo cách niên
Thương giang hảo yên nguyệt
Môn hệ điều ngư thuyền

Dịch Nghĩa:

Lữ quán không người ai đối ẩm
Tâm tư như chất như vương ý sầu
Bên đèn le lói, muội (khói) đen
Nhạn kêu len vào giấc ngủ buồn sóng thu
Dù ai giấc mộng hoài cố quận
Thư nhà đến đã một năm hơn ...
Sông buồn quyện lẫn sương mù và trăng mờ
Thuyền câu đậu bãi quán buồn cửa bên.

Dịch Thơ:

Đêm Nơi Quán Trọ

Quán trọ đìu hiu thiếu bạn hiền
Tâm tư khép chặt nỗi niềm riêng
Bên đèn leo lét, ôn sầu cũ
Cô nhạn kêu tan giấc ngủ yên
Tĩnh giấc hoài hương trời chập sáng
Hơn năm mới đọc thư nhà biên
Trên sông rét lạnh trăng mờ tỏa
Ngoài cửa quán đêm một khách thuyền.

A Night At A Tavern by *Du Mu*

I stayed at a tavern with no friends.
Loneliness and grief overcame my spirit.
Under the cold lamp, I reminisced the past.
A lost wildgoose cry woke me from my sleep.
Awaken at dawn from a homeward dream,
I read, a year late, a letter from home.
The moon shone over fog on the cold river
And a fisherman boat moored at the inn's door.

Đỗ Mục 杜牧

Nguyên Tác:

赤壁懷古
折戟沈沙鐵未銷
自將磨洗認前朝
東風不與周郎便
銅雀春深銷二喬

Phiên Âm:

Xích Bích Hoài Cổ

Chiết kích trầm sa thiết vị tiêu
Tự tương ma tẩy nhận tiền triều
Đông phong bất dữ Chu Lang tiện
Đồng Tước xuân thâm tỏa nhị Kiều

Dịch Nghĩa:

Mũi kích gãy nằm trong cát, sắt chưa mòn hết
Tự tay mình mài giũa, đã nhận thấy dấu vết triều đại vừa qua
Nếu gió đông không thuận tiện giúp Chu Du
Thì cảnh xuân thâm nghiêm của Đồng Tước (quân Tào) đã giữ
được hai nàng Kiều

Dịch Thơ:

Kích vùi trong cát chưa tiêu
Giũa mài thấy vết của triều ngày xưa
Gió Đông có phụ Chu Du
Cảnh Xuân Đồng Tước cũng lưu hai Kiều.

Ghi Chú:

Xích Bích là một khúc sông trên Trường Giang thuộc tỉnh Hồ Bắc. Đời chiến quốc, nguyên soái Chu Du nhờ gió đông nổi lên mới dùng hỏa công đốt cháy các chiến thuyền của Tào Tháo. Không có chiến thắng này có lẽ Nhị Kiều đã bị quân Tào kè chế ở đất Bắc.

Nhị Kiều: tức Đại Kiều, vợ của Tôn Sách, và Tiểu Kiều, vợ của Chu Du. Khi Khổng Minh khích Chu Du đánh Tào Tháo, có nói rằng: "Tào Tháo thường nói xây đài Đồng Tước để khi chiếm được Đông Ngô, sẽ bắt Đại Kiều và Tiểu Kiều về ở đây

để mua vui lúc tuổi già." Nền cũ của đài Đồng Tước nay còn ở huyện Lâm Chương, tỉnh Hà Nam.

The Purple Cliff by Du Mu Translation by *Witter Bynner*:

*On a part of a spear still unrusted in the sand
I have burnished the symbol of an ancient kingdom...
Except for a wind aiding General Chou Yu,
Spring would have sealed both Ch'iao girls in Copper-Bird
Palace*

Nguyên Tác:	Đỗ Mục 杜牧
泊秦淮	Phiên Âm:
煙籠寒水月籠沙	Bạc Tàn Hoài
夜泊秦淮近酒家	Yên lung hàn thủy nguyệt lung sa
商女不知亡國恨	Dạ bạc Tàn Hoài cận tửu gia
隔江猶唱後庭花	Thương nữ bất tri vong quốc hận
	Cách giang do xướng Hậu Đình Hoa

Dịch Nghĩa:

Thuyền Đậu Sông Tàn Hoài

Khói lan tỏa trên nước lạnh , ánh nguyệt lan trên cát
Buổi đêm đậu thuyền tại bến sông Tàn Hoài cạnh quán rượu
Cô gái trẻ không biết đến nỗi hận mất nước
Ở bên kia sông còn hát khúc Hậu Đình Hoa

Dịch Thơ:

Khói mờ trên nước cát trắng hòa
Đậu bến sông Hoài cạnh tửu gia
Cô ả biết đâu hờn mất nước
Bên sông còn hát khúc Đình Hoa.

Ghi Chú:

Tàn Hoài: tên con sông từ tỉnh Giang Tô chảy lên phía Bắc vào sông Trường Giang.

Hậu Đình Hoa: tên khúc hát làm trong buổi tiệc của vua Trần Hậu Chủ và Trương Quý Phi thời Nam Bắc triều.

Mooring at Chien-Wei River by Du Mu

Vapor covered the cold water and moonlight the sand
We moored at Chien Wei dock by a wine house
Bitterness of losing one's country, she did not understand
"Flower Behind the Palace", the singing girl sang loud.

Nguyên Tác:

遣懷

落魄江湖載酒行
楚腰纖細掌中輕
十年一覺揚州夢
贏得青樓薄倖名

Đỗ Mục 杜牧

Phiên Âm:

Khiển hoài

Lạc phách giang hồ đái tửu hành
Sở yêu tiêm tế chương trung khinh
Thập niên nhất giác Dương Châu
mộng
Doanh đắc thanh lâu bạc hãnh danh.

Dịch Nghĩa:

Bơ vơ lưu lạc trên chôn giang hồ ôm bầu rượu lang thang
Ở nơi có những người con gái lưng thon, nhỏ bé mũm mĩm
Mười năm ở Dương Châu bỗng bừng tỉnh giấc mộng
Được cái tiếng phụ bạc trong chôn lầu xanh.

Dịch Thơ:

Giang hồ phiêu bạt kiếp lưu linh
Má phấn lưng ong dáng trữ tình
Hào phóng mười năm bừng tỉnh giấc
Lầu xanh nổi tiếng hãnh danh mình.

Ghi Chú: Bài thơ tự thán này có nhiều tình cảm mâu thuẫn phức tạp, vừa hối tiếc vừa hãnh diện vừa nuôi tiếc.

Nguyên Tác:

秋夕

銀燭秋光冷畫屏
輕羅小扇撲流螢
天階夜色涼如水
坐看牽牛織女星

Đỗ Mục 杜牧

Phiên Âm:

Thu Tịch

Ngân chúc thu quang lãnh họa bình
Khinh la tiểu phiến phác lưu huỳnh
Thiên giai dạ sắc lương như thủy
Ngọa khán Khiên Ngu Chức Nữ tinh

Dịch Nghĩa:

Ngọn nến bạc, tỏa ra ánh sáng thu, chiếu lên bức bình phong giá lạnh
Chiếc quạt lụa nhỏ mềm xua đập những con đom đóm bay
Trên thềm trời, màu đen mát mẻ như nước
Nằm trông sao Khiên Ngu và sao Chức Nữ

Dịch Thơ:

Đêm Thất Tịch

Đêm thu ánh nến lạnh bình phong
Quạt lụa đuổi xua đóm chạy vòng
Trời tối sậm đen lạnh tợ nước
Ngưu Lang Chức Nữ gặp trên không.

Ghi Chú: Thất tịch: đêm mùng 7 tháng 7 (AL) tương truyền là đêm hai sao Khiên ngưu và Chức nữ gặp nhau.

Autumn Night by *Du Mu*

In the autumn, the white candle spreads its light on the cold screen
The small silk fan chases the fireflies around
The black sky is cool as water
We lie down to watch the stars meeting in the sky.

ĐỖ MỤC 杜牧

Nguyên Tác:

山行

遠上寒山石徑斜
白雲生處有人家
停車坐愛楓林晚
霜葉紅于二月花

Phiên Âm:

Sơn Hành

Viễn thượng hàn sơn thạch kính tà
Bạch vân sinh xứ hữu nhân gia
Đình xa tọa ái phong lâm vãn
Sương diệp hồng ư nhị nguyệt hoa

Dịch Nghĩa:

Xa trong núi lạnh, đường đá chênh chênh
Giữa nơi lừng lơ mây trắng có nhà người ở
Dùng xe ngồi ngắm cảnh rừng phong buổi chiều
Lá bị sương làm đỏ hơn cả hoa tháng hai

Dịch Thơ:

Đi Đường Núi

Núi lạnh đường lên đá xéo tà
Trong mây thấp thoáng một vài nhà
Dùng xe ngồi ngắm rừng phong thắm
Lá nhuộm sương thu đỏ tợ hoa.

Mountain Travel by *Du Mu*

High on the cold mountain, a stone path slants moderately,
Among white clouds there is a house
I stop the carriage, watching the maple wood in the evening,
The frosted autumn leaves are redder than spring flowers.

Đỗ Mục 杜牧

Nguyên Tác:

清明

清明時節雨紛紛
路上行人欲斷魂
借問酒家何處有
牧童遙指杏花村

Phiên Âm:

Thanh Minh

Thanh minh thời tiết vũ phân phân
Lộ thượng hành nhân giục đoạn hồn
Tá vấn tửu gia hà xứ hữu
Mục đồng dao chỉ Hạnh Hoa thôn

Dịch Nghĩa:

Tiết thanh minh mưa rơi lất phất
Người đi trên đường buồn tan nát cả tấm lòng
Ướm hỏi nơi nào có quán rượu
Trẻ chăn trâu chỉ xóm Hạnh Hoa ở đằng xa

Dịch Thơ:

Tiết Thanh minh

Thanh minh lất phất mưa từng cơn
Lữ khách buồn tênh nát cả hồn
Ướm hỏi nơi đâu có quán rượu
Mục đồng chỉ đến Hạnh Hoa thôn.

Tomb-Sweeping Day by Du Mu

It drizzles around tomb-sweeping time
The traveller's sadness tortures his soul
He asks where is a wine shop
The sheperd boys direct him to Hanh Hoa village.

Đỗ Mục 杜牧

Nguyên Tác:

恨別時

自是尋春去較遲
不須惆悵怨芳時
狂風落盡深紅色
綠葉成陰子滿枝

Phiên Âm:

Hận Biệt Thì

Tự thị tâm xuân khứ giảo trì,
Bất tu trừ trướng oán phương thì.
Cuồng phong lạc tận thâm hồng sắc,
Lục diệp thành âm, tử mãn chi

Dịch Nghĩa:

Ta đi tìm mùa xuân, nhưng đã muộn màng rồi.
Không khỏi buồn thương oán hận mùa hương thơm.
Gió lốc thổi rụng hết những cánh hồng màu đỏ sẫm.
Lá xanh đã tỏa bóng mát, quả đã sum suê đầy cành.

Dịch Thơ:

Thủa ấy tìm hương muện đã đành
Xin đừng đau xót giận mùa xanh
Gió cuồng thổi rụng hoa hồng thắm
Lá biếc xum xuê trái trĩu cành.

Lê Nguyễn Lưu

Ghi Chú:

Cuối đời Đường Văn Tông, một hôm Đỗ Mục dạo chơi Hồ Châu thuộc Tỉnh Triết Giang gặp một bà già dắt theo cô thiếu nữ hơn 10 tuổi rất đẹp, nhiều hứa hẹn trở nên giai nhân tài sắc và đoan trang. Tiểu Đỗ (để phân biệt với Lão Đỗ là Đỗ Phủ) vô cùng cảm mến, bèn thưa với Lão bà 10 năm nữa sẽ đến xin cưới cô gái, quá thời hạn 10 năm thì bà và cô tự ý quyết định

Mãi đến sau này, Đỗ Mục mới xin được thuyên chuyển làm Thứ Sử Hồ Châu. Kể từ buổi sơ ngộ, đến nay đã 14 năm trôi qua , người đẹp đã lấy chồng 3 năm và có 2 con. Tiểu Đỗ rất thương tiếc, làm ngay bài: Hận Biệt Thì. **Trần Tuấn Kiệt**

Có người thay cô gái trách Đỗ Mục:

*Chàng hẹn mười năm chàng trở lại,
Hoa đào nở rụng đã bao năm.
Gió đông nhật cánh đào tan tác,
Lòng thiếp như hoa nở mấy lần.*

Khuyết Danh

Hận Biệt Thì có lẽ là một dị bản được lưu hành tại Việt Nam với bản dịch của Lê Nguyễn Lưu trên đây. Bản chữ Hán tìm được trong bộ sưu tập gần 43 000 bài thơ Đường có tựa là **Thán Hoa** dưới đây. Trong hai bài Thán Hoa và Hận Biệt Thì chỉ có câu 4 "*Lục diệp thành âm tử mãn chi*" là giống nhau.

Nguyên Tác:

自恨尋芳到已遲
往年曾見未開時
如今風擺花狼藉
綠葉成陰子滿枝

Đỗ Mục 杜牧

Phiên Âm:

Thán Hoa

Tự hận tầm phương đáo dĩ trì
Vãng niên tăng kiến vị khai thì
Như kim phong bãi hoa lang tịch
Lục diệp thành âm tử mãn chi.

Dịch Thơ:

Thương Tiếc Hoa

Tự giận tìm hoa muộn phải đành
Bao năm chưa thấy sắc hương thanh
Gió lay hoa héo ngồn ngang rụng
Tỏa bóng lá xanh trái nặng cành.

Đỗ Mục 杜牧

Nguyên Tác:

過華清宮 - 杜牧
長安回望綉成堆
山頂千門次第開
一騎紅塵妃子笑
無人知是荔枝來

Phiên Âm:

Quá Hoa Thanh Cung - Đỗ Mục

Trường an hồi vọng tú thành đôi
Sơn đỉnh thiên môn thứ đệ khai
Nhất kị hồng trần phi tử tiếu
Vô nhân tri thị lệ chi lai

Dịch Nghĩa:

Đi Qua Cung Hoa Thanh

Quay lại nhìn Trường An cảnh vật đẹp như gấm thêu
Trên đỉnh núi, nghìn cung điện lần lượt hiện ra
Quý Phi mỉm cười khi thấy một người cỡi ngựa tung bụi
hồng Không ai biết ấy là vải tươi đang được mang đến cung.

Dịch Thơ:

Trường An đẹp tựa gấm thêu hoa
Đỉnh núi nghìn cung mở cửa ra
Thấy ngựa bụi hồng phi đặc ý
Không ai biết được vải tươi mà.

Chú Thích:

1. Cung Hoa Thanh là cung điện Đường Minh Hoàng cho xây dựng bên bờ suối nước nóng Hoa Thanh năm 747, cách Trường An không xa, để vua cùng Dương Quý Phi tới hưởng lạc. Địa điểm trên núi Ly Sơn, phía nam huyện Lâm Đồng, tỉnh Thiểm Tây.
2. Bài thơ nói về nếp sống xa hoa của Dương quý phi : Nàng thích ăn trái vải tươi, nên sai lính cưỡi ngựa đi ngày đêm đem vải tươi từ huyện Bồi Lăng tỉnh Tứ Xuyên (đường xa ngàn dặm) về Cung Hoa Thanh cho nàng ăn.

Visit to Hua Qing Palace by *Du Mu*

Looking back, Chang An is as beautiful as silk embroidery
On the hill, thousand of palaces open doors
Gui Fei smiled when she saw a horseman raising pink dusk in
the distance
Nobody knows that fresh lychees are brought to the palace for
her enjoyment.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

絕句

兩個黃鸝鳴翠柳
一行白鷺上青天
窗含西嶺千秋雪
門泊東吳萬里船

Phiên Âm:

Tuyệt Cú

Lưỡng cá hoàng ly minh thúy liễu
Nhất hàng bạch lộ thượng thanh thiên
Song hàm Tây Lĩnh (1) thiên thu tuyết
Môn bạc Đông Ngô(2) vạn lý thuyền

Dịch Nghĩa:

Hai con chim vàng anh hót trong liễu thắm
Một hàng cò trắng bay trên bầu trời xanh
Ngoài song cửa núi Tây Lĩnh phủ tuyết nghìn thu
Nhìn qua cổng thuyền Đông Ngô đậu dài vạn dặm.

Dịch Thơ:

Tuyệt Cú

Liễu thắm chim vàng đôi sóng hót
Trời xanh cò trắng một hàng bay
Nghìn thu tuyết lạnh núi che phủ
Vạn chiếc thuyền Ngô sông đậu đầy.

Ghi Chú:

- (1) Tây Lĩnh: còn gọi là núi Mân
- (2) Đông Ngô: nước của Tôn Quyền thời Tam Quốc

Nguyên Tác:

孤雁 (後飛雁)

孤雁不飲啄
飛鳴聲念群
誰憐一片影
相失萬重雲
望盡似猶見
哀多如更聞
野鴉無意緒
鳴噪自紛紛

Đỗ Phủ 杜甫

Phiên Âm:

Cô Nhạn (Hậu Phi Nhạn)

Cô nhạn bất ẩm trác
Phi minh thanh niệm quần
Thùy liên nhất phiến ảnh
Tương thất vạn trùng vân
Vọng tận tự do hiện
Ai đa như cánh vãn
Dã nha vô ý tự
Minh táo tự phân phân.

Dịch Nghĩa:

Nhạn lạc đàn không uống ăn gì
Nó bay đó đây kêu gọi đàn
Bây giờ không con nào còn nhớ bóng dáng nó
Chúng lạc nhau khi bay vào vạt từng mây
Nó nhìn xa trước và tưởng chừng thấy
Sợ hãi, nó nghe như có tiếng gọi
Rồi vô tình, vịt hoang cất tiếng kêu
Nhiều tiếng kêu rối rít hoang mang.

Dịch Thơ:

Nhạn Lạc Đàn

Nhạn lạc không uống ăn,
Vừa bay vừa kêu đàn.
Không ai nhớ hình dạng,
Lạc nhau trong mây ngàn.
Vọng nhìn như thấy bạn,
Sợ hãi nghe gọi đàn.
Vịt hoang không cố ý,
Rối rít kêu hoang mang.

Solitary Goose

The solitary goose does not eat or drink,
It flies about calling its flock.
No one now remembers its figure,
They lost one another in the clouds.
It looks in the distance and seems to see
Distressed, it think hearing the flock calling
Unconsciously, wild ducks start to call,
Numerous and confused cries everywhere.

Nguyên Tác:

狂夫
萬里橋西一草堂
百花潭水即淪浪
風含翠條娟娟淨
雨裹紅蕖冉冉香
厚祿故人書斷絕
恒饑稚子色淒涼
欲填沟壑唯疏放
自笑狂夫老更狂

Đỗ Phủ 杜甫

Phiên Âm:

Cuồng phu

Vạn Lý kiều tây nhất thảo đường,
Bách Hoa đàm thủy tức Thương Lương.
Phong hàm thúy tiêu quyên quyên tịnh,
Vũ áp hồng cừ nhiễm nhiễm hương.
Hậu lộc cô nhân thư đoạn tuyệt,
Hằng cơ trĩ tử sắc thê lương.
Dục điền câu hác duy sơ phóng,
Tự tiếu cuồng phu lão cánh cuồng

Dịch Nghĩa:

Phía Tây cầu Vạn Lý có một túp lều tranh
Nước đầm Bách Hoa tức sông Thương Lương
Gió quyện trúc xanh xinh đẹp yên lặng
Mưa động sen hồng ngào ngạt thơm
Bạn bè cũ có bỗng lộc đoạn liên lạc
Con nhỏ thường đói mặt mày thê thảm
Muốn vùi thân trong khe lạch, nhưng quen phóng túng
Tự cười chế mình già mà còn ngông cuồng.

Dịch Thơ:

Gã Ngông

Tây cầu Vạn Lý túp lều tranh
Đầm Bách sông Thương nước chảy quanh
Gió quyện trúc xanh yên tĩnh lặng
Hò sen mưa động ngát hương thanh
Bạn xưa giàu của bật thư tín
Con thơ thường đói mặt mày xanh
Dẫu muốn vùi thân quen phóng túng
Tự cười chế riễu già ngông nganh.

Mad Man By *Du Fu*

Mine is a thatch hut west of Wan-li bridge
The water of Bach Hoa pond is the same as the Thuong river
Breeze carresses green bamboos, pretty and quiet
Rain moistens pink lotus, full of fragrance
My rich and endowed old friends stop writing
My young children, often hungry, look sad and pale
I want to kill myself, but I'm used to a careless life
I laugh at myself as an old madman, the older the madder.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

登高

風急天高猿嘯哀
渚清沙白鳥飛迴
無邊落木蕭蕭下
不盡長江滾滾來
萬里悲秋常作客
百年多病獨登臺
艱難苦恨繁霜鬢
潦倒新停濁酒杯

Phiên Âm:

Đăng Cao

Phong cấp, thiên cao, viên khiêu ai,
Chử thanh, sa bạch, điều phi hồi.
Vô biên lạc mộc tiêu tiêu hạ,
Bất tận trường giang cốn cốn lai.
Vạn lý bi thu thường tác khách,
Bách niên đa bệnh độc đăng đài.
Gian nan khổ hận phồn sương mấn,
Lạo đảo tân đình trọc tử bôi.

Dịch Thơ:

Trời cao gió lộng vượn ỹ ôi
Còn trong cát trắng chim bay hồi
Lá rừng trút đỏ không ranh giới
Sông dài vô tận cuộn cuộn trôi
Thu buồn gợi nhớ lòng viễn khách
Già bịnh đài cao quyết chẳng thôi
Gian nan khổ hận tóc mai bạc
Vất vả từ đi chén rượu bồi.

A Long Climb By Du Fu Translation by **David Lunde**

Sharp wind, towering sky, apes howling mournfully;
untouched island, white sand, birds flying in circles.
Infinite forest, bleakly shedding leaf after leaf;
inexhaustible river, rolling on wave after wave.
Through a thousand miles of melancholy autumn, I travel;
carrying a hundred years of sickness, I climb to this terrace.
Hardship and bitter regret have frosted my temples--
and what torments me most? Giving up wine!

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

獨立

空外一鷺鳥
河間雙白鷗
飄飄搏擊便
容易往來游
草露亦多濕
蛛絲仍未收
天機近人事
獨立萬端憂

Phiên Âm:

Độc Lập

Không ngoại nhất chí điều
Hà gian song bạch âu
Phiêu diêu bác kích tiện
Dung dịch vãng lại du
Thảo lộ diệc đa thấp
Chu ty nhưng vị thu
Thiên cơ cận nhân sự
Độc lập vạn đoan ưu.

Dịch Nghĩa:

Ngoài không trung có một chim săn
Trên sông có một cặp hải âu
Bay phát phối, chờ khi thuận lợi tấn công bắt mồi
Thong thả bay rà tới lui.
Sương làm cỏ rất ẩm thấp,
Mạng tơ nhện vẫn còn đó.
Chuyện thiên nhiên gần với chuyện con người.
Độc lập là đầu mối của ngàn nỗi lo lắng.

Dịch Thơ:

Chim săn hung tợn ngự trên không.
Một cặp bạch âu lượn giữa dòng
Phát phơ trong gió chờ cơ hội
Tới lui lui tới đợi tấn công.
Sương mai lấp lánh trên cỏ ẩm,
Mạng tơ giăng bủa nhện thông dong.
Thiên nhiên nhân sự đâu có khác.
Vạn mối âu lo giữ vững lòng.

Ghi Chú: Chí điểu 鷺鳥 là chim săn, chim hung tợn.

I Stand Alone* By Du Fu

A single bird of prey beyond the sky.
A pair of white gulls between riverbanks.
Hovering wind tossed, ready to strike;
The pair, at their ease, roaming to and fro.
And the dew is also full on the grasses,
Spiders' filaments still not drawn in.
Instigations in nature approach men's affairs,
I stand alone in thousands of sources of worry.
*An Anthology of Chinese Literature, Stephen
Owen, translator and editor (New York: W.W.
Norton, 1996) p. 426

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

江畔獨步尋花 (1)
黃師塔前江水東
春光懶困倚微風
桃花一簇開無主
可愛深紅愛淺紅

Phiên Âm:

Giang bạng độc bộ tầm hoa (1)

Hoàng Sư tháp tiền giang thủy đông
Xuân quang lãn khôn ỷ vi phong
Đào hoa nhất thâu khai vô chủ
Khả ái thâm hồng ái thiển hồng

Dịch Nghĩa:

Trước khi đến tháp Hoàng Sư, dòng sông chảy về hướng đông
Trong ánh xuân mệt mỏi mong chờ gió nhẹ
Một cụm hoa đào không chủ nở
Hồng đậm hay hồng nhạt dễ thương hơn.

Dịch Thơ:

Đi bộ một mình ven sông tìm hoa (1)

Trước tháp Hoàng Sư nước chảy đông
Gió hiu hắt đợi ánh xuân nồng
Hoa đào không chủ mừng xuân nở
Hồng đậm dễ yêu hay hồng hồng.

*Tháp Hoàng dòng nước về đông
Chờ mong chút gió trời nồng ánh xuân
Hoa đào đua nở đón mừng
Em ưng hồng thắm hay ưng hồng hồng.*

Walking Alone In Search of Flowers on the River Bank (1)

Before Huangshi pagoda the river flows east,
In spring's brightness I'm tired and need the breeze.
An ownerless clump of peach blossom's opened,
Is dark or light red more to be loved?

Chinese-Poems.com

Nguyên Tác:

江畔獨步尋花 (2)
黃四娘家花滿蹊
千朵萬朵壓枝低
留連戲蝶時時舞
自在嬌鶯恰恰啼

Đỗ Phủ 杜甫

Phiên Âm:

Giang bạng độc bộ tầm hoa (2)

Hoàng tứ nương gia hoa mãn hề (*)
Thiên đóa vạn đóa áp chi đề
Lưu liên hí điệp thời thời vũ
Tự tại kiều oanh khấp khấp đề

Dịch Nghĩa:

Hoa nở đầy lối đi cạnh nhà cô Hoàng Tứ
Ngàn đóa, vạn đóa ép cành lá trĩu xuống thấp
Đàn bướm múa lượn như lưu luyến không nở bay đi
Bầy chim oanh dễ thương hót ra chiều thỏa thích.

Dịch Thơ:

Đi bộ một mình ven sông tìm hoa (2)

Bên nhà cô Tứ lối đầy hoa
Cành trĩu là là trăm vạn đóa
Đàn bướm đùa vui lưu luyến lượn
Hoàng oanh thanh thản thảnh thơi ca.

Lối nhà cô Tứ đầy hoa

Trăm ngàn vạn đóa đậm đà sắc hương

Nhờn nhờ đàn bướm vẩn vương

Hoàng oanh thanh thót dễ thương vô vàn.

Ghi Chú: (*) Hề: lối nhỏ. Chữ **hề** có bộ túc. Chữ **khê** 鷓 là suối phải có bộ thủy thay vì bộ túc.

Walking Alone In Search of Flowers on the River Bank (2)

At Huang Si's house, flowers fill the path,
Myriad blossoms press the branches low.
Constantly dancing butterflies stay to play,
Unrestrained, the lovely orioles cry.

Chinese-Poems.com

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

江上

江上日多雨
蕭蕭荊楚秋
高風下木葉
永夜攬貂裘
勛業頻看鏡
行藏獨倚樓
時危思報主
衰謝不能休

Phiên Âm:

Giang Thượng

Giang thượng nhật đa vũ
Tiêu tiêu Kinh Sở thu
Cao phong hạ mộc diệp
Vĩnh dạ lãm điêu cừ
Huân nghiệp tần khán cảnh
Hành tạng độc y lâu
Thời nguy tứ báo chủ
Suy tạ bất năng hưu

Dịch Nghĩa:

Trên sông ngày nào cũng mưa nhiều
Mùa thu đất Kinh Sở thật đìu hiu
Gió lớn làm lá cây rụng rơi
Đêm dài lạnh ôm chặt áo lông chồn
Nhớ đến sự nghiệp, thường soi kiếng
Một mình tựa trên lầu ôn lại chuyện cũ
Thời buổi nguy biến càng nghĩ đến báo ân vua
Tuy đã già yếu cũng không ngừng nghĩ đến chuyện này.

Dịch Thơ:

Trên Sông

Trên sông ngày mưa nhiều
Thu Kinh Sở đìu hiu
Gió giông cây lá rụng
Đêm dài quần áo đìu
Sự nghiệp thường soi kiếng
Tựa lầu ôn lãng phiêu
Thời nguy mong báo chúa
Già yếu vẫn lo ưu.

On The River* by Du Fu

On the river, every day these heavy rains.
Bleak, bleak, autumn in Ching-ch'u
High winds strip the leaves from the trees;
through the long night I hug my fur robe.
I recall my official record, keep looking in the mirror,
Recall my comings and goings, leaning alone in an upper room.
In these perilous times I long to serve my sovereign.
Old and feeble as I am, I can't stop thinking of it!

*Burton Watson, The Columbia Book of Chinese Poetry.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

曲江 (I)

一片花飛減卻春
風飄萬點正愁人
且看欲盡花經眼
莫厭傷多酒入唇
江上小堂巢翡翠
花邊高冢臥麒麟
細推物理須行樂
何用浮名絆此身

Phiên Âm:

Khúc Giang Kỳ I

Nhất phiến phi hoa giảm khước xuân
Phong phiêu vạn điểm chính sầu nhân
Thả khan dực tận hoa kinh nhãn
Mạc yếm thương đa tửu nhập thân
Giang thượng tiêu đường sào phi thúy
Uyển biên cao trủng ngọa kỳ lân
Tê xuy vật lý tu hành lạc
Hà dụng phù danh bán tử thân.

Dịch Nghĩa:

Mỗi mảnh hoa rơi bay đi làm giảm bớt vẻ xuân
Gió thổi bay vạn đóa hoa làm cho lòng buồn
Mắt nhìn những cánh hoa cuối cùng
Dù buồn không uống rượu nhiều
Trên sông chim phi thúy làm tổ trong căn nhà nhỏ
Bên chiếc mộ cao tượng kỳ lân nằm
Hãy vui vẻ làm theo sự tự nhiên của vạn vật
Hư danh có ích chi, chỉ là cạm bẫy của xác thân.

Dịch Thơ:

Sông Khúc Kỳ I

Mỗi cánh hoa rơi bớt vẻ xuân
Gió lay vạn đóa lòng băng khuâng
Mắt nhìn hoa cuối bay tới ta
Quá chén rượu ngon cũng chẳng cần
Nhà nhỏ trên sông chim làm tổ
Năm yên cạnh mộ tượng kỳ lân
Vui vẻ xuôi theo tình vạn vật
Cạm bẫy hư danh hại xác thân.

On the River Bend I by Tu Fu

Each piece of flying blossom leaves spring the less,
I grieve as myriad points float in the wind.
I watch the last ones pass before my eyes,
And can not have enough wine pass my lips.
Kingfishers nest by the little hall on the river,
A unicorn lies at the tomb near the enclosure.
One must go gladly at nature's gentle call,
For what use is the trap of empty titles.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

曲江 (II)

朝回日日典春衣
每日江頭盡醉歸
酒債尋常行處有
人生七十古來稀
穿花蛺蝶深深見
點水蜻蜓款款飛
傳語風光共流轉
暫時相賞莫相違

Phiên Âm:

Khúc Giang Kỳ II

Triều hồi nhật nhật điển xuân y
Mỗi nhật giang đầu tận túy quy
Tửu trãi tâm thường hành xứ hữu
Nhân sinh thất thập cổ lai hy
Xuyên hoa giáp điệp thâm thâm kiến
Điểm thủy tinh đình khoản khoản phi
Truyền ngữ phong quang cộng lưu chuyển
Tạm thời tương thưởng mạc tương vi.

Dịch Nghĩa:

Sau khi bãi châu về, ngày nào cũng đem cầm thế áo đẹp
Mỗi ngày đều say lướt khướt khi trở lại sông
Nợ tiền uống rượu là thường tình đâu chẳng có
Sống được bảy mươi tuổi mới là hiếm
Bướm bướm thấy nhớn như xuyên qua các cụm hoa
Chuồn chuồn bay chập chùng phớt mặt nước
Bảo nhau rằng vạn vật luôn biến đổi
Vậy thì tạm thời vui cùng nhau không bỏ lỡ dịp.

Dịch Thơ:

Sông Khúc Kỳ II

Áo châu sau buổi đem cầm xong
Lướt khướt say sưa mò đến sông
Nợ rượu thường tình đâu chẳng thấy
Bảy mươi sống mạnh được bao ông
Nhờ như bướm lượn hoa phơ phất
Chờn chập chuồn rả nước sánh trong
Vạn vật ngàn đời luôn biến đổi
Tạm cùng vui sống cách chi lòng.

On the River Bend II by Tu Fu

I come back from the court each day and pawn some spring
clothing,
Every day I return to the river as drunk as I can be.
I have many debts for wine all over the place,
For men to live to seventy has always been unusual.
I see the butterflies go deeper and deeper between the flowers,
And dragonflies in leisured flight between drops of water.
As we're told, passing time is always on the move,
So little time to know each other: we should not be apart.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

旅夜書懷
細草微風岸
危檣獨夜舟
星垂平野闊
月涌大江流
名豈文章著
官因老病休
飄飄何所似
天地一沙鷗

Phiên Âm:

Lữ Dạ Thư Hoài
Té thảo vi phong ngạn
Nguy tường độc dạ chu
Tinh thủy bình dã khoáng
Nguyệt dưng đại giang lưu
Danh khởi văn chương trứ
Quan ưng lão bệnh hưu
Phiêu phiêu hà sở tự
Thiên địa nhất sa âu

Dịch Nghĩa:

Trên bờ cỏ lẩn tẩn dưới gió hiu hiu
Chiếc thuyền vờn cao cột buồm trong đêm quạnh
Sao rũ xuống cánh đồng bằng phẳng bao la
Trăng tung toé trên sông chảy cuộn cuộn
Danh tiếng há nhờ văn chương mà lừng lẫy
Làm quan cũng nên về nghỉ khi già ốm
Chơi vơi giống như cái gì ?
Một con chim âu giữa trời đất

Dịch Thơ:

Nỗi Niềm Đêm Đát Khách

Trên bờ cỏ gợn gió ru êm
Thuyền buồm đơn độc lướt trong đêm
Ngàn sao rơi rụng trên đồng vắng
Trăng theo nước cuốn toé lên thềm
Văn chương bao thuở đem danh lợi
Già bịnh yếu mòn phải lui êm
Thân thể chơi vui không nơi tựa
Như hải âu kia trên đất mềm.

Nocturnal Reflections While Travelling by Du Fu

Gentle breeze on grass by the shore,
The boat's tall mast alone at night.
Stars fall; broad flat fields,
Moon rises; great river flows.
Have my writings not made their mark?
An official should stop when old and sick.
Fluttering from place to place I resemble,
A gull between heaven and earth.

Chinese.Poems.com

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

月夜
今夜鄜州月
閨中只獨看
遙憐小兒女
未解憶長安
香霧雲鬟濕
清輝玉臂寒
何時倚虛幌
雙照淚痕乾

Phiên Âm:

Nguyệt Dạ

Kim dạ Phú Châu nguyệt,
Khuê trung chỉ độc khan.
Đao liên tiêu nhi nữ,
Vị giải ức Trường An.
Hương vụ vân hoàn thấp,
Thanh huy ngọc tý hàn.
Hà thời ỷ hư hoàng,
Song chiếu lệ ngân can

Dịch Nghĩa:

Vầng trăng ở Phù Châu đêm nay
Trong phòng khuê chỉ một người đứng nhìn
Ở xa thương cho con gái bé bỏng
Chưa hiểu nỗi nhớ Trường An
Sương thơm làm ướt mái tóc mai
Ánh trăng trong sáng làm giá lạnh cánh tay ngọc
Bao giờ được tựa bên màn mỏng
Để trăng chiếu cả đôi ta cho ngân lệ ráo khô?

Dịch Thơ:

Đêm Trăng

Phù Châu trăng tỏa ánh vàng
Khuê phòng vắng vẻ mình nàng ngó trăng
Các con trong tuổi còn măng
Trường An đâu biết khó khăn dặm đường
Sương rơi ướt mái tóc hương
Đôi tay ngà ngọc đêm trường giá băng
Bao giờ cùng tựa sau màn
Cùng nhau soi bóng, lệ khan mi hồng.

Ghi Chú:

Đỗ Phủ, trên đường đi Linh Vũ để phò Đường Túc Tôn, bị lính của An Lộc Sơn bắt đem về giam cầm ở Trường An. Đêm trăng nhớ vợ và con thơ còn ở lại Phù Châu.

On A Moonlight Night by Du Fu

The moon over Phu Chau tonight
Must be watched by my wife alone from her room
Our son and daughter are too young
To understand and remember their father in Truong An
A flagrant mist damps her flowing hair
Her jade arms are cold in the clear moonlight
When can we again lean together behind the thin curtain
For the moonlight to reflect on our dried tears?

Nguyên Tác:

贈花卿
錦城絲管日紛紛
半入江風半入雲
此曲隻應天上有
人間能得幾回聞

Đỗ Phủ 杜甫

Phiên Âm:

Tặng Hoa Khanh

Cầm Thành ti quản nhật phân phân,
Bán nhập giang phong bán nhập vân
Thử khúc chỉ ứng thiên thượng hữu,
Nhân gian năng đắc kỷ hồi văn

Dịch Nghĩa:

Tiếng đàn tiếng sáo ở Cầm Thành ngày ngày diu dặt,
Nửa tan vào tiếng gió của giòng sông, nửa vút lên tầng mây.
Khúc nhạc này chỉ ứng được với thượng giới thôi.
Giữa trần gian nào ai nghe được mấy lần!

Dịch Thơ:

Tặng Vị Khanh Hộ Hoa

Cầm thành đàn sáo rộn ràng thay
Nửa tan trong gió nửa vào mây
Khúc nhạc này đây chỉ trời có
Mấy lần nhân thế nghe được vầy.

Nguyên Tác:

秋興 其一

玉露凋傷楓樹林
巫山巫峽氣蕭森
江間波浪兼天湧
塞上風雲接地陰
叢菊兩開他日淚
孤舟一繫故園心
寒夜處處催刀尺
白帝城高急暮砧

Đỗ Phủ 杜甫

Phiên Âm:

Thu Hứng Kỳ I

Ngọc lộ điêu thương phong thụ lâm
Vu Sơn, Vu Giáp khí tiêu sâm
Giang gian ba lãng kiêm thiên dũng
Tái thượng phong vân tiếp địa âm
Tùng cúc lưỡng khai tha nhật lệ
Cô chu nhất hệ cố viên tâm
Hàn y xú xú thôi đao xích
Bạch Đế thành cao cấp mộ châm.

Dịch Thơ:

Hứng Thu Kỳ 1

Rừng phong sương trắng cảnh tiêu điều
Hiềm trở ngàn non thu hắt hiu
Sóng vọt lung trời sông cuộn cuộn
Mây sà mặt đất ải cô liêu
Hai lần khóm cúc khơi nguồn lệ
Một lượt con thuyền trói dẫu yêu
Dao thước rộn ràng may áo lạnh
Chày vang thành Bạch bóng về chiều.

Đỗ Phủ 杜甫

Phiên Âm:

Thu Hứng Kỳ IV

Nguyên Tác:

秋興 其四

聞道長安似弈棋
百年世事不勝悲
王侯第宅皆新主
文武衣冠異昔時
直北關山金鼓振
徵西車馬羽書遲
魚龍寂寞秋江冷
故國平居有所思

Văn đạo Trường An tựa dịch kỳ
Bách niên thế sự bất thắng bi
Công hầu đệ trạch giai tân chủ
Văn vũ y quan dị tích thì
Trực bắc quan san kim cổ chấn
Chinh tây xa mã vũ thư trì
Ngư long tịch mịch thu giang lãnh
Cố quốc bình cư hữu sở tư.

Dịch Nghĩa:

Nghe nói Trường An tựa như bàn cờ
Trăm năm thế sự thăng trầm bi thương
Dinh thự nhà cửa có chủ mới
Quan văn võ mũ áo khác thời xưa
Chiêng trống âm vang xuyên qua quan ải phía Bắc
Ngựa xe, lính đưa tin rộn rịp về hướng Tây
Rồng cá nằm yên dưới nước thu lạnh lẽo
Muốn sống thanh bình để nhớ chuyện nước xưa.

Dịch Thơ:

Trường An như tợ ván cờ hay
Thế cuộc trăm năm ai khéo bày
Dinh thự lâu đài khoe chủ mới
Võ văn mũ áo dị kỳ thay
Rền vang chiêng trống xong ra Bắc
Rộn rịp ngựa xe trực hướng Tây
Rồng cá lặng yên thu lạnh lẽo
Thanh bình đất nước vui xum vầy.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

春夜喜雨
好雨知時節
當春乃髮生
隨風潛入夜
潤物細無聲
野徑雲俱黑
江船火獨明
曉看紅濕處
花重錦官城

Phiên Âm:

Xuân Dạ Hỷ Vũ
Hảo vũ tri thì tiết
Đương xuân nãi phát sinh
Tuỳ phong tiềm nhập dạ
Nhuận vật tế vô thanh
Dã kính vân câu hắc
Giang thuyền hoả độc minh
Hiểu khan hồng thập xứ
Hoa trọng Cẩm Quan thành

Dịch Nghĩa:

Mưa lành biết được tiết trời
Đang lúc xuân về mà phát sinh ra
Theo gió hây hây vào đêm tối
Tươi mát muôn vật mà không nghe tiếng
Đường quê đầy mây âm u
Thuyền trên sông chỉ thấy lửa sáng
Sớm mai trong vùng ẩm ướt đỏ thắm
Hoa nở đầy cả thành Cẩm Quan

Dịch Thơ:

Đêm Xuân Mừng Mưa

Mưa lành biết được tiết trời
Xuân vừa thấp thoáng đã rơi bên thềm
Theo gió lặng đến trong đêm
Thấm tươi vụn vạt êm đềm như ru
Đường quê mây phủ âm u
Thuyền sông chỉ thấy lu lu ánh chài
Khắp vùng đỏ ả sáng mai
Trăm hoa đua nở đẹp thay Cẩm thành.

Greeting Rain on a Spring Night by Tu Fu

The good rain knows its season,
When spring arrives, then it comes.
It follows the wind secretly into the night,
And moistens all things softly, without sound.
On the country road, all the clouds are black,
On the river, the fire of a boat alone is bright.
At dawn one sees this place is red and wet,
The flowers are heavy in the brocade capital city.

Chinese-Poems.com

Nguyên Tác:

野望

西山白雪三城戍
南浦清江萬里橋
海內風塵諸弟隔
天涯涕淚一身遙
唯將遲暮供多病
未有涓埃答聖朝
跨馬出郊時極目
不堪人事日蕭條

Đỗ Phủ 杜甫

Phiên Âm:

Dã vọng

Tây Sơn bạch tuyết tam thành thú
Nam Phố thanh giang vạn lý kiều
Hải nội phong trần chư đệ cách
Thiên nhai thể lệ nhất thân diêu
Duy tương trì mộ cung đa bệnh
Vị hữu quyên ai đáp thánh triều
Khoá mã xuất giao đồ cực mục
Bất kham nhân sự nhật tiêu điều

Dịch Nghĩa:

Đồn Tam Thành ở vùng tuyết trắng Tây Sơn
Cầu Vạn Lý bắc ngang dòng sông trong Nam Phố
Trong cõi gió bụi các em đều xa cách
Nơi góc trời ứa lệ, một mình ta lạc loài
Tuổi tác sắp già, càng đau ốm luôn
Chưa có chút may mắn nào báo đáp ơn vua
Cõi ngựa ra ngoài thành trông vờ

Không chịu nổi việc đòi mỗi lúc một héo hon.

Dịch Thơ:

Ngắm Đồng Nội

Đồn lính Tam Thành đòi tuyết phủ
Phố Nam Cầu Vạn Lý nổi nhịp
Sông hồ gió bụi gây xa cách
Góc trời ứa lệ dạ có ham
Tuổi tác đã cao thân đau ốm
Nợ nước ơn vua trọn chưa làm
Ngoại thành run rủi trên lưng ngựa
Thấy cảnh tiêu điều lòng hết kham.

A VIEW OF THE WILDERNESS

By the three walled cities, white snow lies on the western hills,
The thousand li bridge reaches the clear river's southern bank.
In the wind and sea of this world, my brothers are now dispersed,
Alone at the end of the sky, I weep for what is lost.
I nurse myself alone, so old I have only sickness to offer,
I have no trickle or mote of strength to repay the emperor.
On horseback, outwith the city, at times I gaze afar,
I cannot bear our condition, which daily grows more desolate.

Chinese.Poems.com

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

登樓
花近高樓傷客心
萬方多難此登臨
錦江春色來天地
玉壘浮雲變古今
北極朝廷終不改
西山寇盜莫相侵
可憐後主還祠廟
日暮聊爲梁父吟

Phiên Âm:

Đăng lầu

Hoa cận cao lầu thương khách tâm
Vạn phương đa nạn thử đăng lâm
Cầm giang xuân sắc lai thiên địa
Ngọc Lũy phù vân biến cổ kim (kim)
Bắc cực triều đình chung bất cải
Tây sơn khấu đạo mạc tương xâm
Khả liên Hậu Chủ hoàn từ miếu
Nhật mộ liêu vi Lương phụ ngâm

Dịch Nghĩa:

Những đóa hoa nở trên lầu cao, làm cho lòng khách đau thương.
Trong lúc muôn phương nhiều nạn, ta lên lầu này.
Sắc xuân đến với trời đất sông Cầm giang.
Trên núi Ngọc Lũy, đám mây nổi biên đời xưa, đời nay.
Sau cơn biên loạn, triều đình miền Bắc vẫn không thay đổi.
Vậy thì bọn giặc cướp ở Tây Sơn kia chớ nên vào xâm lấn.

Thương thay Hậu Chúa (1) mà còn có đền miếu.
Buổi chiều tà, ta hãy làm bài Lương phụ ngâm. (2)

Dịch Thơ:

Lên Lầu

Hoa cận lầu cao, dạ khách đau
Nơi nơi hoạn nạn ngoại cửa lầu
Sông Cẩm đang xuân giữa trời đất
Đỉnh Ngọc mây vờn nổi trước sau
Nước nhà ổn định sau cơn biến
Giặc cướp phương tây chớ dãi dầu
Thương thay Hậu chúa lòng trung hiếu
Ngâm bài Lương phụ bớt nỗi sầu.

Ghi Chú:

- (1) Hậu Chủ: tức Hậu chúa Lưu Thiện, con của Lưu Bị. Ngoài cửa Cẩm Quan tại Thành Đô, có miếu thờ Thục Tiên chúa (Lưu Bị), phía tây có miếu thờ Vũ hầu Gia Cát Lượng, phía đông có miếu thờ Hậu chúa. Nhân việc cảm khái Lưu Thiện tín nhiệm Hoàng Hạo làm mất nước, ám chỉ vua Đường Túc Tông tin dùng Lý Phục Quốc.
- (2) Lương phụ ngâm: Theo sách Thục chí, Gia Cát Lượng khi cày ruộng có làm ra bài Lương phụ ngâm.

From An Upper Story

Flowers, as high as my window, hurt the heart of a wanderer
For I see, from this high vantage, sadness everywhere.
The Silken River, bright with spring, floats between earth and
heaven
Like a line of cloud by the Jade Peak, between ancient days and
now.
Though the State is established for a while as firm as the North
Star
And bandits dare not venture from the western hills,
Yet sorry in the twilight for the woes of a longvanished
Emperor,
I am singing the song his Premier sang when still unestranged
from the mountain

300 Poems.com

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

江村

清江一曲抱村流
長夏江村事事幽
自去自來堂上燕
相親相近水中鷗
老妻畫紙爲棋局
稚子敲針作釣鉤
多病所須惟藥物
微軀此外更何求

Phiên Âm:

Giang Thôn

Thanh giang nhất khúc bão thôn lưu,
Trường hạ giang thôn sự sự u.
Tự khứ tự lai đường thượng yến,
Tương thân tương cận thủy trung âu.
Lão thê họa chỉ vi kỳ cục,
Trĩ tử xao trâm tác điếu câu.
Đa bệnh sở tu duy dược vật,
Vi khu thử ngoại cánh hà cầu.

Dịch Nghĩa: Xóm Bên Sông

Một khúc sông trong chảy bọc qua thôn xóm.
Mùa hè dài, mọi sự an nhàn ở xóm bên sông.
Chim én bay đến bay đi trên nhà.
Chim âu thân cận nhau trong nước.
Vợ già lấy giấy vẽ thế cờ,
Trong khi con trẻ uốn kim làm móc câu.
Nhiều bệnh chỉ nghĩ đến thuốc men
Ngoài cái thứ đó còn cầu xin gì hơn?

Dịch Thơ:

Thôn Xóm Trên Sông

Nước trong ôm khúc chảy qua làng
Mùa hạ ven sông cảnh nhàn an
Trên nhà chim én thường qua lại
Hải âu trong nước cũng làm thân
Vợ già lấy giấy vẽ cờ thế
Trẻ con uốn bẻ lưỡi câu cần
Nhiều bệnh chỉ mong còn đủ thuốc
Cần chi nhiều thứ phí tâm thân.

Hamlet By The River By Du Fu

A clear stream flows by the hamlet.
It's easy going in the village during the long summer days.
Swallows come and go by themselves at the house.
Gulls play with one another in the water
My old wife draws a game of chess on paper
While my son bends pins to make fishhooks.
Often sick, I think only of medicine.
Beyond it, what can a man ask for?

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

客至

舍南舍北皆春水
但見群鷗日日來
花徑不曾緣客掃
蓬門今始爲君開
盤飧市遠無兼味
樽酒家貧只舊醅
肯與鄰翁相對飲
隔籬呼取盡餘杯

Phiên Âm:

Khách chí

Xá nam xá bắc giai xuân thủy ,
Đản kiến quần âu nhật nhật lai .
Hoa kiến bất tăng duyên khách tảo ,
Bồng môn kim thủy vị quân khai .
Bàn tôn thị viễn vô kiêm vị ,
Tôn tửu gia bần chỉ cựu phôi .
Khẳng dữ lãng ông tương đối ẩm ,
Cách ly hô thủ tận dư bôi

Dịch Nghĩa:

Phía Nam, phía Bắc nhà toàn là nước xuân.
Chỉ thấy những con chim âu ngày ngày bay tới.
Trước đây chưa từng có vì khách nào mà quét đường hoa
Bây giờ mới vì bạn mà mở cửa cỏ bông.
Vì chợ xa , nên bữa ăn không có đủ vị
Nhà nghèo, chỉ có chén rượu cũ chưa lọc. Thôi đành uống với
lão hàng xóm
Cách rào , gọi mang ra hết chén rượu còn lại

Dịch Thơ:

Phía Bắc phía Nam đẫm nước xuân
Chim âu hằng bữa viếng tung bưng
Lối hoa không quét vì không khách
Có bạn hôm nay mở cổng mừng
Xa chợ thức ăn đành thiếu vị
Nhà nghèo rượu ảm có không chùng
Mời ông hàng xóm cùng nâng chén
Đem hết ra đây rượu đã lụng.

A Guest Visiting By Du Fu

North and south of my hut, all is spring water,
A flock of gulls come noisily each day.
The floral path has never been swept for a guest,
Today the rough gate opens for you.
Far from the market, my food has little taste.
My poor home can offer only stale and cloudy wine.
Have a drink facing your elderly neighbour,
At the fence, breathe deep and drink up your cup.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

漫成

江月去人隻數尺
風燈照夜欲三更
沙頭宿鷺聯拳靜
船尾跳魚撥刺鳴

Phiên Âm:

Mạn Thành

Giang nguyệt khứ nhân chỉ số xích
Phong đăng chiếu dạ dục tam canh
Sa đầu túc lộ liên quỳên tĩnh
Thuyền vĩ khiêu ngư bát lạt minh

Dịch Nghĩa:

Trăng phản chiếu trên sông cách người đi vài thước
Chiếc đèn soi sáng trong đêm vào lúc canh ba
Cò trắng co đầu trên cát ngủ yên tĩnh
Cá nhảy sau đuôi thuyền làm khuấy động nước.

Dịch Thơ:

Rảo Bộ

Trên sông đi cạnh ánh trăng vàng
Đèn tối canh ba sáng như trăng
Cò trắng co đầu yên giấc ngủ
Sau thuyền cá nhảy nước lặn tẩn.

Walking Slowly By Du Fu

The moon's reflected on the river a few feet away,
A lantern shines in the night near the third watch.
Peacefully an egret sleeps, its head curled on the sand,
Behind the boat I hear the splash of jumping fish.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

日暮

牛羊下來久
各已閉柴門
風月自清夜
江山非故園
石泉流暗壁
草露滴秋根
頭白燈明里
何須花燼繁

Phiên Âm:

Nhật mộ

Ngưu dương há lai cửu
Các dĩ bế sài môn
Phong nguyệt tự thanh dạ
Giang sơn phi cố viên
Thạch tuyên lưu ám bích
Thảo lộ trí thu căn
Đầu bạch đăng minh lý
Hà tu hoa tẩn phồn

Dịch Nghĩa:

Trâu dê xuống núi về đã lâu
Ai nấy đều đã đóng cổng tre
Trăng gió trong đêm vắng lặng
Núi sông chẳng phải nơi vườn xưa
Suối trên đá chảy bên vách lò mờ
Sương đầu ngọn cỏ rõ xuống gốc cây thu
Đầu bạc phơ dưới ánh đèn sáng
Cần gì hoa đèn nở ra nhiều!

Dịch Thơ: Buổi chiều

Trâu dê xuống núi đã lâu rồi
Người người đóng chặt cổng giao bôi
Trăng thanh gió mát trong đêm vắng
Non sông đâu phải chỉ vườn đồi
Vách đá âm u suối trong chảy
Sương từ ngọn cỏ rã thu trôi
Đầu bạc phơ dưới đèn sáng
Cần giúp hoa đèn nảy sinh sôi.

Sunset By Du Fu

The cows and sheep are moving slowly down,
Each villager has shut his wicker gate.
The wind and moon disturb the clear night,
This landscape of rivers and hills is not my homeland.
A spring flows from the dark stone of a cliff,
The autumn dew drips on the grass's roots.
My white head is within the lamp's brightness,
What need for the flower to flourish so?

Chinese-Poems.com

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

天末懷李白
涼風起天末
君子意如何
鴻雁幾時到
江湖秋水多
文章憎命達
魑魅喜人過
應共冤魂語
投詩贈汨羅

Phiên Âm:

Thiên Mạt Hoài Lý Bạch
Lương phong khởi thiên mạt
Quân tử ý như hà
Hồng nhạn kỷ thời đáo
Giang hồ thu thủy đa
Văn chương tăng mệnh đạt
Si mị hỉ nhân qua
Ứng cộng oan hồn ngữ
Đầu thi tặng Mịch La

Dịch Thơ:

Cuối Trời Nhớ Lý Bạch

Gió lạnh tự trời cao
Quân quan có ý sao
Bao giờ hồng nhạn đến
Thu nước ngập hồ ao
Chữ nghĩa ganh thành đạt
Yêu tinh thích kẻ vào
Cùng oan hồn ứng đáp
Mịch La vận thơ chào.

Ghi Chú:

Đỗ Phủ viết bài thơ này tặng Lý Bạch năm 759 lúc Lý Bạch đang bị đày đến "cuối trời". Hay Đỗ Phủ than thân phận đang ở đường cùng "mạt lộ" vì đang sống rất cơ cực. Đỗ Phủ nói lên nỗi bi phần của mình ở 2 câu thơ cuối khi nhắc đến dòng Mịch La, nơi Khuất Nguyên đã trầm mình, thà thác trong hơn sống đục theo thời.

Remember Li Bai From A Remote Region by Du Fu

The cold wind rises over this remote region
My friend, what are your thoughts?
When the pink wild goose reaches me here?
Autumn water is brimming lakes and rivers.
Writing is jealous of wordly success.
Demons exult to have men come by.
Join the complaints of river spirits
By dropping a poem into the Mich La.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

前出塞
輓弓當輓強
用箭當用長
射人先射馬
擒賊先擒王
殺人亦有限
列國自有疆
苟能製侵陵
豈在多殺傷

Phiên Âm:

Tiền Xuất Tái
Vãn cung đương vãn cường,
Dụng tiễn đương dụng trường.
Xạ nhân tiên xạ mã,
Cầm tặc tiên cầm vương.
Sát nhân diệc hữu hạn,
Liệt quốc tự hữu cương.
Cẩu năng chế xâm lăng,
Khởi tại đa sát thương

Dịch Nghĩa:

Giương cung nên giương cung cứng
Dùng tên nên dùng tên dài
Bắn người trước tiên bắn ngựa
Bắt giặc nên bắt tướng trước
Giết người cũng phải có hạn
Nước nào cũng có biên cương
Nếu cần chống xâm lăng
Phải chăng vì thế sát hại cho nhiều!

Dịch Thơ:

Trước Khi Ra Ải

Giương cung cung cứng mới xài
Bắn tên phải biết tên dài dễ xuyên
Bắn người bắn ngựa trước tiên
Bắt giặc bắt tướng đương nhiên công thành
Chí tâm hạn chế sát sanh
Nước nào cũng có lằn ranh công bằng
Khi cần chống lại xâm lăng
Phương châm ngăn chặn phải chăng giết nhiều.

Going To The Frontline By Du Fu

When stringing an arc, the arc must be stiff
When using an arrow, the arrow must be long
When shooting a man, first shoot his horse
When capturing the enemy, first capture the leader
There should be a limit to killing
Every nation has its own boundaries
When it is necessary to defense against invaders
Is it a good justification to kill many people!

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

春望
國破山河在
城春草木深
感時花濺淚
恨別鳥驚心
烽火連三月
家書抵萬金
白頭搔更短
渾欲不勝簪

Phiên Âm:

Xuân vọng
Quốc phá sơn hà tại
Thành xuân thảo mộc thâm
Cảm thời hoa tiển lệ
Hận biệt điểu kinh tâm
Phong hỏa liên tam nguyệt
Gia thư đễ vạn kim (câm)
Bạch đầu tao cánh đoản
Hồn dục bất thắng trâm

Dịch Nghĩa:

Nước bị tàn phá, núi sông vẫn còn đầy
Mùa xuân trong thành, cỏ cây mọc đầy
Cảm (thương) thời thế, hoa rơi lệ
(Oán) hận biệt ly, chim kinh sợ trong lòng
Khói lửa báo động liên miên ba tháng trời
Thư nhà (đến), quý như muôn lạng vàng
Đầu bạc, xoa thấy càng lưa thưa
Coi bộ không đủ (dày) để cài trâm

Dịch Thơ:

Ngắm Xuân

Nước mất sông núi không
Hoa tuôn lệ cảm thông
Mùa xuân cây cỏ rậm
Biệt ly quá đau lòng
Ba tháng giặc phong tỏa
Tin tức quý vàng ròng
Đầu bạc lưa thưa tóc
Trâm cài cũng bằng không.

View in Springtime by Du F Translation by: Paul Rouzer

The country is smashed, hills and rivers remain.
The city turns to Spring, plants and trees grow deep.
Moved by the moment, flowers splash tears.
Resentful of parting, birds startle the heart.
Beacon fires have lasted for three months now.
Letters from home are worth 10,000 in gold.
I've scratched my white hairs ever scarcer,
until none will be left to hold hairpins to head.

Đỗ Phủ 杜甫

Nguyên Tác:

月夜憶舍弟
戍鼓斷人行
秋邊一雁聲
露從今夜白
月是故鄉明
有弟皆分散
無家問死生
寄書長不達
況乃未休兵

Phiên Âm:

Nguyệt Dạ Ức Xá Đệ
Thú cô đoạn nhân hành
Thu biên nhất nhạn thanh
Lộ tông kim dạ bạch
Nguyệt thị cố hương minh
Hữu đệ giai phân tán
Vô gia vấn tử sanh
Ký thư trường bất đạt
Huống nãi vị hưu binh

Dịch Thơ:

Đêm Trăng Nhớ Các Em

Dập dồn trông thú chân ngưng bước
Thu chiếm biên thù nhạn thiết tha
Sương tỏa đêm nay màu trắng khắp
Trăng kia soi sáng cả quê ta
Hai em lận đận đều phân tán
Nào biết hỏi đâu không có nhà
Thư gửi lâu rồi chưa thấy đáp
Bao giờ ngưng chiến dứt can qua.

Đỗ Thâm Ngôn 杜審言

Nguyên Tác:

渡湘江
遲日園林悲昔游
今春花鳥作邊愁
獨憐京國人南竄
不似湘江水北流

Phiên Âm:

Độ Tương Giang
Trì nhật viên lâm bi tích du
Kim xuân hoa điều tác biên sầu
Độc lân cố quốc nhân nam thoán
Bất tự tương giang thủy bắc lưu.

Dịch Nghĩa:

Cả ngày ở trong rừng nhớ lại chuyến đi ngày xưa
Mùa xuân này, hoa và chim gợi nỗi buồn nhớ biên thù
Chỉ thương cho người bỏ quê củ lánh về nam
Không giống như sông Tương chảy về bắc.

Dịch Thơ:

Qua Sông Tương

Rừng thăm suốt ngày nhớ chuyến đi
Hoa xuân chim chóc nhắc biên thù
Bỏ quê nén hận về Nam lánh
Sông Tương chảy Bắc khát khao gì.

Ghi Chú:

Đỗ Thâm Ngôn là ông nội Đỗ Phủ. Thời sau Vũ Hậu, vì có liên hệ với nhóm Trương Dịch Chi, nên bị vua Đường Trung Tông đày đi Phong Châu ở miền nam, thuộc Hà Tây của Việt Nam ngày nay.

Sông Tương ở Hồ Nam chảy vào Động Đình Hồ.

Crossing The Xiang River By Du Shenyan

All day in the woods, I recalled the previous trip
This spring, flowers and birds reminded me of the frontier
I only felt sorry for the one who left his old country for the
South
Unlike the Xiang river flowing North.

Đỗ Thu Nương 杜秋娘

Nguyên Tác:

金縷衣
勸君莫惜金縷衣
勸君惜取少年時
花開堪折直須折
莫待無花空折枝

Phiên Âm:

Kim Lũ Y
Khuyến quân mạc tích kim lũ y
Khuyến quân tích thủ thiếu niên thì
Hoa khai kham chiết, trực tu chiết
Mạc đãi vô hoa không chiết chi

Dịch Nghĩa:

Khuyên chàng đừng tiếc áo thêu vàng
Khuyên chàng hãy tiếc thời niên thiếu
Hoa nở đáng bẻ thì bẻ ngay
Đừng chờ hoa rụng hết mới bẻ cành không

Dịch Thơ:

Áo Kim Tuyền*

Ai ơi đừng tiếc áo thêu vàng
Áp ủ yêu thương nhớ tuổi xuân
Thưởng thức hoa tươi vừa chớm nở
Bẻ chi cành trụi lúc hoa tàn.

(*) Tên một điệu nhạc cổ

The Gold-Threaded Robe By Du Qiuniang

Translation by **Innes Herdan**

I warn you - cherish not your gold-threaded coat;
I warn you - cherish rather the days of your youth!
When the flower blooms, ready for picking, pick it you must;
Don't wait till the flower falls and pick a bare twig!

Đỗ Tuân Hạc- 杜荀鶴

Nguyên Tác:

再經胡城縣
去歲曾經此縣城
縣民無口不冤聲
今來縣宰加朱紱
便是生靈血染成

Phiên Âm:

Tái Kinh Hồ Thành Huyện

Khứ tuế tăng kinh thử huyện thành
Huyện dân vô khẩu bất oan thanh
Kim lai huyện tể gia chu phát
Tiện thị sanh linh huyết nhiễm thành

Dịch Nghĩa:

Kinh Lý Lại Huyện Hồ Thành

Năm trước từng đi kinh lý huyện thành này
Dân huyện ngậm miệng không tiếng kêu oan
Bây giờ huyện chủ lại được thưởng thêm dây đỏ (chu phát) để
đeo ân
Đúng là máu đỏ của sanh linh ô nhiễm thành tỵ.

Reinspect Ho Thanh District by Du Xun He

Last year I inspected this district
The citizens there kept their mouth shut and had no
complaints
Now the district chief is rewarded with red ribbons
Clearly the red blood of people have contaminated the succes
of the district.

Translation by Tam M Phi

Dịch Thơ:

Kinh lý năm xưa huyện ngoại thành
Dân đen ngậm miệng chẳng âm thanh
Bây giờ chủ huyện được thăng thưởng
Máu đỏ sanh linh nhuộm tỵ thành.

Giả Đảo 賈島

Nguyên Tác:

絕句 1
二句三年得
一吟雙淚流
知音如不賞
歸臥故山秋

Phiên Âm:

Tuyệt Cú 1

Nhị cú tam niên đắc
Nhất ngâm song lệ lưu
Tri âm như bất thưởng
Quy ngoạ cố sơn thu.

絕句 2

破卻千家作一池
不栽桃李種薔薇
薔薇花落秋風起
荊棘滿庭君始知

Tuyệt Cú 2

Phá khước thiên gia tác nhất trì
Bất tài đào lý chủng tường vi
Tường vi hoa lạc thu phong khởi
Kinh súc mãn đình quân thủy tri.

Dịch Nghĩa:

Mất ba năm làm hai câu thơ
Ngâm lên nước mắt chảy hai dòng
Tri âm nếu chẳng thường lãm
Ta trở về với núi thu xưa.

Phá ngàn nhà để làm một cái ao,
Không trồng đào mạn, trồng tường vi
Khi gió thu thổi lên, hoa tường vi rụng
Bấy giờ mới hay sân đầy gai góc.

Dịch Thơ:

Hai câu mất ba năm
Lệ tuôn tràn khi ngâm
Tri âm không thưởng thức
Về núi sống âm thầm.

Phá bỏ ngàn nhà đào một ao
Chỉ giữ tường vi phé mạn đào
Gió thu thổi đến tường vi rụng
Đầy sân gai góc chẳng biết sao.

Four-Line 1 & 2 by Jia Dao

It took me three years to produce two verses
When reciting them, tears dropped from my eyes
If you, my soul friend, do not appreciate them
I will return to the autumn mountain to live.

We destroy a thousand homes to create one pond
If one only grows hedgeroses and not plums and peaches
When autumn wind blows, all roses fall
Then only thorns remain in the garden, we should have known.

Nguyên Tác:

渡桑干
客舍並州已十霜
歸心日夜憶鹹陽
無端更渡桑干水
卻望並州是故鄉

Giả Đảo 賈島

Phiên Âm:

Độ Tang Càn

Khách xá Tinh Châu dĩ thập sương
Qui tâm nhật dạ ức Hàm Dương
Vô đoan cánh độ Tang Càn thủy
Khước vọng Tinh Châu thị cố hương

Dịch Nghĩa:

Làm khách trọ ở Tinh Châu đã mười thu,
Lòng muốn về quê nhà, đêm ngày nhớ đất Hàm Dương
Bỗng dừng lại sang sông Tang Càn
Ngোanh nhìn Tinh Châu, lại thấy như quê cũ

Dịch Thơ:

Tá túc quê người hăm chín năm
Lòng hằng nghĩ tới nơi xa xăm
Cố tâm ngày ấy về quê cũ
Lòng tự bảo lòng bớt viếng thăm.

Giả Đảo 賈島

Nguyên Tác:

尋隱者不遇
松下問童子
言師採藥去
隻在此山中
雲深不知處

Phiên Âm:

Tâm ẩn giả bất ngộ
Tùng hạ vấn đồng tử
Ngôn sư thái dược khứ
Chỉ tại thử sơn trung
Vân thâm bất tri xứ.

Dịch Nghĩa:

Dưới cây tùng hỏi thăm tiểu đồng
Nói rằng thầy đã đi hái thuốc.
Chỉ ở trong núi này thôi
Nhưng mây dày nên chẳng biết chỗ nào.

Dịch Thơ:

Tìm Ẩn Giả Không Gặp
Dưới thông hỏi tiểu đồng
"Thầy hái thuốc chưa xong
Trong núi không đâu khác
Mây đen khó thấy ông."

Search Recluse Person Not Meet

Under the pine tree, I asked your boy pupil
He said: My master has gone to gather medicinal herbs
He stayed only in this mountain
But the clouds are too deep to know his whereabouts.

Hạ Tri Chương 賀知章

Nguyên Tác:

回鄉偶書二首

少小離鄉老大回
鄉音難改鬢毛衰
兒童相見不相識
笑問客從何處來

離別家鄉歲月多
近來人事半銷磨
唯有門前鏡湖水
春風不改舊時波

Phiên Âm:

Hồi Hương Ngẫu Thư Nhị Thủ

Thiếu tiểu ly gia lão đại hồi
Hương âm vô cải mấn mao tồi
Nhi đồng tương kiến bất tương thức
Tiểu vấn khách tòng hà xứ lai

Ly biệt gia hương tuế nguyệt đa
Cận lai nhân sự bán tiêu ma
Duy hữu môn tiền Kính hồ thủy
Xuân phong bất cải cựu thời ba

Dịch Nghĩa:

Lúc nhỏ rời xa nhà nay già trở lại
Giọng nói không thay đổi nhưng tóc râu đã bạc
Trẻ nhỏ gặp nhưng không nhận ra
Vui cười chúng hỏi "Ông từ đâu đến?"

Xa quê nhà đã nhiều năm tháng
Gần đây sự đời đã có thay đổi nhiều
Chỉ riêng nước hồ Kiến ngoài cổng
Gió xuân không thay đổi sóng thời xưa.

Dịch Thơ:

Ngẫu Nhiên Viết Khi Về Quê

Lúc trẻ ra đi già trở lại
Tóc râu đã bạc giọng chưa thay
Trẻ con thấy mặt không quen biết
Cười cợt hỏi đùa ông là ai.

Xa cách quê hương bao tháng năm
Việc đời ngấm lại lấm thẳm trầm
Chỉ riêng hồ Kiến ngay ngoài cổng
Gió vẫn không thay được sóng thẳm.

Written on Coming Home By He Zhizhang

I left home young. I return old,
Speaking as then, but with hair grown white.
The children, not knowing me,
Smile and ask: "Stranger, where do you come from?"

I was away from home many months and years
Recently many things have changed
Except for the Mirror lake beyond our gate
Spring wind has not changed the waves of time past.

Hàn Ác 韓偓

Nguyên Tác:

春閨二首
願結交加夢
因傾潑灑尊
醒來情緒惡
簾外正黃昏
氤氳帳里香
薄薄睡時妝
長吁解羅帶
怯見上空床

Phiên Âm:

Xuân Khuê Nhị Thủ
Nguyên kết giao gia mộng
Nhân khuynh liễm diễm tôn
Tỉnh lai tình tộ ó
Liêm ngoại chính hoàng hôn
Nhân uân trương lý hương
Bạc bạc thụy thời trang
Trường hu giải la đai
Khiếp kiến thượng không sàng.

Dịch Nghĩa:

Chân thành giao kết cùng cố giấc mộng
Nghiêng vào nhau, chén rượu sóng sánh
Tỉnh lại thấy mối tình đáng ghét
Bên ngoài màn, đúng lúc hoàng hôn.
Trong màn hương thoang thoang dễ chịu
Ăn mặc sơ sài để ngủ
Cởi thắt lưng quần, than dài một tiếng
Vì thấy cái giường không mà kinh hãi.

Dịch Thơ:

Quyện nhau vào giấc vu sơn
Thân kề má cọ chập chờn hương mê
Tỉnh ra tình luống ê chề
Ngoài song ngày đã trôi về chân mây.
Hương thơm hơi ấm còn đây
Y trang mỏng mảnh phơi bày nửa thân
Thở dài sửa lại giải quần

Giường không nhà vắng tình xuân bẽ bàng.

Kết mộng diu nhau đến Vu San
Thân kẻ má cọ rượu nồng nàn
Tỉnh ra nhận thấy tình ô trược
Ngoài cổng hoàng hôn ngày sắp tàn.
*Thoang thoang mùi hương quanh trướng gấm,
Đâu cần giấc ngủ với y trang?
Tháo giải lưng quần, ôi lạnh lẽo!
Giường kia sao rộng, rộng thênh thang!*

Ghi Chú:

Xuân Khuê có thứ tự khá tự nhiên. Tình yêu bắt đầu bằng hứa hẹn xây mộng đẹp, rồi thân kẻ má cọ Tỉnh lại lúc hoàng hôn thấy sự ê chề phủ phàng. Mặc dù trên giường còn hương thơm hơi ấm, thấy mình ăn bận hở hang mỏng manh nên thở dài, nhất là thấy trên giường chỉ còn có một mình.

Bài dịch đầu thể thơ lục bát, phần chữ nghiêng do Cao Yên Tuấn Trần Tuấn Kiệt dịch. Bài dịch 2 thể thất ngôn, phần 2 chữ nghiêng cũng do Cao Yên Tuấn Trần Tuấn Kiệt dịch.

Nguyên Tác:

五更-韓偓

往年曾約郁金床
半夜潛身入洞房
懷里不知金鈿落
暗中唯覺綉鞋香
此時欲別魂俱斷
自後相逢眼更狂
光景旋消惆悵在
人生贏得是淒涼

Hàn Ác 韓偓

Phiên Âm:

Ngũ Canh

Vãng niên tăng ước Úc Kim sàng
Bán dạ tiềm thân nhập động phòng
Hoài lý bất tri kim điềm lạc
Ám trung duy giác tú hài hương
Thử thời dục biệt hồn câu đoạn
Tự hậu tương phùng nhãn cánh cuồng
Quan cảnh toàn tiêu trừ trướng tại
Nhân sinh doanh đắc thị thê lương.

Dịch Nghĩa:

Canh Năm

Năm xưa từng hẹn trên giường Uất Kim (nghệ)
Nửa đêm lén đến động phòng
Trong lúc ôm nhau chẳng biết trâm rơi đâu mất
Ở trong bóng tối chỉ cảm thấy mùi đôi hài thêu
Lúc đó muốn rời nhau nhưng hồn rã rời

Từ đây hễ gặp nhau là nhìn nhau điên cuồng
Cảnh ấy giờ đây chẳng còn nữa
Chỉ còn nỗi buồn suốt đời.

Dịch Thơ:

Năm xưa từng hẹn cùng nhau
Nửa đêm thanh vắng lén vào phòng khuê
Trâm rơi mắt khi nằm kê
Bóng đêm thâm thẳm mê mê mùi hài
Rã rời thân thể chân tay
Từ sau gặp lại nhìn ai điên cuồng
Giờ đây đâu cảnh vẫn vương
Suốt đời còn lại thê lương chán chường.

Hàn Dũ 韓愈

Nguyên Tác:

初春小雨

天街小雨潤如酥
草色遙看近卻無
最是一年春好處
絕勝煙柳滿皇都

Phiên Âm:

Sơ Xuân Tiểu Vũ

Thiên nhai tiểu vũ nhuận như tô
Thảo sắc diêu khan cận khước vô
Tối thị nhất niên xuân hảo xứ
Tuyệt thăng yên liễu mãn hoàng đô.

Dịch Nghĩa:

Mưa Nhỏ Đầu Xuân

Mưa nhỏ ở một góc trời như sợi sữa
Màu cỏ xa gần trông như không có
Nơi đây Xuân đẹp nhất trong năm
Khói (hơi mù) của các cây liễu phủ khắp thành vua.

Dịch Thơ:

Mưa nhỏ bên trời óng ánh tơ
Xa gần sắc cỏ gọn thờ ơ
Trong năm đẹp nhất vào Xuân sớm
Phủ khắp thành vua rặng liễu mờ.

Hàn Dũ 韓愈

Nguyên Tác:

晚春

草木知春不久歸
百般紅紫鬥芳菲
楊花榆莢無才思
惟解漫天作雪飛

Phiên Âm:

Vãn Xuân

Thảo mộc tri xuân bất cử quy
Bách ban hồng tử đấu phương phi
Dương hoa du giáp vô tài tứ
Chỉ giải mạn thiên tác tuyết phi

Dịch Nghĩa:

Cuối Xuân

Cây cỏ biết rằng xuân có trở lại cũng ở không lâu
Nên trăm loài hồng, tía đầu nhau hương thơm
Hoa liễu và trái du không có khả năng tạo hương thơm
Chỉ biết tỏa [bông gòn trắng] khắp trời như tuyết bay.

Dịch thơ:

Cây cỏ biết Xuân chẳng ở lâu
Trăm hoa hồng tía khoe hương màu
Liễu du chẳng dám đua tài sắc
Toả phấn đầy trời tuyết trắng phao.

Hoa Đình Thuyền Tử 華亭船上

Nguyên Tác:

千尺絲綸直下垂
一波才動萬波隨
夜靜水寒魚不食
滿船空載月明歸

Phiên Âm:

Không Tựa

Thiên xích ti luân trực hạ thùy
Nhất ba tài động vạn ba tùy
Đạ tĩnh thủy hàn ngư bất thực
Mãn thuyền không tải nguyệt minh quy.

Dịch Nghĩa:

Nhợ câu ngàn thước được thả thẳng xuống
Một làn sóng gợn lên một vọn sóng phát sanh
Đêm êm vắng nước lạnh cá không ăn
Thuyền quay về chở đầy ánh trăng,

Dịch Thơ:

Nghìn thước chịt chằng nhợ bủa giăng
Một làn sóng gợn vọn lẫn tăn
Đêm yên nước lạnh cá không cắn
Thuyền chở đầy khoang chở ánh trăng.

Ghi Chú:

Hoa Đình Thuyền Tử, sống vào cuối đời nhà Đường. Hoa Đình Thuyền Tử còn được biết đến dưới nhiều tên khác như: Thuyền Tử Hòa Thượng, Thuyền Tử Đức Thành, Hòa Thượng Đức Thành.. Hoa Đình là bến Hoa Đình ở Tú Châu (nay là huyện Gia Hưng tỉnh Chiết Giang), nơi ngài tùy duyên đưa đò. Còn Đức Thành là pháp danh của ngài. Xem chi tiết ở bài viết về [Hoa Đình Thuyền Tử](#).

Kim Xương Tự 金昌緒

Nguyên Tác:

春怨
打起黃鶯兒
莫教枝上啼
啼時驚妾夢
不得到遼西

Phiên Âm:

Xuân Oán
Đả khởi hoàng oanh nhi
Mạc giao chi thượng đề
Đê thì kinh thiếp mộng
Bất đắc đáo Liêu Tây

Dịch Nghĩa:

Đánh đuổi con chim oanh vàng đi
Dừng cho nó kêu trên cành
Khi kêu nó làm kinh động giấc mộng của thiếp
Không mơ đến được Liêu Tây.

Spring Sigh by Jin Changzu

Please drive the oriole away
Don't let it sing on the branch
It wakes me up from my sleep
When I dream to visit my husband in Liaoxi

Dịch Thơ:

Oán Xuân

Hoàng oanh ơi hãy bay đi
Véo von ca hát vui gì xuân sang
Làm ta tỉnh giấc mơ màng
Tây Liêu muốn tới gặp chàng bấy lâu.

La Ân 羅隱

Nguyên Tác:

妓雲英
鍾陵醉別十餘春
重見雲英掌上身
我未成名君未嫁
可能俱是不如人

Phiên Âm:

Kỹ Vân Anh
Chung Lăng túy biệt thập dư xuân
Trùng kiến Vân Anh chưởng thượng thân
Ngã vị thanh danh quân vị giá
Khả năng câu thị bất như nhân.

Dịch Nghĩa:

Ca Kỹ Vân Anh

Từ ngày uống say già biệt ở Chung Lăng đã hơn mười xuân
Gặp lại nàng Vân Anh tấm thân mảnh mai như có thể múa trên

lòng bàn tay
Ta chưa có danh phận còn nàng chưa có chồng
Phải chăng cả hai đều không như người khác.

Dịch Thơ:

Chung Lãng cách biệt mười xuân qua
Nhan sắc Vân Anh vẫn mẫn mà
Danh phận ta không nàng lẽ bạn
Ta nàng như thế khác người ta.

La Ân 羅隱

Nguyên Tác:

水邊偶題
野水無情去不回
水邊花好爲誰開
隻知事逐眼前去
不覺老從頭上來
窮似丘軻休嘆息
達如周召亦塵埃
思量此理何人會
蒙邑先生最有才

Phiên Âm:

Thủy Biên Ngẫu Đề

Dã thủy vô tình khứ bất hồi
Thủy biên hoa hảo vi thùy khai
Chỉ tri sự trục nhãn tiền khứ
Bất giác lão tòng đầu thượng lai
Cùng tự khâu kha hư thán tức
Đạt như chu triệu diệc trần ai
Tư lương thử lý hà nhân hội
Mông ập tiên sanh tối hữu tài

Dịch Nghĩa: Võ Phá

Làn nước hoang dã vô tình đi không trở lại,
Nên ở ven sông hoa tốt nở cho ai?
Duy biết sự việc trước mắt cứ đi mãi
Không hay tóc trên đầu báo hiệu cái già đến rồi.
Cùng quân như Khâu Kha thì cũng dừng lại đừng than vãn
Thành đạt như Chu Triệu thì cũng như tro bụi thôi.
Suy nghĩ lẽ đời như thế, không biết có ai chia sẻ không?
Tìm đến tiên sinh Mông Ấp có đầy đủ tài ba.

Dịch Thơ:

Ngẫu Nhiên Đề Thơ Ở Ven Sông.

Dòng nước vô tình không trở lại
Ven sông hoa đẹp nở cho ai?
Hay đâu sự việc cứ đi mãi
Bất chợt tuổi già đã vãng lai
Cùng quân Khâu Kha, đừng than oán
Đạt thành Chu Triệu, cũng trần ai
Nghĩ suy thế đấy ai cùng ý?
Mông Ấp tiên sinh có đủ tài.

Written on the Water Front by *Luo Yin*

The wild current goes away without sentiment and will not return.
Therefore for whom do the beautiful flowers on the water front blossom?

I only know that current events keep on happening.

Suddenly hair on my head announces old age.

Poor as Qiu Ke, donot complain

Successful as Zhou Zhao, is only dust.

I think of life as such, does someone agree?

Maybe Meng Yi has the talent (wisdom) to comment?

Lạc Tân Vương 駱賓王

Nguyên Tác:

在獄詠蟬
西路蟬聲唱
南冠客思侵
那堪玄鬢影
來對白頭吟
露重飛難進
風多響易沉
無人信高潔
誰爲表予心

Phiên Âm:

Tại Ngục Vịnh Thiên
Tây lục thiên thanh xướng
Nam quan khách tứ thâm
Bất kham huyền mấn ảnh
Lai đối bạch đầu ngâm
Lộ trọng phi nan tiến
Phong đa hưởng dị trầm
Vô nhân tín cao khiết
Thùy vị biểu dư tâm

Dịch Nghĩa:

Ngày thu nghe tiếng ve kêu
Trong tù nhớ nhà càng thêm sâu sắc
Không chịu được bóng dáng đôi cánh mỏng
Lên tiếng ngâm nga trước đầu bạc của mình
Sương rơi nặng hạt cánh khó bay lên
Gió thổi mạnh, tiếng dễ bị chìm mất
Không có ai tin mình cao thượng, thanh khiết
Ai vì ta sẽ giải bày nỗi lòng ?

Dịch Thơ:

Trong Tù Nghe Ve Kêu

Thu đến ve hát sầu
Nhớ nhà dạ càng đau
Cánh mềm vẫn cam chịu
Buồn phận tuổi bạc đầu
Sương trĩu đè nặng cánh
Gió reo tiếng chìm đầu

Thanh cao ai người biết
Bộc bạch suốt canh thâu.

A Political Prisoner Listening To A Cicada by *Lo Bingwang*

While the year sinks westward, I hear a cicada
Bid me to be resolute here in my cell,
Yet it needed the song of those black wings
To break a white-haired prisoner's heart....
His flight is heavy through the fog,
His pure voice drowns in the windy world.
Who knows if he be singing still?
Who listens any more to me?

Lạc Tân Vương 駱賓王

Nguyên Tác:

詠鵝
鵝鵝鵝
曲項向天歌
白毛浮綠水
紅掌撥清波

Phiên Âm:

Vịnh Nga
Nga nga nga
Khúc hạm hương thiên ca
Bạch mao phù lục thủy
Hồng chưởng bát thanh ba

Dịch Thơ:

Vịnh Thiên Nga

Thiên nga, thiên nga ơi!
Cổ cong hướng lên trời
Trắng phao trên nước biếc
Rẽ sóng chân hồng bơi.

Song Of the Swan By *Lo Bingwang*

Swan! Swan! Swan!
Your neck curls up to the heaven,
Your white feathers float on green water,
And your pink feet paddle the waves.

Lâm Chân 林 稹

Nguyên Tác:

冷泉亭
一泓清可沁詩脾
冷暖年來只自知
流出西湖載歌舞
回頭不似在山時

Phiên Âm:

Lãnh Tuyền Đình
Nhật hồng thanh khả thấm thi tì
Lãnh noãn niên lai chỉ tự tri
Lưu xuất tây hồ tải ca vũ
Hồi đầu bất tự tại sơn thì

Dịch Nghĩa:

Một luồng nước trong suốt có khả năng thấm vào tâm can của thi sĩ
Nóng lạnh quanh năm chỉ tự biết
Chảy vào hồ Tây mang theo tiếng ca điệu múa
Quay đầu lại không còn giống thời còn ở trong núi.

Dịch Thơ:

Đình Suối Lạnh

Một khe trong vắt tự thi tâm
Nóng lạnh một mình chảy suốt năm
Đến tận hồ Tây đem múa hát
Đâu còn dấu vết của sơn thâm.

Ghi Chú:

Lâm Chân (-1180), tự Đan Sơn, chưa rõ thân thế và sự nghiệp. Có người cho bài thơ này là của Lâm Hồng (-1250).
Đình Lãnh Tuyền: Xây sát tại hồ Tây, Hàng Châu dưới chân đỉnh Phi Lai. Dưới chân núi có một khe nước tên Lãnh Tuyền chảy qua vài cây số vách đá rồi đổ vào hồ Tây. Khi triều đình Nam Tống dời đô về Hàng Châu năm 1129, hồ Tây trở thành nơi đô hội giải trí của các quan lại lánh nạn và không tài đức đề lấy lại miền bắc Trung Hoa đã mất vào tay ngoại mộng. Ý tác giả cho thiên nhiên vốn thanh tịnh đã trở nên bộn nhơ vì hành động của con người và ảnh hưởng của văn hóa xã hội, như dòng suối trong đã mang vào hồ Tây tiếng ca múa và đã mất đi sự thanh khiết có tự nguồn.

Lệnh Hồ Sở 令狐楚

Nguyên Tác:

少年行

少小邊州慣放狂
鞭騎蕃馬射黃羊
如今年事無筋力
猶倚營門數雁行

Phiên Âm:

Thiếu Niên Hành

Thiếu tiểu biên châu quán phóng
cuồng

Xiên kỵ Phiên mã xạ hoàng dương

Như kim niên sự vô cân lực

Do ỷ doanh môn sác nhạn hành.

Dịch Nghĩa:

Tuổi Thanh Niên

Lúc nhỏ ở biên thù quen sống phóng dăng nông cuồng

Cười cỡi ngựa Phiên bắn dê núi màu vàng

Như việc năm này không còn gân sức

Cũng như đứng dựa cổng trại luôn thấy nhạn bay qua.

Dịch Thơ:

Thuở nhỏ biên thù sống phóng dăng

Không yên phi ngựa bắn dê vàng

Giờ đây lớn tuổi sức suy yếu

Dựa cổng ngắm nhìn nhạn lượn ngang.

Youth March By Ling Huchu

My home is in Wucheng on the Jing river.

My career is advanced by archery markmanship and
swordmanship.

In free times, I ride my horse on the empty fields

And shoot uniquely in the direction of dark clouds.

Liễu Tông Nguyên 柳宗元

Nguyên Tác:

江雪

千山鳥飛絕
萬徑人蹤滅
孤舟蓑笠翁
獨釣寒江雪

Phiên Âm:

Giang Tuyết

Thiên sơn điều phi tuyết

Vạn kính nhân tung diệt

Cô chu thoa lạp ông

Độc điếu Hàn giang tuyết

Dịch Nghĩa:

Giữa ngàn non, chim bay tắt bóng

Trên đường muôn ngã, dấu người vắng tanh
Thuyền trôi, ông già nón lá áo toi
Một mình ngồi thả câu trong tuyết trên sông lạnh

Dịch Thơ:

Tuyết Trên Sông

Ngàn non cao vút chim bay tới
Vạn nẻo tìm đâu thấy dấu người
Áo toi nón lá thuyền đơn độc
Thả câu sông lạnh tuyết đang rơi.

*Chim bay xa khuất giữa ngàn non
Không một dấu chân vạn nẻo mòn
Áo toi nón lá câu đơn độc
Trên sông tuyết giá chặt lòng son.*

Ngàn trùng non núi chim bay
Đường mòn vạn nẻo nào hay dấu người
Lão ông đơn độc áo toi
Trên sông tuyết lạnh câu thời câu cơ.

Ghi Chú:

Liễu Tông Nguyên (773-819), tên chữ là Tử Hậu, người Hà Đông, lúc đầu làm Lam Điền úy, sau tham gia vào phe của Vương Thúc Văn. Văn bị dèm, Nguyên bị đày làm Tư Mã ở Vĩnh Châu, rồi Thứ sử Liễu Châu. Quan điểm chính trị của Liễu Tông Nguyên tiến bộ, chủ trương văn chương phải có tính hiện thực. Thơ Ông nói về cảnh vật tự nhiên.

River Snow by Liu Zongyuan

*A thousand mountains and all birds flew away
Ten thousand paths without a human footprint
Single boat, bamboo leaf hat and cloak
A lonely old man fished in the cold river snow.*

River Snow

A thousand mountains, flying birds, gone.
Ten thousand paths, all trace of people, wiped away.
All but one old man in a thatched raincoat and hat,
Fishing alone in the cold river snow.

Geoff Waters – Cipher Journal

Liễu Tông Nguyên 柳宗元

Nguyên Tác:

漁翁

漁翁夜傍西巖宿
曉汲清湘燃楚燭
煙銷日出不見人
欸乃一聲山水綠
迴看天際下中流
巖上無心雲相逐

Phiên Âm:

Ngư Ông

Ngư ông dạ bàng tây nham túc
Hiếu cấp thanh Tương nhiên Sở chúc
Yên tiêu nhật xuất bất kiến nhân
Ai nãi nhất thanh sơn thủy lục
Hồi khán thiên tế hạ trung lưu
Nham thượng vô tâm vân tương trục

Dịch Nghĩa:

Ngư Ông

Ngư ông đậu thuyền ngủ qua đêm dựa bờ núi phía Tây
Sáng múc nước sông Tương và lấy trúc nước Sở nấu trà
Sương tan, mặt trời lên cao nhưng không thấy bóng người
Chỉ nghe tiếng xào xạt của mái chèo và thấy màu xanh non nước
Đến trung lưu nhìn lại chân trời
Thấy các cụm mây vô tình đuổi nhau.

The Old FisherMan By Liu Zongyuan

The old fisherman spent the night under the western cliff
In the morning, he used water from the clear Hsiang river and
made a fire with bamboo from the Chu lands;
The fog dissolved, the sun came out, but no one was in sight
Only the creak of his paddle left, in the green of mountain and
river.
Arriving at mid-stream, he looked back at the horizon
And saw clusters of clouds drifting idly above the cliff.

Dịch Thơ:

Ngư ông đêm ngủ bờ Tây
Sông Tương trúc Sở sáng mai đun trà
Sương tan chẳng bóng người qua
Tiếng chèo xào xạt gần xa xanh vờ
Ngược dòng nhìn lại chân trời
Mây xanh từng cụm chậm trôi vô tình.

Lục Quy Mông 陸龜蒙

Nguyên Tác:

白蓮

素花多蒙別艷欺
此花真合在瑤池
還應有恨無人覺
月曉風清欲墮時

Phiên Âm:

Bạch Liên

Tổ hoa đa mông biệt diễm khi
Thử hoa chân hợp tại Dao Trì
Hoàn ứng hữu hận vô nhân giác
Nguyệt hiều phong thanh dục đọa thì

Dịch Thơ:

Hoa Sen Trắng

Sắc hương mộc mạc bị che
Hoa mọc tươi tốt ở khe Dao Trì
Hận thù đáp lại vô tri
Trắng non gió lạnh đem chi đọa đày.

Lư Chiếu Lân 盧照鄰

Nguyên Tác:

曲江花

浮香繞曲岸
圓影覆華池
常恐秋風早
飄零君不知

Phiên Âm:

Khúc Giang Hoa

Phù hương nhiều khúc ngạn
Viên ảnh phủ hoa trì
Thường khùng thụ phong tảo
Phiêu linh quân bất tri

Dịch Nghĩa:

Hoa Trên Sông Khúc

Làn hương bay theo bờ nước quanh co
Bóng lá tròn phủ cả mặt ao đẹp
Thông thương sợ gió thu thổi sớm
Làm hoa rụng mà mình không hay biết.

Dịch Thơ:

Làn hương theo nước quanh co
Bóng tròn phủ cả mặt hồ đẹp xinh
Thường e gió sớm thu rình
Làm hoa rơi rụng mà mình không hay.

Flower On The River By *Lu Zhaolin*

The fragrance follows the bends of the river
Round leave images cover the pretty pond

Usually the early autumn winds
Make the flowers whither and fall without our knowing.

Lư Luân 盧綸

Nguyên Tác:

塞下曲
林暗草驚風
將軍夜引弓
平明尋白羽
沒在石棱中

月黑雁飛高
單於夜遁逃
欲將輕騎逐
大雪滿弓刀

Phiên Âm:

Tải Hạ Khúc
Lâm ám thảo kinh phong
Tướng quân dạ dẫn cung
Bình minh tâm bạch vũ
Mọt tại thạch lăng trung.

Nguyệt hắc nhạn phi cao
Thiên vu dạ độn đào
Dục tương khinh kỵ trục
Đại tuyết mãn cung đao

Dịch Thơ:

Khúc Hát Ngoài Ải

Cỏ dạt gió rừng lên
Tướng quân tối bắn tên
Sớm mai tìm dấu vết
Góc đá rớt kẻ bên.

Trăng mờ nhạn vút cao
Chúa giặc tối bôn đào
Ruồi ngựa toan xua đuổi
Tuyết tràn bám nỏ đao.
Lê Nguyễn Lưu

Border Songs By Lu Lun

The woods are dark, the wind assails the grass.
Yet the general tries night archery.
The next morning, he finds for his white feather arrow
Pointed deep among the hard rocks.

In the dark moonlight, wild geese soar.
Tartar chieftains flee through the night
We chase them with horses, burdened light
Snow clings to our bows and swords.

Lư Mai Pha 卢梅坡

Nguyên Tác:

雪梅二首

梅雪爭春未肯降
騷人閣筆費評章
梅須遜雪三分白
雪卻輸梅一段香

有梅無雪不精神
有雪無詩俗了人
日暮詩成天又雪
與梅并作十分春

Phiên Âm:

Tuyết Mai Nhị Thủ

Mai tuyết tranh xuân vị khăng hàng
Tao nhân các bút phí bình chương
Mai tu tôn tuyết tam phân bạch
Tuyết khước thâu mai nhất đoạn hương.

Hữu mai vô tuyết bất tinh thần
Hữu tuyết vô thi tục liễu nhân
Nhật mộ thi thành thiên hựu tuyết
Dữ mai tịnh tác thập phân xuân.

Dịch Nghĩa:

Mai và tuyết giành xuân với nhau chẳng bên nào chịu nhịn.
Làm cho thi nhân phải gác bút vì mất công bình phẩm.
Mai nên nhường ba phần trắng cho tuyết.
Tuyết phải chịu thua mai một phần về hương thơm.

Có mai mà không có tuyết thì cũng thiếu cái thần.
Có tuyết mà không có thi nhân thì cũng thành cỗi tục.
Ngày tàn thơ vừa làm xong thì tuyết lại rơi nữa.
Cùng mai (thơ và tuyết) góp lại làm cho sắc xuân trọn vẹn.

Dịch Thơ:

Tuyết Mai
Mai tuyết dành xuân chẳng nhịn nhường
Tao nhân gác bút chẳng bình thường
Mai thua tuyết vậy ba phần trắng
Tuyết kém mai đành ở phần hương.

Mai có tuyết không cũng thiếu thần
Không thơ có tuyết vắng tao nhân
Thơ xong chiều xuống trời rơi tuyết
Thơ tuyết cùng mai trọn về xuân.

Ghi Chú:

Lư Mai Pha là một thi nhân đời Tống, không rõ thân thế và sự nghiệp, chỉ để lại cho hậu thế một bài thơ tuyết diệu này. Tuyết và mai đều có vẻ đẹp bản thể riêng, làm sao có thể khẳng định tuyết đẹp hơn mai hay mai đẹp hơn tuyết. Thi nhân đã hóa giải thế giới riêng biệt của tuyết và của mai thành một thế giới hòa hợp đẹp duy

nhất. Thi nhân khẳng định được vị trí và vai trò của con người, có thể nhìn thấy hiện tượng bên ngoài, thấu rõ tinh thần bên trong mà không phải phân chia cái này với cái kia.

Lữ Bôn Trung 呂本中

Nguyên Tác:

睡詩

終日題詩不成
融融午睡夢頻驚
覺來心緒都無事
牆外啼鶯一兩聲

Phiên Âm:

Thụy Thi

Chung nhật đề thi thi bất thành
Dung dung ngộ thụy mộng tần kinh
Giác lai tâm tự đô vô sự
Tường ngoài đề oanh nhất lưỡng thanh

Dịch Nghĩa:

Thơ Ngủ - Lữ Bôn Trung

Suốt ngày làm thơ chẳng nên bài
Trưa ấm áp ngủ chiêm bao thấy sợ hãi
Khi tỉnh dậy tâm thấy bình thản vô sự
Ngoài tường chim oanh hót một hai tiếng.

Sleeping by Lu Ben Zhong

All day I wanted to write a poem, but accomplished little
It's warm, I took a nap and dreamt of something frightful
Upon waking up, my mind was calm
Over the wall, the oriole sang a sound or two.

Dịch Thơ:

Suốt ngày thơ chẳng thành thơ
Ấm trời trưa ngủ nằm mơ kinh hoàng
Tỉnh ra lòng thấy nhẹ nhàn
Nghe tiếng oanh hót thở than ngoài tường.

Lương Hoàng 梁隍

Nguyên Tác:

艷女詞
露井桃花發
雙雙燕並飛
美人姿態裏
春色上羅衣
自愛頻開鏡
時羞慙掩扉
不知行路客
遙惹五香歸

Phiên Âm:

Diễm Nữ Từ
Lộ tỉnh đào hoa phát
Song song yến tịnh phi
Mỹ nhân tư thái lý
Xuân sắc thương la y
Tự ái tần khuy kính
Thì tu dục yếm phi
Bất tri hành lộ khách
Dao nhạ ngũ hương quy

Dịch Nghĩa:

Bài từ Cô Gái Xinh Đẹp
Cây đào bên giếng nở hoa
Đôi én cùng nhau bay song song
Người đẹp dập dánh xinh xắn
Màu xuân vương lên áo lụa
Yêu mình nên luôn soi gương
Có lúc e thẹn muốn khép cổng ngoài
Chẳng biết đến người qua đường
Mùi son phấn dẫn dắt người phương xa trở về.

Dịch Thơ:

Cô Gái Đẹp
Cội đào bên giếng mới đơm hoa
Đôi én song song liệng chập qua
Dánh dập thon thon người đẹp đẽ
Sắc Xuân vương thắm áo tơ là.
Thường luôn chải chuốt ngồi soi kiếng
E thẹn đôi khi khép cổng nhà
Mặc khách lại qua đâu muốn biết
Hương thơm dẫn dắt kẻ phương xa.

Lưu Phương Bình 劉方平

Nguyên Tác:

月夜

更深月色半人家
北斗闌干南斗斜
今夜偏知春氣暖
蟲聲新透綠窗沙

Phiên Âm:

Nguyệt Dạ

Canh thâm nguyệt sắc bán nhân gia
Bắc đầu lan can nam đầu tà
Kim dạ thiên tri xuân khí noãn
Trùng thanh tân thấu lục song sa

Dịch Nghĩa:

Đêm Trăng

Canh khuya trăng chiếu sáng một nửa nhà
Sao Bắc Đẩu ở trước lan can sao Nam Đẩu đã xế
Đêm nay cảm nhận rõ hơn khí xuân ấm áp
Tiếng côn trùng mới thâu xuyên qua màn cửa sổ màu lục.

Dịch Thơ:

Canh khuya trăng chiếu nửa gian nhà
Bắc Đẩu bên thềm Nam Đẩu tà
Mới biết đêm nay xuân ấm áp
Thâu qua màn lục để trùng ca.

Moonlit Night- by Liu Fangping

In the deep of the night, the moon lights up half the room
The Plough and southern stars and beginning to descend
This night I feel the coming of spring from the warm breeze
Insects are newly calling through the window's drapes.

Dylan W.H. Sung

When the moon has coloured half the house,
With the North Star at its height and the South Star setting,
I can feel the first motions of the warm air of spring
In the singing of an insect at my green-silk window.

Lưu Phương Bình 劉方平

Nguyên Tác:

春怨

紗窗日落漸黃昏
金屋無人見淚痕
寂寞空庭春欲晚
梨花滿地不開門

Phiên Âm:

Xuân Oán

Sa song nhật lạc tiệm hoàng hôn
Kim ốc vô nhân kiến lệ ngân
Tịch mịch không đình xuân dục vãn
Lê hoa mãn địa bất khai môn

Dịch Nghĩa:

Oán Xuân

Ngoài cửa sổ lưa, mặt trời lặn, đêm tối dần
Nhà vắng vắng người, thấy vệt nước mắt
Sân vắng vẻ trống trải, xuân đã muộn màng
Hoa lê đầy mặt đất, cửa đóng im lìm.

Dịch Thơ:

Ngoài song trời lặn ánh hoàng hôn
Nhà vắng không người thấy lệ dâng
Lặng lẽ mùa xuân chừng sắp hết
Cửa cài hoa rụng phủ đầy sân.

Ngoài song bóng xế chiều
Ngán lệ nhà đìu hiu
Vắng lặng xuân chừng hết
Cửa cài hoa rụng nhiều.

Lưu Trường Khanh 劉長卿

Nguyên Tác:

彈琴

泠泠七絃上
靜聽松風寒
古調雖自愛
今人多不彈

Phiên Âm:

Đàn Cầm

Lãnh lãnh thất huyền thượng
Tĩnh thính tùng phong hàn
Cổ điệu tuy tự ái
Kim nhân bất đa đàn

Dịch Nghĩa:

Trên bảy dây đàn lạnh lẽo
Vang lên tiếng gió lạnh trên hàng thông khi yên lặng nghe.
Điệu nhạc cổ tuy là điệu mình yêu thích
Nhưng người thời nay không còn gảy nhiều nữa.

Playing the String Instrument

Over the cold seven strings
Resound the cold wind among the pines when we listen quietly
I love this old tune
No longer played by many people.

Dịch Thơ:

Bảy dây lạnh trên đàn
Giữa rặng thông kêu vang
Điệu cổ nghe rất thích
Ngày nay ít người đàn.

Lưu Trường Khanh 劉長卿

Nguyên Tác:

送靈澈
蒼蒼竹林寺
杳杳鐘聲晚
荷笠帶斜陽
青山獨歸遠

Phiên Âm:

Tống Linh Triệt
Thương thương Trúc Lâm tự
Yêu yêu chung thanh vãn
Hà lạp đới tà dương
Thanh sơn độc quy viễn

Dịch Nghĩa:

Tiến Linh Triệt

Chùa Trúc Lâm trong đám cây xanh xanh rậm rạp
Chuông chiều nghe văng vẳng từ xa thăm
Chiếc nón lá vành to nhuộm ánh nắng xé
Một mình về núi xanh xa xôi.

On Parting With The Buddhist Pilgrim Ling Che By Liu Changqing

From the temple, deep in its tender bamboos,
Comes the low sound of an evening bell,
While the hat of a pilgrim carries the sunset
Farther and farther down the green mountain.

300 Tang Poems

Dịch Thơ:

Xanh rậm chùa Trúc Lâm
Xa thăm hồi chuông vọng
Nón vành hứng chiều nắng
Một mình về núi xanh.

Vùng Trúc Lâm cỏ cây xanh thăm
Chuông chùa văng vẳng thoảng dư âm
Nắng chiều đổ xéo trên vành nón
Núi xanh đơn độc bước âm thầm.

Lưu Vũ Tích 劉禹錫

Nguyên Tác:

春詞

新妝宜面下朱樓
深鎖春光一院愁
行到中庭數花朵
蜻蜓飛上玉搔頭

Phiên Âm:

Xuân Từ

Tân trang nghi diện hạ châu lâu,
Thâm tỏa xuân quang nhất điện sầu.
Hành đáo trung đình số hoa đóa,
Tinh đình phi thương ngọc tao đầu.

Dịch Nghĩa:

Bài Hát Mùa Xuân

Trang điểm gương mặt đẹp xong nàng bước xuống lầu son.
Cảnh xuân bị khóa kín làm cả viện buồn bã
Nàng đến giữa sân và đếm những bông hoa;
Chuồn chuồn bay lượn trên chiếc lược ngọc dắt đầu.

Dịch Thơ:

Trang điểm dung nhan xong xuống lầu
Ánh xuân khóa chặt nội âu sầu
Thước tha đến giữa sân hoa nở
Chuồn lượn bay trên lược dắt đầu.

A SPRING SONG by Liu Yuxi

In gala robes she comes down from her chamber
Into her courtyard, enclosure of spring....
When she tries from the centre to count the flowers,
On her hairpin of jade a dragon-fly poises.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

早發白帝城
朝辭白帝彩雲間
千里江陵一日還
兩岸猿聲啼不盡
輕舟已過萬重山

Phiên Âm:

Tảo Phát Bạch Đế Thành

Triều từ Bạch Đế thả vân gian
Thiên lý Giang Lăng nhất nhật hoàn
Lưỡng ngạn viên thanh đề bất tận
Khinh chu dĩ quá vạn trùng san

Dịch Nghĩa:

Sớm từ thành Bạch Đế trong làn mây rục rờ
Qua vạn dặm đến Giang Lăng trong một ngày
Hai bên bờ nghe tiếng vượn kêu không dứt
Chiếc thuyền nhẹ đã đi qua vạn dặm núi non.

Dịch Thơ:

Bạch Đế sớm mai mây rục rờ
Một ngày vạn dặm đến Giang Lăng
Hai bờ tiếng vượn kêu không dứt
Thuyền nhẹ đi qua vạn núi sông.

Ghi Chú:

Lý Bạch (701-762) đời Thịnh Đường cùng với Vương Duy (699-761) và Đỗ Phủ (721-770) là các thi nhân hàng đầu của Trung Quốc. Lý Bạch để lại hơn một ngàn bài thơ. Qua lối sống và thi văn của Lý Bạch, Ông thuộc trường phái lãng mạn (romantism), tự do, phóng túng, đột phát và thách thức quy ước.

Bạch đế thành: Thành Bạch Đế xây ở trên núi Bạch Đế tỉnh Tứ Xuyên

Giang Lăng: ở cách thành Bạch Đế trên 2000 dặm, thuộc tỉnh Hồ Bắc

Câu thứ ba: Lưỡng ngạn viên thanh đề bất tận , dường như Lý Bạch mượn câu trong Thủy Kinh Chú (水经注) của Lịch Đạo Nguyên (郦道元).

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

九日龍山飲
九日龍山飲
黃花笑逐臣
醉看風落帽
舞愛月留人

Phiên Âm:

Cửu Nhật Long Sơn Âm
Cửu nhật long sơn âm.
Hoàng hoa tiếu trục thần.
Tuý khan phong lạc mào.
Vũ ái nguyệt lưu nhân.

Dịch Nghĩa:

Ngày chín uống rượu trên núi Rồng
Hoa vàng cười với kẻ bị ruồng bỏ
Say nhìn gió thổi rơi nón
Múa may dưới ánh trăng mời mọc.

Dịch Thơ:

Uống Rượu Ngày Chín Tháng Chín
Ngày chín uống mừng trên núi Long
Hoa vàng cười cợt kẻ bên dòng
Say nhìn gió lốc đùa chiếc nón
Âu yếm cùng trăng múa thông dong.

Ghi Chú:

Bài thơ này viết năm 761, một năm trước khi Lý Bạch chết.

Drinking on Dragon Hill on the Ninth of the Ninth Month

By *Li Bai* translation by *Rewi Alley*

Drinking today on Dragon Hill

I, the banished one, smile amongst the yellow flowers.

My hat dropping in the wind

As I dance under the inviting moonlight.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

獨坐敬亭山
眾鳥高飛盡
孤雲獨去閑
相看兩不厭
隻有敬亭山

Phiên Âm:

Kính Đình Độc Tọa
Chúng điểu cao phi tận
Cô vân độc khứ nhàn
Tương khan lưỡng bất yếm
Chỉ hữu Kính Đình sơn

Dịch Nghĩa:

Các loài chim bay cao hết

Đám mây cô đơn nhàn hạ trôi
Nhìn nhau cả hai không chán
Chỉ núi Kính Đình thôi.

Dịch Thơ:

Ngồi Một Mình Ngắm Núi Kính Đình
Chim bay cao mất dạng
Mây cô độc là đà
Nhìn nhau không hề chán
Núi Kính Đình và ta.

Alone Looking At Kinh Dinh Mountain By Li Bai

Birds have flown up and away
A lonely cloud floats leisurely by
Never tired of looking at each other
Kinh Dinh mountain and I.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

行路難 李白
金樽清酒斗十千
玉盤珍羞值萬錢
停杯投箸不能食
拔劍四顧心茫然
欲渡黃河冰塞川
將登太行雪暗天
閑來垂釣碧溪上
忽復乘舟夢日邊
行路難行路難
多歧路今安在
長風破浪會有時
直挂雲帆濟滄海

Phiên Âm:

Hành Lộ Nan

Kim tôn thanh tửu đấu thập thiên
Ngọc bàn trân tu trị vạn tiền
Đình bôi đầu trợ bất năng thực
Bạt kiếm tứ cố tâm mang nhiên¹
Dục độ Hoàng Hà băng tắc xuyên
Tương đăng Thái Hàng tuyết ám thiên
Nhàn lai thùy điếu² tọa khê thượng
Hốt phục thừa chu mộng nhật biên³
Hành lộ nan hành lộ nan
Đa kỳ lộ kim an tại
Trường phong phá lãng⁴ hội hữu thì
Trực quả vân phàm tề thượng hải

Dịch Thơ:

Đường Đi Khó Khăn

Rượu thơm chén quý đáng mười ngàn
Món ngon mâm ngọc giá muôn vàng
Chén đũa buồng rơi nhai khó nuốt
Tuốt kiếm tứ bề dạ ngổn ngang
Muốn vượt Hoàng Hà băng ngăn chặn
Leo núi Thái Hàng tuyết chưa tan
Nhàn rồi thả câu trên suối lạnh

Mơ thấy lướt thuyền hương thiên san
Đường đi gian khổ gian khổ quá
Bao nhiêu lối rẽ lối nào an
Cởi gió rẽ mây rồi có lúc
Căng buồm vượt biển dễ từ nan.

Ghi Chú:

1. Bốn câu đầu nói lên nỗi niềm u uất vì không có đường tiến thân.
2. Nhắc đến điển tích Lã Vọng đời Chu, 80 tuổi vẫn ngồi câu cá 10 năm ở sông Vị chờ gặp vua hiền.
3. Hướng về mặt trời, hướng về kinh đô nơi vua ở, nơi có danh vọng cao sang.
4. Nguyên văn "trường phong phá lãng" chỉ người có hoài bão lớn.

The Hard Road by *Li Bo*

Pure wine costs, for the golden cup, ten thousand coppers a flagon,
And a jade plate of dainty food calls for a million coins.
I fling aside my food-sticks and cup, I cannot eat nor drink....
I pull out my dagger, I peer four ways in vain.
I would cross the Yellow River, but ice chokes the ferry;
I would climb the Taihang Mountains, but the sky is blind with
snow....
I would sit and poise a fishing-pole, lazy by a brook --
But I suddenly dream of riding a boat, sailing for the sun....
Journeying is hard,
Journeying is hard.
There are many turnings --
Which am I to follow?....
I will mount a long wind some day and break the heavy waves
And set my cloudy sail straight and bridge the deep, deep sea.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

魯中都東樓醉起作

昨日東樓醉
還應倒接籬
(歸來倒接縹)
阿誰扶上馬
不省下樓時

Phiên Âm:

Lỗ Trung Đô Đông Lôu

Túy Khởi Tác

Tạc nhật đông lôu túy
Hoàn ung đảo tiếp ly
(Quy lai đảo tiếp ly- Dị bản)
A thùy phù thượng mã
Bất tỉnh hạ lôu thì

Dịch Nghĩa:

Hôm qua say mướt tại lầu Đông
Về té ngã nằm vắt vẻo trên hàng rào
(Đến nhà mới biết đội khăn mũ ngược) (Dị bản)
Ai giúp cho lên ngựa,
Xuống lầu lúc nào cũng không biết.

Drinking at the Easter Tower by Li Po

Translation by **Tam M Phi**

Last night, I was drunk at Dong Lau
Coming home, I fell and lied over the fence
Who help me get on my horse,
What time did I get down the tower, I don't remember.

Translation by **Rewi Alley**

Yesterday, I drank too much at the Eastern Tower.
Then coming home, I put my hat the wrong way around.
Who helped me to ride home,
Who assisted me down the tower, I do not know.

Dịch Thơ:

Say Rượu Ở Lầu Đông

Lầu Đông say quá tối hôm qua
Về nằm vắt vẻo bên giậu nhà
Kèm cương lên ngựa ai người giúp
Giờ lúc xuống lầu nhớ chẳng ra.

Dịch dị bản:

Hôm qua uống rượu Đông lầu
Về nhà mới biết khăn đầu ngả nghiêng
Ai người kèm ngựa thẳng yên
Xuống lầu ai đỡ ngấm nghiền chưa ra.

Ghi Chú:

Ly 籬 là hàng rào, bờ giậu
Ly 縈 cổ ngữ nghĩa như khăn quấn đầu.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

月下獨酌
花間一壺酒
獨酌無相親
舉杯邀明月
對影成三人
月既不解飲
影徒隨我身
暫伴月將影
行樂須及春
我歌月徘徊
我舞影零亂
醒時同交歡
醉後各分散
永結無情遊
相期邈雲漢

Phiên Âm:

Nguyệt Hạ Độc Chúc
Hoa gian nhất hồ tửu,
Độc chúc vô tương thân.
Cử bôi yêu minh nguyệt,
Đối ảnh thành tam nhân.
Nguyệt ký bất giải ẩm,
Ảnh đồ tùy ngã thân.
Tạm bạn nguyệt tương ảnh,
Hành lạc tu cập xuân.
Ngã ca nguyệt bồi hồi ;
Ngã vũ ảnh linh loạn.
Tĩnh thì đồng giao hoan,
Tuý hậu các phân tán.
Vĩnh kết vô tình du,
Tương kỳ diểu Vân Hán.

Dịch Nghĩa:

Drinking Alone Under The Moon By Li Bai

Translation by Paul Rouzer

From a pot of wine among the flowers
I drank alone. There was no one with me --
Till, raising my cup, I asked the bright moon
To bring me my shadow and make us three.
Alas, the moon was unable to drink
And my shadow tagged me vacantly;
But still for a while I had these friends
To cheer me through the end of spring....
I sang. The moon encouraged me.
I danced. My shadow tumbled after.
As long as I knew, we were boon companions.
And then I was drunk, and we lost one another.
Shall goodwill ever be secure?
I watch the long road of the River of Stars.

Dịch Thơ:

Một Mình Uống Rượu Dưới Trăng

Một mình uống rượu giữa ngàn hoa
Rượu bầu nặng trĩu ánh trăng tà
Rượu ngon phải có bạn hiền uống
Ta trăng với bóng thế là ba

Mời trăng một chén trăng không đáp
Bóng thời thui thủi chỉ theo ta
Tạm thời kết bạn cùng trăng bóng
Để được chơi vui đến xuân qua
Ta vui hát lớn trăng cảm thú
Ta múa loạn cuồng bóng ngả ra
Lúc tỉnh cả ba cùng vui sướng
Khi say mỗi ngã chỉ còn ta
Rượu nồng tình bạn thêm thắm thiết
Hẹn nhau cùng gặp tại Vân hà.

Ghi Chú:

Uống rượu một mình là một đề tài không mấy thường tình trong thời Nhà Đường. Người ta uống rượu ở các buổi tiệc tùng vì xã giao và thân hữu. Từ đó có câu: "Rượu ngon phải có bạn hiền". Thế mà Lý Bạch lại làm một việc trái cẳng ngỗng là thường xuyên uống rượu một mình. Xem bài [Xuân Nhật Độc Chước](#). Trong bài Nguyệt Hạ Độc Chước dưới đây để nói rằng mình cũng có bạn rượu, Lý Bạch lại hãnh diện tạo ra hai người bạn gần bó nhưng không đồng âm. Thật là sáng tạo và táo bạo

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

關山月
明月出天山
蒼茫雲海間
長風幾萬里
吹度玉門關
漢下白登道
胡窺青海灣
由來征戰地
不見有人還
戍客望邊色
思歸多苦顏
高樓當此夜
歎息未應閑

Phiên Âm:

Quan San Nguyệt

Mình nguyệt xuất Thiên San,
Thương mang vân hải gian.
Trường phong kỷ vạn lý,
Xuy độ Ngọc Môn quan.
Hán há Bạch Đăng đạo,
Hồ khuy Thanh Hải loan.
Do lai chinh chiến địa,
Bất kiến hữu nhân hoàn.
Thú khách vọng biên sắc,
Tư quy đa khổ nhan.
Cao lâu đương thử dạ,
Thán tức vị ung nhàn

Dịch Nghĩa:

The Moon At The Fortified Pass By *Li Bai*

The bright moon lifts from the Mountain of Heaven
In an infinite haze of cloud and sea,
And the wind, that has come a thousand miles,

Beats at the Jade Pass battlements....
China marches its men down Baideng Road
While Tartar troops peer across blue waters of the bay....
And since not one battle famous in history
Sent all its fighters back again,
The soldiers turn round, looking toward the border,
And think of home, with wistful eyes,
And of those tonight in the upper chambers
Who toss and sigh and cannot rest.

Dịch Thơ:

Trăng Ngoài Quan Âm

Vượt núi Thiên trăng vừa ló dạng
Mênh mông núi biển dưới mây ngàn
Gió đầu thổi đến từ muôn dặm
Trăng sáng cùng theo đèn Ngọc Quan
Trên bến Bạch Đằng binh Hán đóng
Bên kia Thanh Hải rợ Hồ toan
Xưa nay chinh chiến ai người chắc
Khi đã ra đi trở lại an
Cảnh sắc mờ buồn trên giới tuyến
Ba quân chạnh nhớ đến thôn làng
Lầu cao thanh vắng đêm thao thức
Giấc điệp không màng lại thở than.
Núi Thiên trăng ló dạng
Nước biển dưới mây ngàn
Gió thổi từ muôn dặm
Đem trăng đến Ngọc Quan
Trên bến Bạch Đằng binh Hán đóng
Bên kia Thanh Hải quân Hồ toan
Xưa nay chinh chiến ai người chắc
Một đã ra đi trở lại an
Cảnh sắc mờ buồn trên giới tuyến
Nhắc ba quân nhớ đến thôn làng
Lầu cao đêm vắng còn thao thức
Giấc điệp không an lại thở than.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

贈內
三百六十日
日日醉如泥
雖為李白婦
何異太常妻

Phiên Âm:

Tặng Nội
Tam bách lục thập nhật
Nhật nhật túy như nê
Tuy vi Lý Bạch phụ
Hà dị Thái Thường thê

Dịch Nghĩa:

Ba trăm sáu mươi ngày
Mỗi ngày đều say be bét
Tuy là vợ của Lý Bạch
Mà chẳng khác vợ của Thái Thường.

To My Wife By *Li Bai* Translation by *Tam M Phi*

Three hundred sixty days a year
I am drunk day and night
Although she is Li Bai's wife
She's no different than Chu's wife

Note: Chu was an official in the Late Han Court. He worked days and nights and rarely went home to his wife.

Dịch Thơ:

Ba trăm sáu mươi ngày,
Đêm ngày be bét say.
Vợ Lý Bạch thật đây!
Vợ Thái Thường cũng vậy.

Ghi Chú:

Chu Trạch làm quan thái thường nhà Hậu Hán; coi sóc tôn miếu, thường không về nhà với vợ.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

靜夜思
床前明月光
疑是地上霜
舉頭望明月
低頭思故鄉

Phiên Âm:

Tĩnh Dạ Tư
Sàng tiền minh nguyệt quang,
Nghị thị địa thượng sương.
Cử đầu vọng minh nguyệt,
Đê đầu tư cố hương

Dịch Nghĩa:

Đầu giường, ánh trăng rọi sáng
Tưởng là sương trên mặt đất
Ngẩng đầu ngắm trăng sáng
Cúi đầu nhớ quê cũ.

Dịch Thơ:

Ý Nghĩ Trong Đêm Vắng

Ánh trăng chiếu sáng bên giường
Nửa mơ nửa tỉnh tưởng sương trên thềm
Ngẩng đầu ngắm ánh trăng đêm
Nhớ quê cúi mặt càng thêm đau lòng.

*Thao thức canh khuya dạ vẫn vương
Ánh trăng sáng dịu ngợ như sương
Ngẩng lên thâm ước du cung nguyệt
Ngó xuống chạnh lòng nhớ cố hương.*

Quiet Night Thoughts by Li Bai

Beyond my bed was the bright moonlight
I thought it was the ground fog of the night
Raising my face to look at the moon still high
Lowering my head, I missed my country alright.

In The Quiet Night

*So bright a gleam on the foot of my bed
Could there have been a frost already ?
Lifting myself to look, I found that it was moonlight.
Sinking back again, I thought suddenly of home.*

Witter Bynner

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

長門怨
桂殿長愁不記春
黃金四屋起秋塵
夜懸明鏡青天上
獨照長門宮里人

Phiên Âm:

Trường Môn Oán

Quê điện trường sâu bất ký xuân
Hoàng kim tứ ốc khởi thu trần
Dạ huyền minh kính thanh thiên thượng
Độc chiếu Trường môn cung lý nhân

Dịch Nghĩa:

Hận Trường Môn

Nơi Quế Điện buồn mãi, không nhớ đã bao xuân rồi,
Cung điện bốn bên tường thiếp vàng đều nổi bụi thu
Đêm treo vầng gương sáng trên trời xanh
Cứ soi vào người ở cung Trường Môn. *Trần Quốc Dũng*

Hate for Changmen Palace

A woman with eternal sorrow no longer knows spring time
A palace built of gold but now autumn dust begins to settle
The night is bright like the day clear blue sky
In this Changmen palace, on one lonely person, the moon shines.

Dịch Thơ:

Cung điện sầu tình mặc xuân sang
Bụi thu đã bám vách sơn vàng
Trời đêm xanh thắm như gương sáng
Soi chiếu Trường môn đến mình nàng.

Ghi Chú: Đòi Hán Vũ Đế, khi nàng A-Kiều bị thất sủng, vua đày ra ở cung Trường Môn.

Nguyên Tác:

望天門山
天門中斷楚江開
碧水東流至此回
兩岸青山相對出
孤帆一片日邊來

Lý Bạch 李白

Phiên Âm:

Vọng Thiên Môn Sơn

Thiên Môn trung đoạn Sở giang khai
Bích thủy đông lưu chí thử hồi
Luồng ngạn thanh sơn tương đối xuất
Cô phàm nhất phiến nhật biên lai

Dịch Nghĩa:

Sông Chu cắt mở giữa cổng Thiên Môn
Nước xanh chảy hướng đông đến đây đổi chiều
Hai bên bờ núi xanh nhìn nhau
Thuyền buồm cô độc một cánh đến bên mặt trời.

Dịch Thơ:

Ngắm Núi Thiên Môn

Sở Giang xuyên mở Thiên Môn
Nước xanh Đông đến, Bắc dòng chảy mau
Hai bờ núi biếc nhìn nhau
Thuyền buồm một cánh lao đao dưới trời

Ghi Chú:

Sở Giang: còn có tên Chu Giang theo chữ Hán
Chí thư: đến đây. Dị bản viết là **trực Bắc** 直北: thẳng về hướng Bắc.

Viewing Heaven's Gate Mountain by Li Bai

*The Chu river flows through the Gate of Heaven
The green water flows east then straight north here
Blue mountains face one another from both banks
A lonely single sail boat comes by the sun side.*

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

春日獨酌
東風扇淑氣
水木榮春暉
白日照綠草
落花散且飛
孤雲還空山
眾鳥各已歸
彼物皆有托
吾生獨無依
對此石上月
長醉歌芳菲

Phiên Âm:

Xuân Nhật Độc Chước
Xuân phong phiến thực khí
Thủy mộc vinh xuân huy
Bách nhật chiếu lục thảo
Lạc hoa tán thả phi
Cô vân hoàn không sơn
Chúng điều các dĩ qui
Bỉ vật giai hữu thác
Ngô sinh độc vô y
Đôi thử thạch thương nguyệt
Trường túy ca phương phi

Dịch Nghĩa:

Gió xuân quạt đến không khí đầm thắm
Cây cỏ nước tươi tốt xuân rực rỡ
Trăm ngày nắng chiếu cỏ xanh rì
Hoa tàn bay phân tán đi
Mây cô đơn về núi trống không
Chim chóc mỗi con đều trở lại
Tất cả các vật kia có chỗ nhờ cậy
Riêng ta cô độc không quần áo
Mặt trăng trên cao ngó bàn đá này
Say dài dài ta hát bài Phương Phi.

Dịch Thơ:

Ngày Xuân Uống Rượu Một Mình

Gió xuân đầm thắm đã mấy khi
Cỏ cây tươi tốt độ xuân thì
Trăm ngày nắng ấm cỏ xanh mượt

Hoa tàn theo gió cuốn bay đi
Khóm mây lơ lửng trôi về núi
Chim chóc kêu đàn hót vinh qui
Tất cả vật kia yên nơi tựa
Riêng ta cô độc không nhiều y
Trăng cao soi sáng bàn đá lạnh
Say be bét rồi hát nữa đi.

Ghi Chú:

Lý Bạch thích làm thơ và làm rất hay về những chuyện người quân tử không thích làm hay có làm mà không muốn người khác biết. Từ chuyện ăn bận không chỉnh tề [Ha Nhật Sơn Trung](#), uống rượu một mình, say be bét cả ngày, bỏ bê vợ bài [Tăng Nội](#)..., Lý Bạch còn làm một chuyện trật đời khác. Vào thời bấy giờ nhiều người làm thơ Đường Luật. Thơ luật có niêm luật và cơ cấu rất chặt chẽ. Mỗi câu có 5 hoặc 7 chữ. Mỗi bài có 4 hoặc 8 câu. Bài 8 câu gồm 4 đề, mỗi đề có nội dung và những đòi hỏi riêng v.v.... Lý Bạch làm rất nhiều bài thơ luật tuyệt tác: [Tĩnh Dạ Tứ](#), [Xuân Dạ Lạc Thành](#), [Quan San Nguyệt](#) .... Nhưng bài **Xuân Nhật Độc Chúc** dưới đây, không theo đúng luật có 8 câu, mà là 10 câu. Bài Nguyệt Hạ Độc Chúc có 14 câu. Trong một số các bài thơ khác như trong bài **Tương Tiên Tửu**, Lý Bạch lại làm thơ câu ngắn câu dài. Có bài Lý Bạch viết trăng giang đại hải lúc nào muốn ngừng thì ngừng. Chuyện này có lẽ làm một số người bực mình, nhưng làm cho nhiều người thấy thơ của Ông đa dạng và hấp dẫn hơn.

Phương phi là một thứ rau thơm. Đây chỉ một khúc ca.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:
春日醉起言志
處世若大夢
胡爲勞其生
所以終日醉
頹然臥前楹
覺來盼庭前
一鳥花間鳴
借問此何時
春風語流鶯
感之欲嘆息
對酒還自傾

Phiên Âm:
Xuân Nhật Tuý Khởi Ngôn Chí
Xử thế nhược đại mộng
Hồ vi lao kỳ sinh?
Sở dĩ chung nhật túy
Đồi nhiên ngọa tiền doanh
Giác lai miện đình tiền
Nhất điều hoa gian minh
Tá vấn thử hà nhật?
Xuân phong ngữ lưu oanh
Cảm chi dục thán tức
Đối chi hoàn tự khuynh

浩歌待明月
曲盡已忘情

Hạo ca đãi minh nguyệt
Khúc tận dĩ vong tình

Dịch Nghĩa:

Ngày xuân say rượu tỉnh dậy nói chí mình

Nếu cõi đời giống như giấc mộng lớn
Thì sao lại mệt nhọc trong cuộc sống?
Vì vậy cả ngày ta say sưa
Nằm ngủ ì ngoài hiên
Khi tỉnh dậy nhìn qua sân
Thấy một con chim hót trong đám bông
Tự hỏi hôm nay là ngày nào?
Chim oanh lại hót trong gió xuân
Cảnh làm cảm xúc muốn thở than
Lại rót thêm rượu
Hát lớn tiếng chờ trăng lên
Hát xong quên hết nỗi ưu phiền.

Dịch Thơ:

Nếu đời giấc mộng to
Vì sao nhọc lắng lo
Cả ngày say be bét
Trước hiên ngủ lã bõ
Thức dậy nhìn ra công
Giữa hoa chim líu lo
Tự hỏi ngày nào đó
Gió xuân tiếng oanh hò
Cảm xúc thở dài vắn
Rót thêm một chén to
Hát vang chờ trăng sáng
Quên hết nỗi dày vò.

The Best of Life Is But by *Li Bai* Translation by *H.A. Giles*

*What is life after all but a dream ?
And why should such pother be made ?
Better far to be tipsy, I deem,
And doze all day long in the shade\.
When I wake and look out on the lawn,
I hear midst the flowers a bird sing;
I ask "Is it evening or dawn ?"
The mango-bird whistles, "'Tis spring."
Overpowered with the beautiful sight,*

*Another full goblet I pour,
And would sing till the moon rises bright --
But soon I'm as drunk as before.*

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

春思
燕草如碧絲
秦桑低綠枝
當君懷歸日
是妾斷腸時
春風不相識
何事入羅幃

Phiên Âm:

Xuân Tư
Yên thảo như bích ti
Tần tang đê lục chi
Đương quân hoài quy nhật
Thị thiếp đoạn trường thì
Xuân phong bất tương thức
Hà sự nhập la vi

Dịch Thơ:

Ý Xuân

*Cỏ Yên mịn như tơ
Dâu Tần xanh phủ bờ
Anh mơ ngày trở lại
Đứt dạ em mong chờ
Gió Xuân nào quen biết
Cớ sao lay màn tơ.*

Cỏ Yên xanh biếc mịn như tơ
Cành lá dâu Tần xanh phủ bờ
Đang lúc anh mơ ngày trở lại
Lòng đau dạ cắt em mong chờ
Gió Xuân có sao chẳng quen biết
Màn lụa phòng khuê lay hững hờ.

Ghi Chú:

Gió Xuân: Gió đầu lại lên vào phòng the hay đây là lòng rạo rức của người phụ nữ hay tin chồng đi xa sắp về.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

陌上贈美人
駿馬驕行踏落花
垂鞭直拂五雲車
美人一笑褰珠箔
遙指紅樓是妾家

Phiên Âm:

Mạch Thượng Tặng Mỹ Nhân
Tuần mã kiêu hành đạp lạc hoa
Thùy tiên trực phát ngũ vân xa
Mỹ nhân nhất tiếu khiên châu bạc
Dao chỉ hồng lâu thị thiếp gia

Dịch Nghĩa:

Mạch Thượng Tặng Người Đẹp

Ngựa bước kiêu hãnh dậm lên hoa rụng
Lấy roi đánh ngựa gõ vào xe mây năm màu
Người đẹp mỉm cười vén màn ngọc
Chỉ hồng lâu xa xa và nói "nhà thiếp ở đây".

The beautiful horse proudly galloped and stepped on fallen flowers
The rider loved his whip and gently tapped the cloud's five color carriage
A beautiful woman with a smile raised the bead curtain
Pointing at the pink palace (a brothel) in the distance she said: "That's where I live".

Dịch Thơ:

Hoa rụng nát tan dưới vó câu
Nhẹ êm roi gõ xe năm màu
Mỉm cười người đẹp vén màn ngọc
"Nhà thiếp nơi kia", chỉ hồng lâu.

Nguyên Tác:

淩水曲
淩水明秋月
南湖採白蘋
荷花嬌欲語
愁殺蕩舟人

Lý Bạch 李白

Phiên Âm:

Lục Thủy Khúc
Lục thủy minh thu nguyệt
Nam hồ thái bạch tần
Hà hoa kiều dục ngữ
Sầu sát đãng chu nhân

Dịch Nghĩa:

Khúc Nhạc Nước Trong

Nước trong xanh có trắng mùa thu sáng
Đi hái rau tần trắng ở hồ Nam
Hoa sen xinh đẹp như muốn nói chuyện
Người đi thuyền buồn đến chết được.

Dịch Thơ:

Trắng thu sáng tỏ nước xanh
Hái hoa tần trắng trên gành hồ Nam
Sen như muốn nói cùng trăng
Cảnh buồn xao xuyến người đang đi thuyền.

Ghi Chú:

1. Nguyệt: có bài viết chữ nhật, ý không thơ mộng bằng chữ nguyệt.
2. Bạch tần: loại rau tần có hoa trắng
3. Hoa đẹp quá muốn thành mỹ nhân để nói chuyện cùng người mà không được.
4. Thi nhân đi thuyền buồn chết được vì muốn nói chuyện với hoa mà cũng không được.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

登金陵鳳凰臺
鳳凰臺上鳳凰遊
鳳去臺空江自流
吳宮花草埋幽徑
晉代衣冠成古邱
三山半落青天外
二水中分白鷺洲
總爲浮雲能蔽日
長安不見使人愁

Phiên Âm:

Đăng Kim Lăng Phượng Hoàng Đài

Phượng Hoàng đài thượng phượng hoàng du,
Phượng khứ đài không giang tự lưu.
Ngô cung hoa thảo mai u kính,
Tân đại y quan thành cổ khâu.
Tam sơn bán lạc thanh thiên ngoạ,
Nhị thủy trung phân Bạch Lộ châu,
Tổng vị phù vân năng tế nhật,
Trường An bất kiến sử nhân sầu

Dịch Thơ:

Phượng hoàng đến viếng phượng đài
Phượng đi đài vắng sông dài vẫn trôi
Cỏ hoa phủ lối cung Ngô
Cân đai đời Tân thành mồ cỏ xanh
Nửa trời ba giải thiên thanh
Cù lao Bạch Lộ nước quanh hai đường
Mây trôi che ánh thái dương
Trường An chẳng thấy sầu vương bao tình.

Ghi Chú:

Phượng Hoàng Đài: là đài trên núi Phượng Hoàng, ngoài cửa Nam thành Kim Lăng (Nam Kinh ngày nay). Đài Phượng Hoàng xây vào đời Nam Triều. Vào năm 493, đời Tống Văn Đế có chim ngũ sắc đến đậu trên núi Kim Lăng mấy ngày. Hễ chim hót thì 100 loài chim khác múa theo điệu hót. Vì thế người ta gọi là chim Phượng Hoàng. Văn Đế cho là điềm lành, đặt tên núi ấy là Phượng Hoàng và xây đài kỷ niệm.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:
九月十日即事
昨日登高罷
今朝更舉觴
菊花何太苦
遭此兩重陽

Phiên Âm:
Cửu Nguyệt Thập Nhật Tức Sự
Tạc nhật đăng cao bãi.
Kim triêu cánh cử trường.
Cúc hoa hà thái khổ.
Tao thử lưỡng trùng dương

Dịch Nghĩa:

Ngày Mười Tháng Chín

Hôm qua đã phải lên cao rồi
Sáng nay lại bị nâng cao hơn trong chén rượu.
Vì sao cúc phải chịu khổ nhiều như thế?
Phải bị bẻ và làm vật tế hai lần.

Dịch Thơ:

Hôm qua cúc phải lên cao
Sáng nay cúc lại lao đao dậm trường
Vì sao cúc phải nhiều nhưong
Tao nhân mặc khách, Trùng dương hai lần.

Ghi Chú:

Theo phong tục người Hán ngày xưa, nhân tiết Trùng Dương (Trùng Cửu) người ta leo lên chỗ thật cao và chúc tụng nhau. Hoa cúc bị hái, ướp vào rượu, và đem theo lên cao để uống mừng trong cả hai ngày chín và mười. Vương Duy cũng có làm một bài thơ về tục lệ này. Xem bài [Cửu Nguyệt Cửu Nhật Úc Sơn Đông Huỳnh Đê](#).

The Tenth of the Ninth Month By *Li Bai*

Translation by *Rewi Alley*

Yesterday we carried out the festival of Chung Yang.
Then why today do we also climb high?
Chrysanthemums, you have suffered much
Being picked twice and carried up high to be toasted

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

夜宿山寺
危樓高百尺
手可摘星辰
不敢高聲語
恐驚天上人

Phiên Âm:

Dạ túc sơn tự

Nguy lâu cao bách xích
Thủ khả trích tinh thần
Bất cảm cao thanh ngữ
Khủng kinh thiên thượng nhân

Dịch Nghĩa:

Đêm ở chùa trên núi

Lâu cao vòi vọi trăm thước
Tay có thể hái được trăng sao tinh tú
Không dám nói lớn tiếng
Sợ làm kinh động đến người trên trời.

Dịch Thơ:

Lâu cao trăm bộ tít chơi vơi
Vói tay hái được sao dễ chơi
Không dám nói năng to tiếng quá
Sợ làm kinh động các vị trời.

Night At The Mountain Temple

The high tower is hundreds of feet tall,
One's hand could pluck the stars.
I dare not speak loud
For fear of disturbing the Gods in heaven.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

夏日山中
懶搖白羽扇
裸體青林中
脫巾掛石壁
露頂灑松風

Phiên Âm:

Hạ Nhật Sơn Trung

Lãn dao bạch vũ phiến
Lỏa thể thanh lâm trung
Thoát cân quải thạch bích
Lộ đỉnh sái tùng phong

Dịch Nghĩa:

Ngày Hè Trong Núi

Chậm rãi phất quạt lông chim trắng
Thân lỏa lồ giữa rừng xanh
Tháo khăn mắng vách đá
Gió xuyên qua tàng thông vỗ vào đỉnh đầu trần.

Dịch Thơ:

Phe phẩy quạt lông trắng
Thân trần trong rừng vắng
Tháo khăn máng đầu ghèn
Gió mát đầu không khăn.

*Chậm phẩy quạt lông trắng trắng phao
Mình trần trụi giữa rừng sâu
Cởi chiếc khăn đầu treo vách đá
Xuyên rặng thông xanh gió mát đầu.*

Quạt trắng lông chim phe phe phẩy
Thân trần không áo giữa rừng cây
Khăn đầu cởi máng bên ghèn đá
Gió mát đầu trần thông có hay!

Summer Day in the Mountains By Li Bai

Translation by Stephen Owen

Lazily waving a fan of white feathers,
Stripped naked here in the green woods
I take off my headband hang it on a cliff
My bare head splattered by winds through pines.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

寄遠
美人在時花滿堂
美人去後餘空床
床中綉被卷不寢
至今三載聞餘香
香亦竟不減
人亦竟不來
相思黃葉落
白露點青苔

Phiên Âm:

Ký Viễn

Mỹ nhân tại thời hoa mãn đường
Mỹ nhân khứ hậu dư không sàng
Sàng trung tú bị quyển bất tẩm
Chi kim tam tải văn dư hương
Hương diệp cánh bất diệp
Nhân diệp cánh bất lai
Tương tư hoàng diệp tậ
Bạch lộ thấp thanh đài

Dịch Nghĩa:

Khi người đẹp còn ở đây thì nhà đầy hoa
Khi người đẹp đi rồi thì chỉ còn lại chiếc giường trống
Chiếc chăn thêu được xếp lại không ai đắp
Nay đã ba năm mà hương nàng còn phảng phất
Hương thơm không bao giờ hết
Nàng không bao giờ trở lại

Thương nhớ nàng cho đến khi lá vàng rơi hết
Và sương trắng tan đầm ướt rêu xanh.

Dịch Thơ:

Gửi Phương Xa

Người đẹp còn đây nhà đầy bông
Người đẹp đi rồi phòng trống không
Chăn gối nệm giường không đổi nếp
Ba năm còn thoảng chút hương nồng
Hương thơm không tiêu tán
Dù người không lai vãng
Thương nàng lá vàng hết
Rêu xanh ướt sương tan.

The Fair Lady By Li Bai Translation by Sun Yu

When the fair lady was here,
I filled our house with flowers;
But she went away,
Leaving her empty couch behind !
There stands her couch, with the embroidered quilts all folded.
Could I sleep any more ?
It is three years since then;
Her sweet perfume still lingers...
The perfume never dies out;
She never comes back again.
I think of her till the yellow leaves
All fall off from the trees,
And the white dew wets the green moss, twinkling silently...

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

擬古
生者爲過客
死者爲歸人
天地一逆旅
同悲萬古塵
月兔空搗藥
扶桑已成薪
白骨寂無言
青松豈知春
前後更嘆息
浮榮安足珍

Phiên Âm:

Nghĩ Cổ
Sinh giả vi quá khách
Tử giả vi quy nhân
Thiên địa nhất nghịch lữ
Đồng bi vạn cổ trần
Nguyệt thỏ không đảo dược
Phù tang dĩ thành tân
Bạch cốt tịch vô ngôn
Thanh tùng khởi tri xuân
Tiền hậu cánh thán ức
Phù vinh an túc trần

Dịch Nghĩa:

Sống là người đi qua đường
Chết là kẻ trở về nhà
Trời đất là một quán trọ
Cùng xót thương cát bụi muôn đời
Con thỏ trong trăng già thuốc mãi
Cây phù tang (?) đã thành ra củ ròi
Xương trắng lạng lẽ không nói gì
Thông xanh nào biết đến mùa xuân
Việc trước, việc sau đều đáng thở than
Cái sang quý không bền có đáng gì đâu!

Dịch Thơ:

Bất Chước Ý Xưa

Người sống như khách qua
Kẻ chết trở về nhà
Đất trời nơi tạm trú
Bụi đời vụn xót xa
Thỏ ngọc còn nghiền thuốc
Dâu tươi biến củ chà
Xương trắng lạng lẽ không nói
Thông xanh mặc xuân qua
Trước sau không than vãn
Phú quý bã phù hoa.

Nguyên Tác:

怨情
美人卷珠簾
深坐颦蛾眉
但見淚痕濕
不知心恨誰

Lý Bạch 李白

Phiên Âm:

Oán Tình

Mỹ nhân quyền châu liêm
Thâm tọa tần nga my
Đãn kiến lệ ngân tháp
Bất tri tâm hận thù

Dịch Nghĩa:

Người đẹp cuốn chiếc rèm ngọc
Ngồi thật lâu, ủ rũ mày ngài
Chỉ thấy vết nước mắt
Không biết lòng nàng đang giận ai đây

Dịch Thơ:

Trách Tình

Người đẹp cuốn rèm trai
Ngồi lâu nhíu mày ngài
Vết lệ càng đậm nét
Đâu biết oán hờn ai?

Resentment by *Li Bai*

The pretty maid rolls up the bead curtain
She waits in vain and knits her eyebrows
Trace of wet tears can still be seen
It's not known who causes her heart pain.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

山中問答
問餘何意棲碧山
笑而不答心自閑
桃花流水窅然去
別有天地非人間

Phiên Âm:

Sơn trung vấn đáp
Vấn dư hà ý thê bích sơn
Tiếu nhi bất đáp tâm tự nhàn
Đào hoa lưu thủy yểu nhiên khứ
Biệt hữu thiên địa tại nhân gian

Dịch Nghĩa:

Hỏi đáp trong núi

Hỏi ta vì sao lại ở nơi núi biếc
(Ta) cười không đáp, lòng tự thấy an nhàn
Hoa đào theo dòng nước chảy trôi đi xa.
Ta có riêng trời đất ở giữa cõi nhân gian.

Dịch Thơ:

Non xanh núi biếc được hỏi han
Mím cười không đáp lòng nhàn an
Đào hoa trôi giạt theo dòng nước
Ta có thiên đàng giữa nhân gian.

*Hỏi ta sao ở núi xanh
Ta cười không đáp lòng thanh an nhàn
Hoa đào theo nước trôi hoang
Riêng ta có cả địa đàng nơi đây.*

Núi non xanh biếc cảnh thanh nhàn
Trăng thanh gió mát tâm bình an
Hoa đào theo nước không bờ bến
Ta có riêng ta cả địa đàng.

Question and Answer in the Mountain By Li Bai

You ask why I stay in the green mountain,
I smile, but do not answer, my heart is at leisure.
Peach blossom is carried far off by flowing water,
Apart, I have heaven and earth in the human world.

Chinese-Poems.com

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

贈汪倫

李白乘舟將欲行
忽聞岸上踏歌聲
桃花潭水深千尺
不及汪倫送我情

Phiên Âm:

Tặng Ông Luân

Lý Bạch thừa chu tương dực hành
Hốt văn ngạn thượng đạp ca thanh
Đào hoa đàm thủy thâm thiên xích
Bất cập Ông Luân tống ngã tình

Dịch Nghĩa:

Lý Bạch lên thuyền định ra đi,
Bỗng nghe trên bờ có tiếng hát theo nhịp chân.
Nước đầm Hoa Đào tuy sâu ngàn thước,
Nhưng sao so được với tình thâm của Ông Luân dành cho ta.

Dịch Thơ:

Tặng Ông Luân

Thuyền đưa Lý Bạch sắp đi xa
Chợt nghe trên bờ tiếng nhịp ca
Đầm nước Đào Hoa sâu ngàn thước
Sao bằng tình bạn dành cho ta.

Ghi Chú:

Đạp ca: bài hát theo tiếng chân nhịp.

To Uong Luan By Li Bai

Li Bai boarded his boat and was going to leave,
Suddenly he heard a song to the rythm of stumping feet on the bank.
Although Plum Flower lake is thousands of foot deep,
There is no comparison to the depth of Uong Luan's friendship.
*Farewell is normally accompanied by grief and sadness. It takes a
true friend to understand Li's free spirit to sing to say goodbye.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

黃鶴樓送
孟浩然之廣陵
故人西辭黃鶴樓
烟花三月下揚州
孤帆遠影碧空盡
唯見長江天際流

Phiên Âm:

Hoàng Hạc Lâu Tống
Mạnh Hạo Nhiên Chi Quảng Lăng
Cố nhân tây từ Hoàng Hạc lâu,
Yên hoa tam nguyệt há Dương Châu.
Cô phàm viễn ảnh bích không tận,
Duy kiến Trường Giang thiên tế lưu

Dịch Nghĩa:

Bạn cũ ra đi từ phía Tây lầu Hoàng Hạc
Giữa mùa hoa khói tháng ba xuống Dương Châu
Xa xa, bóng hình cánh buồm đơn độc lặn vào mây biếc đã khuất
Từ trên lầu chỉ còn thấy sông Trường Giang bên trời xuôi mãi đâu

Dịch Thơ:

Tại Lầu Hoàng Hạc tiễn Mạnh Hạo Nhiên Đi Quảng Lăng

Bạn cũ đã rời Hoàng Hạc Lâu
Tháng ba hoa nở, xuống Dương Châu
Mây xanh che khuất buồm đơn lẻ
Còn lại Trường Giang với nổi sầu.

**Seeing off Meng Haoran for Guangling at Yellow Crane Tower by
Li Bai**

My old friend, leaving west, bid farewell at Yellow Crane Tower,
among misty blossoms of the third month, goes down to Yangzhou.
His lone sail going farther and father vanishes into the azure skies,
now only the Long River is flowing to the edge of Heaven.
My old friend's said goodbye to the west, here at Yellow Crane Tower,
In the third month's cloud of willow blossoms, he's going down to
Yangzhou.
The lonely sail is a distant shadow, on the edge of a blue emptiness,
All I see is the Yangtze River flow to the far horizon.

**Farewell to Meng Haoran from the Yellow Crane Tower, off to
Guangling**

My old friend leaves the West, from the Yellow Crane Tower,
Through the mist and flowers of the third month, down to Yangzhou.
His lone sail, as I watch it, fades into a vast blue nothing;
The great river flows out empty to the end of the sky.

Geoff Waters – Cipher Journal

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

子夜四時歌

春歌

秦地羅敷女
採桑綠水邊
素手青條上
紅妝白日鮮
蠶飢妾欲去
五馬莫留連

夏歌

鏡湖三百里
菡萏發荷花
五月西施採
人看隘若邪
回舟不待月
歸去越王家

秋歌

長安一片月
萬戶搗衣聲
秋風吹不盡
總是玉關情
何日平胡虜
良人罷遠徵

冬歌

明朝驛使髮
一夜絮徵袍
素手抽針冷
那堪把剪刀
裁縫寄遠道
幾日到臨洮

Phiên Âm:

Tử Dạ Tứ Thời Ca

Xuân Ca

Tần địa La Phu nữ
Thái tang lục thủy biên
Tố thủ thanh điều thượng
Hồng trang bạch nhật tiên
Tằm cơ thiếp dục khứ
Ngũ Mã mạc lưu liên

Hạ Ca

Kính hồ tam bách lý
Hạm đằm phát hà hoa
Ngũ nguyệt Tây Thi thái
Nhân khan ải nhược da
Hồi châu bất đãi nguyệt
Quy khứ Việt vương gia

Thu Ca

Trường An nhất phiến nguyệt
Vạn hộ đảo y thanh
Thu phong xuy bất tận
Tổng thị Ngọc quan tình
Hà nhật bình Hồ lỗ
Lương nhân bãi viễn chinh

Đông Ca

Minh triều dịch sứ phát
Nhất dạ như chinh bào
Tố thủ trừu châm lãnh
Na kham bả tiễn đao
Tài phùng ký viễn đạo
Kỷ nhật đáo Lâm Thao

Dịch Thơ:

Ca Tử Dạ Bốn Mùa

Bài Ca Mùa Xuân

La Phu cô gái Tần
Hái dâu bên nước gần
Cành xanh bàn tay trắng
Áo hồng mặt đỏ hân
Thôi về kéo tằm đói
Ngũ Mã chớ ân cần.

Bài Ca Mùa Hè

Hồ Kính ba trăm dặm
Nơi nơi sen nở hoa
Tháng năm Tây Thi hái
Lạch nhỏ ngắm nàng qua
Chẳng buồn chờ trăng nữa
Thuyền quay trở về nhà.

Bài Ca Mùa Thu

Mảnh trăng chiếu Trường An
Nhà nhà chày dội vang
Gió thu không ngớt thổi
Đưa tình đến Ngọc quan
Bao giờ yên giấc già
Đề chàng hết gian nan.

Bài Ca Mùa Đông

Mai có người ra ải
Suốt đêm may chiến bào
Luôn kim tay trắng lạnh
Sao cầm nổi kéo đao
May kịp gởi tiền tuyến
Ngày nào đến Lâm Thao.

Dịch Nghĩa:

Xuân

Người con gái La Phu đất Tần
Hái dâu bên bờ nước xanh biếc
Bàn tay trắng ngần vịn cành lá xanh
Ánh nắng ban ngày chiếu chiếc áo hồng
Tằm đói rồi thiếp phải về nhà ngay
Xin chàng Ngũ Mã đừng lưu luyến.

Hạ

Hồ Kính rộng ba trăm dặm
Hoa sen nở đầy khắp nơi
Tháng năm Tây Thi hái hoa

Ballads of the Four Seasons

Spring

The lovely Lo Fo of the western land
Plucks mulberry leaves by the waterside.
Across the green boughs stretches out her
white hand;
In golden sunshine her rosy robe is dyed.
"my silkworms are hungry, I cannot stay.
Officer! please don't hold me, I pray."

Summer

On Mirror Lake outspread for miles and
miles,
The lotus in full blossom everywhere.

Người xem trên con lạch Nhược da
Chẳng chờ trăng lên nòng quay
thuyền
Trở lại cung điện của vua Việt.

Thu

Mảnh trăng mọc trên Trường An
Tiếng chày đập áo vang lên khắp vạn
nhà
Gió thu thổi không ngừng
Gởi tất cả nhớ nhung đến Ngọc môn
quan
Ngày nào đẹp xong giặt Hồ
Đề chồng hết phải làm lính chiến nơi
xa xôi.

Đông

Sáng mai sẽ có lính trạm ra biên ải
Suốt đêm ngồi may chiếc áo trận
Bàn tay trắng luồn kim lạnh buốt
Không sao cầm nổi cái kéo để cắt
May là xong kịp gởi ra miền xa xôi
Ngày nào sẽ đến Lâm Thao.

Ghi Chú:

Tâm tình của thi nhân theo mùa mà cảm hứng biến đổi. Mùa Xuân là mùa của hy vọng trăm hoa đua nở, tình yêu, thơ bông bột tràn đầy sức sống. Mùa Hạ thời tiết âm áp, con người uể oải nghe có vẻ lười biếng, không muốn dứt khoát làm việc gì. Mùa Thu lá lìa cành, nhắc nhở cảnh xa cách biệt ly buồn bã. Mùa Đông giá buốt. Người phụ nữ cô đơn nhớ chồng đi chinh chiến ở miền xa. Mời bạn chia sẻ những tâm tình này với Thi Tiên Lý Bạch qua Tử Dạ Tứ Thời Ca. Tử Dạ là tên một cô gái nước Tấn. Nàng làm những bài hát rất buồn thảm gọi là Tử Dạ Ca.

La Phu: tên người con gái hái dâu trong khúc hát Mạch thượng tang.

Ngũ mã: tức là phẩm hàm của quan thái thú.

Hồ Kính: ở phía nam huyện Thiệu Hưng Chiết Giang.

Tây Thi: gái nước Việt thời Xuân Thu bên Tàu, rất xinh đẹp.

Nhược da : lạch (khê) nhỏ, phía đông nam huyện Thiệu Hưng, chảy về phía bắc vào hồ Kính.

Việt vương: Việt Câu Tiễn thời Xuân Thu. Xem Chuyện Tây Thi Phạm Lãi.

Đạo y: vào cuối thu, người ta đem quần áo mùa đông ra giặt để chuẩn bị đón cái lạnh. Tiếng chày đập áo cũng là tiếng của mùa thu sắp đi qua.

In fifth moon Xi Shi gathers them with
smiles,
Watchers o'erwhelm the bank of Yuoye
Stream.

Her boat turns back without waiting
moonrise

To royal house amid amorous sighs.

Autumn

A slip of the moon hangs over the capital;
Ten thousand washing-mallets are pounding;
And the autumn wind is blowing my heart
For ever and ever toward the Jade Pass....

Oh, when will the Tartar troops be
conquered,

And my husband comes back from the long
campaign!

Winter

The courier will depart next day, she's told.

She sews a warrior's gown all night.

Her fingers feel the needle cold.

How can she hold the scissors tight?

The work is done, she sends it far away.

When will it reach the town where warriors
stay?

Ngọc quan: là Ngọc môn quan, nơi biên ải phía Bắc Trung Hoa.

Lương nhân: Sách Mạnh Tử nói khi người con gái về nhà chồng, gọi chồng là lương nhân.

Lâm Thao: nơi hoang vắng thuộc tỉnh Cam Túc ở Tây Bắc.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

春夜洛城聞笛
誰家玉笛暗飛聲
散入春風滿洛城
此夜曲中聞折柳
何人不起故園情

Phiên Âm:

Xuân dạ Lạc Thành văn địch
Thùy gia ngọc địch ám phi thanh
Tán nhập xuân phong mãn Lạc thành
Thử dạ khúc trung văn Chiết Liễu
Hà nhân bất khởi cố viên tình.

Dịch Nghĩa:

Đêm xuân ở Lạc Thành nghe tiếng sáo

Ở nhà ai tiếng sáo nhẹ nhàng thổi lên

Tan vào trong gió xuân bay khắp thành Lạc Dương

Đêm nay trong khúc nhạc ta nghe thấy điệu "Chiết Liễu"

Ai mà lại không cảm thấy nhớ quê hương.

Dịch Thơ:

Tiếng sáo nhà ai gọi vấn vương

Gió xuân đưa đến khắp nẻo đường

Khúc nhạc chia tay ôi tha thiết

Sao khỏi chạnh lòng nhớ cố hương.

Nhà ai tiếng sáo nhẹ nhàng

Gió xuân đưa khắp nẻo đường Lạc Dương

Khúc "Chiết Liễu" gọi vấn vương

Hỏi ai viễn xứ chẳng thương quê mình.

Flute On A Spring Night in Lac Duong by Li Bai

From whose house arises the melodious flute

Spring wind carries it all over the city of Lac Duong

Tonight the song is the Chiet Lieu melody

Who does not have feeling for his old country?

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

古風

桃花開東園
含笑誇白日
偶蒙東風榮
生此艷陽質
豈無佳人色
但恐花不實
宛轉龍火飛
零落早相失
詎知南山松
獨立自蕭瑟

Phiên Âm:

Cổ Phong

Đào hoa khai đông viên
Hàm tiếu khoa bạch nhật
Ngẫu mônđ đông phong vinh
Sanh thử diễm dương chất
Khởi vô giai nhân sắc
Đãn khủng hoa bất thật
Uyển chuyển long hỏa phi
Linh lạc tảo tương thất
Cự tri nam san tùng
Độc lập tự tiêu sất.

Dịch Thơ:

Thơ Cổ Phong

Hoa đào nở vườn đông
Mím cười khoe ngày sáng
Chợt che khuất gió đông
Sanh bản chất cái đẹp
Khởi chẳng sắc giai nhân
Chỉ ngại hoa không thật
Uyển chuyển múa như rồng
Mưa sớm cùng hoa rụng
Há chẳng biết cội thông
Đứng độc lập buồn bã .

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

於五松山贈...

爲草當作蘭
爲木當作松
蘭秋香風遠
松寒不改容

Phiên Âm:

Vu Ngũ Tùng San Tặng...

Vì thảo đương tác lan
Vì mộc đương tác tùng
Lan thu hương phong viễn
Tùng hàn bất cải dung.

Dịch Thơ:

Vu ở núi Ngũ Tùng tặng...

Cỏ cỏ nên mới có lan
Cỏ cây nên mới có hàng thông ngay
Hương lan nưong gió thu bay
Thông lạnh thông cũng không thay dáng hình.

Lý Bạch 李白

Nguyên Tác:

望廬山瀑布
日照香爐生紫煙
遙看瀑布掛前川
飛流直下三千尺
疑是銀河落九天

Phiên Âm:

Vọng Lư Sơn Bộc Bô
Nhật chiếu Hương Lư sinh tử yên
Dao khan Bộc Bô quả tiền xuyên
Phi lưu trực hạ tam thiên xích
Nghị thị Ngân hà lạc cửu thiên

Dịch Thơ:

Ngắm Nhìn Thác Bộc Bô Ở Núi Lư

Nắng chiếu núi Lư khói tím hùng
Xa trông Bộc Bô chảy lưng chừng
Bay trôi xuống thẳng ba ngàn thước
Ngõ giải sông Ngân rót chín từng.

Watching Boc Bo Fall on Mount Lu By Li Bai

The sun on Mount Lu causes reddish smoke (vapor)
From the distance Boc Bo Fall hangs on the river
Flows directly down from three thousand feet
Though it was the Ngan river falling from the ninth heaven.

Lý Cao 李翱

Nguyên Tác:

贈藥山高僧惟儼
二首

練得身形似鶴形
千株松下兩函經
我來問道無餘說
雲在青霄水在瓶

選得幽居愜野情
終年無送亦無迎
有時直上孤峰頂
月下披雲嘯一聲

Phiên Âm:

Tặng Dược Sơn Cao Tăng
Duy Nghiễm Nhị Thủ

Luyện đắc thân hình tự hạc hình
Thiên chu tùng hạ lưỡng hàm kinh
Ngã lai vấn đạo vô dư thuyết
Vân tại thanh tiêu thủy tại bình.

Tuyển đắc u cư khiếp dã tình
Chung niên vô tống diệc vô nghinh
Hữu thì trực thượng cô phong đỉnh
Nguyệt hạ phi vân khiếu nhất thanh.

Dịch Nghĩa:

Luyện tập thân hình cho được như thân hạc
Dưới ngàn gốc tùng có hai hộp đựng kinh
Ta đến hỏi đạo lý không nói dư lời
Như mây tại trời xanh, như nước trong bình.

Tìm được nơi ở u nhã thỏa với tình thôn quê
Suốt năm chẳng đón ai cũng chẳng tiễn ai
Có lúc chạy thẳng lên đỉnh núi cao
Dưới trăng và mây bay, kêu lên một tiếng.

Dịch Thơ:

Tặng Cao Tăng Duy Nghiễm Ở Dược Sơn

Luyện được thân hình giống hạc hình
Dưới ngàn thông rợp hai hòm kinh(1)
Ta đây hỏi đạo không lời nói
Mây ở trời xanh nước ở bình(2).

Tìm được nơi quê sống thỏa tình
Suốt năm chẳng tiễn chẳng cung nghinh
Rảnh thời chạy thẳng lên chóp núi
Trăng sáng mây bay hết một mình (3).

Ghi Chú:

1. Có lẽ đây nói đến 2 bộ kinh quan trọng của Phật giáo đại thừa là Kinh Hoa Nghiêm và Kinh Pháp Hoa.
2. Liều ngộ được chân lý tự nhiên.
3. Tiếng hét giác ngộ trong Thiền Tông.

To High Priest Wei Yan of Yao Shan By *Li Gao*

Train the body to look like the crane body
Under a thousand pines, there are two trunks of sutras.
I come to ask for the dharma and nothing else
Like clouds on the blue sky, like water in the vase.

I have chosen a place in the country to live as I wish
Year around, I do not receive nor say farewell to anyone
When I have time I run directly to the mountain top
Under the moon and the flying clouds, I yell on the top of my lung.

Lý Gia Hựu 李嘉佑

Nguyên Tác:

寄王舍人竹樓
傲吏身閑笑五侯
西江取竹起高樓
南風不用蒲葵扇
紗帽閑眠對水鷗

Phiên Âm:

Ký Vương Xá Nhân Trúc Lâu
Ngạo lại thân nhàn tiếu Ngũ Hâu
Tây giang thủ trúc khởi cao lâu
Nam phong bất dụng Bồ quỳ phiến
Sa mạo nhàn miên đối thủy âu

Dịch Nghĩa:

Thân nhàn chê quan lại và cười chức tước
Lấy trúc Tây Giang về dựng lầu nghỉ mát
Có gió Nam không cần đến quạt bồ quỳ
Đội mũ the ngủ yên trước chim âu.

Dịch Thơ:

Gởi Vương Xá, Nơi Lầu Trúc
Thân nhàn khinh chức chê công hầu
Lấy trúc Tây Giang xây dựng lầu
Gió mát từ Nam không quạt lác
Ngủ yên đội mũ trước chim âu.

Ghi Chú:

Lý Gia Hựu: (719-781) người Triều Châu tỉnh Hồ Bắc, đỗ tiến sĩ năm Thiên Bảo đời Đường, từng làm thứ sử Tô Châu và các tỉnh miền nam sông Dương Tử. Vì một lỗi lầm nào đó, ông bị đày về miền nam xa kinh đô, nhưng vẫn còn sẵn sàng (mang mũ trong lúc ngủ) và chân thành (trước hải âu, theo truyện của sách Liệt Tử, chim âu chỉ lại gần người không mưu mô xảo trá) phục vụ vua.

Bồ quỳ: một loại cây lác dùng đan quạt

.

Lý Ích 李益

Nguyên Tác:

夜上受降城聞笛
回樂峰前沙似雪
受降城外月如霜
不知何處吹蘆管
一夜征人盡望鄉

Phiên Âm:

Đạ Thướng Thụ Hàng Thành Văn Địch
Hồi Nhạc phong tiền sa tị tuyết
Thụ Hàng thành ngoại nguyệt như sương
Bất tri hà xứ xuy lô quản
Nhất dạ chinh nhân tận vọng hương

Dịch Nghĩa:

Đêm lên thành Thụ Hàng nghe tiếng sáo
Cát ở trước núi Hồi Nhạc trông như tuyết
Ánh trăng ngoài thành Thụ Hàng tựa sương
Không biết ai thổi sáo sậy từ đâu
Làm cho lũ khách cả đêm nhớ nhà.

Dịch Thơ:

Cát trước núi Hồi trông tựa tuyết
Trăng ngoài thành Thụ ngắm như sương
Văng vẳng từ đâu tiếng sáo sậy
Khiên kẻ xa nhà nhớ cô hương.

Lý Quần Ngọc 李群玉

Nguyên Tác:

詞歌姬小飲
裙拖六幅湘江水
鬢聳巫山一段雲
風格隻應天上有
歌聲豈合世間聞
胸前瑞雪燈斜照
眼底桃花酒半醺
不是相如憐賦客
爭教容易見文君

Phiên Âm:

Xuất Ca Cơ Tiểu Âm

Quần tha lục bức Tương giang thủy
Mấn yểm Vu Sơn nhất đoạn vân
Phong cách chỉ ứng thiên thượng hữu
Ca thanh khởi hợp thế gian văn
Hung tiền thụ tuyết đăng tà chiếu
Nhân đề đào hoa tửu bán huân
Bất thị Tương Như năng phú khách
Tranh giao dung dị kiến Văn Quân

Dịch Nghĩa:

Sáu mảnh quần hồng phơi phơi như dòng nước sông Tương
Mái tóc xoắn ngang như vàng mây che núi Vu Sơn
Phong cách ấy chỉ người trên trời mới có
Tiếng ca này thế gian đâu phải ai cũng nghe được
Ánh đèn mờ ảo soi bờ ngực trắng như tuyết
Ánh hoa long lạnh trong đáy mắt, hơi rượu nồng nàn
Nếu Tương Như không phải là người giỏi làm phú
Sao có thể dễ dàng gặp được nàng Văn Quân.

Dịch Thơ:

Dự Tiệc Rượu Nhỏ Của Người Ca Nữ

Quần hồng sáu mảnh bay tha thướt
Tóc xoắn vàng mây phủ Vu sơn
Phong cách diu dàng tiên mới có

Giọng ca trần thế dễ ai hơn
Đèn soi bờ ngực trắng mờ ảo
Ánh mắt long lanh thấm rượu nồng
Thi phú Tương Như không xuất chúng
Văn Quân há gặp huông làm thân.

Ghi Chú:

Sắc đẹp người phụ nữ là nguồn cảm hứng muôn đời của thi nhân. Trên đây là một bài thơ diễm tình, miêu tả sắc đẹp của người ca nữ. Trong hai câu thơ chót, thi nhân thích thú cho mình là khách sành điệu nên mới gặp được tao nhân. Bài thơ này còn được biết dưới 2 cái tên khá dài dòng khác là: **Đồng trình tương tịnh ca cơ tiểu ẩm hí tặng** và **Đỗ thừa tướng tông diên trung tặng mỹ nhân** (同郑相并歌姬小饮戲贈, 杜丞相惊筵中贈美人).

Tương Như: người đời Hán, tự Trường Khanh, giỏi chơi đàn và làm phú. Sau làm quan đến chức Tư Mã nên gọi là Tư Mã Tương Như.

Văn Quân: con gái Trác Vương Tôn, giỏi âm luật, goá chồng nhưng còn rất trẻ đẹp.

Một hôm Tương Như đến chơi nhà Trác Vương Tôn dự tiệc rượu. Văn Quân đứng sau rèm nhìn trộm Tương Như. Giữa tiệc được yêu cầu dạo đàn, Tương Như liền soạn hai khúc Phụng Cầu Kỳ Hoàng, mục đích tỏ tình cùng Văn Quân. Nàng mê đàn và bỏ nhà theo làm vợ Tương Như. Lúc đầu hai vợ chồng sống trong cảnh nghèo nàn cơ cực vì bị cha từ bỏ không cho chút tài sản nào. Sau Tương Như được Hán Vũ Đế phong quan nhờ làm các bài phú nổi tiếng.

Lý Thân - 李紳

Nguyên Tác:

憫農 (古風)
鋤禾日當午
汗滴禾下土
誰知盤中餐
粒粒皆辛苦

Phiên Âm:

Mẫn Nông

Sừ hòa nhật đương ngô
Hãn tích hòa hạ thổ
Thùy tri bàn trung xan
Lạp Lạp giai tân khổ.

Dịch Nghĩa:

Bừa đất cấy lúa lúc trưa
Mồ hôi nhỏ giọt xuống đất lên lúa
Ai là người biết trong mâm của bữa ăn
Mỗi hạt cơm đều đáng cay cực khổ.

Dịch Thơ:

Xót Thương Người Làm Ruộng

Cày đồng đang buổi ban trưa
Mồ hôi thánh thót như mưa ruộng cày
Ai ơi bưng bát cơm đầy
Dẻo thơm một hạt đáng cay muôn phần.

Ca Dao

Cày cấy giữa ban trưa
Mồ hôi đổ tợ mưa
Ai ơi ăn bát gạo
Nhớ đến công cày bừa.

Phí Minh Tâm

Pity For Rice Farmers *By Li Shen*

Tilling and planting at noon time
Sweat drops to the ground on rice plants
Who knows when eating your rice bowl
Each grain is the result of hard labor.

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

闕橋曉別
回望高城落曉河
長亭窗戶壓微波
水仙欲上鯉魚去
一夜芙蓉紅淚多

Phiên Âm:

Bản Kiền Hiểu Biệt

Hồi vọng cao thành lạc hiểu hà
Trường đình song hộ áp vi ba
Thủy tiên dục thượng lý ngư khứ
Nhật dạ phù dung hồng lệ đa

Dịch Thơ:

Tiến Biệt Nơi Cầu Ván

Nhìn lại phố cao chiều bên sông
Sân dài công kín sóng ngoài song
Thủy tiên giục chèo đừng lưu luyến
Một tối phù dung thấm lệ hồng.

Ghi Chú:

Câu thứ 3 có lẽ nhắc đến sự tích Chiêu Quân Cống Hồ. Thủy tiên là hoa đẹp, là Vương Chiêu Quân. Cá chép tượng trưng cho nam giới là người yêu của Chiêu Quân, nhưng không thấy sử nhắc đến. Phải chăng ở đây Chiêu Quân thốt lời từ giả Hán Đế, lúc bấy giờ đã yêu thương nàng.

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

錦瑟
錦瑟無端五十絃
一絃一柱思華年
莊生曉夢迷蝴蝶
望帝春心託杜鵑
滄海月明珠有淚
藍田日暖玉生煙
此情可待成追憶
只是當時已惘然

Phiên Âm:

Cầm Sắt

Cầm sắt vô đoan ngũ thập huyền
Nhất huyền nhất trụ tứ hoa niên
Trang Chu hiểu mộng mê hồ điệp
Vọng đế xuân tâm thác Đỗ Quyên
Thương hải nguyệt minh châu hữu lệ
Lam điền nhật noãn ngọc sinh yên
Thử tình khả đãi thành truy ức
Chỉ thị đương thời dĩ vãng nhiên

Dịch Nghĩa:

Đàn gấm chẳng vì có chi mà có năm mươi dây
Mỗi dây mỗi trụ đều gợi nhớ đến thời tuổi trẻ
Trang Chu (1) buổi sáng nằm mộng thành bướm bướm
Lòng xuân của vua Thục đế (2) gửi vào chim Đỗ Quyên
Trăng chiếu sáng trên mặt biển xanh, châu rơi lệ
Ánh nắng ấm áp chiếu vào hạt ngọc Lam Điền (3) sinh ra khói
Tình này đã sớm trở thành nỗi nhớ nhưng về dĩ vãng

Cho đến bây giờ chỉ còn lại nỗi đau thương

Dịch Thơ:

Đàn Gấm

Đàn gấm vì sao năm chục dây
Mỗi dây mỗi cọc nhắc xuân này
Trang Chu buổi sáng mơ thành bướm
Vua Thục gợi hồn chim Đỗ bay
Trăng sáng biển xanh châu nhỏ lệ
Nắng chiều ngọc thạch khói hơi bay
Tình này đã sớm thành nhung nhớ
Chỉ nỗi đau thương thảng với ngày.

Ghi Chú:

1. Trang Tử mơ thấy mình là bướm. Khi tỉnh giấc không biết mình là Trang Tử hay là bướm.
2. Thục Đế là vua nước Thục. Ông ta ngoại tình vợ của viên tướng tùy tùng. Chết trong hồi tiếc, ông ta hóa thành chim Đỗ Quyên khóc nước mắt máu và hót những lời thảm thiết.
3. Lam Điền là núi ở Tây An, Thiểm Tây có tiếng sản xuất ngọc thạch phẩm chất tốt.

Jeweled Zither By Li Shangyin

For no reasons, the jeweled zither should have fifty strings
When it plays, each string and each post remind of our youthful
years
Zhuangzi in the morning dreams of becoming a butterfly
Wangdi consigns his soul to a bird in the spring
Tears are pearls in the ocean of moonlight
Blue Field jade mists under the hot sun rays
This love has soon become recollection of the past
To this time, there remains only vague sorrow.

The Brocade Zither

For no reason the brocade zither's fifty strings.
Each bridge, each fret, recalls a flowering year.
Dawn dreams of a butterfly dazed Master Zhuang.
Prince Wang to the nightjar entrusted spring longings.
Through sapphire seas a moonlit pearl sheds a tear.
From indigo fields jade makes smoke in warm sun.
A mood, in time, awaiting recollection?

Yet even then already lost and done.

Mark Francis – Cipher Fournal

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

賈生
宣室求賢訪逐臣
賈生才調更無倫
可憐夜半虛前席
不問蒼生問鬼神

Phiên Âm:

Giả Sinh

Tuyên thát cầu hiền phỏng trực thân
Giả Sinh tài điệu cách vô luân
Khả lân dạ bán hư tiền tịch
Bất vấn thương sinh vấn quỷ thần

Dịch Nghĩa:

Tại Tuyên thát, vua cầu người hiền, hỏi thăm đến những bề tôi bị biếm trích.

Trong số những người này, Giả sinh có tài điệu không ai bằng .

Tiệc thay, vào lúc nửa đêm, nhà vua để ghế trống phía trước đón tiếp ông,

Nhưng lại không hỏi đến nhân dân, mà chỉ hỏi về chuyện quỷ thần.

Dịch Thơ:

Giả Sinh

Cầu hiền vua triệu cựu trung thân

Giả Sinh tài đức mấy ai hơn

Nửa đêm vua tiếp trong chính điện

Không hỏi dân sinh hỏi quỷ thần.

Ghi Chú:

Giả Sinh: tức Giả Nghị, người đời Hán Văn đế làm chức Bác sĩ, bị gièm pha, biếm ra làm quan tại Trường Sa. Sau đó được Văn đế triệu về, hỏi ý kiến, nhưng cũng không được nghe theo. Mất năm mới 33 tuổi.

Tuyên thát: tên tòa nhà chính trong cung Vị Ương.

Jiasheng By *Li Shangyin*

When the Emperor sought guidance from wise men, from exiles,

He found no calmer wisdom than that of young Jia

And assigned him the foremost council-seat at midnight,

Yet asked him about gods, instead of about people.

300 Tang Poems

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

淚
永巷長年怨綺羅
离情終日思風波
湘江竹上痕無限
峴首碑前洒几多
人去紫台秋入塞
兵殘楚帳夜聞歌
朝來灞水橋邊柳
未抵青袍送玉珂

Phiên Âm:

Lệ
Vĩnh hạng trường niên oán ý la
Ly tình chung nhật tứ phong ba
Tương giang trúc thượng ngân vô hạn
Nghien thủ bi tiền sái kỷ đa
Nhân khứ tử đài thu nhập tái
Binh tàn Sở trướng dạ văn ca
Triêu lai Bá thủy kiều biên liễu
Vị để thanh bào tống ngọc kha.

Dịch Nghĩa:

Suốt năm dài ở trong ngõ hẻm, oán giận lựa là
Cả ngày mang mối tình ly biệt nhớ khi sóng gió thuở nào
Trúc trên sông Tương giang biết bao nhiêu vết
Trước bia trên núi Nghiễn rơi bao nhiêu nước mắt
Người rời Tử đài ra đi, mùa thu vào quan ải
Quân tan ở trướng Sở, đêm nghe tiếng ca
Buổi sớm ra cây liễu bên cầu trên sông Bá
Chưa chạm vào vạt áo bào xanh tiền Ngọc Kha

Dịch Thơ:

Nước mắt

Ngõ vắng quanh năm oán lựa là
Hận tình ly biệt nhớ phong ba
Sông Tương trúc thắm bao hàn vết
Núi Nghiễn trước bia lệ rớt nhoà
Gác tía người rời thu đến ải
Sở quân tan rả tối nghe ca
Sớm mai viếng liễu cầu sông Bá
Chưa chạm áo bào tiền Ngọc Kha.

Ghi Chú:

Thơ của Lý Thương Ẩn có ngôn từ diễm lệ, sử dụng nhiều điển tích. Trong bài Lệ, LTA nói về một chuyện tình buồn nhưng chỉ có iha câu đầu và hai câu cuối nói đến câu chuyện. Bốn câu giữa nói về nước mắt qua bốn chuyện xưa mà người đọc cần biết để thưởng thức ý nghĩa bài thơ.

Câu 3: Bên bờ sông Tương có mọc loại tre vệt đốm như giọt nước mắt gọi là Tương phi trúc. Tục truyền sau khi vua Thuần mất, hai người vợ của vua Thuần là Nga Hoàng và Nữ Anh tìm đến bên bờ sông Tương khóc và trầm mình. Nước mắt hai

người khóc thâm vào những cây trúc bên bờ sông, từ đó trên thân trúc lốm đốm vết.

Câu 4: Núi Nghiễn là nơi có bia Dương Hồ đời Tấn. Dương Hồ là một vị quan liêm chính được dân chúng thương mến. Khi ông mất, người ta dựng tấm bia trên núi Nghiễn, là nơi ông thương đến ngắm cảnh, để ca ngợi công đức của ông. Sau này, người đến thăm tấm bia này thường tưởng nhớ ông mà khóc, vì vậy có người gọi là Trụy lệ bi (bia rơi lệ).

Câu 5: Tử Đài (gác tiá) là cung đẹp đời nhà Hán nơi Vương Chiêu Quân ở trước khi bị đi cống Hồ vì không đủ lót cho bọn quan tham ô.

Câu 6: Thời Hán Sở tranh hùng, Lưu Bang vây Hạng Võ ở Cai Hạ. Trương Lương, mưu sĩ của Lưu Bang, thối sáo ai oán và sai quân Hán hát những bài ca nước Sở làm tan rã tinh thần quân Sở. Quân Sở chán nản, bỏ trốn gần hết. Hạng Võ thua làm bài Cai Hạ Ca rất bi tráng, uống rượu và hát với vợ là Ngưu Cơ. Ngưu Cơ dùng gươm tự sát, Hạng Võ chạy đến sông Ô rồi cũng tự tử.

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

寫意

燕雁迢迢隔上林
高秋望斷正長吟
人間路有潼江險
天外山惟玉壘深
日向花間留返照
雲從城上結層陰
三年已製思鄉淚
更入新年恐不禁

Phiên Âm:

Tả Ý

Yến nhạn thiều thiều cách Thượng Lâm
Cao thu vọng đoạn chính trường ngâm
Nhân gian lộ hữu Đổng Giang hiểm
Thiên thượng sơn duy Ngọc Lũy thâm
Nhật hướng hoa gian lưu phản chiếu
Vân tòng thành thượng kết tầng âm
Tam niên dĩ chế tư hương lệ
Cánh nhập tân niên khủng bất cầm

Dịch Nghĩa:

Tả Ý

Én, nhạn bay xa xa bên vườn Thượng Lâm (1)
Ngắm trời thu cao chính là lúc đang ngâm nga
Dưới trần đường hiểm trở nhất là Đổng Giang (2)
Trên trời núi sâu nhất là Ngọc Lũy (3)
Mặt trời hướng về khóm hoa để lại ánh nắng
Mây kéo đến trên thành cao, tạo nên bóng râm
Đã cố nén nước mắt nhớ quê nhà ba năm nay
Đến nay vào năm mới sợ rằng không cầm được nữa

Dịch Thơ:

Vườn Thượng xa xa én nhận bay
Ngâm nga thu cánh ngấm trời mây
Dưới thê Đồng Giang sông hiểm trở
Trên trời Ngọc Lũy núi ngất ngây
Khóm hoa hứng nắng trời thẳng chiếu
Mây kéo lên cao bóng đặc dày
Ba năm nhớ nước không ướt lệ
Sợ không cầm được năm mới này.

Ghi Chú:

(1) Thượng Lâm: tên một khu vườn nổi tiếng ở Trường An. Vườn được xây dựng đầu tiên dưới đời Tần, rồi được các triều đại sau đó tiếp tục tu sửa. Tương truyền vườn trồng rất nhiều kỳ hoa dị thảo, là chủ đề ngâm vịnh của rất nhiều tao nhân mặc khách, trong đó nổi tiếng nhất là Tư Mã Tương Như với bài Thượng Lâm Phú.

(2) Đồng Giang: nguyên tên là Tử Đồng Giang. Trong địa dư Trung Quốc có hai con sông cùng mang tên này, một ở Tứ Xuyên, một ở Chiết Giang. Có lẽ tác giả muốn nói đến con sông ở Tứ Xuyên trong câu này.

(3) Ngọc Lũy: tên núi thuộc Tứ Xuyên. Dãy núi này chiếm một vị trí hiểm yếu, nhà Đường đặt ở đây một cửa ải được canh phòng rất nghiêm mật vì chiến tranh thường xảy ra với Thổ Phồn (Tây Tạng).

Thoughts By *Li Shangyin*

Translation by *Tam Minh Phi*

Swallows and geese fly in the distance over Thuong Lam garden

Watching the autumn sky while reciting some verses

On earth, Dong river presents the most obstacles

In the sky, Ngoc Luy is the highest mountain

The sun turns toward the flowers which reflects the sun light

Clouds gather in the heights creating thick shadows

For three years of nostalgia, I retain my tears

I am afraid I can no longer hold it in the new year.

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

嫦娥

雲母屏風燭影深
長河漸落曉星沈
嫦娥應悔偷靈藥
碧海青天夜夜心

Phiên Âm:

Thường Nga

Vân mẫu bình phong chúc ảnh thâm
Trường hà tiệm lạc hiệu tinh trầm
Thường Nga ung hối thâu kinh dược
Bích hải thanh thiên dạ dạ tâm

Dịch Nghĩa:

Bóng nến in đậm trên bình phong bằng đá vân mẫu
Sông Ngân hà dần dần xuống thấp, sao sớm lặn chìm
Thường Nga chắc hẳn hối hận đã ăn trộm thuốc thiêng;
Hết đêm này sang đêm khác, phơi bày tấm lòng giữa nơi trời
xanh, biển biếc.

To The Moon Goddess By Li Shangyin

Candles flicker deep shadows on the carven mable screen.
The Milky Way fades and the morning stars are low,
Are you sorry for having stolen the magic potion
That has set you to brood through the long nights over purple
seas and blue skies?

Dịch Thơ: Thường Nga

Trăng như đèn khuất bình phong
Ngân hà tinh tú trong vòng lặn đi
Linh đan nàng uống làm chi
Trời xanh nước biếc dạ thì không an.

Ghi Chú:

Thường Nga : tức Hằng Nga, vợ của Hậu Nghệ. Hậu Nghệ xin
được thuốc tiên bất tử của Tây Vương Mẫu. Thường Nga lấy
trộm thuốc của chồng, chạy lên cung trăng ở một mình.

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

無題

相見時難別亦難
東風無力百花殘
春蠶到死絲方盡
蠟炬成灰淚始乾
曉鏡但愁雲鬢改
夜吟應覺月光寒
蓬萊此去無多路
青鳥殷勤爲探看

Phiên Âm:

Vô Đề

Tương kiến thì nan biệt diệc nan
Đông phong vô lực bách hoa tàn
Xuân tằm đáo tử tư phương tận
Lạp cự thành hôi lệ thủy can
Hiệu kính đãn sầu vân mấn cải
Đạ ngâm ung giác nguyệt quang hàn
Bồng Lai thử khứ vô đa lộ
Thanh điều ân cần vị thám khan

Dịch Nghĩa:

Không Đề

Gặp gỡ nhau đã khó, chia lìa nhau lại càng khó
Gió xuân không đủ sức, để trăm hoa tàn úa
Tằm xuân đến chết mới nhả hết tơ
Ngọn nến thành tro mới khô nước mắt
Sớm mai soi gương, buồn cho tóc mây đã thay đổi
Ngâm thơ ban đêm chợt biết ánh trăng lạnh lẽo
Muốn tới Bồng Lai nhưng không có nhiều lối
Nhờ chim xanh vì ta mà ân cần thăm dò.

Dịch Thơ:

Đã khó gặp nhau xa khó khăn
Gió đông rời rạc trăm hoa tàn
Thân tằm đến chết tơ còn nhả
Ngọn nến thành tro lệ mới khan
Buồn thấy trong gương màu tóc bạc
Ánh trăng lạnh lẽo ngâm bẽ bàng
Bồng Lai từ đây không xa lắm
Dò lối chim xanh thăm hỏi nàng.

Ghi Chú: Theo Quách Tấn, Lý Thương Ẩn không đề tựa cho 2 bài thơ vô đề không phải vì không có đề, mà vì không tiện đặt đề. Lý Thương Ẩn yêu hai chị em nhà họ Lư tên Lư Phi Loan và Lư Phi Phụng và đã có ước thề với nhau. Chẳng may hai nàng bị tiến cung. Lý Thương Ẩn đau khổ chờ suốt 20 năm mong được tái hợp, không ngờ hai nàng chết trong cung. Lý Thương Ẩn thốt ra những lời đau thương qua các bài thơ không tựa đề. Sau này nhiều người làm thơ luyện ái lấy tựa vô đề.

Untitled (“Hard to meet”) By *Li Shangyin*

Hard it is to meet. Harder still the separation.
The east wind is listless, a hundred blooms in ruin.
A spring silkworm loses its thread only at death.
The candlewick to dry its tears must first turn to ash.
Viewing cloudy tresses in dawn’s mirror, her only trial.
Chanting poems nightlong, knowing moonlight’s chill.
From here to enchanted peaks a short road now.
Fly, Bluebird—scout us passage through.

Mark Francis – Cipher Fournal

Dịch Nghĩa: Đêm mưa gửi người phương bắc
Em hỏi ngày về, chưa hẹn được ngày
Mưa đêm núi Ba đầy tràn ao thu
Bao giờ ở cửa sổ hướng tây, cùng nhau chong đèn
Lại cùng trò chuyện về lúc mưa đêm ở núi Ba

Dịch Thơ:
Em hỏi ngày về đâu biết ru
Mưa đêm ướt núi ngập ao thu
Bao giờ mới được cùng soi bóng
Kể chuyện ngày xưa lúc mưa mù.

Ghi Chú:

1. Lý Thương Ẩn viết cho vợ ở phương Bắc.
2. Núi Ba chỉ những ngọn núi vùng Tứ Xuyên nói chung

Note in a Rainy Night to my Wife in the North By Li Shangyin
You ask me when I shall return, but I cannot say,
The rain in the hills of Ba at night overflows the autumn pools.
When can we together trim the candle by the West window,
And talk about the rainy nights in the hills of Ba?

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

月夕

草下陰蟲葉上霜
朱欄迢遞壓湖光
兔寒蟾冷桂花白
此夜姮娥應斷腸

Phiên Âm:

Nguyệt Tịch

Thảo hạ âm trùng diệp thượng sương
Châu lan điều đệ áp hồ quang
Thố hàn thiềm lãnh quế hoa bạch
Thử dạ hằng nga ưng đoạn trường.

Dịch Nghĩa:

Trăng Lặng

Côn trùng núp bóng dưới hoa, sương phủ trên mặt lá
Lan can sơn son xa vời đề lên ánh nước hồ
Thỏ lạnh, cóc giá, hoa quế trắng
Đêm nay Hằng nga chắc cũng buồn đứt ruột.

Dark Moon by Li Shangyin

Translation by Tam M Phi

Worms crawl under the grass and leaves wet with dew.
Distant red handrails reflect on the mirror lake like new.
The toad is cold, the hare freezing and the cinnamon flowers
frozen white.
With broken heart, the moon goddess' showing her sorrow
tonight.

Dịch Thơ:

Dưới cỏ sâu bò, lá đẫm sương.
Hiên son xa chiếu, mặt hồ gương.
Cóc thỏ lạnh lùng, hoa quế bạc.
Chị nguyệt đêm nay, ắt đoạn trường.

Ghi Chú: Cóc thỏ đều chỉ mặt trăng.

Nguyên Tác:	Lý Thương Ẩn 李商隱
早起	Phiên Âm:
風露澹清晨	Tảo Khởi
簾開獨起人	Phong lộ đạm thanh thân
鶯花啼又笑	Liêm khai độc khởi nhân
畢竟是誰春	Oanh đề hoa hựu tiếu
	Tất cánh thị thùy xuân

Dịch Nghĩa:

Gió lặng sương êm, sớm mai mát mẻ
Trong rèm có người một mình tỉnh dậy
Chim oanh hót, hoa lại cười
Cảnh xuân thực ra dành cho ai?

Dịch Thơ:

Dậy Sớm

Sương gió lặng buổi mai
Vén rèm dậy khoan thai
Oanh hót hoa cười mỉm
Xuân thấm dành cho ai?

Getting Up Early By *Li Shangyin*

Translation by *Tam Minh Phi*

Early in the morning, the fog is light and the wind is calm
One is up and opens the curtain
The orioles sing and flowers smile back
Just wondering who is spring for?

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

隋宮

紫泉宮殿鎖煙霞
欲取蕪城作帝家
玉璽不緣歸日角
錦帆應是到天涯
於今腐草無螢火
終古垂楊有暮鴉
地下若逢陳後主
豈宜重問後庭花

Phiên Âm:

Tùy Cung

Tử Tuyên cung điện tỏa yên hà
Dục thủ Vô thành tác đế gia
Ngọc tỳ bất duyên qui nhật giác
Cầm phàm ưng thị đảo thiên nha
Ư kim hữu thảo vô huỳnh hỏa
Chung cổ thụ dương hữu mộ nha
Địa hạ nhược phùng Trần Hậu Chủ
Khởi nghi trùng vấn Hậu Đình Hoa

Dịch Nghĩa:

Bên dòng suối biếc, cung điện khóa kín trong làn khói và ráng mây
Vua Tùy Dương đế định lấy thành Vô để làm nhà của Hoàng đế.
Nếu không vì chiếc ngọc tỳ về với bậc người có tướng lạ “nhật
giác“ (vua Đường Thái Tông)
Thì cánh buồm gấm của vua Tùy chắc hẳn còn đến chốn ven trời
(để xây thêm cung điện nữa).
Trong cung Tùy bây giờ, trên đám cỏ mục nát, không có đến ánh
lửa đom đóm.
Từ xưa đến nay, trên cây thụ dương, có con quạ đậu lúc trời tối.
Nếu ở dưới đất mà Tùy Dương đế có gặp Trần Hậu chủ
Thì há nên lại hỏi về khúc Hậu đình hoa?

Dịch Thơ:

Suối thăm cung xưa khói phủ mờ
Thành Vô toan chiếm mở cõi bờ
Ngọc ấn vào tay người không đứ
Buồm gấm ven trời hẳn còn mơ
Điều tàn cỏ mục không đóm chiếu
Quạ khoang đêm đến đậu cành tơ
Tuyên đài có gặp Trần Hậu Chủ
Hỏi khúc "Đình Hoa" rõ vết mờ.

Ghi Chú:

Vô thành: ở phía đông bắc huyện Giang Đô, tỉnh Giang Tô.
Nhật giác: xương hình mặt trời nhô lên ở giữa khoảng hai lông mày.
Đó là dị tướng đế vương của Đường Thái Tông.
Trần Hậu Chủ : vua thời Nam bắc triều, có tiếng là hoang dâm, bị
quân Tùy bắt đưa về Trường An.
Hậu Đình Hoa: tức là khúc Ngọc thụ Hậu Đình Hoa, được làm ra
trong buổi tiệc của Trần Hậu Chủ và Trương Quý Phi.

Lý Thương Ẩn 李商隱

Nguyên Tác:

無題首二

來是空言去絕蹤
月斜樓上五更鐘
夢爲遠別啼難喚
書被催成墨未濃
蠟照半籠金翡翠
麝熏微度繡芙蓉
劉郎已恨蓬山遠
更隔蓬山一萬重

Phiên Âm:

Vô Đề Kỳ II

Lai thị không ngôn khứ tuyệt tung
Nguyệt tà lâu thượng ngũ canh chung
Mộng vi viễn biệt đề nan hoán
Thư bị thôi thành mực vị nùng
Lạp chiếu bán lung kim phi thúy
Xạ huân vi độ tú phù dung
Lưu lang dĩ hận Bồng sơn viễn
Cánh cách Bồng sơn nhất vạn trùng

Dịch Nghĩa:

Không Đề Kỳ 2

Hẹn hẹn thì chỉ là nói suông, mà đi rồi thì mất tăm tích
Trăng xế trên lầu vắng tiếng chuông lúc canh năm
Mộng thấy mình xa cách nhau kêu khóc cũng khó tỉnh giấc được
Trong bức thư bị thúc giục viết cho xong nước mực đậm dòng
Ánh nến soi lên một nửa chân lông chim phi thúy thêu kim tuyến
Mùi hương xạ thoảng bay qua gói phù dung thêu
Chàng Lưu đã hận núi Bồng Lai xa xôi
Mà mình lại ở cách núi Bồng Lai đến vạn trùng.

Dịch Thơ:

Nàng hẹn lời suông mất biệt tăm
Trăng tà xế gác đã canh năm
Mơ màng xa cách khó bừng tỉnh
Muốn dứt thư tình mực chẳng thâm
Ánh nến mờ soi mền phi thúy
Mùi hương phảng phất gói chẵn nằm
Chàng Lưu sẵn hận đường xa thăm
Lại cách Bồng Sơn cả vạn tâm.

Untitled 2 By *Li Shangyin*

Her promises to come were empty words, she's gone without a trace,
The moon is slanting on the tower as I hear the fifth watch bell.
In my dream we were far apart, I found it hard to call,
Hurriedly I try to write, but find the ink too thin.
The candle's radiance covers half the gold and emerald bed,
A tiny hint of musky scent remains on embroidered lotus.
Young Liu already regretted that Pengshan hill lay far away,
We two are separated by ten thousand Pengshan hills.

Untitled (“Empty words”)

Empty words were your coming. Leaving no trace you've gone.

Moonlight angles on the tower at the fifth drum.
Dreams of distant parting; cries that cannot summon.
Hastily written letters; ink that will not thicken.
Golden kingfishers in candlelight prison.
Embroidered lilies seeping musky scent.
A young emperor grudged the distance to Fairy Mountain.
Past Fairy Mountain, ten thousand new peaks loom.

Mark Francis – Cipher Fournal

Nguyên Tác: Lý Thương Ẩn 李商隱
Phiên Âm: **Sương Nguyệt**
初聞微雁已無蟬 Sơ văn chinh nhạn dĩ vô thiên
百尺樓台水接天 Bách xích lâu đài thủy tiếp thiên
青女素娥俱耐冷 Thanh nữ Tố nga câu nại lãnh
月中霜里鬥嬋娟 Nguyệt trung sương lý đấu thiên quyên.

Dịch Nghĩa:

Mới nghe tiếng nhạn đi xa về hết nghe tiếng ve sầu
Lâu đài cao trăm thước nước liền với trời
Thanh nữ và Tố nga đều cùng chịu được lạnh
Trăng trong sương đua nhau đáng đẹp.

Dịch Thơ:

Trăng Sương
Nhạn mới xa về ve lặng hơi
Lâu đài trăm thước nước liền trời
Tố Nga Thanh Nữ biết chi lạnh
Đua đẹp trong sương trăng sáng ngời.

Ghi Chú:

Thanh Nữ là nữ thần coi việc sương tuyết
Tố Nga là nữ thần giữ mặt trăng

Mai Hoa Ni 梅花尼

Nguyên Tác:

悟道詩
盡日尋春不見春
芒鞋踏破嶺頭雲
歸來偶把梅花嗅
春在枝頭已十分

Phiên Âm:

Ngộ Đạo Thi
Tận nhật tầm xuân bất kiến xuân
Mang hài đạp phá lĩnh đầu vân
Quy lai ngẫu bả mai hoa khứu
Xuân tại chi đầu dĩ thập phân.

Dịch Nghĩa:

Thơ Ngộ Đạo

Hết ngày đi tìm Xuân không thấy Xuân
Mang giày đạp phá đỉnh núi mây che
Trở về chợt ngửi thấy mùi hoa mai
Xuân đã ở trên đầu cành quá mười phần.

Poem of Seing the Way by Mei Hua Ni

All day I look for Spring but not see Spring
Putting on sandals, I trample the cloud covered mountain top
Upon returning, I suddenly smell the fragrance of plum flowers
Spring is already on the branch tip ten out of ten.

Translation by Tam M Phi

Dịch Thơ:

Tim Xuân nào thấy Xuân đâu
Mang hài đạp phá đỉnh đầu mây bay
Trở về bỗng thoảng hương mai
Xuân trên cành lá lâu nay ấy mà.

Mạnh Hạo Nhiên 孟浩然

Nguyên Tác:

除夜有懷
五更鍾漏欲相催
四氣推遷往復回
帳里殘燈才有焰
爐中香氣盡成灰
漸看春逼芙蓉枕
頓覺寒銷竹葉杯
守歲家家應未臥
相思那得夢魂來

Phiên Âm:

Trừ Dạ Hữu Hoài
Ngũ canh chung lậu dục tương thôi
Tứ khí thôi thiên vãng phục hồi
Trướng lý tàn đăng tài khứ diệm
Lô trung hương khí tận thành hôi
Tiệm khan xuân bức phù dung chẩm
Đốn giác hàn tiêu trúc diệp bôi
Thủ tuế gia gia ưng vi ngoạ
Tương tư ná đắc mộng hồn lai

Dịch Nghĩa:

Tiếng chuông giờ năm canh giục giã nhau
Bốn mùa thay đổi nhau qua rồi trở lại
Đèn tàn trong trướng vừa nhạt nhoà ngọn lửa
Hương thơm trong lò thành tro hết cả
Dần thấy vẻ xuân thấm vào gôi sen
Chợt cảm thấy cái lạnh tan trong chén rượu trúc điệp
Nhà nào cũng giữ năm lại nên chưa ngủ
Dù nhớ nhau mà hồn mộng khó đến gần được.

Dịch Thơ:

Nỗi Nhớ Đêm Giao Thừa

Canh năm chuông lậu thúc giục chi
Bốn mùa tuần tự đến lại đi
Đèn dầu trong trướng vừa hết bắc
Lò hương cháy rụi chẳng còn gì
Hơi xuân dòn dập vào chấn gôi
Chợt thấy rượu nồng lạnh trong ly
Cố giữ năm qua chưa đi ngủ
Sao hồn đến được mộng xuân thì.

Ghi Chú: Chuông lậu: ngày xưa bình đựng nước để đo thời gian.

Mạnh Hạo Nhiên 孟浩然

Nguyên Tác:

秦中感秋
寄遠上人
一丘嘗欲臥
三徑苦無資
北土非吾願
東林懷我師
黃金燃桂盡
壯志逐年衰
日夕涼風至
聞蟬但益悲

Phiên Âm:

Tán Tung Cảm Thu
Ký Viễn Thượng Nhân
Nhất khâu thường dục ngoạ
Tam kính khổ vô tư
Bắc thổ phi ngô nguyện
Đông lâm hoài ngã sư
Hoàng kim nhiên quế tận
Tráng chí trục niên suy
Nhật tịch lương phong chí
Văn thiên đán ích bi.

Dịch Thơ: Gửi Thầy

Trên gò thích nằm yên
Khổ thêm vì thiếu tiền
Đất Bắc đâu ham ở
Rừng Đông nhớ thầy hiền
Củ mắc như vàng khối
Ý chí giảm tự nhiên
Ngày tàn gió lạnh đến
Ve hát tăng sâu miên.

Nguyên Tác: Mạnh Hạo Nhiên 孟浩然
Phiên Âm: Túc Kiến Đức Giang
宿建德江
移舟泊烟渚
日暮客愁新
野曠天低樹
江清月近人
Di chu bạc yên chử
Nhật mộ khách sầu tân
Dã khoáng thiên đê thụ
Giang thanh nguyệt cận nhân

Dịch Nghĩa:

Dời thuyền đến đậu bên bến sông đầy khói
Lúc chiều tối nỗi buồn của khách vừa mới khơi lên
Đồng rộng bao la trời dường như kẻ sát xuống hàng cây
Mặt sông trong vắt trăng đến gần người

Dịch Thơ:

Ngủ Đêm Trên Sông Kiến Đức
Thuyền đậu bên bờ ngập khói sương
Ngày tàn dạ khách trôi vẩn vương
Đồng rộng bao la trời sát thấp
Nước sông trong vắt trăng cận đường.

A Night Mooring on the Jiande River By Meng Haoran

As my little boat moves on its mooring in the mist,
Daylight wanes and old memories begin.
The fields are wide and the sky comes down the old trees.
The river is clear and the moon is closer to man.

Nguyên Tác: Mạnh Hạo Nhiên 孟浩然
Phiên Âm: Xuân Hiếu
春曉
春眠不覺曉
處處聞啼鳥
夜來風雨聲
花落知多少
Xuân miên bất giác hiếu,
Xứ xứ văn đề điếu.
Dạ lai phong vũ thanh,
Hoa lạc tri đa thiếu.

Dịch Nghĩa:

Giấc ngủ xuân không biết trời sáng
Nơi nơi đều nghe thấy tiếng chim hót
Đêm qua trong dồn dập gió mưa
Chẳng hay hoa rụng nhiều hay ít?

Dịch Thơ: áng Sớm Mùa Xuân

Ngủ quên ngày xuân sáng
Khắp nơi chim hót vang
Đêm qua mưa gió thét
Biết bao hoa rụng tàn.

Spring Morning By *Meng Haoren*

I awoke late this morning of spring,
Everywhere birds sang.
Last night, I heard the sound of rain and wind
And wondered how many flowers fell.

Nguyên Chân 元稹

Nguyên Tác:

遣悲懷之三

閑坐悲君亦自悲
百年都是幾多時
鄧攸無子尋知命
潘岳悼亡猶費詞
同穴窅冥何所望
他生緣會更難期
惟將終夜長開眼
報答平生未展眉

Phiên Âm:

Khiển Bi Hoài Kỳ Tam

Nhàn tọa bi quân diệc tự bi
Bách niên đô thị kỷ đa thì
Đặng Du vô tử tầm tri mệnh,
Phan Nhạc điệu vong do phí từ
Đồng huyệt yếu minh hà sở vọng
Tha sanh duyên hội cánh nan kỳ.
Duy tương chung dạ trường khai nhãn
Báo đáp bình sanh vị triển mi

Dịch Nghĩa: Lê Nguyễn Lưu

Gợi Niềm Sầu Nhớ Kỳ 3

Ngồi rồi, nhớ thương nàng, lại xót thương mình,
Đời người trăm năm tuy dài nhưng có là bao!
Đặng Du không con, tìm yên vui với số mệnh,
Phan Nhạc khóc người chết, còn uổng phí lời thơ.
Chung huyệt là chuyện mù mờ, ngóng trông chi!
Duyên gặp gỡ kiếp sau, khó lòng hẹn ước!
Chỉ suốt đêm thường không chợp mắt được.
Làm sao đền bù nàng lúc sống chưa từng sung sướng.

Dịch Thơ:

Kỳ 3 - Thể thất ngôn bát cú

Thương nhớ nàng rồi xót phận ta
Đời người trăm tuổi có bao là
Đặng Du con mất vui theo mệnh
Phan Nhạc khóc người điệu thiết tha
Chung huyệt chuyện phào sao ngóng đợi
Kiếp sau gặp gỡ được đâu mà
Đêm dài thao thức mắt không nhắm
Há được bù nàng hạnh phúc qua.

Kỳ 3 - Thẻ Song Thất Lục Bát
Thương nhớ nằng lại đau xót phận
Đời trăm năm lận đận xiết bao
Đặng Du số mệnh lao đao
Khóc người Phan Nhạc tổn hao mỹ từ
Chuyện chung huyết tợ như hện gió
Duyên gặp nằng đầu có lần hai
Không sao chợp mắt đêm dài
Làm sao tìm lại Dương Đài thuở nao.

Ghi Chú:

Đặng Du: người đời Tấn, chạy loạn phải đem theo con và cháu. Gặp hoàn cảnh nan giải phải cứu hoặc con hoặc cháu, Đặng Du bỏ con cứu cháu vì nghĩ mình còn có thể có con, trong khi em đã chết không còn có con được nữa.

Phan Nhạc: người nước Tấn. Khi vợ mất làm 3 bài từ *Điệu vong*, lời lẽ hoa mỹ tình ý tha thiết. Từ của Phan Nhạc được so ngang với từ của Tống Ngọc

Dương Đài: nơi ở của Vu Sơn Thần Nữ. Tương truyền, Sở Tiên Vương đi chơi Cao Đường ngủ mơ thấy thần nữ dâng gói chiếu. Ở đây muốn nhắc đến người thương yêu.

Nguyễn Chấn 元稹

Nguyên Tác:

菊花 - 元稹
秋叢繞舍似陶家
遍繞籬邊日漸斜
不是花中偏愛菊
此花開盡更無花

Phiên Âm:

Cúc Hoa - Nguyễn Chấn

Thu tùng nhiều xá tựa Đào gia
Biên nhiều li biên nhật tiệm tà
Bất thị hoa trung thiên ái cúc
Thử hoa khai tận cánh vô hoa

Dịch Nghĩa:

Hoa Cúc

Mùa thu hoa cúc nở khắp nơi như nhà của họ Đào,
Đi theo bờ giậu xem hoa lúc ngày dần xuống.
Không phải vì đứng giữa hoa mà thiên vị yêu hoa cúc
Nhưng khi đợt hoa cúc này tàn thì không còn hoa nào nở trong năm nữa.

Dịch Thơ:

Thu sang cúc nở khắp nhà nhà
Rảo bước xem hoa lúc xế tà
Chẳng phải tình riêng ưa thích cúc
Cúc này rụng hết chẳng còn hoa.

Chú Thích:

1. Cúc là loài hoa nở quanh năm. Hai vụ chính là xuân hạ và thu đông.
2. Đào Tiềm (365 - 427) tự Uyên Minh đời Đông Tấn, là nhà thơ nổi tiếng yêu hoa cúc.

Chrysanthemum by Yuan Zhen

In autumn, chrysanthemum flourishes everywhere like at Tao Qian's house.

I walk along the hedge watching flowers as the day slowly goes down.

I like chrysanthemum not because I am surrounded by flowers.

However, when this chrysanthemum season is gone there will be no more flower blossoming this year.

Quyền Đức Dư 權德輿

Nguyên Tác:

玉臺躡
昨夜裊帶解
今朝蟠子飛
鉛華不可棄
莫是藁砧歸

Phiên Âm:

Ngọc đài thể
Tạc dạ quần đới giải
Kim triều hỉ tử phi
Diên hoa bất khả khí
Mạc thị cảo châm quy.

Dịch Nghĩa:

Thể Ngọc Đài

Đêm hôm qua dây thắt lưng quần bị sút ra
Sáng nay thấy nhện bay
Không thể bỏ bê phần son
Không chừng chồng sắp về chăng?

Dịch Thơ:

Đêm qua quần sút dây
Sáng thấy nhện là bay
Không bỏ bê son phấn
Chàng sắp về mai đây.

Đêm qua quần sút thắt lưng
Sáng nay nhện lại bông dung bò kê
Phấn son đâu dám bỏ bê
Phải chăng chàng cũng sắp về với em.

Ghi Chú:

Ngọc đài thể: một thể thơ. QĐD làm 12 bài NĐT. Chỉ có bài số

9 này được chọn vào Đường Thi Tam Bách Thủ. Bài thơ đơn giản nhắc đến tình nghĩa vợ chồng. Câu 1 nói đến một đêm, gợi ý sự mặn nồng thâm kín giữa vợ chồng. Câu 2 cho biết sắp có tin vui. Hai câu cuối, người vợ trang điểm xinh đẹp chờ chồng về.

Hỉ tử: con nhện. Sáng sớm thấy nhện nghĩa là sắp có tin vui. Thấy nhện là điềm hên điềm vui với người Hoa vì hỉ là nhện mà cũng là vui, đồng âm dị nghĩa.

Cảo châm: chày đá để giặt áo, người chồng. Trung Hoa với hơn 4000 năm lịch sử là hơn 4000 năm chiến tranh loạn lạc liên miên, đặc biệt là chống giặc Hung Nô ở phía Bắc. Những người cô phụ ở nhà cứ mùa đông đến lại đập vải may áo rét gửi ra mặt trận cho chồng. Đây là hình ảnh phổ biến, xuất hiện trong rất nhiều tác phẩm thơ Đường. Vì vậy mà cái chày đập áo là hình ảnh tượng trưng cho người chồng đi xa.

Quyền Đức Dư - 權德輿

Nguyên Tác:

嶺上逢久別
者又別
十年曾一別
征路此相逢
馬首向何處
夕陽千萬峰

Phiên Âm:

Lĩnh Thượng Phùng Cửu Biệt
Giả Hựu Biệt
Thập niên tăng nhất biệt
Chinh lộ thử tương phùng
Mã thủ hướng hà xứ
Tịch dương thiên vạn phong

Dịch Nghĩa:

Lên núi gặp bạn cũ đã chia tay lâu ngày rồi nay lại phải chia tay

Mười năm trước đã một lần ly biệt.

Hôm nay, trên đường hành quân, lần này chúng ta mừng gặp nhau.

Nhưng ô kìa, đầu ngựa của anh đang hướng về xứ nào thế?

Thôi đành chia tay, khi nắng chiều còn vương trên muôn ngàn đỉnh núi.

Võ Pháp

Dịch Thơ:

Lại Phải Chia Tay

Mười năm dài cách biệt

Ra trận gặp trên đường

Đầu ngựa không cùng hướng

Ngàn non chiều nắng vương.

Good Bye Again By *Quan De Xing*

We said good buy ten years ago
Today, on the way to the battlefield, we are happy to meet.
His horse is heading in a different direction though.
The late afternoon sun on thousands of mountains lingers.

Sâm Tham 岑参

Nguyên Tác:

春夢

洞房昨夜春風起
遙憶美人湘江水
枕上片時春夢中
行盡江南數千里

Phiên Âm:

Xuân Mộng

Động phòng tạc dạ xuân phong khởi
Dao ức mỹ nhân Tương giang thủy
Châm thương phiến thì xuân mộng trung
Hành tận Giang Nam số thiên lý

Dịch Nghĩa:

Mơ Xuân

Đêm qua trong động phòng gió xuân nổi lên
Nhớ người đẹp nơi dòng sông Tương xa xôi
Trong giấc mơ xuân chốc lát trên gối đầu
Mà đã đi vài ngàn dặm đến Giang Nam.

Dịch Thơ:

Phòng động đêm qua bỗng nhớ thương
Giai nhân xa cách tận sông Tương
Mơ xuân trên gối trong giây khắc
Đã đến Giang Nam vạn dặm đường.

Ghi Chú:

Động phòng có thể là danh từ chỉ nơi chôn hay là động từ. Nếu động phòng là động từ thì phải có hiện diện của đầy đủ các nhân vật. Bận rộn như thế thì có thời giờ đâu mà nhớ "dao ức", mơ mộng "xuân mộng" và đi xa "hành tận" trong 3 câu sau cùng.

Sâm Tham 岑参

Nguyên Tác:

山房春事

梁园日暮乱飞鸦
极目萧条三两家
庭树不知人去尽
春来还发旧时花

Phiên Âm:

Sơn phòng xuân sự

Lương viên nhật mộ loạn phi nha
Cực mục tiêu điều tam lưỡng gia
Đình thụ bất tri nhân khứ tận
Xuân lai hoàn phát cựu thì hoa.

Dịch Nghĩa:

Cảnh xuân nơi nhà trên núi

Trong vườn gò ghề lúc chiều tà, quạ bay hỗn loạn
Cổ trông hết tầm mắt cũng chỉ thấy vài ba nhà tiêu điều
Cây trong sân không biết rằng người ta đã đi hết
Xuân về lại nở những bông hoa thời xa xưa.

Dịch Thơ:

Quạ bay loạn xạ trong vườn chiều
Hoang vắng vài nhà cảnh điều hiu
Cây cỏ nào hay người bỏ phế
Xuân về hoa củ nở thêm nhiều.

Spring In A Mountain House by Cén Cān

In late afternoon, crows fly in the disorderly yard
There are only a few desolated houses to the end of the view
Plants and trees do not realize that all men have left
But spring is coming back and lots of old flowers will blossom.

Tần Thao Ngọc 秦韜五

Nguyên Tác:

貧女

蓬門未識綺羅香
擬託良媒亦自傷
誰愛風流高格調
共憐時世儉梳妝
敢將十指誇鍼巧
不把雙眉鬥畫長
苦恨年年壓金線
爲他人作嫁衣裳

Phiên Âm:

Bần Nữ

Bồng môn vị thức y la hương
Nghĩ thác lương môi diệc tự thương
Thùy ái phong lưu cao cách điệu
Cộng liên thời thế kiệm sơ trang
Cảm tương thập chỉ khoa châm xảo
Bất bả song mi đấu họa trường
Khổ hận niên niên áp kim tuyến
Vị tha nhân tác giá y thường

Dịch Nghĩa:

Cảnh nhà tranh vách đất chưa biết đến y phục lụa là gấm vóc.
Muốn cậy người mối mai, càng nghĩ lại càng thương thân hơn.
Ai là người yêu mến dáng điệu phong cách cao thượng?
Thương thời thế khó khăn với mọi người nên trang điểm sơ sài.
Dám đâu khoe mùi ngón tay có đường kim khéo.
Chẳng kẻ đôi mi dài ganh sắc với ai.
Khổ hận tháng năm khâu may những đường kim tuyến.
Vì người may áo cưới để nhìn họ lên xe hoa thay cho ta.

Dịch Thơ:

Cô Gái Nghèo

Nhà nghèo chưa biết gấm tơ là
Mai mối toan nhờ nghĩ xót xa
Phong cách thanh cao ai biết quý
Sơ sài trang điểm bỏ xa hoa.
Dám đâu khoe khéo đường kim chỉ
Không kẻ may công giấu mặ mà
Tủ hận thảng năm tay uôn nắn
Thêu may áo cưới để người ta...

Ghi Chú:

Tần Thao Ngọc tự Trung Minh, người Kinh Triệu (nay là Thiểm Tây thị xã Trường An). Trước ông đi thi nhưng không đậu, sau đó theo Hy Tông vào Thục, đỗ Tiến Sĩ năm Trung Hòa thứ 2 (vua Hy Tông 882) sau lãnh chức Công bộ Thị lang. Tần Thao Ngọc viết thơ nổi tiếng từ lúc còn rất trẻ, mỗi bài thơ của Tần Thao Ngọc được người đời tán thưởng truyền nhau ca tụng.

Tác giả ví mình như con gái nhà nghèo có tài sắc thanh cao, tự trọng không muốn nhờ người mai mối, chỉ đem tài năng của mình phục vụ thế gian. Trong thời Văn Đường nhiễu nhương, người tài giỏi cũng đành cam tâm ngậm miệng làm ngơ với thời thế. Không thời thế đèo bồng chỉ khổ thân, đèo bồng được thì cũng chỉ là chia xôi thịt với bọn tham quan ô lại.

Tào Nghiệp 曹鄴

Nguyên Tác:

官倉鼠
官倉老鼠大如鬥
見人開倉亦不走
健兒無糧百姓飢
誰遣朝朝入君口

Phiên Âm:

Quan Thương Thử

Quan thương lão thử đại như đấu
Kiến nhân khai thương diệc bất tẩu
Kiện nhi vô lương bách tánh cơ
Thùy khiển triều triều nhập quân khẩu.

Dịch Nghĩa: Trần Quốc Dũng

Lũ Chuột Trong Kho Nhà Nước

Lũ chuột già trong kho Nhà Nước to như cái đấu
Thấy người mở kho cũng không thèm chạy trốn
Trẻ nhỏ thiếu lương thực, trăm họ đói rách
Sáng sáng ai khiến lũ này ăn đầy bụng?

Dịch Thơ:

Lũ chuột kho công như cái đầu
Thấy kho mở cửa chẳng chui đầu
Trẻ con ăn thiếu nhà nhà đói
Sáng sáng ai cho bầy đớp đầu.

Ghi chú: Tào Nghiệp tự là Nghiệp Thi, quê ở Quế Lâm, tỉnh Quảng Tây. Đậu tiến sĩ (851), ông được bổ dụng chức Thái thường bác sĩ, rồi thứ sử Dương Châu. Thơ ông mang đậm nét phong vị ca dao, vì ông đem vào thơ mình những khẩu ngữ nhân gian và phương ngữ ca dao.

Rats in Government Foods Warehouse By Cao Ye

Old rats in government food warehouse are as big as measuring cans.
They see the warehouse doors opened, but do not try to run and hide.
While children do not have enough to eat and every family is hungry
Who allows you to eat your fill every morning?

Tề Kỳ 齊己

Nguyên Tác:

早梅
萬木凍欲折
孤根暖獨回
前村深雪里
昨夜一枝開
風遞幽香去
禽窺素艷來
明年如應律
先髮映春台

Phiên Âm:

Tảo Mai
Vạn mộc đông dục chiết
Cô căn noãn độc hồi
Tiền thôn thâm tuyết lý
Tạc dạ nhất chi khai.
Phong đệ u hương khứ
Cầm khuy tố diễm lai
Minh niên như ưng luật
Tiên phát ánh xuân đài

Dịch Nghĩa:

Mai Sớm

Vạn cây bị băng giá sắp chết
Riêng một góc nhờ hơi ấm vẫn còn sống.
Ngoài đầu thôn, từ trong chỗ tuyết dày đặc,
Đêm qua có một cành nở hoa.
Gió từ xa thổi đến mùi hương u ẩn
Chim muôn đến nhìn hoa trắng nõn nà
Năm tới nếu theo đúng thời tiết
Trước tiên vườn xuân sẽ sáng lạ.

Dịch Thơ:

Vạn cây băng giá chết
Một cội âm mọc ra
Đầu xóm trong tuyết đặc
Một cảnh đêm nở hoa.
Gió xa đem hương ả
Chim ngấm hoa trắng ngà
Năm tới như đúng tiết
Vườn xuân sáng ánh tà.

Ghi Chú:

Sư Tề Kỷ họ Hồ là một thi sĩ sống vào cuối đời nhà Đường và đầu thế kỷ thứ 10. Ông sanh tại Trường Sa tỉnh Hồ Nam. Mô côi từ thuở nhỏ, Ông xuất gia tu học Thiên Tông tại chùa Đồng Khánh trên núi Đại Khuê(?). Sau trụ trì tại chùa Chi Long Hưng tại Giang Lăng tỉnh Hà Bắc. Thơ của Sư Tề Kỷ hơn 800 bài được sưu tập trong 10 quyển Bạch Liên Tập và có thể tìm thấy trong Toàn Đường Thi chương 838 đến 847. Cũng tương tự như thơ của Giả Đảo, thơ Tề Kỷ ý bình dị, trực tiếp, ít xài điển tích, không diễn tả nhiều tình cảm sôi động, bình thản và chấp nhận.

Tề Kỷ có bài ngũ ngôn tuyệt cú Mai Thi rất nổi tiếng, được Thi Thoại Tổng Qui chép là :

Vạn hủy đông dục chiết,
Cô căn noãn độc hồi.
Tiền thôn thâm tuyết lí,
Tạc dạ sở chi khai.

Dịch nghĩa:

Vạn mầm đều tàn rụi vì băng giá
Riêng một gốc vẫn còn sống nhờ hơi ấm.
Ngoài đầu thôn, từ trong chỗ tuyết dày đặc,
Đêm qua có mấy cành mai nở hoa.

Trịnh Cốc rất tán thưởng bài thơ trên, nhưng đề nghị nên thay chữ "sở" bằng chữ "nhất" Tạc dạ nhất chi khai (Đêm qua có một cành nở hoa). Được một chữ tinh hoa, sư Tề Kỷ nhận nhà thơ Trịnh Cốc là "Nhất tự sư" (thầy dạy một chữ).

Tề Kỳ 齊己

Nguyên Tác:

白發

莫染亦莫鑷
任從伊滿頭
白雖無耐葯
黑也不禁秋
靜枕聽蟬臥
閑垂看水流
浮生未達此
多爲爾爲愁

Phiên Âm:

Bạch Phát

Mạc nhiễm diệc mạc nhiếp
Nhậm túng y mãn đầu
Bạch tuy vô nại điếu
Hắc dã bất cấm thu
Tĩnh chẩm thính thiên ngoạ
Nhàn thùy khán thủy lưu
Phù sinh vị đạt thử
Đa vi nhĩ vi sầu

Dịch Nghĩa:

Chớ nhuộm mà cũng chớ nhổ
Chấp nhận cho mọc phủ đầy đầu
Không có thuốc gì chống lại tóc bạc
Vậy tóc đen sẽ không qua khỏi mùa thu
Yên tĩnh gối đầu nghỉ ngơi nghe ve kêu
Nhàn hạ nghiêng đầu nhìn nước trôi
Kiếp sống lên đên vì chưa thông lẽ ấy
Tóc bạc nhiều có làm sao mà sâu vậy.

Dịch Thơ:

Tóc Bạc

Nhuộm đừng nhổ cũng chớ
Để mọc phủ đầy đầu
Tóc bạc không gì chữa
Đến thu đen hết màu
Tĩnh nghe ve hát xướng
Nhàn ngắm nước trôi mau
Lận đận chưa thông lẽ
Có chi đâu phải sầu!

Thái Thượng Ân Giả 太上隱者

Nguyên Tác:

答人
偶來松樹下
高枕石頭眠
山中無曆日
寒盡不知年

Phiên Âm:

Đáp Nhân
Ngẫu lai tùng thụ hạ
Cao chẩm thạch đầu miên
Sơn trung vô lịch nhật
Hàn tận bất tri niên.

Dịch Nghĩa:

My Answer By *Tai Shang Yinzhe*

I just happened to be under the pine tree
Placing my head on a stone, I took a nap
In the mountain, there is no calendar
The cold has recessed but I did not know the year.

Dịch Thơ:

Trả Lời
Ngẫu nhiên dưới cội tùng
Tựa đá ngủ ung dung
Giữa núi không có lịch
Hết lạnh năm không cùng.

Thẩm Thuyên Kỳ 沈佺期

Nguyên Tác:

獨不見
盧家少婦鬱金香
海燕雙棲玳瑁梁
九月寒砧催木葉
十年征戍憶遼陽
白狼河北音書斷
丹鳳城南秋夜長
誰爲含愁獨不見
更教明月照流黃

Phiên Âm:

Độc Bất Kiến
Lư gia thiếu phụ uất kim hương
Hải yến song thê đại mội lương
Cửu nguyệt hàn châm thôi mộc diệp
Thập niên chinh thú ức Liêu Dương
Bạch Lang hà bắc âm thư đoạn
Đan phụng thành nam thu dạ trường
Thùy vị hàm sầu độc bất kiến
Cánh giao minh nguyệt chiếu lưu hoàng

Dịch Nghĩa:

Người thiếu phụ nhà họ Lư tươi đẹp như cây uất kim hương
Chim hải yến đậu đôi trên xà nhà đôi mội
Tháng chín tiếng chày đập vải lạnh lạnh dưới lá cây
Mười năm đi lính thú nhớ về Liêu Dương
Bắc sông Bạch Lang, biệt vô âm tín

Nam thành Đan Phụng, đêm thu dài mãi
Ai là người ngậm sầu cô lẻ chẳng thấy được nhau
Lại thêm trăng sáng chiếu ánh vàng vàng.

Dịch Thơ:

Thiếu phụ họ Lữ sắc mỹ miều
Đang như hải yến ngập thương yêu
Chày khua thánng chín buồn rơi lá
Chinh chiến mười năm nhớ đất Liêu.
Bờ Bắc người đi tin mất biệt
Thành Nam kẻ đợi nhà đìu hiu
Ngậm sầu cô lẻ thương không gặp
Thêm ánh trăng thanh trên áo điều.

Ghi Chú:

Độc bất kiến: theo Nhạc phủ giải đề, Độc bất kiến có nghĩa là thương nhớ mà không được gặp nhau.
Uất kim hương: một loại hoa chỉ người mỹ miều hoa lệ.
Đại mọi nương: xa nhà cần đòi mời ở nhà giàu. Vợ chồng hạnh phúc như đôi hải yến, xây tổ ấm nơi nhà quyền quý.
Lưu hoàng: chỉ người đàn bà trung lưu dật vải lưu hoàng.

Thính Liễu Thiên Sư 聽了禪師

Nguyên Tác:

無題

船子當年返故鄉
沒蹤跡處妙難量
真風遍寄知音者
鐵笛橫吹作散場

Phiên Âm:

Vô Đề

Thuyền tử đương niên phản cố hương
Một tung tích xứ diệu nan lương
Chân phong biến ký tri âm giả
Thiết địch hoành xuy tác tán trường

Dịch Nghĩa:

Không Đề

Người đi thuyền hồi hương trong năm nay
Mất tung tích ở nơi nào kỳ diệu khó biết được
Gió khắp nơi chân thật ghi lại âm thanh của người
Tiếng sáo sắt trầm bổng nghe thổi đó đây

Dịch Thơ:

Thuyền tử về quê năm mới rồi
Mất đâu tung tích bật tầm hơi
Âm thanh vắng vắng còn trong gió
Tiếng sáo bổng trầm vọng khắp nơi

Năm nay thuyền tử hồi hương
Lạ thay tung tích mất phương trời nào
Âm thanh gió vẫn đón chào
Thiết tiêu trầm bổng len vào khắp nơi.

Thôi Hiệu 崔顥

Nguyên Tác:

黃鶴樓

昔人已乘白雲去
此地空餘黃鶴樓
黃鶴一去不復返
白雲千載空悠悠
晴川曆曆漢陽樹
芳草萋萋鸚鵡洲
日暮鄉關何處是
烟波江上使人愁

Phiên Âm:

Hoàng Hạc Lâu

Tích nhân dĩ thừa hoàng hạc khứ
Thử địa không dư Hoàng Hạc Lâu
Hoàng hạc nhất khứ bất phục phản,
Bạch vân thiên tải không du du
Tĩnh xuyên lịch lịch Hán Dương thụ
Phương thảo thê thê Anh Vũ châu
Nhật mộ hương quan hà xứ thị ?
Yên ba giang thượng sử nhân sầu

Dịch Nghĩa:

Lầu Hoàng Hạc (1)

Người xưa đã cưỡi hạc vàng bay đi mất rồi,
Nơi đây chỉ còn trơ lại lầu Hoàng Hạc
Hạc vàng một khi bay đi không trở lại nữa
Mây trắng ngàn năm vẫn phiêu diêu trên không
Mặt sông lúc trời tạnh, phản chiếu cây cối Hán Dương (2) rõ mồn
một
Cỏ thơm trên bãi Anh Vũ (3) mơn mớn xanh tươi
Trời về chiều tối, tự hỏi quê nhà nơi đâu?
Trên sông khói tỏa (4), sóng gợn, khiến người sinh buồn!

(1) Ở phía tây nam thành Vũ Xương

(2) Một địa điểm bên sông Dương Tử tỉnh Hồ Bắc

(3) Khu bãi bên khúc sông thuộc Vũ Xương tỉnh Hồ Bắc

(4) Hơi nước

Yellow Crane Tower

*The yellow crane has long since gone away,
All that here remains is yellow crane tower.
The yellow crane once gone does not return,
White clouds drift slowly for a thousand years.
The river is clear in Hanyang by the trees,
And fragrant grass grows thick on parrot isle.
In this dusk, I don't know where my homeland lies,
The river's mist-covered waters bring me sorrow.*

Dịch Thơ:

Lâu Hoàng Hạc

Hạc vàng đạo sĩ đã cao bay
Đề lại lâu trơ nơi chốn này
Mây trắng trôi trôi từ vạn thuở
Bao giờ hoàng hạc trở lui đây
Hán Giang nhô nhấp trong chiều nắng
Anh Vũ thơm xanh rậm cỏ cây
Chiều xuống cố hương nào có thấy
Trên sông khói sóng gọi niềm cay.

Ghi Chú:

Tương truyền Lý Bạch một hôm đi qua Hoàng Hạc Lâu, thấy phong cảnh hữu tình, muốn phóng bút một vài câu thơ nhưng thấy bài Hoàng Hạc Lâu khắc ở trên vách bên ngửa mặt than rằng:

Nhãn tiền hữu cảnh đạo bất đắc

Thôi Hiệu đề thi tại thượng đầu...

(Trước mắt có cảnh mà không thể nói được vì Thôi Hiệu đã có đề thơ ở trên rồi)

Có 3 truyền thuyết về Lâu Hoàng Hạc:

- 1 Xưa, Phí Văn Vỹ thành tiên cưới hạc đi chơi và đã đỗ nơi đây.
2. Khi lâu này mới mở, có một đạo sĩ vào uống rượu, uống xong ra sân giơ tay lên trời vẫy. Một con hạc sà xuống và đạo sĩ cưỡi lên lưng con hạc bay đi trước mắt các thực khách.
3. Còn chuyện nữa là khi đạo sĩ uống rượu xong không có tiền trả mới vẽ một con hạc lên trên vách và bảo chủ nhân rằng: "Khi có khách hãy kêu hạc xuống múa". Chủ quán nghe theo và từ đó quán chật khách vào uống rượu và xem hạc múa. Ít lâu sau, đạo sĩ trở lại hỏi chủ quán rằng: "Tiền thuê trong bấy nhiêu ngày đã bù được tiền rượu ta thiếu bữa trước hay chưa?" Rồi cười vẫy hạc xuống cưỡi bay đi.

Nguyên Tác:

長干行 之一 & 二

君家何處住
妾住在橫塘
停船暫借問
或恐是同鄉

家臨九江水
來去九江側
同是長干人
生小不相識

Thôi Hiệu 崔顥

Phiên Âm:

Trường Can Hành 1 & 2

Quân gia hà xứ trú?
Thiếp trú tại Hoàn Đường
Đình thuyền tạm tá vấn
Hoặc khùng thị đồng hương

Gia lâm Cửu Giang thủy
Lai khứ Cửu Giang trắc
Đồng thị Trường Can nhân
Sinh tiểu bất tương thức

Dịch Nghĩa:

Nhà anh ở chỗ nào ?
Nhà em ở Hoàn Đường
Tạm dừng thuyền ước hỏi
E là người cùng làng

Nhà tôi ở kê bên sông Cửu Giang (2)

Đi lại cũng bên sông Cửu Giang
Cùng là người làng Trường Can
Đi xa làng từ lúc bé nên không quen biết

(1) Trường Can : một làng ở phía nam sông Tân Hoài, thuộc tỉnh Giang Tô

(2) Thuộc tỉnh Giang Tây ngày nay

A Song of Changgan 1 & 2

"Tell me, where do you live? --
Near here, by the fishing-pool?
Let's hold our boats together, let's see
If we belong in the same town."

"Yes, I live here, by the river;
I have sailed on it many and many a time.
Both of us born in Changgan, you and I!
Why haven't we always known each other?"

Dịch Thơ:

Chàng ở nơi nào tới?
Thiếp sống tại Hoàn Đường
Dừng thuyền cho thiếp hỏi
Thiếp chàng chắc đồng hương.

Nhà tôi bến Cửu Giang
Sông này đi nhiều phen
Cũng người làng Trường Can
Xa quê chẳng ai quen.

*Anh ơi anh ở nơi đâu
Em ở Hoàn Đường sau dậu trúc xanh
Dừng thuyền em ngỡ cùng anh
Đôi ta e có duyên sanh cùng làng.*

*Nhà anh ở bến Cửu Giang
Đi lên đi xuống dọc ngang nhiều lần
Quê anh cũng ở Trường Can
Xa quê từ nhỏ nên nàng không quen.*

Thôi Hộ 崔護

Nguyên Tác:

題城都南莊

去年今日此門中
人面桃花相映紅
人面不知何處去
桃花依舊笑春風

Phiên Âm:

Đề Thành Đô Nam Trang

Khứ niên kim nhật thử môn trung,
Nhân diện đào hoa tương ánh hồng.
Nhân diện bất tri hà xứ khứ
Đào hoa y cựu tiếu xuân phong

Dịch Nghĩa:

Viết Về Căn Nhà Phía Nam Thành Đô

Năm ngoái ngày này tại cổng này,
Sắc hồng của mặt người và hoa đào phản chiếu qua lại với nhau
Không biết mặt người nay ở phương nào?
Hoa đào vẫn cười cợt với gió xuân như xưa.

A beauty and peach blossoms by Tsui Hu

Last year on this day inside this gate though
Her face and the cherry blossoms enhanced their mutual beauty
Where has this face gone, I do not know
Yet, just as before, the blossoms keep on smiling at the spring breeze.

Dịch Thơ:

Một Thoáng Tình Xuân

Ngày này năm ngoái cổng trong
Hoa đào má ửng đua hồng thắm tươi
Giờ đây nào thấy bóng người
Hoa đào như cũ vẫn cười gió xuân.

*Ngày ấy năm xưa tại chốn này
Má hồng tương sắc hoa đào say
Mặt thẹn có nhân giờ đâu thấy?
Đào vẫn cợt đùa gió Xuân đây*

Ngày ấy năm xưa chỗ cổng này
Má hồng khoe sắc cánh đào ngây
Mỹ nhân giờ ở nơi nào đây?
Hoa đào bốn cợt gió Xuân bay.

Thúc Nguyên 叔原

Nguyên Tác:

依稀座岳高僧舍
彷彿商山浪者家
我亦抱琴來谷口
白雲深處拾松花

Phiên Âm:

Vô Đề

Y hi tọa nhạc (1) cao tăng xá
Phảng phất Thương Sơn lãng giả (2) gia
Ngã diệc bảo cầm lai cốc khẩu
Bạch vân thâm xứ thập tùng hoa.

庚午春叔原製於佛山 Canh Ngọ (3) xuân Thúc Nguyên (4) chế
ư Phật sơn.

Dịch Nghĩa:

Ẩn trong núi Nhạc tịnh xá của vị cao tăng
Giống như nhà của bốn cụ sống ẩn dật ở núi Thương
Ta mang đàn đến tận miệng hang
Nhặt hao tùng giữa mây trắng thăm thẳm.
(Xuân Canh Ngọ, Thúc Nguyên viết ở Phật Sơn)

The old monk's retreat lies hidden in the mountain
It looks somehow like the place of the four recluses at Mount
Thuong.
I carried my guitar to the gorge mouth
And collected pine cones amid thick white clouds.

Dịch Thơ:

Tăng xá cô liêu giữa núi cao
Thương sơn ẩn dật cảnh hao hao
Ôm đàn khe núi ta chơi dạo
Mây trắng mù mịt nhặt hạt đào.

Ghi Chú:

- (1) Nhạc: một núi trong ngũ Nhạc
- (2) Theo Lý Tử, *Thương sơn lãng giả* là điển tích Thương sơn tứ hạo, bốn cụ sống ẩn dật ở núi Thương.
- (3) Canh Ngọ là năm 1090.
- (4) Thúc Nguyên là tên tự của thi sĩ đời Tống Yên Kỷ Đạo (Yan Jidao 1040?-1112?). Còn có hiệu là Tiểu Sơn.

Theo tài liệu của [www.renditions.org]:

Yan Jidao (Yen Chi-tao) 1030/1041-1106/1119

Important poet of the Song dynasty. A contemporary of Su Shi, little is known about Yan's life. The youngest son of Yan Shu, another renowned poet, he grew up in an aristocratic household, but his fortunes declined dramatically after the death of his

father. Yan's ci poetry is preserved in a collection entitled Xiaoshen ci [Lyrics of Little Mountain] containing 258 pieces. According to one critic, his mature poetry "captures the elegance and poise of the refined, aristocratic setting, yet the tone is characterized by a profound melancholy and nostalgia".

Tiền Khởi 錢起

Nguyên Tác:

歸雁

瀟湘何事等閑回
水碧沙明兩岸苔
二十五弦彈夜月
不勝清怨卻飛來

Phiên Âm:

Quy Nhạn

Tiêu tương hà sự đẳng nhàn hồi
Thủy bích sa minh lưỡng ngạn đài
Nhị thập ngũ huyền đàn dạ nguyệt
Bất thăng thanh oán khước phi lai

Dịch Nghĩa:

Sông Tiêu Tương, sao nhạn lại phải bay đến rồi trở về?
Nước biếc cát sáng, hai bên bờ phủ rêu
Trong đêm trăng có tiếng đàn 25 giây
Hay không thể chông lại được tiếng đàn ai oán nên bay đến.

Dịch Thơ:

Nhạn Về

Vừa đến Tiêu Tương nhạn chẳng chờ
Nước xanh cát trắng rêu hai bờ
Nào nùng ai oán đêm trăng sáng
Thánh thót vì ai rắc tiếng tơ.

Mới đến Tiêu Tương nhạn đã về
Nước xanh cát trắng rêu trên đê
Tiếng đàn réo rắc đêm trăng sáng
Ai oán nào nùng dạ tái tê.

Tiết Đào 薛濤

Xuân Vọng Từ - Tứ Thủ

春望詞-四首

之一

花開不銜賞
花落不銜悲
欲問相思處
花開花落時

Chi Nhất

Hoa khai bất đồng thưởng
Hoa lạc bất đồng bi
Dục vấn tương tư xứ
Hoa khai hoa lạc thì.

Dịch thơ:

Hoa nở không cùng ngắm
Hoa rụng chẳng cùng than
Nhớ nhau lúc nào vậy
Khi nở hay lúc tàn?

Dịch nghĩa:

Hoa nở không được cùng nhau ngắm
Hoa rụng không được cùng nhau buồn
Muốn hỏi đâu là chốn nhớ nhau
Phải chăng là lúc hoa nở hay lúc hoa tàn.

Have no one to enjoy the blossoming flowers with
Neither someone to grieve falling flowers with
Wonder when love's longing stirs us most
When flowers blossom or when they fall.

之二

攬草結衞心
將以遺知音
春愁正斷絕
春鳥復哀吟

Chi Nhị

Lãm thảo kết đồng tâm
Tương dĩ di tri âm
Xuân sầu chánh đoạn tuyệt
Xuân điểu phục ai ngâm

Dịch thơ:

Hái cỏ kết đồng tâm*
Làm quà tặng tri âm
Xuân sầu đã đoạn dứt
Chim chóc lại hót ngâm.

Dịch nghĩa:

Hái cỏ thơm để kết đồng tâm
Sẽ lấy làm quà cho bạn tri âm
Đoạn tuyệt hẳn với cái sầu trong mùa xuân
Chim xuân trở lại kêu thương.

Gather herb and make a lover's knot
To send to someone who understands me
Now I have cut off that spring time sorrow
The spring struck birds renew their sorrowful cries.

***Đồng tâm:** vòng hoa cưới. Ở đây có lẽ là vòng hoa nhỏ ngày xưa các cô gái kết tặng người yêu

之三

風花日將老
佳期猶渺渺
不結衞心人
空結衞心草

Chi Tam

Phong hoa nhật tương lão
Giai kỳ do miểu miểu
Bất kết đồng tâm nhân
Không kết đồng tâm thảo

Dịch thơ:

Gió thổi hoa phai tàn
Thời đẹp xa mệnh mang
Không người để xe kết
Đồng tâm bỏ dở dang

Dịch nghĩa:

Ngày tháng gió thổi khiến hoa tàn tạ
Thời kỳ tươi đẹp xa xôi mịt mù
Không có người để kết tình
Không cần làm các đồng tâm.

Windblown flowers grow older day by day
Our best season dwindles in the past

Without someone to tie the love-knot
No use to tie up all those love-knot herbs.

之四

Chi Tứ

Dịch thơ:

那堪花滿枝
翻作兩相思
玉箸垂朝鏡
春風知不知

Na kham hoa mãn chi
Phiên tác lưỡng tương tư
Ngọc trộ thùy triều kính
Xuân phong tri bất tri

Hoa tươi nặng trĩu cành
Chia tình hai ngõ quanh
Sáng lệ tràn trong kính
Gió xuân ngơ có đành.

Dịch nghĩa:

Nào cam lòng nhìn hoa đầy cành,
Làm thành hai ngã tương tư .
Những giọt lệ ngọc trong gương buổi mai,
Gió xuân có biết chăng?

How can one watch so many flowers on the branch
That splits one's love in two directions
Jade tears roll down in the mirror in the morning
Does spring wind know or does it not?

*Ghi Chú: Theo tài liệu trên Diễn Đàn Việt Kiếm, Tiết Đào vốn là một danh kỹ xinh đẹp đời Đường. Nàng còn rất giỏi thi từ ca phú, từng là bạn xướng họa với nhiều thi nhân nổi tiếng đương thời như: Trương Tịch, Đỗ Mục, Lưu Vũ Ích, Bạch Cư Dị, và đặc biệt là Nguyên Chấn. Giữa hai người có một đoạn tình duyên không trọn vẹn. Nguyên Chấn từng ca ngợi nàng:

Cầm giang hoạt nhị nga mi tú
Sinh xuất Văn Quân dữ Tiết Đào

Tạm dịch:

Cầm Giang danh tiếng mỹ nhân
Thi ca từ phú: Văn Quân, Tiết Đào

Tiết Đào lên 9 tuổi đã biết làm thơ. Một hôm thân phụ nàng chỉ cây ngô đồng, đọc 2 câu thơ:

Đình trừ nhất cổ đồng
Tùng cán nhập vân trung

Tạm dịch:

Trước thềm có một cây đồng cổ
Thân cây cao ngất vào trong mây

Tiết Đào liền đọc tiếp:
Chi nghinh nam bắc điều
Diệp tông lai vãng phong

Tạm dịch:

Cành đón chim từ nam bắc tới

Lá tiên đưa làn gió lại qua.

Cha nàng nghe hai câu thơ này rất buồn vì thấy nàng, tuy thi phú vẹn toàn, nhưng có phong khí lả lơi ong bướm. Anh hoa của Tiết Đào sớm phát tiết cũng báo hiệu một đời hồng nhan đa truân. Quả nhiên sau này nàng phải dấn thân vào chốn thanh lâu. Tiết Đào có tài thi văn nhưng sanh vào một xã hội phong kiến bất công với 2 chuẩn mực khác nhau: cùng một phong thái nhưng với người nam thì cho là hào hoa phong nhã, nhưng với phụ nữ lại cho là lả lơi ong bướm. Nên cuối cùng nàng chỉ có một con đường là làm một ca kỹ. Thật đáng tội nghiệp!

Ý thơ của Tiết Đào trong Chi Nhất khá phức tạp... có sự đan cài giữa không gian và thời gian... người thiếu nữ tự hỏi mình, trong tiềm thức của nàng, đâu là vùng trời thương nhớ dành cho chàng. Nàng tự trả lời: đó là khi hoa nở hoa tàn. Cánh hoa sớm nở tối tàn hay chính kiếp hồng nhan bạc mệnh của Tiết Đào. Nàng sẽ nhớ đến người thương khi đang buổi xuân thì và cả khi nhan sắc đã tàn phai.

Tuy nhiên, ở đây có thể hiểu theo một cách khác hơn: câu thứ 4 không phải là câu trả lời. Cả câu 3 và 4 mới là một câu hỏi hoàn chỉnh: Muốn hỏi rằng ở chốn tương tư ấy, lúc nào sẽ là lúc hoa nở hoa tàn. Người con gái mơ ước rằng ở chân trời của hoài vọng và nhớ mong, hai người sẽ được tương phùng trong giấc mộng tương tư. Nàng muốn biết bao giờ là lúc hoa tàn hoa nở, để đôi lứa có thể cùng nhau thưởng hoa, cùng nhau thương tiếc cảnh hoa tàn cho hả nỗi nhớ nhung da diết của thực tại đau buồn.

Tiết Đào 薛涛

Nguyên Tác:

鶯鶯草
綠英滿香砌
兩兩鶯鶯小
但娛春日長
不管秋風早

Phiên Âm:

Uyên Ương Thảo
Lục anh mãn hương thê
Lưỡng lưỡng uyên ương tiểu
Đãn ngu xuân nhật trường
Bất quản thu phong táo

Dịch Nghĩa: Vi Nhất Tiểu

Cỏ Uyên Ương

Hoa cỏ xanh hương thơm khắp thềm

Chấp chới như đôi uyên ương nhỏ

Chỉ vui ngày xuân dài

Đâu sợ gió thu sớm.

Dịch Thơ:

Hương hoa quyện bên lè
Uyên ương tình đê mê
Chỉ vui ngày xuân thắm
Đâu sợ gió thu về.

Ghi Chú:

Nhìn xuân khắp nơi vạn vật xanh tươi, mấy kẻ hữu tình nghĩ đến thu gió bụi tan tát héo tàn.

Tiết Tắc 薛稷

Nguyên Tác:

秋朝覽鏡
客心驚落木
夜坐聽秋風
朝日看容鬢
生涯在鏡中

Phiên Âm:

Thu Triều Lãm Kính
Khách tâm kinh lạc mộc
Đạ tọa thính thu phong
Triều nhật khán dung mấn
Sinh nhai tại kính trung.

Dịch Nghĩa:

Khách lo ngại thấy cây rụng lá
Đêm ngồi nghe gió thu thổi
Sáng ngày nhìn vẻ mặt và mái tóc
Thấy rõ cuộc sinh nhai trong kiếng.

Looking In The Mirror On An Autumn Morning By Xue Ji

The visitor had some concern about trees shedding leaves
At night, he sat listening to the autumn wind blowing
In the morning, he looked at his face and hair
The mirror reflected the reality of a struggling life.

Dịch Thơ:

Sáng Thu Soi Gương

Lòng sợ lá vàng rơi
Đêm nghe gió thu thổi
Sáng nhìn mặt trong kiếng
Rõ rệt thấy cuộc đời.

Tô Đĩnh 苏挺

Nguyên Tác:

汾上驚秋
北風吹白雲
萬里渡河汾
心緒逢搖落
秋聲不可聞

Phiên Âm:

Phân Thượng Kinh Thu
Bắc phong xuy bạch vân
Vạn lý độ Hà Phần
Tâm chữ phùng dao lạc
Thu thanh bất khả văn.

Dịch Thơ:

Ngại Thu Trên Sông Phần

Gió bắc thổi mây trắng
Vạn dặm trên sông Phần
Tâm tư đang trĩu nặng
Tiếng thu chẳng ân cần.

Ghi Chú: Sông Phần ở Thiểm Tây.

Tô Thức 苏轼

Nguyên Tác:

春宵
春宵一刻值千金
花有清香月有陰
歌管樓台聲細細
秋千院落夜沈沈

Phiên Âm:

Xuân Tiêu
Xuân tiêu nhất khắc trị thiên kim (câm)
Hoa hữu thanh hương nguyệt hữu âm
Ca quản lâu đài thanh tê tế
Thu thiên viện lạc dạ trầm trầm.

Dịch Nghĩa:

Đêm xuân, một khắc giá ngàn vàng
Hoa có hương thơm trong lành, trăng có bóng
Tiếng hát, tiếng sáo từ các lầu đài nghe dịu dặt
Bay lên, rơi xuống trong sân giữa đêm khuya thanh vắng.

Dịch Thơ:

Đêm Xuân

Ngàn vàng một khắc giá đêm xuân
Trăng tỏa bóng mờ hoa nhả hương
Tiếng sáo tiếng ca còn vắng vắng
Giữa khuya trầm bổng sâu vương vương.

Ghi Chú:

Tô Thức: (1037-1101) tự Tử Thiềm, hiệu Đông Pha cư sĩ nên

---

thường được gọi là Tô Đông Pha. Ông tài giỏi ở các lãnh vực: văn, thơ, từ, thư pháp, hội họa... Tác phẩm: Đông Pha toàn tập. Xuân tiêu nhất khắc trị thiên kim: Cám ơn người bạn XPH năm 2004 đã đề tặng câu này ở trang đầu quyển Thiên Gia Thi. Thu: hầu hết ai cũng cho là cái đù.

Trần Đào 陳陶

Nguyên Tác:

隴西行
誓掃匈奴不顧身
五千貂錦喪胡塵
可憐無定河邊骨
猶是深閨夢裡人

Phiên Âm:

Lũng Tây hành
Thệ tảo Hung Nô bất cố thân
Ngũ thiên điều cảm táng Hồ trần
Khả liên Vô Định hà biên cốt
Do thị xuân khuê mộng lý nhân.

Dịch Nghĩa:

Thề quét sạch giặc Hung Nô chẳng tiếc thân
Năm nghìn binh sĩ áo gấm, mũ da điều vùi xác trong đất Hồ
Đáng thương cho những bộ xương bên bờ Vô Định
Khiên người chốn xuân khuê vẫn còn mộng đến.

Dịch Thơ:

Quyết diệt hung nô chẳng đoái thân
Đất Hồ lấp xác năm ngàn quân
Năm xương vô định càng thương xót
Khiến khách phòng khuê nghĩ đến xuân.

Trần Ngọc Lan 陳玉蘭

Nguyên Tác:

寄夫
夫戍邊關妾在吳
西風吹妾妾憂夫
一行書信千行淚
寒到君邊衣到無

Phiên Âm:

Ký Phu
Phu thú biên quan thiếp tại Ngô
Tây phong xuy thiếp thiếp ưu phu
Nhất hàng thư tín thiên hàng lệ
Hàn áo quân biên y áo vô

Dịch Nghĩa: Võ Phá

Chàng trấn đóng nơi quan ải, còn thiếp ở tại quê nhà trên đất Ngô này.
Ngọn gió Tây lạnh lùng thổi vào thân thiếp làm thiếp lo lắng cho thân chàng.
Thiếp lật giấy biên thư cho chàng, viết được một hàng thư thì lại tuôn hàng ngàn dòng lệ.

Mùa lạnh đến nơi chàng rồi mà áo rét thiếp đã gửi, đến với chàng hay chưa?

Nỗi buồn không phải dành riêng cho chinh nhân mà cả cho người vợ hiền ở quê nhà nữa. Nỗi lòng của người chinh phụ lo lắng cho chồng, thăm thiết và đậm đà biết là chừng nào.

Dịch Thơ: Gửi Cho Chồng

Chàng đóng biên thù, thiếp ở Đông
Gió Tây thiếp lạnh, thiếp thương chồng
Một hàng thư viết, ngàn dòng lệ
Mùa lạnh đến chàng, áo đến không?

To My Husband By Chen Yu Lan

You station at the frontier, I remain at home in Wu
The western wind chill my body and I think of you
Each line I wrote is accompanied by thousands of tears
The cold weather has already arrived, has the coat I sent you?

Trần Tử Ngang 陳子昂

Nguyên Tác:

登幽州臺歌
前不見古人
後不見來者
念天地之悠悠
獨愴然而涕下

Phiên Âm:

Đăng U Châu Đài Ca
Tiền bất kiến cổ nhân
Hậu bất kiến lai giả
Niệm thiên địa chi du du
Độc sảng nhiên nhi thế hạ.

Dịch Nghĩa:

Phía trước không thấy người xưa
Phía sau không thấy ai đến
Ta nghĩ rằng trời đất rộng lớn mênh mông
Riêng ta đau lòng rơi lệ.

Dịch Thơ:

Bài Ca Lên Đài U Châu

Anh hùng thuở trước chẳng còn ai
Cao nhân tại thế chữa thao tài
Trời đất mênh mông đâu nổi thiếu
Cho ta cô độc lệ đắng cay.

The Ancients Translation by Robert Payne:

I look before, and do not see the ancients
Looking after, I do not see the coming ages
Only Heaven and Earth will last forever
Alone I lament, and my tears fall down.

Triệu Hổ 趙嘏

Nguyên Tác:

江樓感感
獨上江樓思悄然
月光如水水如天
同來玩月人何在
風景依稀似去年

Phiên Âm:

Giang Lâu Cảm Cự
Độc thương giang lâu tứ tiểu nhiên
Nguyệt quang như thủy thủy như thiên
Đồng lai ngoạn nguyệt nhân hà tại
Phong cảnh y hi tự khứ niên.

Dịch Nghĩa:

Viết Nỗi Nhớ Ở Lầu Bên Sông

Một mình lên lầu bên sông lòng băng khuâng buồn
Ánh trăng như nước, nước thì như màu trời
Người cùng đến ngắm trăng bây giờ ở đâu?
Cảnh vật không còn giống y như năm trước.

Dịch Thơ:

Đơn chiếc lên lầu dạ rời rời
Ánh trăng như nước nước như trời
Người cùng ta ngắm giờ đâu nhỉ !
Cảnh hán không như năm đã rời .

Ghi Chú:

Các tháp lầu cao được xây dọc bờ sông bên Tàu để kiểm soát lưu thông thương thuyền và có lẽ để thu thuế. Các tháp lầu còn được sử dụng để ngắm cảnh ngắm trăng. Sau khi thi đỗ, Triệu Hổ được phong quan và có một thời là thống đốc Vị Nam. Vị Nam ở bờ nam sông Vị và phía đông Trường An. Vị Nam còn là kho tiền trữ hàng hóa đi ngược sông Hoàng Hà lên miền Bắc.

Bài thơ này của Triệu Hổ có nhiều dị bản. Bản nơi trang 320 Poems Of The Masters do Red Pine dịch và vài bản khác trên Internet có tựa là Giang Lâu Hữu Cảm.

Bài đăng nơi trang 113 Thiên Gia Thi xuất bản năm 1998 tại Hà Nội in chữ Diêu trong câu 1 chữ 6. Theo Thiệu Chử Hán Việt Tự Điển, Diêu=xa tít mù, theo ý riêng của người viết, không gọi cảm bằng chữ Tiểu= lặng yên, buồn, như trong bài Trường hận ca của Bạch Cư Dị "Tịch điện huỳnh phi tứ tiểu nhiên " Đom đóm bay quanh điện chiều, tứ buồn man mác, Tản Đà dịch thơ : Đom đóm bay gọi mối u sầu.

Cả 2 bài trong Thiên Gia Thi và Poems Of The Masters đều xài chữ Tại trong câu 3 chữ 7. Có bản xài chữ Xứ = nơi chốn, như trong bài Đề Tích Sở Kiến Xứ của Thôi Hộ "Nhân diện bất tri hà xứ khứ", tạm dịch: Mặt người không biết đã đi đâu.

Trình Hiệu 程顥

Nguyên Tác:

春日偶成
雲淡風輕近午天
傍花隨柳過前川
時人不識餘心樂
將謂偷閑學少年

Phiên Âm:

Xuân Nhật Ngẫu Thành

Vân đạm phong khinh cận ngô thiên
Bàng hoa tùy liễu quá tiền xuyên
Thời nhân bất thức dư tâm nhạc
Tương vị thâu nhàn học thiếu niên

Dịch Nghĩa:

Bất Ngờ Làm Trong Ngày Xuân

Mây mỏng, gió nhẹ, trời gần trưa
Bên hoa đi theo hàng liễu đến dòng sông trước mặt
Người đời không biết lòng ta đang vui
Lại bảo ta nhàn hạ như trẻ con.

Dịch Thơ:

Mây nhẹ gió hiu trưa đã cận
Cùng hoa theo liễu đến bờ sông,
Lòng ta vui thú người không biết
Lại bảo sao nhàn giống trẻ nông.

Trịnh Cốc 鄭谷

Nguyên Tác:

十日菊
節去蜂愁蝶不知
曉庭還繞折殘枝
自緣今日人心別
未必秋香一夜衰

Phiên Âm:

Thập Nguyệt Cúc

Tiết khứ phong sâu điệp bất tri
Hiểu đình hoàn nhiều chiết tàn chi
Tự duyên kim nhật nhơn tâm biệt
Vị tất thu hương nhứt dạ suy

Dịch Nghĩa: Cúc Tháng Mười

Tiết thu đã qua, ong buồn rầu nhưng bướm không hay biết
Nên sáng sớm đã nhón nhơ ngoài vườn giữa các cành trơ trọi.
Do duyên số, ngày hôm nay cúc phải cách biệt lòng người
Nhưng không ắt hẳn hương thu đã phai mờ qua đêm.

Dịch Thơ:

Thu hết, ong buồn, bướm nhón nhơ
Ngoài sân sáng sớm giữa cành trơ.
Hôm nay duyên cúc đành ly biệt
Vị tất hương thu đã giảm mờ.

October Chrysanthemum By Zheng Gu

Autumn ends. Bee's sad, but Butterfly does not know,
Morning among bare twigs, flies to and fro.
Today, away from human heart, a destiny not wished
Doesn't mean autumn fragrance, overnight, has diminished.

Trương Cửu Linh 張九齡

Nguyên Tác:

望月懷遠
海上生明月
天涯共此時
情人怨遙夜
竟夕起相思
滅燭憐光滿
披衣覺露滋
不堪盈手贈
還寢夢佳期

Phiên Âm:

Vọng Nguyệt Hoài Viễn
Hải thượng sinh minh nguyệt
Thiên nhai cộng thử thì
Tình nhân oán dao dạ
Cánh tịch khởi tương tư
Diệt chúc lân quang mãn
Phi y giác lộ ti
Bất kham doanh thủ tặng
Hoàn tâm mộng giai kỳ

Dịch Nghĩa:

Trăng sáng mọc trên biển, lúc này soi chung cả chân trời.
Người có tình buồn oán đêm xa cách, suốt đêm trường thương
nhớ nhau.
Tắt nến đi vì yêu ánh sáng chan hòa, khoác áo vào mới biết
sương móc thấm ướt.
Khó lòng lấy tay vốc ánh sáng để tặng nhau được, ngủ đi may
được gặp nhau trong giấc mơ.

Dịch Thơ:

Ngắm Trăng Nhớ Người Xa

Trăng tròn trên biển khơi
Soi sáng cả bầu trời
Đem tình nhân xa cách
Đêm dài đến cùng nơi
Tắt đèn không tắm tới
Khoát áo không ấm hơi
Không thể tự tay tặng
Đành mơ gặp trong đời.

**Looking At The Moon And Thinking Of Someone Far
Away By Zhang Jiuling**

The bright moon over the sea
Illuminates the entire horizon at this time.
Lovers hate the endless night separating them

Missing each other all night long.
I blew out the candle for the love of moonlight
And realized the wet dew when putting on the coat.
As I could not gather and offer you the moonlight with my own
hands,
I returned to sleep, hoping to see you in my dream.

Trương Cửu Linh 張九齡

Nguyên Tác:	Phiên Âm:
賦得自君之出矣	Phú Đắc Tự Quân Chi Xuất Hỹ
自君之出矣	Tự quân chi xuất hỹ
不復理殘機	Bất phục lý tàn ky
思君如滿月	Tư quân như mãn nguyệt
夜夜減清輝	Dạ dạ giảm thanh huy

Dịch Nghĩa:

Từ Thuở Chàng Ra Đi

Từ khi chàng ra đi, (thiếp) không còn mó đến khung cửi đã tàn.
Nhớ chàng như vàng trắng đầy, đêm đêm hao dần vành sáng.

Dịch Thơ:

Từ lúc chàng tòng quân
Khung cửi không đến gần
Nhớ chàng như trăng sáng
Đêm đêm lu mờ dần.

From The Time You Left Home By Zhang Jiuling

From the time you left home
I have not touched the loom
I miss you just like the full moon
Loosing its halo night after night.

Trương Hồ 張祜

Nguyên Tác:	Phiên Âm:
題金陵渡	Đề Kim Lăng Độ
金陵新渡小山樓	Kim Lăng tân độ tiểu sơn lâu
一宿行人自可愁	Nhất túc hành nhân tự khả sầu
潮落夜江斜月裏	Triều lạc dạ giang tà nguyệt lý
兩三星火是瓜州	Lưỡng tam tinh hỏa thị Qua Châu

Dịch Nghĩa:

Viết Về Bến Đò Kim Lăng

Ở bến đò mới Kim Lăng có một gác trọ nhỏ dưới chân núi.

Qua đêm ở đây không ai không cảm thấy nhớ nhà.
Thủy triều xuống thấp, trăng sắp lặn.
[Bên kia sông], nơi có ánh lửa, là bến đò Qua Châu.

Dịch Thơ:

Kim Lăng bến nước có sơn lâu
Đến ở mỗi lần cảm thấy sầu
Buổi tối nước ròng trăng nghiêng ánh
Vài ba đóm lửa đó Qua Châu.

Chú Thích:

1. Kim Lăng độ, tên bến đò thời cổ, nay là bến Tây Tứ, thuộc huyện Trấn Giang, tỉnh Giang Tô.
2. Qua Châu, tên bến đò trên bờ bắc sông Trường Giang, đối diện với bến Kim Lăng ở bờ nam sông này. Nay thuộc huyện Nghi Ching cũng tỉnh Giang Tô.

Trương Húc 張旭

Nguyên Tác:

桃花谿
隱隱飛橋隔野煙
石磯西畔問漁船
桃花盡日隨流水
洞在清谿何處邊

Phiên Âm:

Đào Hoa Khê
Ẩn ẩn phi kiều cách dã yên
Thạch ky tây bạng vấn ngư thuyền
Đào hoa tận nhật tùy lưu thủy
Động tại thanh khê hà xứ biên

Dịch Thơ:

Suối Hoa Đào

Ẩn hiện cầu treo trong khói đồng
Đứng trên thềm đá hỏi ngư ông
Suốt ngày trôi nổi đào theo nước
Động ở bên nào dòng suối trong.

Trương Hựu 張祐

Nguyên Tác:	Phiên Âm:
何滿子	Hà Mãn Tử
故國三千里	Cố quốc tam thiên lý
深宮二十年	Thâm cung nhị thập niên
一聲何滿子	Nhất thanh "Hà mãn tử"
雙淚落君前	Song lệ lạc quân tiền

Dịch Thơ:

Quê nhà ba ngàn dặm
Vào cung hai mươi năm
Nghe bài "Hà mãn tử"
Trước vua mắt lệ đầm.

Chú Thích:

Hà mãn tử (何滿子) là tên một bài hát.
Niên hiệu Khai Nguyên đời Đường, một kỹ nữ ở Thương Châu bị tội tử hình, dâng khúc Hà mãn tử này cho vua để xin chuộc mạng, nhưng cuối cùng cũng không khỏi bị tội chết. Về sau điệu ca ấy được lưu hành rộng rãi, nhất là đời Tống đã trở thành một thể tài của loại ca từ được yêu chuộng trong các kỹ viện.

Trương Kế 張繼

Nguyên Tác:	Phiên Âm:
楓橋夜泊	Phong Kiều Dạ Bạc
月落烏啼霜滿天	Nguyệt lạc ô đề sương mãn thiên
江楓漁火對愁眠	Giang phong ngư hỏa đối sầu miên
姑蘇城外寒山寺	Cô Tô thành ngoại Hàn Sơn tự
夜半鐘聲到客船	Dạ bán chung thanh đáo khách thuyền

Dịch Nghĩa:

Trăng lặn, quạ kêu, sương phủ đầy trời
Trong giấc mơ buồn có cây phong ở bên sông và ngọn lửa thuyền chài
Chùa Hàn Sơn ở ngoại thành Cô Tô
Nửa đêm khách trên thuyền tới nghe thấy tiếng chuông chùa ngân vang

Dịch Thơ:

Đậu Ghe Qua Đêm Tại Bến Phong Kiều

Trăng lặn quạ kêu sương phủ mờ
Đèn chài leo lét rặng phong mơ
Nửa đêm chuông vọng từ thành ngoại
Vẳng đến khách thuyền gọi ý thơ.

Ghi Chú:

Thi nhân thi rớt trên đường về quê thao thức trên ghe đậu tại bến Phong Kiều.

A Night Mooring Near Maple Bridge By Zhang Ji

While I watch the moon go down, a crow caws through the frost;
Under the shadows of maple-trees, fishing boat lights move in my troubled sleep
And I hear, from beyond Suzhou, from the temple on Cold Mountain,
Ringing for me, here in my boat, the midnight bell.

Trương Tích 張籍

Nguyên Tác:

節婦吟

君知妾有夫
贈妾雙明珠
感君纏綿意
繫在紅羅襦
妾家高樓連苑起
良人執戟明光里
知君用心如日月
事夫誓擬同生死
還君明珠雙淚垂
何不相逢未嫁時

Phiên Âm:

Tiết Phụ Ngâm

Quân tri thiếp hữu phu
Tặng thiếp song minh châu
Cảm quân triền miên ý
Hệ tại hồng la nhu
Thiếp gia cao lâu liên uyển khởi
Lương nhân chấp kích minh quang lý
Tri quân dụng tâm như nhật nguyệt
Sự phu thệ nghĩ đồng sinh tử
Hoàn quân minh châu song lệ thùy
Hận bất tương phùng vị giá thì

Dịch Nghĩa:

Song of A Faithful Wife By Zhang Ji

You knew that I was married
Yet you gave me a pair of brilliant stone
With strong feeling for your love
I sew the stones to my pink blouse
My house has a tall tower with gardens
My good husband attends the king in Bright Light palace
I understand your intention as clear as the sun and moon
However, I think marriage is a life and death contract

I return to you stones with tears
Regretting that we did not meet when I was still single.

Dịch Thơ:

Chàng biết rằng em đã có chồng
Nặng tình chàng tặng ngọc xanh trong
Lòng ai đoái nghĩ em trân trọng
Ngọc cất nâng niu dưới yếm hồng
Nhà ở lầu cao trong ngự uyển
Chồng em làm tướng cạnh sân rồng
Lòng chàng chân thật xin ghi nhớ
Nhưng phận gái đây chỉ một lòng
Hoàn lại minh châu mắt ướt lệ
Tiếc sao chẳng gặp ngày còn không.

Ghi Chú:

Trương Tịch tự Văn Xương, người đất Tô-Châu, thi gia thời Trung Đường (766-827), đậu Tiến sĩ dưới triều vua Đức Tông, năm 799, được Hàn Dũ tiến cử làm Quốc tử bác sĩ, cuối cùng lên đến chức Quốc tử tư nghiệp.

Người đàn bà đã có chồng rồi nhưng có người thương yêu, tặng cho hai hạt châu. Bà rất cảm động tình yêu được dành cho nhưng chỉ biết giữ tình cảm này tại áo lót (ngụ ý giữ kín trong lòng- hồng: màu đỏ, la: tơ mỏng, may thành áo, nhu: áo lót, yếm). Nhưng vì tiết nghĩa với chồng, đã cùng thề sống chết bên nhau nên bà phải tuôn nước mắt (lệ thùy) mà hoàn trả lại hai hạt minh châu; trong luyến tiếc rằng sao không gặp trước khi xuất giá!”

Trương Tịch thi vị hóa nét na của một người đàn bà đã có chồng, không thể lấy thêm người chồng thứ hai; giống như việc ông từ chối không nhận lễ vật, không làm tôi cho Lý sư cổ được vì ông không thể thờ hai chúa (lòng trung thời xưa).

Trương Thuyết 張說

Nguyên Tác:

蜀道後期
客心爭日月
來往預期程
秋風不相待
先至洛陽城

Phiên Âm:

Thục Đạo Hậu Kỳ
Khách tâm tranh nhật nguyệt
Lai vãng dự kỳ trình
Thu phong bất tương đãi
Tiên chí Lạc Dương thành

Dịch Nghĩa:

Trên Đường Thục Hẹn Về Sau

Lòng khách tranh đua với ngày tháng
Đến đi đều có hành trình dự định trước
Gió thu sao chẳng đáp ứng đợi ta
Đã mau đến thành Lạc Dương trước.

Later Appointment On The Road to Shu Country

By *Zhang Shui*

My heart wanted to compete with the sun and moon
They have pre-determined schedules on coming and going
This time, the autumn wind did not wait for me
It started first and arrived at Luoyang before me.

Dịch Thơ:

Lòng tranh cùng với tháng ngày
Hành trình đi đến đó đây hẹn kỳ
Gió thu chẳng đợi ta đi
Lạc Dương đến trước nên chi lỗi thề.

Trương Thức 張拭

Nguyên Tác:

立春偶成
律回歲晚冰霜少
春到人間草木知
便覺眼前生意滿
東風吹水綠參差

Phiên Âm:

Lập Xuân Ngẫu Thành
Luật hồi tuế vãn băng sương thiểu
Xuân đáo nhân gian thảo mộc tri
Tiện giác nhân tiền sanh ý mãn
Đông phong xuy thủy lục sâm si.

Dịch Thơ:

Lập Xuân

Tuần hoàn năm hết giá sương tan
Cây cỏ mừng Xuân khắp thế gian
Trước mắt nẩy sinh đầy sự sống
Gió Đông thổi nước gợn lăn tăn.

Trương Trọng Tô 張仲素

Nguyên Tác: **Phiên Âm:**
春閨思 **Xuân Khuê Tứ**
裊裊城邊柳 Niệu niệu thành biên liễu
青青陌上桑 Thanh thanh mạch thượng tang
提籠忘採葉 Đề lung vong thải diệp
昨夜夢漁陽 Tạc dạ mộng Ngư Dương

Dịch Thơ:

Ý Nghĩa Mùa Xuân Trong Khuê Phòng

Phát phơ liễu trên cành
Bên ruộng đám dâu xanh
Mang giỏ quên hái lá
Đêm qua thấy Ngư thành.

Tư Mã Quang 司馬光

Nguyên Tác: **Phiên Âm:**
客中初夏 **Khách Trung Sơ Hạ**
四月清和雨乍晴 Tứ nguyệt thanh hòa vũ sạ tình
南山當戶轉分明 Nam sơn đương hộ chuyển phân minh
更無柳絮因風起 Cánh vô liễu như nhân phong khởi
惟有葵花向日傾 Duy hữu quỳ hoa hướng nhật khuynh

Dịch Nghĩa:

Đầu Hạ Nơi Đất Khách

Tháng tư trời trong ăn nhịp mưa chợt tạnh
Núi Nam trước cửa hiện rõ ra
Liễu không bay nhờ gió chưa khởi lên
Chỉ có hoa quỳ ngó về hướng mặt trời.

Dịch Thơ:

Trời đẹp tháng tư mưa tạnh rơi
Núi Nam sừng sững tỏ nơi nơi
Trời đang im gió liễu không động
Chỉ có hướng dương ngó mặt trời.

Ghi Chú:

Tư Mã Quang (1019-1086) tự Quân Thực, người Giáp Châu Hạ, tỉnh Sơn Tây, là Hàn Lâm Học sĩ thời Tống Nhân Tông (1068-1085). Ông lãnh đạo phái bảo thủ chống lại phái tân pháp và các biện pháp kinh tế của Vương An Thạch. Bị Tống

Thần Tông giáng chức năm 1070 và đày về Trường An. Sau 1 năm được cho về nhà ở Lạc Dương với điều kiện không được tham gia chính trị. Chế Tông lên ngôi năm 1086 và thăng Tư Mã Quang làm Thượng Thư. Ông chết cùng năm và được truy phong Ôn Quốc Công.

Tư Mã Quang gán ý nghĩa chính trị cho bài thơ Đề Bích cũng như dùng thơ để nói lên các tư tưởng chính trị của mình. Trong bài "Đầu Hạ Nơi Đất Khách" làm lúc ông ở Trường An, Nam Sơn tượng trưng cho sự trường tồn của các triều đại vua chúa. Nhìn qua cửa thấy sự thay đổi của thời tiết nhắc nhở ông về đời sống ở triều đình. Liễu bay đi vào cuối xuân như các quan lại bị mất chức. Hướng dương hay hoa quỳ là các quan trung thành với triều đại trong đó dĩ nhiên có Tư Mã Quang. Mặt trời đây có lẽ là Tống Thần Tông mà Tư Mã Quang vẫn còn đặt hy vọng được vua cho phục hồi chức vụ.

Tư Mã Quang 司馬光

Nguyên Tác:

有約*

黃梅時節家家雨
青草池塘處處蛙
有約不來過夜半
閑敲棋子落燈花
*一作趙師秀作

Phiên Âm:

Hữu Ước*

Hoàng mai thời tiết gia gia vũ
Thanh thảo trì đường xú xú oa
Hữu ước bất lai qua dạ bán
Nhàn xao kỳ tử lạc đăng hoa
* nhất tác Triệu Sư Tú tác

Dịch Nghĩa: Có Hẹn - Tư Mã Quang*

Mai vàng nở, nơi nơi mưa ẩm áp
Cỏ mọc xanh trên bờ ao, chỗ nào cũng nghe tiếng ếch nhái
Có hẹn với bạn mà quá nửa đêm vẫn chưa thấy đến
Gõ con cờ vô ý làm rơi hoa đèn.

* có sách cho là của Triệu Sư Tú

Waiting for a Friend

During plum season it rains on every roof
Around the grassy pond frogs are everywhere
Waiting after midnight for a friend who doesn't come
I play a game of chess until the lamp goes out.
Translation by Red Pine

During plum flower season it rains on every house
Around the grassy pond frogs cry everywhere
It's after midnight and the friend doesn't come
I inadvertently play the chess so hard that the lamp shade falls
down. *Translation by Tam M Phi*

Dịch Thơ:

Mai vàng mưa âm khắp nhà nhà
Cỏ rậm ao đầy ếch oa oa
Bạn hẹn nửa đêm không thấy đến
Gõ cờ vô ý đổ đèn hoa.

Từ Ngưng 徐凝

Nguyên Tác:

憶揚州
蕭娘臉下難勝淚
桃葉眉頭易得愁
天下三分明月夜
二分無賴是揚州

Phiên Âm:

Ức Dương Châu

Tiêu nương kiếm hạ nan thắng lệ
Đào Diệp mi đầu dị đắc sầu
Thiên hạ tam phân minh nguyệt dạ
Nhị phân vô lại thị Dương Châu

Dịch Nghĩa:

Nhớ Dương Châu

Lúc từ biệt, người ấy có đôi má đắm lệ.
Có đôi mi vương sầu.
Đêm đó trăng sáng tỏa xuống trần gian ba phần,
Thì hai phần chiếu xuống Dương Châu.

Dịch Thơ:

Thiếu nữ buồn tình mắt đắm lệ
Đôi mi Đào sắc dễ vương sầu
Ba phần trăng tỏa trên thiên hạ
Đã chiếu hai phần xuống Dương Châu.

Chú Thích:

1. Dương Châu, nay là thành phố Dương Châu tỉnh Giang Tô.
2. Tiêu nương, từ ngữ thông dụng đời Đường phiếm chỉ phụ nữ.
3. Đào Diệp, tên ái thiếp của Vương Hiến, người đời Đông Tấn, cũng thành từ ngữ dùng để phiếm chỉ phụ nữ đời Đường.
4. Tác giả khi du ngoạn Dương Châu, đem lòng thương mến một bóng hồng. Nay xa Dương Châu, ông nhớ về bóng hồng đó.

Vi Thừa Khánh 韋承慶

Nguyên Tác:

南行別弟
澹澹長江水
悠悠遠客情
落花相與恨
到地一無聲

Phiên Âm:

Nam Hành Biệt Đệ
Đạm đạm Trường Giang thủy,
Du du viễn khách tình
Lạc hoa tương dữ hận
Đáo địa nhất vô thanh

Dịch Nghĩa:

Từ Biệt Em Đi Lĩnh Nam

Nước sông Trường lờ lờ trôi
Khách đi xa mỗi tình man mác
Hoa rụng, dường cùng nhau chia hận
Rơi tới mặt đất, không một tiếng gì

Saying Goodby To A Brother To Go South

By Wei Chengqing

The water of the Zhang river flows quietly
The traveller' sadness is pervasive
Whithered flowers share man's bitterness
Making no sound falling to the ground.

Dịch Thơ:

Sông Trường lờ lững trôi
Xa khách dạ bồi hồi
Hoa úa như chia sẻ
Âm thầm rụng tả tơi.

Vi Trang 韋莊

Nguyên Tác:

菩薩蠻
勸君今夜須沈醉
尊前莫話明朝事
珍重主人心
酒深情亦深
須愁春漏短
莫訴金杯滿
遇酒且呵呵
人生能幾何

Phiên Âm:

Bồ Tát Man

Khuyến quân kim dạ tu trầm túy
Tôn tiền mạc thoại kim triêu sự
Trân trọng chủ nhân tâm
Tửu thâm tình diệc thâm
Tu sầu xuân lậu đoản
Mạc tố kim bôi mãn
Ngộ tửu thả kha kha
Nhân sinh năng kỷ hà

Dịch Thơ:

Bồ Tát Man

Mời khách đêm nay hãy uống say
Xin đừng kể tiếp chuyện ngày mai
Trần trọng tấm lòng thiệp
Rượu đậm tựa tình đây
Nên buồn cho xuân ngắn
Mặc chén kia tràn đây
Say khướt cười nghiêng ngả
Cuộc đời sẽ sao đây?

Đêm nay say nhé một lần
Ngày mai ly biệt đâu cần vội chi
Nếu còn lưu luyến chút gì
Chén thêm một chén rượu si tình này
Khắc xuân ngắn ngủi buồn thay
Chén vàng lạnh quá tình đây rượu vơi
Nói cười nghiêng ngả ai ơi
Say cho quên hết cuộc đời là bao?

Ghi Chú: Vi Trang (836-910) -Bồ tát man là một điệu từ.

Vi Ứng Vật 韋應物

Nguyên Tác:

滁州西澗
獨憐幽草澗邊生
上有黃鸝深樹鳴
春潮帶雨晚來急
野渡無人舟自橫

Phiên Âm:

Trừ Châu Tây Giản

Độc liên u thảo giản biên sinh
Thượng hữu hoàng ly thâm thụ minh
Xuân triều đới vũ vãn lai cấp
Dã độ vô nhân chu tự hoành

Dịch Thơ:

Lạch Tây Ở Trừ Châu

Cỏ khuát âm thâm suối chảy quanh
Trên cành thanh thót một hoàng oanh
Theo mưa hấp tấp thủy triều đến
Vắng khách thuyền ngang đã bỏ mành.

West Creek of Chuzhou By Wei Yingwu

Translation by Tam M Phi

Dark grasses border the creek.

An oriole sings on the old shady tree.

Spring tide comes rushing with the rains.

No passengers insight, the ferry has already turned home.

Vô Danh Thị 無名氏

Nguyên Tác:

題壁

一團茅草亂蓬蓬
驀地燒天驀地空
爭似滿爐煨榾柮
漫騰騰地暖烘烘

Phiên Âm:

Đề Bích

Nhất đoàn mao thảo loạn bông bông
Mạch địa thiêu thiên mạch địa không
Tranh tự mãn lô uy cốt quật
Mạn đằng đằng địa noãn hồng hồng

Dịch Nghĩa:

Một đám cỏ khô như rơm rác rời mắt
Bỗng cháy bùng khắp đất trời, lúc lại tắt
Sao bằng được lò lửa đầy củi gốc lồi
Cháy chậm chậm tỏa hơi nóng ảm

Dịch Thơ:

Đề Trên Vách

Cỏ khô dày rậm rời từng từng
Lúc cháy ngun ngun lúc cháy bùng
Sao được như lò củi gốc lồi
Tỏa dần nóng ảm ánh hừng hừng.

Ghi Chú:

Tương truyền rằng bài thơ này được viết trên tường một ngôi chùa trên đỉnh núi Tung Sơn ở phía đông Lạc Dương. Tư Mã Quang đời Tống thấy bài thơ này có đề "Chớ xóa bỏ". Nhiều người đồng ý với Tư Mã Quang là bài thơ không chỉ tả cảnh cỏ hoang cháy, mà có ý dèm pha chính sách kinh tế của Vương An Thạch.

Inscribed on the Wall - Author unknown

Layers upon layers of dried weeds
Fuel a fire that flares and extinguishes
Beyond compared to a furnace of old stumps
That radiates light and heat

Vô Muộn - 無悶

Nguyên Tác:

暮春送人

折柳亭邊手重携
江烟澹澹草萋萋
杜鵑不解離人意
更向落花枝上啼

Phiên Âm:

Mộ Xuân Tống Nhân

Chiết liễu đình biên thủ trọng huề
Giang yên đạm đạm thảo thê thê
Đỗ quyên bất giải ly nhân ý
Canh hương lạc hoa chi thượng đề.

Dịch Nghĩa:

Tiểu BẠN CUỐI XUÂN - VÔ MUỘN

Bẻ cành liễu bên đình cầm đi nặng nề (tự chuốc lấy phiền muộn)
Hơi nước trên sông mờ mờ, trên bờ cỏ mọc um tùm (đặt khung cảnh cho bài thơ)

Chim quyên chưa tan được oán hận nên chưa cách lìa được tâm con người (sự oán hận trong lòng chim quyên không phải do suy nghĩ của con người hay sao?)

Lại còn nhìn hoa rụng kêu khóc trên cành (than khóc một chuyện bình thường)

Seing off a Friend at the End of Spring by Wu Men

Cut a willow branch outside the temple and drag it on heavily.

Vapour on the river is thin and the grass is thick.

The water-hen hasn't given up hatred, thus has not escaped man's thought.

Looking at the fallen flower, cries on the branch.

Translation by Tam M Phi

Dịch Thơ:

Bẻ liễu bên đình chuốc nặng nề
Khói sông mờ ảo cỏ xanh đề
Chim quyên oán hận tâm trần thế
Nhìn cánh hoa rơi khóc thảm thê.

Vương An Thạch 王安石

Nguyên Tác:

元旦

爆竹聲中一歲除
春風送暖入屠蘇
千門萬戶曠曠日
總把新桃換舊符

Phiên Âm:

Nguyên Đán

Bạo trúc thanh trung nhất tuế trừ
Xuân phong tống noãn nhập Đồ Tô
Thiên môn vạn hộ đồng đồng nhật
Tổng bả tân đào hoán cựu phù.

Dịch Nghĩa:

Tết Nguyên Đán

Tiếng pháo tre nổ vang một năm đã hết
Gió Xuân đưa hơi ấm đến trong đó có mùi rượu Đồ Tô
Trong ngàn nhà, vạn gia đình, nhà nào cũng đều thấp đèn sáng sủa
Treo thẻ đào tiền đưa năm cũ và cầu điềm tốt lành.

Bạo trúc: pháo tre (ống lệnh), ngày xưa chưa biết làm pháo cứ đốt ống tre ống nứa cho nổ to để trừ các điềm xấu.

Thẻ đào: theo phong tục xưa, mỗi độ Xuân về người ta vẽ hình trên một miếng gỗ đào, treo bên cổng để trừ ma quỷ.

Dịch Thơ:

Hết năm pháo nổ đón giao thừa
Hơi rượu ấm nồng gió thoảng đưa
Vạn hộ ngàn nhà đều thấp sáng
Thẻ đào năm mới tiền năm xưa.

Ghi Chú:

Vương An Thạch (1021-1086), hiệu Giới Phủ, người Lâm Châu nay là Giang Tây. Đỗ tiến sĩ năm Khánh Lịch thời Tống Nhân Tông, ông làm quan ở địa phương được dân chúng ủng hộ nhờ thực hiện một số chính sách cải cách giúp nông dân. Trong thời gian hai lần làm Tể Tướng, ông tích cực thực hiện đường lối kinh tế tài chính dân giàu nước mạnh nên vấp phải sự kháng cự mãnh liệt của phái bảo thủ. Sau ông lui về Kim Lăng ẩn cư. Ông là một nhà chính trị kiệt xuất đời Bắc Tống và của lịch sử Trung Hoa. Ngoài ra tản văn, thơ, từ của ông còn là chuẩn mực đương thời. Bài thơ này được viết năm 1069, một năm trước khi ông được thăng Tể Tướng. Mùa Xuân bắt đầu lịch nông nghiệp.

Vương An Thạch 王安石

Nguyên Tác:

春夜

金爐香盡漏聲殘
剪剪輕風陣陣寒
春色惱人眠不得
月移花影上欄桿

Phiên Âm:

Xuân Dạ

Kim lô hương tận lậu thanh tàn
Tiễn tiễn khinh phong trận trận hàn
Xuân sắc nảo nhân miên bất đắc
Nguyệt di hoa ảnh thượng lan can

Dịch Nghĩa:

Đêm Xuân

Trong lò hương đã cháy hết, đồng hồ đã điểm tàn canh
Tùng đợt gió đem rét lạnh từng cơn
Sắc Xuân làm âu sầu lòng người nên không ngủ được
Trăng đem bóng hoa lên tận thềm lan can.

Dịch Thơ:

Đồng hồ đã điểm tắt trầm hương
Gió nhẹ từng cơn lạnh thấu xương
Xuân chạnh lòng ta không ngủ được
Trăng đem hoa ảnh tận chân tường.

*Đồng hồ thúc dục trầm hương tàn
Gió nhẹ từng cơn lạnh thấu gan
Xuân chạnh lòng ta không ngủ được
Trăng đem hoa ảnh tận lan can.*

Ghi Chú:

Lậu: Ngày xưa dùng cái gáo dừa dùi thủng một lỗ nhỏ, đổ nước vào đây, lâu lâu nước nhỏ một giọt, nước đây thì cái thẻ khắc giờ nổi lên xem phân số nhiều ít thì biết được thì giờ sớm hay muộn. Nguyễn Trãi viết: "Kim môn mộng giác lậu thanh tàn" nghĩa là "Nơi kim môn tỉnh giấc mộng, đồng hồ đã điểm tàn canh".

Vương An Thạch 王安石

Nguyên Tác:

木芙蓉

水邊無數木芙蓉
露染胭脂色未濃
政似美人初醉著
強抬青鏡欲妝慵

Phiên Âm:

Mộc Phù Dung

Thủy biên vô số mộc phù dung
Lộ nhiễm yên chi sắc vị nùng
Chính tự mỹ nhân sơ túy trước
Cường đài thanh kính dục trang dung

Dịch Nghĩa:

Mộc Phù Dung

Ven bờ nước có vô số cây mộc phù dung*
Sương nhuộm phấn son nhưng màu sắc chưa đậm nồng

Tương tự như người con gái say chút rượu (mặt ửng đỏ)
Cường lại soi gương (ngày xưa gương làm bằng đồng nên bị rỉ
xanh), không bị thôi thúc điểm trang dung nhan.

*Mộc phù dung (*Hibiscus mutabilis*) có thân mộc và sống trên
cạn, khác với “thủy phù dung” (hoa sen) sống dưới nước. Hoa
mộc phù dung trong ngày thay đổi màu sắc nhiều lần: buổi
sáng hoa có màu trắng, trưa màu pha hồng, đến chiều hoa màu
phớt hồng. Vì hoa dần dần ửng hồng như người con gái vừa
say chút rượu nên còn có tên gọi là “túy phù dung”.

On the river bank, there are many bushes of hibiscus*
The fog does not not make them deep pink
Just like a beautiful woman who blushes with wine
The green mirror (frame made of bronze thatbrust) urges her to
put on more make-up.

*Hibiscus changes color depending on the time of day, from
white in the morning, pink at noon time and a dash of pink in
the afternoon.

Dịch Thơ:

Phù dung chen chúc mọc ven sông
Sương nhuộm phấn son chưa thấm nồng
Nhu tợ mỹ nhân vừa quá chén
Gương xanh thôi thúc điểm thêm hồng.

Vương Bột 王勃

Nguyên Tác:

滕王閣

滕王高閣臨江渚
珮玉鳴鸞罷歌舞
書棟朝飛南浦雲
珠簾暮卷西山雨
閑雲潭影日悠悠
物換星移幾度秋
閣中帝子今何在
檻外長江空自流

Phiên Âm:

Đăng Vương Các

Đăng Vương cao các lâm giang chử
Bội ngọc minh loan bãi ca vũ
Hoạ đồng triều phi Nam phố vân
Châu liêm mộ quyển Tây Sơn vũ
Nhàn vân đàm ảnh nhật du du
Vật hoán tinh di kỷ độ thu
Các trung đế tử kim hà tại?
Hạm ngoại Trường giang không tự lưu

Dịch Nghĩa:

Gác Đăng Vương cao ngất dựa bên bãi sông
Đeo ngọc reo chuông thôi múa hát
Lúc sáng sớm mây bay ngang các cột vẽ ở phố Nam
Rèm châu cuốn buổi chiều thấy mưa núi Tây

Mây lững lờ ngày ngày vẫn in bóng trên đầm
Vật đổi sao dời trái đã bao thu
Con vua ở trong gác nay ở chôn nào ?
Ngoài hiên sông Trường cứ chảy mãi.

Prince Teng's Palace By Wang Bo

Translation by *H.A. Giles*

Near these islands a palace was built by a prince,
But its music and song have departed long since;
The hill mists of morning sweep down on the halls,
At night the red curtains lie furled on the walls.
The clouds o'er the water their shadows still cast,
Things change like the stars: how few autumns have passed.
And yet where is that prince ? Where is he ? - No reply,
Save the splash of the stream rolling ceaselessly by.

Chinese poetry in English verse, London, 1898

Dịch Thơ:

*Gác Đàng cao ngất đứng bên bờ
Đàn nhạc dứt ngưng tự bấy giờ
Mây sáng phủ Nam quanh cột vẽ
Mưa chiều ngoài cửa núi Tây mờ
Đầm yên in bóng mây lơ lửng
Vật đổi sao dời thu vẫn thơ
Vua chúa ngày xưa giờ vắng bóng
Sông Trường trôi mãi không dừng chờ.*

Ghi Chú:

Người Trung Quốc gọi Đàng Vương các, Hoàng Hạc lâu và Nhạc Dương lâu là "Giang Nam tam đại danh lâu". Nhiều người biết đến Hoàng Hạc lâu qua bài thơ của Thôi Hiệu. Đỗ Phủ có bài "Đăng Nhạc Dương lâu", nhưng khi nhắc đến lâu này, người ta có khuynh hướng nhớ đến bài "Nhạc Dương lâu ký" của Phạm Trọng Yêm đời Tống. Còn Đàng Vương các đã nổi tiếng từ thời Sơ Đường qua bài phú của Vương Bột. Bài phú này kết thúc bằng một bài thơ thất ngôn trên đây.

Bài phú này còn có vài câu nữa rất xuất sắc mà người đời sau thường hay nhắc đến:

*Lạc hà dữ cô vụ tề phi
Thu thủy cộng tràng thiên nhất sắc.
Ngư chu xướng vãn,
Hưởng cùng Bành Lãi chi tân;
Nhạn trận kinh hàn,
Thanh đoạn Hành Dương chi phố.*

Đây là mấy câu dịch của *Tùng Vân Nguyễn Đôn Phục*:

Cò bay ráng lượn đũa nhau,
Long lanh đáy nước in màu trời xa
Trăm Bành Lãi gần xa tai lắng,
Giọng ngư chu văng vẳng chiều hôm;
Tiếng đòu Hành phố nổi chìm,
Phải chăng trận nhận bắc nam kinh hàn.

Tương truyền Vương Bột làm trọn bài phú này tại buổi tiệc Diêm Bá Chư, đô đốc Hồng Châu, đặt ở Đằng Vương Các. Vương Bột lúc đó mới có 19 tuổi, nhờ cơn gió thổi mạnh thuyền chàng mới đến được Đằng Vương Các đúng giờ. Nguyễn Du có dùng điển tích này cho câu Kiều:

*Duyên Đằng thuận nẻo gió đưa,
Cùng chàng kết tóc se tơ những ngày*

Khoảng 675-676, lúc mới 27-28 tuổi, Vương Bột bị đắm thuyền, chết đuối ở biển Nam Hải trên đường sang Giao Chỉ thăm cha.

Vương Bột 王勃

Nguyên Tác:

思歸 (山中)
長江悲已滯
萬里念將歸
況屬高風晚
山山黃葉飛

Phiên Âm:

Tư Quy (Sơn Trung)
Trường Giang bi dĩ trệ
Vạn lý niệm tương quy
Huống phục cao phong vãn
Sơn sơn hoàng diệp phi

Dịch Nghĩa:

Nghĩ Trở Về

Trường Giang chất chứa nỗi ưu sầu
Dù ở xa vạn dặm cũng nhớ trở về
Huống chi gió thổi lên vào buổi chiều
Làm lá vàng bay khắp núi.

Thinking of Returning By Wang Bo

The Zhang river has accumulated many sad memories
No matter how far away, one always think of returning to it
Particularly when the wind blows in the afternoon
The golden leaves fly all over the mountains.

Dịch Thơ:

Trường Giang chất chứa nỗi buồn
Dù xa vạn dặm tâm luôn nghĩ về
Huống chi gió thổi đê mê
Lá vàng rơi rụng bốn bề núi non.

Vương Chi Hoán 王之涣

Nguyên Tác:

登鶴雀樓
白日依山盡
黃河入海流
欲窮千里目
更上一層樓

Phiên Âm:

Đăng Quán Tước Lâu
Bạch nhật y sơn tận
Hoàng hà nhập hải lưu
Dục cùng thiên lý mục
Cánh thượng nhất tầng lâu

Dịch Nghĩa: Lên lầu Quán Tước(1)

Ánh sáng mặt trời khắp bên sườn núi
Sông Hoàng Hà chảy vào biển khơi
Muôn nhìn thấu ngàn dặm đất
Hãy lên thêm một tầng lầu.

Dịch Thơ:

Núi cao che mặt trời
Sông Hoàng vào biển khơi
Muôn xem khắp ngàn dặm
Lên một lầu nữa thôi.

Ghi Chú:

(1)Lầu có ba tầng ở phía nam Vĩnh Tế, tỉnh Sơn Tây

Going to the Upper Floor on the Guan Que

By Wang Zhihuan

The day is bright all the way to the mountain.
The Yellow river flows to the sea.
If you want to see for a thousand miles
Just go up one more floor.

Vương Chi Hoán 王之涣

Nguyên Tác:

出塞
黃河遠上白雲間
一片孤城萬仞山
羌笛何須怨楊柳
春風不度玉門關

Phiên Âm:

Xuất Tái (Lương Châu Tử)
Hoàng hà viễn thượng bạch vân gian
Nhất phiến cô thành vạn nhận san
Khương địch hà tu oán dương liễu
Xuân phong bất độ Ngọc Môn quan

Dịch Nghĩa:

Xa xa, sông Hoàng Hà leo lên tận khoảnh mây trắng
Một vương thành cô quạnh, muôn trượng núi cao
Tiếng sáo người Khương cần chi thổi bài Chiết Liễu (*)
Vì gió xuân nào có qua cửa ải Ngọc Môn (phía tây huyện Đôn
Hoàng, tỉnh Cam Túc) đâu!

(*)Chú thích: Khúc " Chiết liễu" thời xưa, phổ cho sáo, gợi nỗi buồn người đi chinh chiến hoặc kẻ xa nhà.

Dịch Thơ:

Sông Hoàng leo tít tận mây ngàn
Muôn trượng núi cao tợ vách thành
Sáo rợ đâu cần gieo oán hận
Gió xuân không đến Ngọc Môn quan.

Vương Duy 王維

Nguyên Tác:

西施咏
艷色天下重
西施寧久微
朝仍越溪女
暮作吳宮妃
賤日豈殊眾
貴來方悟稀
邀人傳香粉
不自著羅衣
君寵益嬌態
君憐無是非
當時浣紗伴
莫得同車歸
持謝鄰家子
效顰安可希

Phiên Âm:

Tây Thi Vịnh
Diễm sắc thiên hạ trọng
Tây thi trữ cửu vi
Triều nhung việt kê nữ
Mộ tác ngô cung phi
Tiện nhật khởi thù chúng
Quý lai phương ngộ hi
Yêu nhân phó hương phấn
Bất tự trữ la y
Quân sủng ích kiều thái
Quân liên vô thị phi
Đương thì hoán sa bạn
Mạc đắc đồng xa quy
Trì tạ lân gia tử
Hiệu tần an khả hy

Dịch Thơ:

Vịnh Tây Thi

Thiên hạ trọng nhan sắc
Tây Thi¹ chịu kém chi
Sáng đang gái nước Việt
Chiều đã là Ngô phi
Như người trong nghèo khó
Cao sang ai sánh bì
Sai hầu tô son phấn
Tì nữ cỡi xiêm y
Vua yêu thêm kên kiệu
Vua chiều lại thị phi
Những bạn cùng giặt lụa
Cùng xe chẳng được đi
Nhấn bảo ả hàng xóm

Chau mày ăn thua gì²

Ghi Chú:

1. Tây Thi lúc hàn vi giặt lụa bên suối nên được gọi là "Việt kê nữ". Việt Vương Câu Tiễn nhờ sắc đẹp của Tây Thi làm vua Ngô là Phù Sai say đắm, bỏ bê việc nước nên mất nước vào tay Việt Câu Tiễn.
2. Tây Thi đẹp khi bị đau chau mày càng thêm đẹp. Có cô hàng xóm xấu xí bắt chước chau mày càng thêm xấu.

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

九月九日憶
山東兄弟
獨在異鄉爲異客
每逢佳節倍思親
遙知兄弟登高處
遍插茱萸少一人

Phiên Âm:

Cửu Nguyệt Cửu Nhật Ức
Sơn Đông Huynh Đệ
Độc tại dị hương vi dị khách
Mỗi phùng giai tiết bội tư thân
Dao tri huynh đệ đăng cao xứ
Biến sấp thù du thiếu nhất nhân

Dịch Nghĩa:

Chỉ mình ta là khách lạ ở quê người.
Mỗi lần lễ lộc lại nhớ đến người thân nhiều hơn
Ở xa nhưng vẫn biết anh em đang leo núi
Ai cũng mang theo thù du, chỉ thiếu một người.

Thinking of Friends on the Ninth of Ninth Month
By *Wang Wei* Tranlation by *Tam M Phi*

I am a stranger in a strange land, alone
Each season holiday, I miss my loved ones
Far away, I know friends are climbing high
Each carries the lucky seeds, only missing one.

Dịch Thơ:

Ngày Trùng Cửu Nhớ Huynh Đệ Ở Sơn Đông
Xứ lạ quê người chỉ một thân
Ngày xuân ngày Tết nhớ xa gần
Giờ này tụ tập đã đông đủ
Bạn bè vui vẻ thiếu một "nhân".

Ghi Chú:

Thù du là một loại thực vật mà ngày xưa vào tiết Trùng Dương (ngày Trùng Cửu), người ta hái và đeo theo trong mình khi leo núi để được hên. Lý Bạch cũng có làm 2 bài thơ về ngày trùng cửu và trùng nguyệt .

Nguyên Tác:

夏日過青龍寺

謁操禪師

龍鍾一老翁

徐步謁禪宮

欲問義心義

遙知空病空

山河天眼里

世界法身中

莫怪銷炎熱

能生大地風

Vương Duy 王維

Phiên Âm:

Hạ Nhật Quá Thanh Long Tự

Yết Thao Thiền Sư

Long chung nhất lão ông,

Từ bộ yết Thiền cung

Dục vân nghĩa tâm nghĩa

Dao tri không bệnh không

Sơn hà thiên nhãn lý,

Thế giới pháp thân trung,

Mạc quái tiêu viêm nhiệt,

Năng sinh đại địa phong

Dịch Nghĩa:

On A Summer Day Meeting Chan Master Thao at the Green Dragon Temple by Wang Wei Translation by Tam Minh Phi:

A slender very old man

Slowly entered the meditation chamber

Wanted to ask him the meaning of Mind

The distant sickness of Emptiness is empty

God's eye sees miles of mountains and rivers

The universe is within the Dharma body

It is not surprising that disappearing heat

Has the ability to cause strong tornados.

Dịch Thơ:

Ngày Hè Đến Thanh Long Tự Ra Mắt Thiền Sư Họ Thao

Lão ông già khụ dáng thông dong

Chậm rãi bước qua cửa thiền phòng

Nghĩa tâm muốn hỏi cho rõ nghĩa

Bệnh không xa thăm biết hay không

Núi non ngàn dặm mắt trời thấy

Pháp thân vũ trụ quá mênh mông

Nóng bức tiêu tan chẳng lạ có

Khả năng sinh tạo đại cuồng phong.

Ghi Chú:

Long chung: già lụ khụ

Dao: xa xăm

Lý: dặm. Chữ **理** như trong **đạo lý** có lẽ hợp nghĩa hơn.

Pháp thân, bấu thân và hóa thân là ba thân trong vũ trụ của

Phật pháp

Mạc quái: không lạ

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

戲題盤石

可憐盤石臨泉水
復有垂楊拂酒杯
若道春風不解意
何因吹送落花來

Phiên Âm:

Hý Đề Bàn Thạch

Khả liên bàn thạch lâm tuyền thủy
Phục hữu thủy dương phát tửu bôi
Nhược đạo xuân phong bất giải ý
Hà nhân xuy tống lạc hoa lai

Dịch Nghĩa:

Đễ thương thay bàn đá nhìn suối nước
Lại có cảnh dương vuốt ve chén rượu
Nếu bảo rằng gió xuân không hiểu ý
Thì sao lại thổi đến một đóa hoa rụng.

Happily Writing on the Stone Table by Wang Wei

Translation by Tam M Phi

How lovely is the stone table overlooking the creek
Also there is a willow branch carressing the wine cup
If the spring wind does not comprehend our intention
Why does it bring over a fallen flower?

Dịch Thơ:

Vui Đề Lên Bàn Đá

Đễ thương bàn đá bên bờ suối
Cảnh liễu vuốt ve chén rượu mời
Bảo rằng gió xuân không cố ý
Vì sao thổi lại đóa hoa tươi.

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

鹿柴

空山不見人
但聞人語響
返景入深林
復照青苔上

Phiên Âm:

Lộc trại

Không sơn bất kiến nhân
Đãn văn nhân ngữ hưởng
Phản cảnh nhập thâm lâm
Phục chiếu thanh đài thượng

Dịch Nghĩa:

Trong núi vắng, không thấy người,
Chỉ nghe thấy tiếng người nói vang lại.
Ánh phản chiếu dội vào trong rừng sâu,
Rồi lại soi lên trên đám lá rêu xanh.

Deer Park by Wang Wei

Translation by Stephen Owen

No one is seen in deserted hills,

only the echoes of speech are heard.
Sunlight cast back comes deep in the woods
and shines once again upon the green moss.

Dịch Thơ:

Trại Hươu

Núi trơ chẳng bóng người
Chỉ vọng tiếng nói cười
Nắng xuyên qua rừng thẳm
Rọi đám rêu xanh tươi.

*Núi không nào thấy bóng người
Vắng nghe tiếng nói tiếng cười đâu đây
Nắng vàng chia rẽ rừng cây
Chiều lên mặt đất phủ đầy rêu xanh.*

Nguyên Tác:

訪呂逸人不遇
桃源一向絕風塵
柳市南頭訪隱淪
到門不敢題凡鳥
看竹何須問主人
城上青山如屋里
東家流水入西鄰
閉戶著書多歲月
種松皆老作龍鱗

Vương Duy 王維

Phiên Âm:

Phỏng Lữ Dật Nhân Bất Ngộ

Đào Nguyên nhứt hương tuyết phong trần
Liễu thị nam đầu phỏng ẩn luân
Đáo môn bất cảm đề phàm điểu
Khán trúc hà tu vấn chủ nhân
Thành ngoại thanh sơn như ốc lý
Đông gia lưu thủy nhập tây lân
Bế hộ trú thư đa tuế nguyệt
Chủng tùng giai lão tác long lân

Dịch Nghĩa:

Đào Nguyên luôn luôn xa cách gió bụi đời
Đến thăm người ẩn dật ở phía nam chợ Liễu
Đến trước công nhà, không dám đề chữ "chim tầm thường"
Đã ngắm được trúc rồi, đâu cần thăm hỏi chủ nhân
Núi xanh ngoài thành giống như trong nhà
Dòng nước nhà bên đông chảy qua nhà hàng xóm bên tây
Đã nhiều năm thảng đống cửa viết sách
Các cây thông cũng già trở vỏ sần sùi.

Visit the Hermit Lu, But Not Meeting Him by Wang Wei

Peach Blossom Spring has always been isolated from worldly events (wind and dust)

We came to visit the hermit at the southern end of Willow Market
Arriving at his gate, I do not want to inscribe the words "ordinary bird"

Also having seen the bamboos, there is no need to visit the owner

The green of mountain outside the city is like inside the house
Water flows from houses on the eastern side to neighbors' on the
western side
For months and years, the hermit closes his door to write books
The pines have also aged along and have scaly barks

Dịch Thơ:

Đào nguyên một hướng cách phong trần
Chợ Liễu phía nam chỗ ẩn thân
Đến cửa dầm đầu đề chữ Phượng
Đã xong ngắm trúc chẳng ân cần
Ngoại thành núi thẳm như trong cổng
Dòng nước bên đông chảy trước sân
Năm tháng cửa gài mài viết sách
Thông già trước gió vỏ chai sần.

Ghi Chú:

Phạm điều: Đây nói về chuyện đời Tấn. Lữ An và Kê Khang là hai bạn thân. Một hôm Lữ An từ xa đến thăm Kê Khang, nhưng Kê Khang đi vắng. Anh Kê Khang mời Lữ An vào nhà, Lữ An từ chối và chỉ viết đề lại chữ Phượng 鳳. Người này rất vui mừng vì tưởng đầu Lữ An ví mình với phượng. Nhưng ý Lữ An là chê người tầm thường vì chữ Phượng 鳳 chiết tự ra là Phạm Điều 凡鳥.

Khán trúc: Cũng theo điển tích đời Tấn, Vương Tuệ Trí đến ngắm vườn trúc của bạn là Ngô Trọng Duệ, nhưng từ chối không chịu vào nhà chơi. Trọng Duệ phải đóng cổng không cho ra về.

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

歸嵩山作
清川帶長薄
車馬去閑閑
流水如有意
暮禽相與還
荒城臨古渡
落日滿秋山
迢遞嵩高下
歸來且閉關

Phiên Âm:

Quy Tung Sơn Tác

Thanh xuyên đai trường bạc
Xa mã khứ nhàn nhàn
Lưu thủy như hữu ý
Mộ cầm tương dữ hoàn
Hoang thành lâm cổ độ
Lạc nhật mãn thu sơn
Điền đệ Tung Cao hạ
Qui lai thả bê quan

Dịch Nghĩa:

Làm Khi Về Tung Sơn

Dòng suối trong sát bên rừng thưa
Xe ngựa đi lại thong thả
Dòng nước như có ý
Chim chiều hôm cũng mong ta về

Thành hoang gần bên đò xưa
Bóng chiều đây khắp núi mùa thu
Thăm thăm nhà ở dưới núi Tung Cao
Đi về hãy đóng cửa lại.

Trần Quốc Dũng

Bound Home To Mount Song

The limpid river runs between the bushes,
The horse and cart are moving idly on.
The water flows as if with a mind of its own,
At dusk, the birds return to perch together.
The desolate town is faced by an ancient ferry,
The setting sun now fills the autumn hills.
And far below high Songshan's tumbling ridges,
Returning home, I close the door for now.

Chinese-Poems.com

Dịch Thơ:

Làm Khi Về Tung Sơn

Suối trong xuyên cỏ rậm
Ngựa xe đi chậm chậm
Nước chảy như cố tình
Chim hôm về tổ ấm
Thành hoang nhìn đò cũ
Ngày tàn trên đồi thăm
Núi Tung xa trập trùng
Khép chặt cửa tu tâm.

*Suối trong rẽ lối xuyên cỏ rậm
Ngựa xe rong ruổi đi chậm chậm
Nước chảy quanh co như chào khách
Chim hôm gọi đàn về tổ ấm
Thành phố tiêu điều trên bến cũ
Ngày tàn bao phủ đồi thu thăm
Núi Tung trập trùng xa vời vợi
Khép chặt cửa nhà để tu tâm.*

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

青谿

言入黄花川
每逐青谿水
随山将万转
趣途无百里
声喧乱石中
色静深松裡

Phiên Âm:

Thanh Khê

Ngôn nhập Hoàng Hoa xuyên
Môi trực thanh Khê thủy
Tùy sơn tương vạn chuyển
Thú đồ vô bách lý
Thanh huyền loạn thạch trung
Sắc tĩnh thâm tùng lý

漾漾汎菱苻	Dạng dạng phiếm lãng hạnh
澄澄映葭葦	Trùng trùng ánh giả vĩ
我心素已閒	Ngã tâm tố dĩ nhàn
清川澹如此	Thanh xuyên đạm như thử
請留盤石上	Thỉnh lưu bàn thạch thượng
垂釣將已矣	Thùy điếu tương dĩ hĩ

Dịch Nghĩa:

Có lời rằng vào sông Hoàng Hoa
 Sẽ lần ra được dòng nước khe Thanh
 Khe nước chảy quanh co theo hình thế núi non
 Chạy dài gần trăm dặm
 Tiếng nước đập âm âm trên mỏm đá
 Cảnh sắc tĩnh mịch trong rừng thông âm u
 Rau lãng, rau hạnh nổi bập bênh
 Cây lau, cây sậy soi bóng trên làn nước trong treo
 Lòng ta vốn ưa thích thanh nhàn
 Dòng sông xanh êm ả như thế
 Xin mời ngồi trên phiến đá kia
 Buông chèo cần câu mà quên lãng việc đời.

Dịch Thơ:

Lời rằng: Sông Hoàng Hoa
 Bắt nguồn khe Thanh thăm
 Theo núi uốn vạn vòng
 Chảy dài gần trăm dặm
 Thác nhảy trên đá chông
 Âm u vì thông rậm
 Cảnh trầu rả mặt sông
 Lao sậy soi đáy thâm
 Tâm tư thích nhàn không
 Nước xanh làm say đắm
 Ngồi trên bàn đá trông
 Ôm cần quên tháng năm.

A Green Stream by Wang Wei

I have sailed the River of Yellow Flowers,
 Borne by the channel of a green stream,
 Rounding ten thousand turns through the mountains
 On a journey of less than thirty miles....
 Rapids hum over heaped rocks;
 But where light grows dim in the thick pines,
 The surface of an inlet sways with nut-horns
 And weeds are lush along the banks.
 Down in my heart I have always been as pure

As this limpid water is....
Oh, to remain on a broad flat rock
And to cast a fishing-line forever!

Nguyên Tác:
書事
輕陰閣小雨
深院晝慵開
坐看蒼苔色
欲上人衣來

Vương Duy 王維
Phiên Âm:
Thư Sự
Khinh âm các tiểu vũ
Thâm viện trú dong khai
Tọa khán thương đài sắc
Dục thượng nhân y lai

Dịch Nghĩa:

Mây nhẹ và mưa lâm râm quanh nhà
Mỗi mệt mở cổng trong sân âm u
Ngồi xem sắc rêu xanh
Chờ người đến lấy áo quần.

A Study By Wang Wei

Translation by **Tam Minh Phi**

There is light mist and it drizzles round the pavilion,
I wearily open the gate to the dark yard,
I sit and look at the colour of green moss,
And I am anticipating the person to pick up my clothes.

Dịch Thơ:

Ngẫm Nghĩ
Quanh nhà mưa lâm râm
Mở cổng sân tối tăm
Ngồi ngắm rêu xanh biếc
Mong chờ người tới thăm.

Nguyên Tác:
送別
山中相送罷
日暮掩柴扉
春草明年綠
王孫歸不歸

Vương Duy 王維
Phiên Âm:
Tống Biệt
Sơn trung tương tống bãi
Nhật mộ yểm sài phi
Xuân thảo minh niên lục
Vương tôn qui bất qui

Dịch Nghĩa:

Giữa núi cùng ngưng tiễn biệt
Trời tối đóng cửa nhà
Mỗi năm vào xuân cỏ lại xanh tươi
Vương tôn có trở lại hay không?

A Parting

We bid each other farewell beside the hill,
As day meets dusk, I close the wooden gate.
Next year, in spring, there will be green grass again,
But will my honoured friend return?

Dịch Thơ:

Tiền Biệt

Tiền biệt nhau xong giữa núi đồi
Khép cửa thanh bần trời đã tối
Mùa xuân muôn cỏ xanh trở lại
Người có về không với núi đồi.

Ghi Chú:

Nhật mộ: ngày tối

Yêm: đóng

Sài phi: cửa nhỏ làm bằng củi gỗ của nhà nghèo

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

送春詞

日日人空老
年年春更歸
相歡在尊酒
不用惜花飛

Phiên Âm:

Tống Xuân Từ

Nhật nhật nhân không lão
Niên niên xuân cánh quy
Tương hoan hữu tôn tửu
Bất dụng tích hoa phi

Dịch Nghĩa:

Ngày qua ngày, người cứ già đi
Năm qua năm, xuân lại về
Cùng vui có chén rượu đây
Thương tiếc hoa rơi nào có ích gì.

Farewell To Spring By Wang Wei

Translation by **Tam Minh Phi**

Day by day, one grows older
Year by year, spring returns
Let's celebrate as we have wine
It is of no use to regret the fallen flowers.

Dịch Thơ:

Tiền Xuân

Ngày ngày người già đi
Năm năm lại xuân thì
Cùng vui có chén rượu
Hoa tàn tiếc làm chi.

Ngày ngày người lại thêm già
Năm năm xuân đến đậm đà như xưa
Vui nhờ chén rượu đầy đưa
Tiếc chi hoa rụng khi chưa đến thì.

Nguyên Tác:	Vương Duy 王维
相思	Phiên Âm:
紅豆生南國	Tương tư
秋來髮故枝	Hồng đậu sinh nam quốc
願君多採擷	Xuân lai phát kỷ chi
此物最相思	Nguyện quân đa thái hiệt
	Thử vật tối tương tư

Dịch Nghĩa:

Đậu đỏ sinh ở phương nam,
Mùa xuân đến, nảy bao nhiêu cành rồi?
Xin anh hái cho nhiều,
Vật ấy rất gọi tình nhớ nhau.

Dịch Thơ:

Nhớ Nhau

Đậu hồng mọc ở phương nam
Mùa xuân nắng ấm trời làm xum xuê
Anh ơi! Anh nhớ hái về
Nhiều cành nhiều nhánh vụn bẻ nhớ thương.

Ghi Chú:

Hồng đậu có hạt hình tròn, màu sắc tươi hồng, hình dạng đáng yêu, thường làm trang sức trên mái tóc phụ nữ. Người xưa lấy cây này biểu tượng cho tình yêu nên mới có tên là cây Tương Tư.

One-Hearted by Wang Wei

Red berries grow in the south
When spring comes the branches flourish
Please take home many many
As they are the symbol of love.

Thoughts of Each Other by Wang Wei

Red sandalwood grows in that southern land;
When fall comes, their branches fill with seeds.
I hope you will gather as many as you can;
These, above all, will help you think of me.

Geoff Waters – Cipher Journal

Vương Duy 王維

Nguyên Tác:

渭城曲
渭城朝雨浥輕塵
客舍青青柳色新
勸君更盡一杯酒
西出陽關無故人

Phiên Âm:

Vị Thành Khúc

Vị Thành triều vũ áp khinh trần
Khách xá thanh thanh liễu sắc tân
Khuyến quân cánh tận nhất bôi tửu
Tây xuất Dương Quan vô cố nhân

Dịch Thơ:

Khúc Hát Vị Thành

Mưa sáng rửa trôi bụi Vị Thành
Liễu xanh quán trọ lại thêm xanh
Ta cùng uống cạn chén này nhé
Ra khỏi Dương Quan ai tiếp anh?

A Song At Weicheng by Wang Wei

*Morning rain has dampened light dust at Weicheng
The willows by the tavern are all fresh and green
My friend, finish one cup of wine,
West of Yang Pass, there are no old friends.*

Vương Duy 王維

Nguyên Tác:

終南別業
中歲頗好道
晚家南山陲
興來美獨往
勝事空自知
行到水窮處
坐看雲起時
偶然值林叟
談笑無還期

Phiên Âm:

Chung Nam Biệt Nghiệp

Trung tuế phả hiếu đạo
Vãn gia Nam Sơn thùy
Hứng lai mỹ độc vãng
Thắng sự không tự tri
Hành đáo thủy cùng xứ
Tọa khán vân khởi thì
Ngẫu nhiên trị lâm tẩu
Đàm tiếu vô hoàn kỳ

Dịch Nghĩa:

Ở tuổi trung niên gặp đạo rất tốt
Cuối cùng dọn nhà ở ven núi nam
Hứng thú đi đạo một mình
Sự nghiệp thắng bại rỗng không chỉ tự mình biết
(Cảnh đẹp nhưng chỉ có mình tự biết)
Đi theo dòng nước đến tận cùng
Ngồi nhìn mây bay lên
Ngẫu nhiên gặp ông lão trong rừng
Nói cười với nhau quên giờ về.

My Retreat At Mount Zhongnan by Wang Wei

Translation by *Tam Minh Phi*:

My heart in middle age found the Way
I came to live at the foot of South Mountain.
When the mood came, I wandered alone
Success and failures were empty and only I knew
(*Only I knew and appreciated the beautiful scenery*)
I walked upstream of the water until its sources
Sometimes I sit and watched rising clouds
By chance met an old man in the woods
We talked and laughed and forgot time to go home.

Dịch Thơ:

Tâm thấy đạo mầu tuổi trung niên
Nhà ở Nam Sơn núi kề hiền
Hứng khởi thanh nhàn thích đi dạo
Sự nghiệp được không tự biết riêng
(*Cảnh đẹp tự mình thưởng thức riêng*)
Ngược dòng đi khắp hang cùng ngõách
Thư thả ngồi nhìn áng thanh thiên
Ngẫu nhiên nẻo vắng gặp tiều lão
Cười nói cùng nhau như bạn hiền.

Ghi Chú:

Vương Duy (699-759) đậu tiến sĩ năm 21 tuổi, làm quan cho các vua Đường và được thăng đến chức Thượng Thư Hữu Thừa. Cùng với Đỗ Phủ và Lý Bạch, Vương Duy rất được Đường Minh Hoàng ái mộ và bảo trợ làm thi hào của triều đình. Vào thời bấy giờ, những người có học dĩ nhiên là thấm nhuần Nho giáo và Lão giáo. Vương Duy thâm uyên Nho giáo và Lão giáo. Ngoài ra Ông còn rất mộ đạo Phật. Thơ của Ông phản ánh nhiều tư tưởng của Thiên Nam Tông. Người đời gọi Vương Duy là Thi Phật, Đỗ Phủ là Thi Thánh và Lý Bạch là Thi Tiên.

Trong bài **Chung Nam Biệt Nghiệp**, Vương Duy cho thấy rõ ràng ảnh hưởng của Lão giáo tìm sự sống an nhàn, biệt lập, xa cách quần chúng để trau dồi đức hạnh và tìm vui thú trong cảnh đẹp thiên nhiên. Trong câu đầu của bài thơ, Vương Duy có nói đến "hảo đạo". Nhiều dịch giả cho "hảo đạo" đây là Lão giáo. Trên quan điểm Lão giáo, đã dịch câu: "Thắng sự không tự tri" là "Cảnh đẹp nhưng chỉ có mình tự biết". "Thắng sự" dịch là "cảnh đẹp" cũng chấp nhận được, nhưng chữ "không" dịch là "nhưng chỉ có" hoặc "chỉ có", tôi thấy quá gò bó. Lão giáo hình như không có khái niệm về "không" như trong Phật giáo.

Theo Vũ Thế Ngọc trong quyển Vương Duy Chân Diện Mục, Vương Duy theo học thiền với Thiền Sư Đạo Quang. Lúc Thiền Sư Đạo Quang mất năm 730, Vương Duy làm bài văn bia có viết: "Suốt mười năm được ngồi dưới chân người học thiền đạo...". Như thế Vương Duy bắt đầu học Phật nhiều năm trước năm 730, lúc Ông mới ngoài 20 tuổi.

Nhiều thi phẩm của Vương Duy cho thấy Ông thâm nhuần "thiền" của Phật giáo. Ví dụ câu "An thiền thể độc long" trong bài [Quá Hương Tích Tự](#), hay "Sơn sắc hữu vô trung" trong bài [Hán Giang Lâm Thiếu](#), hay "Dục vấn nghĩa tâm nghĩa, Dao tri không bệnh không" trong bài [Ha Nhật Quá Thanh Long Tự](#). Trong quan điểm "hào đạo" là Phật giáo, câu "Thắng sự không tự tri" có thể hiểu là "Sự nghiệp thắng bại rỗng không chỉ tự mình biết". Chữ "không" là "rỗng không" (emptiness) có đầy đủ ý nghĩa ở đây. Bản dịch thơ Việt ngữ dưới đây cố gắng dịch câu thơ này dưới 2 quan điểm khác nhau để tùy độ giả phán xét.

Nguyên Tác:

鳥鳴澗
人閑桂花落
夜靜春山空
月出驚山鳥
時鳴春澗中

Wương Duy 王維

Phiên Âm:

Điểu Minh Giản

Nhân nhàn quế hoa lạc
Đạ tĩnh xuân sơn không
Nguyệt xuất kinh sơn điều
Thời minh xuân giản trung

Dịch Nghĩa:

Người nhàn nhã, hoa quế rụng
Đêm yên tĩnh, ngọn núi xuân không yên
Trăng nhô lên làm kinh động loài chim núi
Ở trong khe núi xuân, kêu vang lên

Birds Calling in the Ravine by Wang Wei

I'm idle, as osmanthus flowers fall,
This quiet night in spring, the hill is empty.
The moon comes out and startles the birds on the hill,
They don't stop calling in the spring ravine.

Chinese-Poems.com

Dịch Thơ:

Khe Chim Hót

Người nhàn hoa quế rụng
Đêm tĩnh núi xuân không
Trăng lên chim kinh động
Khe núi kêu vang lừng.

*Người nhàn quế rụng hoa bay tản
Đêm xuân thanh vắng núi không an
Trăng sáng lên cao đàn chim sợ
Trong khe núi thẳm tiếng kêu vang*

Ngồi nhìn hoa quế rụng bay quanh
Đêm xuân tĩnh mịch núi vắng tanh
Trăng sáng lên cao chim hoảng hốt
Trong khe núi thẳm, kêu thất thanh.

*Ngồi nhìn hoa quế rụng rơi
Đêm xuân thanh vắng rượu vui nửa bình
Trăng cao chim sợ thất kinh
Trong khe núi thẳm kêu inh ỏi rùng.*

Nguyên Tác:

漢江臨眺
楚塞三湘接
荊門九派通
江流天地外
山色有無中
郡邑浮前浦
波瀾動遠空
襄陽好風日
留醉與山翁

Vương Duy 王維

Phiên Âm:

Hán Giang Lâm Thiếu

Sở tái tam Tương tiếp
Kinh môn cửu phái thông
Giang lưu thiên địa ngoại
Sơn sắc hữu vô trung
Quận áp phù tiền phò
Ba lan động viễn không
Tương Dương hảo phong nhật
Lưu tuý dữ sơn ông

Dịch Nghĩa:

Xa Ngắm Sông Hán

Ba nhánh sông Tương ráp nước Sở (Chu)
Cát xuyên qua cổng nước Kinh
Dòng sông chảy ra ngoài trời đất
Màu sắc núi có có không không
Đô thị như nổi lên trên các bến nước
Xoay chuyển theo sóng gợn xa vô tận
Những ngày gió tốt ở Tương Dương
Như đề cùn say với các tiên ông trong núi.

A View Of The Han River by Wang Wei

With its three southern branches reaching the Chu border,
And its nine streams touching the gateway of Jing,
This river runs beyond heaven and earth,
Where the colour of mountains both is and is not.
The dwellings of men seem floating along
On ripples of the distant sky --

These beautiful days here in Xiangyang
Make drunken my old mountain heart!

Chinese-Poems.com

Dịch Thơ:

Nam rập Sở chia ba nhánh sông
Tây Bắc nước Kinh chảy xuyên thông
Dòng nước lững trôi ngoài trời đất
Núi cùng màu sắc có không không
Đô thị lêu bêu trên bến nước
Chuyến xoay vô tận theo gợn sóng
Ôi Trương Dương những ngày gió đứng
Dành để say cùng các tiên ông.

Vương Duy 王維

Nguyên Tác:

淇上田園即事
屏居淇水上
東野曠無山
日隱桑柘外
河明閭井間
牧童望村去
獵犬隨人還
靜者亦何事
荊扉乘晝關

Phiên Âm:

Kỳ Thượng Điền Viên Tức Sự
Bình cư Kỳ thủy thượng
Đông dã khoáng vô san
Nhật ẩn tang chá ngoại
Hà minh lư chấp gian
Mục đồng vọng thôn khứ
Liệp khuyển tùy nhân hoàn
Tĩnh giả diệc hà sự
Kinh phi thừa trú quan

Dịch Nghĩa:

Sinh sông bình an ở thượng lưu sông Kỳ
Nơi mà đồng bằng trải về hướng đông không có núi đồi
Mặt trời ẩn hiện sau rừng cây dâu tằm
Con sông lấp lánh xuyên cổng làng
Cac mục đồng nhìn lại thôn xóm khi lừa thú ra đồng
Đàn chó sẵn theo chủ trở về
Người nhàn cư có chuyện chi đâu mà làm
Khép chặt cửa phen cỏ cả ngày để hưởng thanh nhàn.

Fields and Garden on the Qi River By *Wang Wei*

Translation by *Tam M. Phi*

I live peacefully on the upper Qi river
Where the countryside stretches easterly without hills
And the sun hides beyond the mulberry trees
The river sends reflections through the village gate
The shepherd boys drive their flock and look back to the village
The hunting dogs follow their masters returning home
What business does a leisurely person have?
But shutting the door and enjoying peace all day.

Dịch Thơ:

Tức Cảnh Ruộng Vườn Trên Sông Kỳ

Thượng lưu sông Kỳ sống bình an
Bên đồng đồng trồng rộng thên thang
Sau rặng dâu xanh trời ẩn núp
Sông trôi lấp lánh xuyên cổng làng
Mục đồng lừa thú nhìn thôn xóm
Đàn chó theo người chạy ngang ngang
Nhà hạ còn chi lo sự thế
Khép cửa ngày đêm ta hưởng nhàn.

Nguyên Tác:

凝碧池
萬戶傷心生野烟
百僚何日更朝天
秋槐葉落空宮裡
凝碧池頭奏管弦

Vương Duy 王維

Phiên Âm:

Ngung Bích Trì

Vạn hộ thương tâm sinh dã yên
Bách quan hà nhật tái triều thiên
Thu hòe diệp lạc không cung lý
Ngung Bích trì đầu tấu quản huyền

Dịch Nghĩa:

Muôn dân đau khổ trong cảnh khói lửa
Chừng nào bá quan mới lại được chầu vua
Hoa hòe mùa thu rụng trong cung vắng
Tiếng nhạc vang rền bên ao Ngung Bích.

Ngung Bich Pond by Wang Wei

Translation by **Tam M Phi**

Thousand of families suffered because of the war (the fields were in smoke)

When would the court officers be able to attend the King again

Autumn flowers fell in the empty royal palace

While music was playing loudly at Ngung Bich pond.

Dịch Thơ:

Muôn dân đau khổ cảnh lầm than
Sống lại phút giây thuở bạc vàng
Rơi rụng hoa thu lòng vắng lạnh
Trường An vắng tiếng nhạc rền vang.

Ghi Chú:

Ao Ngung Bích ở Trường An. Khi An Lộc Sơn chiếm được Trường An, mở tiệc mừng bên ao Ngung Bích. Trong lúc đoàn ca vũ nhạc trình diễn, nhạc công Lô Hải Thanh phần uất, vứt nhạc khí, xoay về hướng tây khóc nên bị An Lộc Sơn giết chết.

Vương Duy 王維

Nguyên Tác:

過香積寺
不知香積寺
數里入雲峰
古木無人徑
深山何處鐘
泉聲咽危石
日色冷青松
薄暮空潭曲
安禪制毒龍

Phiên Âm:

Quá Hương Tích Tự
Bất tri Hương Tích tự,
Số lý nhập vân phong.
Cổ mộc vô nhân kính,
Thâm sơn hà xứ chung ?
Tuyền thanh yết nguy thạch,
Nhật sắc lãnh thanh tùng.
Bạc mộ không đàm khúc,
An thiền chế độc long

Dịch Nghĩa:

Toward the Temple of Heaped Fragrance by Wang Wei

Translation by Tam M. Phi

Not knowing where the Huong Tich temple was
I travelled miles through cloudy hills
Through old trees without human traces
Deep in the mountains, somewhere a bell ringed
The sound of a spring choked on towering rocks
The color of sunlight was chilled by green pines
Evening came upon the corner of an empty pool
Calm meditation subdued poison dragons.

Dịch Thơ:

Nào biết ở đâu Chùa Hương Tích
Đi qua mây đỉnh, sương mù mịt
Người không bóng dáng toàn cây cỏ
Văng vẳng hồi chuông soi tĩnh mịch
Róc rách suối reo trên thềm đá
Bóng ngày đem lạnh từng xanh rịt
Hoàng hôn phủ xuống khuỷu đầm vắng
Tĩnh tấn hành thiền sân độc tịch.

Vương Duy 王維

Nguyên Tác:

雜詩
君自故鄉來
應知故鄉事
來日綺窗前
寒梅著花未

Phiên Âm:

Tạp Thi
Quân tự cố hương lai
Ứng tri cố hương sự
Lai nhật ỷ song tiền
Hàn mai trước hoa vị

Dịch Nghĩa: Thơ Vận Vật

Người từ quê cũ mà đến
Hẳn sẽ biết được những chuyện ở nhà

Ngày đi qua trước cửa buồng thêu
Có thấy Hàn Mai nở ít nhiều không?

Miscellaneous

You who have come from my old country,
Tell me what has happened there !
Was the plum, when you passed my silken window,
Opening its first cold blossom?

300TangPoems.com

Dịch Thơ:

Ở quê mới ra
Hỏi biết chuyện nhà
Ngày qua trước cổng
Mai đã nở hoa?

*Anh ở quê nhà mới đến đây
Xin cho hỏi nhỏ chút chuyện này
Ngày qua song cửa nhà người ấy
Mai trở hoa vàng anh có hay?*

Từ quê anh mới tới đây
Anh cho tôi hỏi chuyện này được chẳng
Ngày anh qua cổng nhà nàng
Nhớ xem có thấy mai vàng trở bông.

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

酬張少府
晚年唯好靜
萬事不關心
自顧無長策
空知返舊林
松風吹解帶
山月照彈琴
君問窮通理
漁歌入浦深

Phiên Âm:

Thù Trương Thiệu Phủ
Vãn niên duy hiếu tĩnh
Vạn sự bất quan tâm
Tự cố vô trường sách
Không tri phản cựu lâm
Tùng phong xuy giải đai
Sơn nguyệt chiếu đàn cầm
Quân vấn cùng thông lý
Ngư ca nhập phố thâm

Dịch Nghĩa:

Đáp Thiệu Phủ Họ Trương

Cuối đời thích cảnh yên lặng
Không để tâm đến vạn sự
Tự nghĩ mình không có kế sách lâu dài
Không biết chỉ còn trở về rừng cũ
Để cho gió thổi thổi tung đai áo
Cho trăng soi sáng đàn đàn cầm
Bạn hỏi tôi lý tuyệt đối
Tiếng hát thuyền chài từ xa xăm.

Answering Vice-Prefect Zhang by Wang Wei

Translation by **Tam M Phi**

At the end of my years, I love peace and quiet
And nothing bothers me
Having no long term strategy
I think it's best to return home in the old woods
There, the wind through the pines will blow open my sash
And the mountain moon will shine on my lute
You asked the ultimate understanding (reason)
Here is my answer: The fisherman song comes from the
distance.

Dịch Thơ:

Đáp Thiếu Phủ Hộ Trương

Cuối đời thích nhàn an
Vạn sự không để tâm
Không có chi kế sách
Trở về chốn sơn lâm
Gió thông thổi tung áo
Trăng núi chiếu đàn cầm
Anh hỏi lẽ cùng khôn
Ngư ca từ xa xăm.

Vương Duy 王维

Nguyên Tác: Phiên Âm:

積雨輞川莊作 Tịch Vũ Vông Xuyên Trang Tác

積雨空林煙火遲 Tịch vũ không lâm yên hỏa trì
蒸藜炊黍餉東菑 Chung lê xuy thử hương đông ti
漠漠水田飛白鷺 Mạc mạc thủy điền phi bạch lộ
陰陰夏木轉黃鸝 Âm âm hạ mộc chuyển hoàng ly
山中習靜觀朝槿 Sơn trung tập tĩnh quan triều cấn
松下清齋折露葵 Tùng hạ thanh trai chiết lộ quỳ
野老與人爭席罷 Dã lão dữ nhân tranh tịch bãi
海鷗何事更相疑 Hải âu hà sự cánh tương nghi

Dịch Nghĩa:

Sau cơn mưa dài trong rừng vắng, khói lửa bốc lên chậm chạp
Canh rau và cơm nếp đã nấu xong cho những người làm ở các cánh
đồng phía đông
Cò trắng lượn bay qua các cánh đồng mênh mông ngập nước
Hoàng oanh hót trong các cụm cây tằm
Giữa núi tập yên tĩnh ngắm hoa búp buổi sáng
Dưới thông, ăn chay và ngắt nhánh hoa quỳ đ64am sương
Lão già quê này không còn tranh chấp với ai
Tại sao hải âu lại cứ nghi ngờ lão?

Written After A Long Rain by *Wang Wei*

Translation by *Tam M Phi*

After a long rain, the fire smoke dissipate slowly in the empty forest
Vegetable soup and sweet rice are cooked for people in the east fields
White herons fly over vast fields submerged in water
Yellow orioles sing among dark bushy trees
I practice quietness in the mountain, watching the hibiscus in the morning
Under the pines, I fast and cut a sunflower branch wet with dew
This wild old man has quit fighting
Seagulls, why do you still suspect my good intention?

Dịch Thơ:

Sáng Tác Sau Cơn Mưa Ở Vông Xuyên

Mưa nhiều lửa củi cháy không nhanh
Cơm nếp canh rau nấu đã sành
Ruộng nước bao la cò trắng lượn
Um tùm cây cỏ tiếng hoàng oanh
Tĩnh tâm trong núi nhìn hoa sớm
Soạn bữa dưới thông bẻ cải xanh
Lão có cùng ai ham đấu chấp
Hải âu có sự ngờ lòng thành!

Ghi Chú:

Tranh tịch: tranh chiếu ngồi, tranh dành địa vị
Hải âu: Cũng theo sách Liệt tử, chuyện một người rất gần gũi với chim hải âu. Ngày nọ nghe lời cha bắt một con chim. Ngày hôm sau tất cả chim đều lánh xa.

Vương Duy 王维

Nguyên Tác:

送别

送君南浦淚如絲
君向東州使我悲
爲報故人憔悴盡
如今不似洛陽時

Phiên Âm:

Tống Biệt

Tống quân nam phố lệ như ty
Quân hướng đông châu sử ngã bi
Vị báo cố nhân tiêu tụy tận
Nhu kim bất tỵ Lạc Dương thì

Dịch Thơ:

Tiền Biệt

Tiền người Nam phố khóc như mưa
Anh đến Đông Châu thương xót đưa
Mong ước bạn hiền mau hết khổ
Nay chẳng như thời Lạc Dương xưa.

Ghi Chú:

Bài thơ buồn thảm ủy mị khác hơn Vương Duy thường tình. Viết năm 723 lúc mới 22 tuổi khi người thi sĩ tài hoa bị đày khỏi Kinh đô do sự tranh chấp của giới sĩ phu và các quý tộc nhà Đường.

Nguyên Tác:	Vương Duy 王維
竹里館	Phiên Âm:
獨坐幽篁裡	Trúc Lý Quán
彈琴復長嘯	Độc tọa u hoàng lý
深林人不知	Đàn cầm phục trường khiêu
明月來相照	Thâm lâm nhân bất tri
	Minh nguyệt lai tương chiếu

Dịch Nghĩa:

Một mình ngồi trong bụi tre tối tăm
Ta gảy đàn rồi lại huýt sáo
Trong rừng sâu, người không biết được
Chỉ có trăng sáng đến chiếu lên mình .

Dịch Thơ:

Một mình giữa trúc ta chơi
Gảy đàn huýt sáo cho vui nổi sầu
Rừng sâu người có biết đâu
Chỉ trăng sáng chói trên đầu của ta.

*Giữa trúc âm u ta thích ngồi
Gảy đàn huýt sáo đã thì thôi
Rừng sâu thăm thẳm đâu người biết
Cùng trăng tương chiếu đã lâu rồi.*

Ghi Chú:

Trúc Lý Quán : Quán Dặm Trúc ở trong Vĩng Xuyên Trang của Vương Duy.

Bamboo Adobe by Wang Wei

I sit along in the dark bamboo grove,
Playing the zither and whistling long.
In this deep wood no one would know
Only the bright moon comes to shine.

Liu Wu-chi

Vương Duy 王維

Nguyên Tác:

秋夜曲

桂魄初生秋露微
輕羅已薄未更衣
銀箏夜久殷勤弄
心怯空房不忍歸

Phiên Âm:

Thu Dạ Khúc

Quế phách sơ sinh thu lộ vi,
Kinh la dĩ bạc vị canh y.
Ngân tranh dạ cửu ân cần lộng,
Tâm khiếp không phòng bất nhẫn quy.

Dịch Nghĩa:

Thu Dạ Khúc

Vàng trăng mới mọc, sương thu thừa thớt
Lụa phai màu mà áo chưa thay.
Đêm khuya rồi mà tiếng đàn tranh như suối bạc vẫn róc
rách khóa ân tình,
Lòng e sợ phòng không chẳng dám về.

Dịch Thơ:

Sương thu phủ kín trăng non
Mong anh áo lụa vẫn còn chưa thay
Tiếng tranh khoắc khoải xa bay
Lòng sợ phòng trống đêm nay chẳng về.

A SONG OF AN AUTUMN NIGHT by Wang Wei

Under the crescent moon a light autumn dew
Has chilled the robe she will not change --
And she touches a silver lute all night,
Afraid to go back to her empty room.

Vương Hàn 王翰

Nguyên Tác:

涼州詞

葡萄美酒夜光杯
欲飲琵琶馬上催
醉臥沙場君莫笑
古來征戰幾人回

Phiên Âm:

Lương Châu Từ

Bồ đào mỹ tửu dạ quang bôi
Dục ẩm tỳ bà mã thượng催人
Túy ngọa sa trường quân mạc tiếu
Cổ lai chinh chiến kỷ nhân hồi.

Dịch Thơ:

Khúc hát Lương Châu
Rượu đào chén ngọc muốn hả hê
Thúc giục đi ngay (lên yên) trống đã đề
Say khướt trường sa đừng chế nhé
Xưa nay chinh chiến mấy ai về.

Ghi Chú:

Vương Hàn tự Tử Vũ đỗ tiến sĩ vào năm đầu Cảnh Vân (710) thời Đường Duệ Tông.

Chữ "mã thượng" có 2 nghĩa:

1. Ngay lập tức, tức khắc
2. Ở trên ngựa

Vương Kiến 王建

Nguyên Tác:

新嫁娘

三日入廚下
洗手作羹湯
未諳姑食性
先遣小姑嘗

Phiên Âm:

Tân Giá Nương

Tam nhật nhập trù hạ
Tẩy thủ tác canh thang
Vị am cô thực tính
Tiên khiển tiểu cô thường.

Dịch Nghĩa:

Mới Làm Dâu

Mới ba ngày về nhà chồng phải vào bếp
Rửa tay để nấu canh rau thịt
Dâu biết là mẹ chồng không nếm thức ăn
Mà cô em chồng sẽ là người nếm.

The New Bride By *Wáng Jiàn*

On the third day after her wedding, she entered the kitchen
Washing hands to prepare a vegetable soup.
She did not know that, not the mother-in-law's
But the sister-in-law's taste, it must pass.

Dịch Thơ:

Ba ngày mới cưới nhau
Vào bếp nấu canh rau
Mẹ chồng không khó tính
Cô em dâu nếm đầu.

Vương Kiến 王建

Nguyên Tác:

十五夜望月

中庭地白樹棲鴉
冷露無聲濕桂花
今夜月明人盡望
不知秋思落誰家

Phiên Âm:

Thập Ngũ Dạ Vọng Nguyệt

Trung đình địa bạch thụ thê nha
Lạnh lộ vô thanh thập quế hoa
Kim dạ nguyệt minh nhân tận vọng
Bất tri thu tứ lạc thù gia?

Dịch Nghĩa:

Đêm Rằm Ngắm Trăng

Trong sân đất trắng, quạ đậu đầy cành cây

Móc lạnh lặng lẽ ướt đầm hoa quế.

Đêm nay trăng sáng mọi người đều ngắm trăng

Không biết ý thu rơi vào nhà ai?

Dịch Thơ:

Trong sân tuyết trắng quạ trên cây

Sương lạnh rơi êm hoa quế bay

Trăng sáng đêm nay bao kẻ ngắm

Hồn thu rơi lạc nhà ai đây?

Vương Kỳ 王淇

Nguyên Tác:

梅

不受塵埃半點侵

竹籬茅舍自甘心

隻因誤識林和靖

惹得詩人說到金

Phiên Âm:

Mai

Bất thụ trần ai bán điểm xâm

Trúc ly mao xá tự cam tâm

Chỉ nhân ngộ thức Lâm Hòa Tịnh

Nhạ đắc thi nhân thuyết đáo cam

Dịch Nghĩa:

Hoa Mai

Không cho nửa hạt bụi nhỏ dính vào

Rào tre nhà tranh tự cam lòng

Chỉ cần người nhận nhầm là Lâm Hòa Tịnh

Đưa đến nhiều giai thoại về thi nhân được nhắc đến ngày nay.

Dịch Thơ:

Chẳng chịu cho vương chút bụi trần

Rào tre nhà cỏ tự cam phần

Chỉ cần người biết làm danh hiệu

Thanh nhã muôn đời nhắc cố nhân.

Ghi Chú:

1. Vương Kỳ hình như không đề chi về thân thế và sự nghiệp.
2. Lâm Hòa Tịnh chỉ Lâm Phú, một nhà thơ đời Tống, có tài nhưng không chịu làm quan, ở ẩn tại Cô Sơn Tây Hồ, trồng mai, nuôi và dạy hạc múa. Người đời thường đùa "mai là vợ, hạc là con" của ông.

Vương Tích 王績

Nguyên Tác:

過酒家
此日長昏飲
非關養性靈
眼看人盡醉
何忍獨爲醒

Phiên Âm:

Quá Tửu Gia

Thử nhật trường hôn ẩm
Phi quan dưỡng tinh linh
Nhãn khan nhân tận túy
Hà nhân độc vi tỉnh

Dịch Nghĩa:

Qua Quán Rượu

Hôm nay mãi uống rượu say khướt
Uống rượu không liên quan gì đến bồi dưỡng bản tính và trí tuệ
Mắt chỉ thấy người người đều say
Đâu nữa tỉnh táo một mình .

Passing By The Wine Shop By Wang Chi

Today, I am deeply drunk
Drinking is really not to nourish my nature or my intellect
Everyone around is drunk
I do not feel right to be sober by myself.

Dịch Thơ:

Hôm nay say khướt đất trời nghiêng
Trí tuệ bản năng mất tự nhiên
Mọi kẻ chung quanh đều say hết
Ta đâu thấy đúng tỉnh mình riêng.

Vương Xương Linh 王昌齡

Nguyên Tác:

閨怨
閨中少婦不知愁
春日凝妝上翠樓
忽見陌頭楊柳色
悔教夫婿覓封侯

Phiên Âm:

Khuê Oán

Khuê trung thiếu phụ bất tri sầu
Xuân nhật ngưng trang thương thúy lâu
Hốt kiến mạch đầu dương liễu sắc
Hối giao phu tể mịch phong hầu

Dịch Nghĩa:

Người thiếu phụ nơi phòng khuê chưa biết buồn
Ngày xuân trang điểm xong, bước lên lầu biếc
Chợt thấy màu dương liễu ở đầu đường
Hối hận đã để chồng đi tòng quân để kiếm phong hầu.

Dịch Thơ:

Vợ trẻ phòng the chưa biết sầu
Ngày xuân trang điểm ở trên lầu
Đâu bờ chợt thấy liễu xanh thăm
Hồi đã khuyên chồng kiếm tước hầu.

Sorrow of a Young Bride

In her room, the young bride has not yet learned what sorrow means.

One spring day, while putting on makeup on the upper floor
She advertently noticed the dark green willows on the roadside
And regretted having urged her husband to seek opportunities
in the capital.

Vương Xương Linh 王昌齡

Nguyên Tác:

送柴侍禦

流水通波接武岡
送君不覺有離傷
青山一道同雲雨
明月何曾是兩鄉

Phiên Âm:

Tống Sài Thị Ngự

Lưu thủy thông ba tiếp Võ Cương
Tống quân bất giác hữu ly thương
Thanh sơn nhất đạo đồng vân vũ
Minh nguyệt hà tằng thị lưỡng hương

Dịch Nghĩa:

Tiến bạn Sài Thị Ngự

Nước chảy về đến miền Võ Cương
Tiến anh đi mà không cảm thấy buồn xa cách
Một dãy núi xanh cùng có mây mưa
Trăng sáng cũng đều ở cả hai nơi.

Dịch Thơ:

Sông đến Võ Cương chẳng mấy hồi
Tiến anh mà dạ chẳng bồi hồi
Núi xanh một dãy đồng mưa nắng
Trăng sáng hai nơi cũng một thời.

Farewell To A Friend by Wang Changling

The river will take you home in Vo Cuong
I do not feel the sadness of separation when we say good-bye
Because we live on the same mountain ridge with the same
clouds and rains
And the moon shines over the two places at the same time.

Ghi Chú:

Tiến bạn làm ra vẻ thản nhiên. Khi bạn vắng rồi mới nhìn núi
trắng mà liên tưởng.

Vương Xương Linh 王昌齡

Nguyên Tác:

芙蓉樓送辛漸
寒雨連江夜入湖
平明送客楚山孤
洛陽親友如相問
一片冰心在玉壺

Phiên Âm:

Phù Dung Lô Tông Tân Tiệm

Hàn vũ liên giang dạ nhập Ngô
Bình minh tông khách sở san cô
Lạc dương thân hữu như tương vấn
Nhất phiến băng tâm tại ngọc hồ

Dịch Nghĩa:

Đêm vào nước Ngô mưa lạnh ngập tràn sông
Bình minh đã phải tiễn bạn ở núi Chu
Nếu có ai hỏi về tôi ở Lạc Dương, hãy trả lời:
"Vẫn giữ tấm lòng băng giá trong bình ngọc".

Dịch Thơ:

Tiễn Tân Tiệm Tại Lô Phù Dung

Vào Ngô đêm lạnh mưa tràn sông
Tiễn khách núi buồn sớm tinh sương
Bạn hữu Lạc Dương có hỏi đến
Giữ trong bình ngọc tấm lòng son.

At Hibiscus Inn Parting With Xin Jian By Wang Changling

With this cold night-rain overflowing the river, you have come into Wu.
At dawn, we parted at lonely Mount Chu.
Should friends ask of me at Loyang, answer:
"One-hearted as ice crystal in a jade vase."

PHỤ ĐÍNH

Luật Thơ Đường
Hoa Đình Thuyền Tử
Bá Nha Tử Kỳ
Khiển Bi Hoài
Lệ Tình Thiên Cổ
Âm Ngữ Thơ Đường

LUẬT THƠ ĐƯỜNG

Phí Minh Tâm

Mục lục:

1. [Thơ Cổ Phong Hay Cổ Thể](#)
  - 1.1 [Vần](#)
  - 1.2 [Số Chữ Trong Câu](#)
  - 1.3 [Số Câu](#)

2. [Thơ Luật hay Thơ Đường Luật](#)
  - 2.1 [Luật Bằng Trắc](#)
    - 2.1.1 [Thanh](#)
    - 2.1.2 [Luật](#)
      - 2.1.2a [Luật Bằng Vần Trắc](#)
      - 2.1.2b [Luật Bằng Vần Bằng](#)
      - 2.1.2c [Luật Trắc Vần Bằng](#)
      - 2.1.2d [Luật Trắc Vần Trắc](#)
    - 2.1.3 [Niêm](#)
    - 2.1.4 [Vần](#)
    - 2.1.5 [Biệt Lệ](#)
  - 2.2 [Cấu Trúc Của TNBC](#)
    - 2.2.1 [Câu Trúc](#)
    - 2.2.2 [Đôi Xứng](#)
  - 2.3 [Phân Tích Một Bài TNBC](#)
    - 2.3.1 [Đề](#)
    - 2.3.2 [Thực](#)
    - 2.3.3 [Luận](#)
    - 2.3.4 [Kết](#)

3. [Luật Thơ Ngũ Ngôn Bát Cú](#)
  - 3.1 [Luật Bằng Trắc](#)
    - 3.1a [Luật Trắc Vần Trắc](#)
    - 3.1b [Luật Trắc Vần Bằng](#)
    - 3.1c [Luật Bằng Vần Bằng](#)
    - 3.1d [Luật Bằng Vần Trắc](#)
  - 3.2 [Phân Tích Một Bài NNBC](#)
    - 3.2.1 [Niêm](#)
    - 3.2.2 [Vần](#)
    - 3.2.3 [Cấu Trúc](#)

4. [Luật Thơ Thất Ngôn Tứ Tuyệt](#)
  - 4.1 [Luật Bằng Trắc](#)

- 4.1a [Luật Bằng Vận Trắc](#)
- 4.1b [Luật Bằng Vận Bằng](#)
- 4.1c [Luật Trắc Vận Bằng](#)
- 4.1d [Luật Trắc Vận Trắc](#)
- 4.2 [Cấu Trúc Của TNTT](#)
  - 4.2a Đề
  - 4.2b Thực hay trạng
  - 4.2c Luận
  - 4.2d Kết

5. [Luật Thơ Ngũ Ngôn Tứ Tuyệt](#)

- 5a [Luật Trắc Vận Trắc](#)
- 5b [Luật Trắc Vận Bằng](#)
- 5c [Luật Bằng Vận Bằng](#)
- 5d [Luật Bằng Vận Trắc](#)

Đọc, ngâm, dịch, họa, thậm chí làm thơ Đường của Trung Hoa là một thú tiêu khiển tao nhã của người Việt Nam và vài dân tộc khác trên thế giới. Nhưng đối với người Việt thơ Đường gần gũi hơn là khi mới nhìn thoáng qua. Thơ Đường hay Đường Thi (唐詩) là thơ được sáng tác vào thời nhà Đường (618-907 Tây lịch) gần 1100 năm về trước. Do đó khi nói làm thơ Đường có lẽ ta nói đến làm một thể thơ theo luật thơ của nhà Đường. Phải gọi thể thơ đó là thơ Luật (luật thi 律詩) hay thơ Đường Luật đúng hơn là thơ Đường.

Theo cách phân chia các chương mục trong ***Đường Thi Tam Bách Thủ*** của Hàng Đường Thoái Sĩ (Sun Zhu 孙洙, also called **Hengtang Tui Shi** 衡塘退士), ta có thể nhận ra 6 thể thơ Đường chia làm 2 nhóm: thơ Cổ phong hay Cổ thể và thơ Luật hay thơ Đường Luật.

Cổ phong hay Cổ thể gồm 2 thể:

- Cổ phong ngũ ngôn
- Cổ phong thất ngôn

Thơ Luật hay thơ Đường Luật gồm 4 thể:

- Ngũ ngôn bát cú - 5 chữ 8 câu
- Thất ngôn bát cú - 7 chữ 8 câu
- Ngũ ngôn tuyệt cú - 5 chữ 4 câu
- Thất ngôn tuyệt cú - 7 chữ 4 câu

1. Thơ Cổ Phong Hay Cổ Thể

Thơ Cổ phong hay Cổ thể là thơ có từ nhiều thời đại trước đời nhà Đường. Thơ Cổ phong khác với thơ Đường Luật ở một điểm chính là chỉ cần

vần chữ không phải tuân thủ theo luật bằng trắc và các quy định khác của thơ Đường Luật.

1.1 Vần

Thơ Cổ phong khá tự do về vần. Bài thơ có thể có nhiều vần hay chỉ có 1 vần. Bài **Xuân Tứ** của Lý Bạch chỉ có 1 vần.

春思 - 李白
燕草如碧絲
秦桑低綠枝
當君懷歸日
是妾斷腸時
春風不相識
何事入羅幃

Xuân Tứ - Lý Bạch

Yên thảo như bích ti
Tân tang đê lục chi
Đương quân hoài quy nhật
Thị thiếp đoạn trường thì
Xuân phong bất tương thức
Hà sự nhập la vi?

Dịch thơ: **Ý Xuân**

Cỏ Yên mịn như tơ

Đâu Tần xanh phủ bờ

Anh mong ngày trở lại

Đứt ruột em đợi chờ

Gió Xuân¹ nào quen biết

Cớ sao lay màn tơ.

1. Gió Xuân: Gió đâu lại lén vào phòng the hay đây là lòng rạo rục của người phụ nữ hay tin chồng đi xa sắp về.

1.2 Số Chữ Trong Câu

Thơ Cổ phong ngũ ngôn có 5 chữ trong câu và thơ Cổ phong thất ngôn có 7 chữ trong câu. Tuy nói là ngũ ngôn hay thất ngôn, thơ Cổ phong có thể có nhiều hơn hay ít hơn số chữ quy định. Bài **Hành Lộ Nan** của Lý Bạch có 2 câu 6 chữ.

行路難 李白
金樽清酒斗十千
玉盤珍羞值萬錢
停杯投箸不能食
拔劍四顧心茫然
欲渡黃河冰塞川
將登太行雪暗天
閑來垂釣碧溪上
忽復乘舟夢日邊
行路難行路難
多歧路今安在
長風破浪會有時
直挂雲帆濟滄海

Hành Lộ Nan - Lý Bạch

Kim tôn thanh tửu đấu thập thiên
Ngọc bàn trân tu trị vạn tiền
Đình bôi đầu trợ bất năng thực
Bạt kiếm tứ cố tâm mang nhiên¹
Dục độ Hoàng Hà băng tắc xuyên
Tương đặng Thái Hàng tuyết ám thiên
Nhàn lai thùy điếu² tọa khê thượng
Hốt phục thừa chu mộng nhật biên³
Hành lộ nan hành lộ nan
Đa kỳ lộ kim an tại
Trường phong phá lãng⁴ hội hữu thì
Trực quái vân phàm tế thượng hải.

Dịch thơ: **Đường Đi Khó Khăn**
 Rượu thơm chén quý đáng mười ngàn
 Món ngon mâm ngọc giá muôn vàng
 Chén đũa bông rơi nhai khó nuốt
 Tuốt kiếm tứ bề dạ ngổn ngang
 Muốn vượt Hoàng Hà bằng ngăn chặn
 Leo núi Thái Hàng tuyết chưa tan
 Nhàn rồi thả câu trên suối lạnh
 Mơ thấy lướt thuyền hương thiên san
 Đường đi khó khăn gian khổ quá
 Bao nhiêu lỗi rẽ lỗi nào an
 Cởi gió rẽ mây rồi có lúc
 Căng buồm vượt biển dễ từ nan.

1. Bốn câu đầu nói lên nỗi niềm u uất vì không có đường tiến thân.
2. Nhắc đến điển tích Lã Vọng đời Chu, 80 tuổi vẫn ngồi câu cá 10 năm ở sông Vị chờ gặp vua hiền.
3. Hướng về mặt trời, hướng về kinh đô nơi vua ở, nơi có danh vọng cao sang.
4. Nguyên văn "trường phong phá lãng" chỉ người có hoài bão lớn.

1.3 Số Câu

Thơ Cổ phong không quy định số câu trong bài. Đoàn thiên có 4, 6 hoặc 8 câu. Trường thiên có nhiều câu hơn, có từng phần mạch lạc và cấu trúc hợp lý. Bài **Tây Thi Vịnh** của Vương Duy dưới đây có 14 câu 5 chữ. Bài **Tỳ Bà Hành** của Bạch Cư Dị có 88 câu 7 chữ.

西施詠 - 王維 艷色天下重 西施寧久微 朝仍越溪女 暮作吳宮妃 賤日豈殊眾 貴來方悟稀 邀人傳香粉 不自著羅衣 君寵益嬌態 君憐無是非 當時浣紗伴 莫得同車歸 持謝鄰家子 效顰安可希	Tây Thi Vịnh - Vương Duy Diễm sắc thiên hạ trọng Tây Thi trữ cửu vi Triều nhưng Việt Khê nữ Mộ tác Ngô cung phi Tiệm nhật khởi thù chúng Quý lai phương ngộ hi Yêu nhân phó hương phấn Bất tự trú la y Quân sủng ích kiều thái Quân liên vô thị phi Đương thì hoán sa bạn Mạc đắc đồng xa quy Trì tạ lân gia tử Hiệu tần an khả hy.	Dịch thơ: Vịnh Tây Thi Thiên hạ trọng nhan sắc Tây Thi ¹ chịu kém chi Sáng đang gái nước Việt Chiêu đã là Ngô phi Như người trong nghèo khó Cao sang ai sánh bì Sai hầu tô son phấn Tì nữ cởi xiêm y Vua yêu thêm kênh kiệu Vua chiêu lại thị phi Những bạn cùng giặt lụa Cùng xe chẳng được đi Nhẫn bảo ả hàng xóm Chau mày ăn thua gì ² .

1. Tây Thi lúc hàn vi giặt lụa bên suối nên được gọi là "Việt Khê nữ". Việt Vương Câu Tiễn nhờ sắc đẹp của Tây Thi làm vua Ngô là Phù Sai say đắm, bỏ bê việc nước nên mất nước vào tay Việt Câu Tiễn.

2. *Tây Thi đẹp khi bị đau chau mày càng thêm đẹp. Có cô hàng xóm xấu xí bắt chước chau mày càng thêm xấu.*

2. Thơ Luật hay Thơ Đường Luật

Theo luật của thơ Đường Luật, một bài thơ phải đáp ứng được các yêu cầu về luật bằng trắc, niêm vận, cấu trúc và đối xứng của bài thơ. Giá trị của bài thơ, ngoài ý tứ, được dựa chặt chẽ vào các qui định này. Thể Thất Ngôn Bát Cú (TNBC) có nhiều chữ nhất được giải thích ở đây vì phức tạp hơn hết. Dựa trên các hiểu biết về luật của thơ TNBC, luật của thơ Ngũ Ngôn Bát Cú (NNBC), Thất Ngôn Tứ Tuyệt (TNNT) và Ngũ Ngôn Tứ Tuyệt (NNTT) sẽ được trình bày bằng cách làm đơn giản hoặc bớt đi các yêu cầu của thể TNBC.

2.1 Luật Bằng Trắc

Luật Bằng Trắc gồm có: Thanh, Luật, Niêm và Vận

2.1.1 Thanh

Gồm 2 *Thanh Bằng* và *Thanh Trắc*.

2.1.1a *Thanh Bằng* (B) là những tiếng hay chữ không có dấu như: *hoa, âm, thanh...* và những tiếng hay chữ có dấu huyền (`) như: *hòa, người, trời...*

2.1.1b *Thanh Trắc* (T) là những tiếng hay chữ có dấu sắc ('), dấu hỏi (?), dấu ngã (~), và dấu nặng (.). Ví dụ: *lá, đảo, tưởng, đỉnh, cũ, vĩ, tự, lộ...*

2.1.2 Luật

Luật của bài thơ TNBC được căn cứ vào chữ thứ 2 của câu đầu. TNBC làm theo *Luật Bằng* nếu chữ thứ 2 ở câu đầu thuộc thanh bằng và *Luật Trắc* nếu chữ thứ 2 ở câu đầu thuộc thanh trắc. Căn cứ vào thanh của chữ cuối câu đầu, bài thơ còn thuộc *Vần Bằng* hay *Vần Trắc*. Từ 2 luật và 2 vần, ta có 4 dạng thơ TNBC. Mỗi dạng thơ có những đòi hỏi về thanh của các chữ trong câu và niêm vận khác nhau. Các ký hiệu dùng dưới đây có ý nghĩa như sau:

B : thanh bằng bất luận (xem đoạn 2.1.5)

B : thanh bằng phân minh và/hoặc niêm (xem đoạn 2.1.3)

B : thanh bằng vần (xem đoạn 2.1.4)

T : thanh trắc bất luận

T : thanh trắc phân minh và/hoặc niêm

Lưu ý:

a. *Vì có rất ít các bài thơ làm theo đúng 100% luật bằng trắc, các bài thơ đưa làm ví dụ chỉ có tính cách minh họa và ứng dụng biệt lệ nêu ở mục 2.1.5.*

b. *Một số các bài thơ được dịch theo thơ Đường Luật, nhưng không nhất thiết theo dạng của bài thơ nguyên thủy.*

2.1.2a Luật Bằng Vân Trắc:

1. B B T T B B T
2. T T B B T T B (V)
3. T T B B B T T
4. B B T T T B B (V)
5. B B T T B B T
6. T T B B T T B (V)
7. T T B B B T T
8. B B T T T B B (V)

客至 - 杜甫
 舍南舍北皆春水
 但見群鷗日日來
 花徑不曾緣客掃
 蓬門今始為君開
 盤飧市遠無兼味
 樽酒家貧只舊醅
 肯與鄰翁相對飲
 隔籬呼取盡餘杯

Khách Chí - Đỗ Phủ

1. Xá nam xá bắc giai xuân thủy
2. Đản kiến quần âu nhật nhật **lai**
3. Hoa kiến bất tăng duyên khách tảo
4. Bồng môn kim thủy vị quân **khai**
5. Bàn tôn thị viễn vô kiêm vị
6. Tôn tửu gia bần chỉ cựu **phôi**
7. Khảng dữ lãng ông tương đối ẩm
8. Cách ly hồ thủ tận dư **bôi**.

Dịch thơ: **Khách Đến**

*Phía Bắc phía Nam đầm nước xuân
 Chim âu hằng bữa viếng tưng bừng
 Lối hoa không dọn vì không khách
 Có bạn hôm nay mở cổng mừng
 Xa chợ thức ăn đành thiếu vị
 Nhà nghèo rượu ấm có không chùng
 Mời ông hàng xóm cùng nâng chén
 Dem hết ra đây rượu đã lưng.*

2.1.2b Luật Bằng Vân Bằng:

1. B B T T T B B (V)
2. T T B B B T B (V)
3. T T B B B T T
4. B B T T T B B (V)
5. B B T T B B T
6. T T B B T T B (V)
7. T T B B B T T
8. B B T T T B B (V)

**Đăng Kim Lăng Phượng Hoàng Đài
 Lý Bạch**

1. Phượng Hoàng đài thượng phượng hoàng du
2. Phượng khứ đài không giang tự lưu
3. Ngô cung hoa thảo mai u kính
4. Tấn đại y quan thành cổ khâu
5. Tam sơn bán lạc thanh thiên ngoại
6. Nhị thủy trung phân Bạch Lộ châu
7. Tổng vị phù vân năng tế nhật
8. Trường An bất kiến sử nhân sầu.

**登金陵鳳凰台
 李白**

鳳凰台上鳳凰游
 鳳去台空江自流
 吳宮花草埋幽徑
 晉代衣冠成古邱
 三台半落青山外
 二水中分白鷺洲
 總為浮雲能蔽日
 長安不見使人愁

Dịch thơ:

Lên Đài Phượng Hoàng Ở Kim Lăng

*Phượng hoàng đến viếng phượng đài¹
 Phượng đi đài vắng sông dài vẫn trôi
 Cỏ hoa phủ lối cung Ngô
 Càn đai đời Tấn thành mồ cỏ xanh
 Nửa trời ba giải thiên thanh²
 Cù lao Bạch Lộ nước quanh hai đường³
 Mây trôi che ánh thái dương
 Trường An chẳng thấy sầu vương bao tình.*

1. Phượng hoàng dài xây đời nhà Tống ở nơi có chim ngũ sắc đến đậu mà người ta chola chim phượng hoàng.
2. Tam sơn ở Tây nam Kim Lăng gồm 3 ngọn núi cao, trên đỉnh có thể nhìn thấy bốn bề.
3. Bạch lộ là vùng đất suối Tần Hoài chia hai dòng chảy qua.

2.1.2c Luật Trắc Vân Bằng:

1. TT BB TT B(V)
2. BB TT TB B(V)
3. BB TT BB T
4. TT BB TT B(V)
5. TT BB BTT
6. BB TT TB B(V)
7. BB TT BB T
8. TT BB TT B(V)

積雨輞川莊作 王維

積雨空林煙火遲
蒸藜炊黍餉東菑
漠漠水田飛白鷺
陰陰夏木轉黃鸝
山中習靜觀朝槿
松下清齋折露葵
野老與人爭席罷
海鷗何事更相疑

Tích Vũ Vĩng Xuyên Trang Tác Vương Duy

1. Tích vũ không lâm yên hỏa trì
2. Chung lê xuy thử hưởng đông ti
3. Mạc mạc thủy điền phi bạch lộ
4. Âm âm hạ mộc chuyển hoàng ly
5. Sơn trung tập tĩnh quan triêu cần¹
6. Tùng hạ thanh trai chiết lộ quy
7. Dã lão dữ nhân tranh tịch² bãi
8. Hải âu³ hà sự cánh tương nghi.

Dịch thơ:

Làm Lúc Mưa Ở Trang Vĩng Xuyên

Mưa nhiều lửa củi cháy không nhanh
Cơm nếp canh rau nấu đã sành
Ruộng nước bao la cò trắng lượn
Um tùm cây cỏ tiếng hoàng oanh
Tĩnh tâm trong núi nhìn hoa sớm
Soạn bữa dưới thông bẻ cải xanh
Lão có cùng ai ham đấu chấp
Hải âu cố sự ngợ lòng thành!

1. Hoa cần là một loài hoa sớm nở tối tàn.
2. Tranh tịch: tranh chiếu ngò, tranh dành địa vị.
3. Hải âu: Sách Liệt tử có viết chuyện một người rất gần gũi với chim hải âu. Ngày nọ nghe lời cha bắt một con chim. Ngày hôm sau tất cả chim đều lánh xa.

2.1.2d Luật Trắc Vân Trắc:

1. TT BB BTT
2. BB TT TB B(V)
3. BB TT BB T
4. TT BB TT B(V)
5. TT BB BTT
6. BB TT TB B(V)
7. BB TT BB T
8. TT BB TT B(V)

Khiển Bi Hoài Kỳ Nhị - Nguyễn Chân

1. Tích nhật hý ngôn thân hậu ý
2. Kim triêu giai đảo nhãn tiền lai
3. Y thường dĩ phóng hành khán tận
4. Châm tuyến do tồn vị nhẩn khai
5. Thượng tướng cự tình liên tỳ bộc
6. Dã tăng nhân mộng tống tiền tài
7. Thành tri thử hận nhân nhân hữu
8. Bần tiện phu thê bách sự ai

遣悲懷 - 元稹
 昔日戲言身後意
 今朝皆到眼前來
 衣裳已施行着矣
 針綫猶存未忍開
 尚想舊情憐婢僕
 也曾因夢送錢財
 誠知此恨人人有
 貧賤夫妻百事哀

Dịch thơ: **Gợi Niêm Sâu Nhớ**
 Ngày xưa vui nói chuyện qua đời
 Trước mắt hôm nay xảy tới nơi
 Cho hết áo quần không giữ ngấm
 Chỉ kim còn đó sâu chưa với
 Nghĩ tình xưa cũ thương người ở
 Đốt tặng nàng tiền mơ đến chơi
 Nỗi khổ tâm này ai cũng có
 Vợ chồng nghèo khó cảnh chơi với.

2.1.3 Niêm

Niêm đòi hỏi 2 chữ ở cùng vị trí trong 2 câu khác nhau phải cùng thanh bằng hoặc thanh trắc. Ví dụ dưới đây là của bài thơ Luật Bằng Vân Bằng:

1. B **B** T T T **B B** (V)
2. T **T** B **B** B **T B** (V)
3. T **T** B **B** B **T T**
4. B **B** T T T **B B** (V)
5. B **B** T T B **B T**
6. T **T** B **B** T **T B** (V)
7. T **T** B **B** B **T T**
8. B **B** T T T **B B** (V)

2.1.3a Chữ 2 và chữ 6 trong câu 1 niêm với chữ 2 và chữ 6 trong câu 8 (các chữ màu đỏ).

2.1.3b Chữ 2 và chữ 6 trong câu 2 niêm với chữ 2 và chữ 6 trong câu 3 (các chữ màu xanh lá cây).

2.1.3c Chữ 2 và chữ 6 trong câu 4 niêm với chữ 2 và chữ 6 trong câu 5 (các chữ màu xanh dương).

2.1.3d Chữ 2 và chữ 6 trong câu 6 niêm với chữ 2 và chữ 6 trong câu 7 (các chữ màu xanh lá cây).

Thật ra do luật bằng trắc đòi hỏi, một bài thơ đúng niêm các câu 1, 4, 5, và 8 niêm với nhau và các câu 2, 3, 6 và 7 niêm với nhau.

Các dạng thơ Luật Bằng Vân Trắc, Luật Trắc Vân Bằng và Luật Trắc Vân Trắc cũng niêm như thơ Luật Bằng Vân Bằng.

2.1.4 Vận

Vận hay vần của bài thơ là vần của những chữ cuối câu.

2.1.4a Trong bài thơ Vân Bằng, các chữ cuối câu 1, câu 2, câu 4, câu 6 và câu 8 phải là thanh bằng và cùng vần.

2.1.4b Trong bài thơ Vân Trắc, các chữ cuối câu 2, câu 4, câu 6 và câu 8 phải là thanh bằng và cùng vần.

2.1.5 Biệt Lệ

Bài thơ đúng luật không bị thất niêm (không đúng niêm) hay lạc vận (sai vần). Luật bằng trắc được áp dụng chặt chẽ trong thi cử thời xưa. Luật bằng trắc rất khó tuân thủ 100% nên trong sáng tác bình thường có thể vận dụng biệt lệ "Nhất Tam Ngũ bất luận, Nhị Tứ Lục phân minh". Nhị tứ lục phân minh có nghĩa là chữ 2, 4 và 6 trong mỗi câu phải theo đúng quy định bằng trắc của dạng bài thơ (phần 2.1.2 Luật). Nhất tam ngũ bất luận có nghĩa là các chữ 1, 3 và 5 xài thanh bằng hay trắc cũng được. Sự nới rộng này trong luật thơ Đường làm cho việc dịch và làm thơ Đường Luật có phần dễ dàng hơn.

Theo Lê Nguyễn Lưu trong *Đường Thi Tuyển Dịch*, luật thơ trong cung đình khoa cử đòi hỏi:

- bài thơ luật bằng vần bằng (2.1.2b) có câu 1 như sau: **B B T T B B**
- bài thơ luật trắc vần trắc (2.1.2d) có câu 1 như sau: **T T B B B T T**

Nhờ có biệt lệ "nhất tam ngũ bất luận", nên dạng thơ TNBC có thể được trình bày đơn giản để các câu từ 1 đến 8 của bài thơ luật trắc giống nhau, ngoại trừ chữ cuối của câu 1 phải thuộc thanh trắc hay thanh bằng. Các bài thơ luật bằng cũng giống nhau như thế. Tóm lại 4 dạng thơ trong đoạn 2.1.2 có thể gộp lại làm 2 dạng luật trắc hay luật bằng, mỗi dạng có thanh trắc hay thanh bằng ở chữ cuối câu 1.

Thơ Luật Trắc:

1. **T T B B B/T T T/B (V)**
2. **B B T T T B B (V)**
3. **B B T T B B T**
4. **T T B B T T B (V)**
5. **T T B B B T T**
6. **B B T T T B B (V)**
7. **B B T T B B T**
8. **T T B B T T B (V)**

Thơ Luật Bằng:

1. **B B T T B/T B T/B (V)**
2. **T T B B T T B (V)**
3. **T T B B B T T**
4. **B B T T T B B (V)**
5. **B B T T B B T**
6. **T T B B T T B (V)**
7. **T T B B B T T**
8. **B B T T T B B (V)**

Xem ví dụ dưới đây về một bài thơ luật trắc áp dụng "Nhất Tam Ngũ bất luận". Bài **Lệ** của Lý Thương Ẩn luật trắc thanh bằng, rất chỉnh về niêm vận. Câu 1, câu 3, câu 4, câu 6, câu 7 và câu 8 từng chữ theo đúng luật bằng trắc. Tuy nhiên, chữ 3 câu 2, chữ 1 và 3 câu 5 (các chữ được gạch dưới) đã xử dụng "Nhất Tam Ngũ bất luận".

1. T T B B T T B (V)
2. B B T T B B (V)
3. B B T T B B T
4. T T B B T T B (V)
5. T T B B B T T
6. B B T T T B B (V)
7. B B T T B B T
8. T T B B T T B (V)

Lệ - Lý Thương Ẩn

1. Vĩnh hạn trường niên oán ý la
2. Ly tình chung nhật tứ phong ba
3. Tương giang trúc thượng ngân vô hạn
4. Nghiễn thủ bi tiền sái kỷ đa
5. Nhân khứ Tử đài thu nhập tái
6. Bình tàn Sở trưởng dạ văn ca
7. Triều lai Bá thủy kiều biên liễu
8. Vị để thanh bào tống ngọc kha.

淚 - 李商隱
永巷長年怨綺羅
离情終日思風波
湘江竹上痕無限
峴首碑前洒几多
人去紫台秋入塞
兵殘楚帳夜聞歌
朝來灞水橋邊柳
未抵青袍送玉珂

Dịch thơ: Nước Mắt

Ngõ vắng quanh năm oán lụy là
Hận tình ly biệt nhớ phong ba
Sông Tương trúc thắm bao hằn vết¹
Núi Nghiễn² trước bia lệ ướt nhoà
Gác tía³ người rời thu đến ải
Sở quân tan rã⁴ tối nghe ca
Sớm mai viếng liễu cầu sông Bá
Chưa chạm áo bào tiễn Ngọc Kha⁵.

1. Bên bờ sông Tương có mọc loại tre vệt đốm như giọt nước mắt gọi là Tương phi trúc. Tục truyền sau khi vua Thuần mất, hai người vợ của vua Thuần là Nga Hoàng và Nữ Anh tìm đến bên bờ sông Tương khóc và trầm mình. Nước mắt hai người khóc thấm vào những cây trúc mọc bên bờ sông, từ đó trên thân trúc lốm đốm vết.

2. Núi Nghiễn là nơi có bia Dương Hồ đời Tấn. Dương Hồ là một vị quan liêm chính được dân chúng thương mến. Khi ông mất, người ta dựng tấm bia trên núi Nghiễn, là nơi ông thường đến ngắm cảnh, để ca ngợi công đức của ông. Sau này, người đến thăm tấm bia này thường tưởng nhớ ông mà khóc, vì vậy có người gọi là Truy lệ bi (bia rơi lệ).

3. Tử Đài (gác tía) là cung đẹp đời nhà Hán nơi Vương Chiêu Quân ở trước khi bị đi cống Hồ vì không dứt lốt cho bọn quan tham ô.

4. Thời Hán Sở tranh hùng, Lưu Bang vây Hạng Võ ở Cai Hạ. Trương Lương, mưu sĩ của Lưu Bang, thổi sáo ai oán và sai quân Hán hát những bài ca nước Sở làm tan rã tinh thần quân Sở. Sở quân chán nản, bỏ trốn gần hết. Hạng Võ thua làm bài Cai Hạ Ca rất bi tráng, uống rượu và hát với vợ là Ngu Cơ. Ngu Cơ dùng grom tự sát, Hạng Võ chạy đến sông Ô rồi cũng tự tử.

5. Ngọc kha là một thứ đá giống như ngọc, còn gọi là **bạch mã não**, người xưa dùng để trang sức. Ngọc Kha cũng có thể là tên một người con gái.

2.2 Cấu Trúc Của TNBC

Ngoài hình thức chặt chẽ của luật bằng trắc nói ở đoạn 2.1, một bài TNBC, gồm 56 chữ chia làm 8 câu mỗi câu 7 chữ, phải nói lên trọn vẹn một câu chuyện với một cấu trúc và đối xứng nhất định.

2.2.1 Cấu Trúc

Nội dung câu chuyện phải diễn tả theo trình tự 4 phần:

2.2.1a Đề

Đề ấn định bối cảnh cho câu chuyện sẽ được kể ra và gồm có hai phần:

- Phá đề gồm câu 1 mở đầu hoặc giới thiệu câu chuyện.
- Thừa đề gồm câu 2 nối tiếp ý cho biết thời điểm, nơi chốn...

2.2.1b Thực

Thực hoặc trạng gồm câu 3 và câu 4 nói lên ý định, nội dung bài thơ.

2.2.1c Luận

Luận gồm câu 5 và câu 6 bàn luận rộng thêm về nội dung, tả cảnh hoặc tình cảm.

2.2.1d Kết

Kết gồm câu 7 và câu 8 chuyển ý và tóm tắt, hoặc có ý mới gây xúc cảm hay tạo suy nghĩ thêm.

2.2.2 Đối Xứng

Các câu đối với nhau phải chỉnh về tình, đối về ý, âm thanh và thể loại từ ngữ... Âm thanh như trắc đối với bằng hoặc bằng đối với trắc. Thể loại từ ngữ có nghĩa là danh từ phải đối với danh từ, tính từ phải đối với tính từ, động từ phải đối với động từ, cụm từ phải đối với cụm từ...

2.2.2a Câu 3 và câu 4 phải đối nhau về ý và về từ ngữ.

2.2.2b Câu 5 và câu 6 phải đối nhau như câu 3 và câu 4.

2.2.2c Câu 1 và câu 2 cũng như câu 7 và câu 8 không phải đối nhau về ý và từ ngữ, nhưng phải đối nhau về bằng trắc.

2.2.3 Vì cần niêm 2.1.3, đối xứng 2.2.2 và để tạo âm điệu, 7 chữ trong mỗi câu thơ TNBC được chia ra 3 nhóm nhất định: 2 chữ, 2 chữ và 3 chữ. Không phải là 3, 2 và 2 như trong một thể thơ của Việt Nam.

2.3 Phân Tích Một Bài TNBC

Đề hiểu rõ cấu trúc và nguyên tắc đối xứng của một bài thơ luật TNBC không gì bằng phân tích một bài thơ hay như bài Thu Hứng của Đỗ Phủ.

秋興 - 杜甫
玉露凋傷楓樹林
巫山巫峽氣蕭森
江間波浪兼天湧
塞上風雲接地陰
叢菊兩開他日淚
孤舟一繫故園心
寒夜處處催刀尺
白帝城高急暮砧

Thu Hứng - Đỗ Phủ
1. Ngọc lộ điêu thương phong thụ lâm
2. Vu Sơn, Vu Giáp khí tiêu sâm
3. Giang gian ba lãng kiêm thiên dũng
4. Tái thượng phong vân tiếp địa âm
5. Tùng cúc lưỡng khai tha nhật lệ
6. Cô chu nhất hệ cố viên tâm
7. Hàn y xứ xứ thôi đao xích
8. Bạch Đế thành cao cấp mộ châm.

Dịch thơ: **Hứng Thu**
*Rừng phong sương trắng cảnh tiêu điều
Hiểm trở ngàn non thu hắt hiu
Sóng vọt lưng trời sông cuộn cuộn
Mây sa mặt đất ải cô liêu
Hai lần khóm cúc khơi nguồn lệ
Một lượt con thuyền trói dẫu yêu
Dao thước rộn ràng may áo lạnh
Chày vang thành Bạch bóng về chiều.*

Bài Thu Hứng theo luật trắc (chữ *lộ* trong câu 1 thanh trắc) và vần bằng (chữ *lâm* trong câu 1 thanh bằng). Niêm rất chặt chẽ. Các câu 1, 2, 4, 6 và 8 có chữ cuối đều vần *âm* thanh bằng.

2.3.1 Đề

Phá đề: Câu 1 *Ngọc lộ điêu thương phong thụ lâm*
Rừng phong sương trắng cảnh tiêu điều
Tả cảnh rừng cây phong mùa thu bị tiêu điều vì sương tuyết trắng.

Thừa đề: Câu 2: *Vu Sơn Vu Giáp khí tiêu sâm*
Hiểm trở ngàn non thu hắt hiu
Phát triển bối cảnh không gian của mùa thu. Vùng Vu Sơn Vu Giáp ở thượng lưu sông Trường Giang là vùng núi non hiểm trở và hùng vĩ. Mùa thu ảm đạm hiu hắt với khí hơi mù mịt khắp nơi.

2.3.2 Thực

Câu 3 và câu 4: *Giang gian ba lãng kiêm thiên dũng*
Tái thượng phong vân tiếp địa âm
Sóng vọt lưng trời sông cuộn cuộn
Mây sa mặt đất ải cô liêu

Tả mùa thu trên sông, nước chảy băng băng, sóng nhỏ nhưng vọt lên tới lưng trời. Nước chảy qua vùng núi sông quanh co nhỏ hẹp lại. Trong khi đó trên cửa ải, mây sa đến sát mặt đất làm trời tối sầm lại. Mây không lơ lửng

trên không trung như trong những ngày quang đảng.

Về đối, rất chỉnh về ý, về từ ngữ, cũng như về bằng trắc: *giang gian* đối với *tái thượng*, *ba lẳng* đối với *phong vân*, *kiêm thiên dững* đối với *tiếp địa âm*.

2.3.3 Luận

Câu 5 và câu 6: *Tùng cúc lưỡng khai tha nhật lệ*
Cô chu nhất hệ cố viên tâm
Hai lần khóm cúc khơi nguồn lệ
Một lượt con thuyền trôi dẫu yêu

Gói ghém tâm sự của thi nhân trước cảnh mùa thu, đã xa quê hương 2 năm, đã từng khóc vì nhớ quê nhà. Hôm nay trên đường về quê, thuyền lại không đi được, bị cột chặt một chỗ và trôi buộc lòng nhớ quê hương theo thuyền.

Về đối, *tùng cúc* đối với *cô chu*, *lưỡng khai* đối với *nhất hệ*, *tha nhật lệ* đối với *cố viên tâm*.

2.3.4 Kết

Câu 7 và câu 8: *Hàn y xứ xứ thôi đao xích*
Bạch Đế thành cao cấp mộ châm
Dao thước rộn ràng may áo lạnh
Chày vang thành Bạch bóng về chiều.

Chuyển ý và tóm lược, mùa thu buồn không phải chỉ riêng cho tác giả vì chưa về được quê hương. Thời nhà Đường là thời chiến tranh triền miên. Dấu hiệu của sự nhớ nhung vì xa cách ở khắp nơi: kéo thước rộn ràng, chày giặt áo quần dội vang trong thành. Người ta may, giặt áo lạnh để kịp thời gửi ra biên thùy cho chồng, cho con, cho người thương yêu mặc vào mùa đông lạnh sắp đến.

3. Luật Thơ Ngũ Ngôn Bát Cú

Luật cho thơ NNBC cũng giống như luật cho thơ TNBC về bằng trắc, niêm, vận, cấu trúc và đối xứng. Bỏ yêu cầu dành cho 2 chữ đầu của mỗi câu trong một bài TNBC, ta sẽ có quy định dành cho thơ NNBC.

Biệt lệ cho luật bằng trắc trở thành "Nhất Tam bất luận, Nhị Tứ phân minh". Nhị tứ phân minh có nghĩa là chữ 2 và 4 trong mỗi câu phải theo đúng quy định bằng trắc của dạng bài thơ. Nhất tam bất luận có nghĩa là các chữ 1 và 3 xài thanh bằng hay trắc cũng được.

Niêm ở chữ 2 và 4 áp dụng cho các cặp 2 câu 1 và 8, 2 và 3, 4 và 5, 6 và 7.

Vần ở chữ cuối câu 1, 2, 4, 6 và 8 cho thơ vần bằng và ở các câu 2, 4, 6 và 8 cho thơ vần trắc.

Cấu trúc bài thơ gồm 4 phần như thơ TNBC: đề, thực, luận và kết.

Hai câu 3 và 4 cũng như hai câu 5 và 6 phải đối nhau về ý, về từ hay cụm từ và về bằng trắc.

3.1 Luật Bằng Trắc

3.1a Luật Trắc Vần Trắc:

1. B B T T B B T
2. T T B B T T B (V)
3. T T B B B T T
4. B B T T T B B (V)
5. B B T T B B T
6. T T B B T T B (V)
7. T T B B B T T
8. B B T T T B B (V)

旅宿-杜牧
旅館無良伴
凝情自悄然
寒燈思舊事
斷雁警愁眠
遠夢歸侵曉
家書到隔年
滄江好煙月
門繫釣魚船

Lữ Túc - Đỗ Mục

1. Lữ quán vô lương bạn
2. Ngưng tình tự tiểu nhiên
3. Hàn đăng tư cựu sự
4. Đoạn nhạn cảnh sầu miên
5. Viễn mộng qui xâm hiểu
6. Gia thư đáo cách niên
7. Thương giang hảo yên nguyệt
8. Môn hệ điếu ngư thuyền

Dịch thơ: **Đêm Nơi Quán Trọ**
*Quán trọ điều hiu thiếu bạn hiền
Tâm tư khép chặt nỗi niềm riêng
Bên đèn leo lét ôn sầu cũ
Tiếng nhạn kêu tan giấc ngủ yên
Tĩnh giấc hoài hương trời chập sáng
Hơn năm nhận được thư nhà biên
Trên sông rét lạnh trăng mờ tỏa
Ngoài cửa quán đêm một khách thuyền.*

3.1b Luật Trắc Vần Bằng:

1. T T T B B (V)
2. B B B T B (V)
3. B B B T T
4. T T T B B (V)
5. T T B B T
6. B B T T B (V)
7. B B B T T
8. T T T B B (V)

月夜憶舍弟-杜甫
戍鼓斷人行
秋邊一雁聲
露從今夜白
月是故鄉明
有弟皆分散
無家問死生

Nguyệt Dạ Úc Xá Đệ - Đỗ Phủ

1. Thú cổ đoạn nhân hành
2. Thu biên nhất nhạn thanh
3. Lộ tòng kim dạ bạch
4. Nguyệt thị cổ hương minh
5. Hữu đệ giai phân tán
6. Vô gia vấn tử sinh
7. Ký thư trường bất đạt
8. Huống nãi vị hựu binh.

Đêm Trăng Nhớ Em

*Trống dồn dứt vết chân đi
Nhạn thu một tiếng biên thùy bi ai
Đêm nay sương trắng đã rơi
Quê xưa giờ vẫn sáng ngời bóng trăng
Có em, đều đã chia tan¹
Không nhà mà đến hỏi thăm mất còn*

寄書長不達
況乃未休兵

Gửi thư, chẳng biết tới luôn
Huống chi chinh chiến nay còn chưa thôi.
Bản dịch: **Trần Trọng San**

1. Đỗ Phủ có 2 người em, một sống ở đất Hứa, một ở tận Tề.

3.1c Luật Bằng Vân Bằng:

1. B **B** T T **B** (V)
2. T T T **B** **B** (V)
3. T T B **B** T
4. B **B** T T **B** (V)
5. B **B** B T T
6. T T T **B** **B** (V)
7. T T B **B** T
8. B **B** T T **B** (V)

Phong vũ - Lý Thương Ẩn

1. Thê lương Bảo Kiếm thiên
2. Kỳ bạc đục cùng niên
3. Hoàng diệp nhưng phong vũ
4. Thanh lâu tự quản huyền
5. Tân tri tao bạc tục
6. Cựu hảo cách lương duyên
7. Tâm đoạn tân phong tửu
8. Tiêu sâu đấu kỳ thiên.

風雨 - 李商隱

淒涼寶劍篇
羈泊欲窮年
黃葉仍風雨
青樓自管絃
新知遭薄俗
舊好隔良緣
心斷新豐酒
銷愁斗幾千

Dịch thơ: **Mưa Gió**
Văn nghiệp quả thê lương¹
Cuối năm lăm đoạn trường
Lá vàng bay lác đác
Đàn sáo vẫn như thường.
Bạc béo nay đã biết
Người xưa tốt nhớ thương
Rượu nồng lòng hứa đoạn
Ngàn chén hết sâu vương.

1. Trần Uyển Tuấn chú: Quách Chấn theo chỉ thị của Võ hậu bảo làm văn, dâng bài Bảo kiếm. Câu này ý nói nghiệp văn chương thật thảm thương.

3.1d Luật Bằng Vân Trắc:

1. B **B** B T T
2. T T T **B** **B** (V)
3. T T B **B** T
4. B **B** T T **B** (V)
5. B **B** B T T
6. T T T **B** **B** (V)
7. T T B **B** T
8. B **B** T T **B** (V)

Quá Hương Tích Tự - Vương Duy

1. Bất tri Hương Tích tự
2. Sở lý nhập vân phong
3. Cổ mộc vô nhân kính
4. Thâm sơn hà xứ chung
5. Tuyên thanh yết nguy thạch
6. Nhật sắc lãnh thanh tùng
7. Bạc mộ không đàm khúc
8. An thiên chế độc long.

過香積寺 - 王維

不知香積寺
數里入雲峰
古木無人徑
深山何處鐘
泉聲咽危石

Qua Chùa Hương Tích

Nào biết ở đâu Chùa Hương Tích¹
Đi qua mấy đỉnh sương mù mịt
Người không bóng dáng toàn cây cổ
Văng vẳng hồi chuông soi tĩnh mịch
Róc rách suối reo trên thềm đá

日色冷青松
薄暮空潭曲
安禪制毒龍

Bóng ngày đem lạnh tùng xanh rịt
Hoàng hôn phủ xuống khuỷu đầm vắng
Tĩnh tấn hành thiền tam độc tịt².

1. Chùa Hương Tích ở hang Tý Ngọ, phía nam Trường An tỉnh Thiểm Tây.
2. Độc long tượng trưng cho những đam mê ham muốn. Theo Phật pháp, tam độc: tham, sân và si ngăn cản con người trên con đường tu tập và thiên định đem lại trí huệ giải thoát, khắc phục được độc long.

3.2 Phân Tích Một Bài NNBC

終南別業
王維

中歲頗好道
晚家南山陲
興來每獨往
勝事空自知
行到水窮處
坐看雲起時
偶然值林叟
談笑無還期

Chung Nam Biệt Nghiệp

Vương Duy

Trung tuế phả hảo đạo
Vãn gia nam san thùy
Hưng lai mỹ độc vãng
Thắng sự không tự tri
Hành đáo thủy cùng xứ
Tọa khán vân khởi thì
Ngẫu nhiên trực lâm tẩu
Đàm tiếu vô hoàn kỳ.

Sống Một Mình Ở Núi Chung Nam

Thấy đạo tuổi trung niên
Nam Sơn nhà kế hiên
Thanh nhàn thích dạo cảnh
Sự nghiệp tự biết riêng
Ngược dòng đến nguồn suối
Ngồi ngắm mây thanh thiên
Néo vắng gặp tiểu lão
Cười nói như bạn hiền.

Bài **Chung Nam Biệt Nghiệp** với nhiều màu sắc tôn giáo là một trong những tuyệt phẩm của Vương Duy.

3.2.1 Niêm

Đúng theo niêm luật, chữ 2 và 4 câu 1 phải niêm với chữ 2 và 4 câu 8. Chữ 2 và 4 câu 2 phải niêm với chữ 2 và 4 câu 3. Chữ 2 và 4 câu 4 phải niêm với chữ 2 và 4 câu 5. Chữ 2 và 4 câu 6 phải niêm với chữ 2 và 4 câu 7. Ở đây, bài thơ vẫn hay dù một số câu không niêm nhau chặt chẽ như luật đòi hỏi.

3.2.2 Vận

Chữ cuối câu 1 là vần trắc, nên chỉ cần chữ cuối câu 2, 4, 6 và 8 cùng vần là **thùy, tri, thì** và **kỳ**.

3.2.3 Cấu Trúc

Cấu trúc bài thơ luật 8 câu gồm 4 phần: đề, thực hoặc trạng, luận và kết.

3.2.3a Đề

Đề, gồm phá đề là câu 1 và thừa đề là câu 2, ấn định bối cảnh cho câu chuyện sẽ được kể ra.

*Trung tuế phã hảo đạo
Vấn gia nam san thù*

Ở đây bối cảnh là thời gian và không gian. Phá đề xác định thời lúc Vương Duy gặp được đạo tốt. Thừa đề nhân câu 1 mà chuyển qua một ý khác làm bối cảnh được rõ ràng hơn. Vị trí là nhà ở nơi thanh tịnh dưới chân núi Chung Nam.

3.2.3b Thực

Thực hoặc trạng gồm câu 3 và câu 4 nói lên ý định, nội dung bài thơ. Hai câu phải đối nhau về âm, ý và chữ.

*Hưng lai mỗi độc vãng
Thẳng sự không tự tri*

Khi hứng thú đi đạo và thưởng thức thẳng cảnh. Hoặc suy tư về sự thành bại của cuộc đời và cho rằng tất cả là rỗng không. Xét thấy: hưng lai đối với thẳng sự, mỗi đối với không, độc vãng đối với tự tri. Đây không chỉ là cách đặt chữ, mà đối ý làm cho nghĩa nổi bật ra.

3.2.3c Luận

Luận gồm câu 5 và câu 6 bàn luận rộng thêm về nội dung, tả cảnh hoặc tình cảm. Hai câu này cũng phải đối nhau về âm, ý và nghĩa cũng như hai câu 3 và 4.

*Hành đáo thủy cùng xứ
Tọa khán vân khởi thì*

Đi cho đến chỗ nước cùng hoặc ngồi nhìn mây bay. Đặt hai câu đối nhau cho người đọc có ý niệm đi ngấm và ngồi nhìn cũng thanh nhàn như nhau. Vương Duy thưởng thức cảnh thanh nhàn và nói lên sự hài hòa giữa con người và thiên nhiên.

3.2.3d Kết

Kết gồm câu 7 và câu 8 chuyển ý và tóm tắt, hoặc có ý mới gây xúc cảm hay tạo suy nghĩ thêm. Hai câu này không nhất thiết phải đối nhau như các câu trên, nhưng cũng phải tuân theo luật bằng trắc.

*Ngẫu nhiên trực lâm tấu
Đàm tiếu vô hoàn kỳ.*

Tình cờ gặp nhau mà nói chuyện vui vẻ đến quên giờ về. Người không chú tâm, sống hồn nhiên, giản dị thường tâm đầu ý hợp dù không quen nhau lâu. Vương Duy nói đến và khuyến khích sự hòa hợp giữa người và người.

4. Luật Thơ Thất Ngôn Tứ Tuyệt

Thơ Tứ tuyệt còn được gọi là thơ Tuyệt cú. TNTT có 4 câu 7 chữ. Luật cho TNTT giống y như luật áp dụng cho 4 câu đầu hay 4 câu cuối của TNBC, giống nhau về luật bằng trắc, về niêm, về vận. Tuy nhiên ta không thể ngắt một bài TNBC ra làm 2 bài TNTT. Ngược lại cũng không thể lấy 2 bài TNTT ráp lại thành một bài TNBC dù vẫn có phù hợp. Thơ TNTT có cấu trúc giống như TNBC, có 4 phần: đề, thực, luận và kết rõ ràng. Đối xứng không bắt buộc.

4.1 Luật Bằng Trắc

4.1a Luật Bằng Vận Trắc:

1. B **B** T T B **B** T
2. T T B **B** T T **B** (V)
3. T T B **B** B T T
4. B **B** T T T **B** **B** (V)

红鸂鶒 - 白居易
安南远进红鸂鶒
色似桃花语似人
文章辩慧皆如此
笼槛何年出得身

Hồng Anh Vũ - Bạch Cư Dị

1. An Nam viễn tiến hồng anh vũ
2. Sắc tự đào hoa ngữ tự nhân
3. Văn chương biện tuệ giai như thử
4. Lung hạm hà niên xuất đắc thân.

Dịch thơ: **Con Vẹt Đỏ**

Nước Nam¹ triều cống vẹt màu hồng
Lông tơ hoa đào tiếng nói trong
Lý luận nghĩ suy như đó vậy
Bao giờ biết cách thoát ngoài lồng².

1. Nước Nam ta lệ thuộc nước Tàu vào đời Nhà Đường và hàng năm phải triều cống. Năm 679, Đường Cao Tông đổi tên đất Giao Châu thành An Nam Đô Hộ Phủ.

2. Câu thơ của Bạch Cư Dị là một thách thức và cũng là một lời tiên đoán cho nền tự chủ của Việt Nam đối với Trung Hoa.

4.1b Luật Bằng Vận Bằng:

1. B **B** T T T **B** **B** (V)
2. T T B **B** B T **B** (V)
3. T T B **B** B T T
4. B **B** T T T **B** **B** (V)

泊秦淮 - 杜牧
煙籠寒水月籠沙
夜泊秦淮近酒家
商女不知亡國恨
隔江猶唱後庭花

Bạc Tân Hoài - Đỗ Mục

1. Yên lung hàn thủy nguyệt lung sa
2. Dạ bạc Tân Hoài cận tửu gia
3. Thương nữ bất tri vong quốc hận
4. Cách giang do xứng Hậu Đình Hoa

Dịch thơ: **Đậu Bến Tân Hoài**

Khói mờ trên nước cát trắng hòa
Đậu bến Tân Hoài¹ cạnh tửu gia
Cô ả biết đâu hờn mất nước
Bến sông còn hát khúc Đình Hoa².

1. Tân Hoài: tên con sông từ tỉnh Giang Tô chảy lên phía Bắc vào sông Trường Giang.

2. Hậu Đình Hoa: tên khúc hát lãng mạn đời trụy sáng tác trong một buổi tiệc của vua Trần Hậu Chủ và Vương Quý Phi thời Nam Bắc triều.

4.1c Luật Trắc Vân Bằng:

1. T T B B T T B (V)
2. B B T T T B B (V)
3. B B T T B B T
4. T T B B T T B (V)

楓橋夜泊 - 張繼
 月落烏啼霜滿天
 江楓漁火對愁眠
 姑蘇城外寒山寺
 夜半鐘聲到客船

Phong Kiều Da Bạc - Trương Kế

1. Nguyệt lạc ô đề sương mãn thiên
2. Giang phong ngư hỏa đối sầu miên
3. Cô Tô thành ngoại Hàn Sơn tự
4. Dạ bán chung thanh đáo khách thuyền.

Dịch thơ: Tội Đậu Bến Phong Kiều¹

Trăng lặn quạ kêu sương phủ mờ
 Đèn chài leo lét rặng phong mờ
 Chuông chùa² vắng vắng khuya vọng lại
 Đến tận thuyền ai³ gợi ý thơ.

1. Phong kiều ở phía Tây thành Cô Tô (Tô Châu) tỉnh Giang Tô.
2. Chùa Hàn San ở phía Đông Phong Kiều ngoài thành Cô Tô.
3. Thuyền khách đây là thuyền của thi nhân với tâm trạng buồn vì vừa thi hỏng, trên đường trở về nhà ghé bên Phong Kiều ngủ đêm.

4.1d Luật Trắc Vân Trắc:

1. T T B B B T T
2. B B T T T B B (V)
3. B B T T B B T
4. T T B B T T B (V)

絕句 - 杜甫
 兩個黃鸝鳴翠柳
 一行白鷺上青天
 窗含西嶺千秋雪
 門泊東吳萬里船

Tuyệt Cú - Đỗ Phủ

Lưỡng cá hoàng ly minh thúy liễu
 Nhất hàng bạch lộ thượng thanh thiên
 Song hàm Tây Lĩnh thiên thu tuyết
 Môn bạc Đông Ngô vạn lý thuyền.

Dịch thơ: Tuyệt Cú

Liễu thăm chim vàng đôi sánh hót
 Trời xanh cò trắng một hàng bay
 Nghìn thu tuyết lạnh núi¹ che phủ
 Vạn chiếc thuyền Ngô² sông đậu đầy.

1. Tây Lĩnh: còn gọi là núi Mân, có nơi còn nói là núi Nga Mi ở phía tây đất Thục.
2. Đông Ngô: nước của Tôn Quyền trong thời Tam Quốc

4.2 Cấu Trúc Của TNTT

Nội dung của TNTT được gói ghém trong 4 câu 7 chữ cũng phải diễn tả theo trình tự 4 phần:

4.2a Đề: gồm câu 1

Đề giới thiệu ấn định bối cảnh cho câu chuyện sẽ được kể ra : thời điểm, nơi chốn...

4.2b Thực hay trạng: gồm câu 2

Thực nói lên ý định, nội dung bài thơ...

4.2c Luận: gồm câu 3

Luận bàn luận rộng thêm về nội dung, tả cảnh hoặc tình cảm.

4.2d Kết: gồm câu 4

Kết chuyển ý và tóm tắt, hoặc có ý mới gây xúc cảm hay tạo suy nghĩ thêm.

5. Luật Thơ Ngũ Ngôn Tứ Tuyệt

Thơ NNTT có quy định về bằng trắc, niêm, vận giống 4 câu đầu hay 4 câu cuối của thơ NNBC. Về cấu trúc, NNTT cũng giống như TNTT. Với 4 câu 5 chữ, một bài NNTT phải kể một câu chuyện đầy đủ lớp lan.

5a Luật Trắc Vần Trắc:

1. T T B B T
2. B B T T B (V)
3. B B B T T
4. T T T B B (V)

魯中都東樓醉

李白

昨日東樓醉
還應倒接籬
阿誰扶上馬
不省下樓時

Lỗ Trung Đô Đông Lâu Túy

Lý Bạch

1. Tạc nhật đông lâu túy
2. Hoàn ứng đảo tiếp ly¹
3. A thùy phù thượng mã
4. Bất tỉnh hạ lâu thì.

Dịch thơ:

Say Rượu Ở Lâu Đông

Say ở lầu Đông đêm tối qua
Về nằm vắt vẻo bên rào nhà
Kèm cương lên ngựa ai người giúp
Giờ lúc xuống lầu nhớ chẳng ra.

1. Dị bản có câu 2 "Quy lai đảo tiếp ly" với nghĩa: Về đến nhà mới biết đội khăn mũ ngược. Ly (四/离) cổ ngữ nghĩa như khăn quần đầu.

5b Luật Trắc Vần Bằng:

1. T T T B B (V)
2. B B B T B (V)
3. B B B T T
4. T T T B B (V)

春怨-金昌緒

打起黃鶯兒
莫教枝上啼
啼時驚妾夢
不得到遼西

Xuân Oán - Kim Xương Tự

1. Đả khởi hoàng oanh nhi
2. Mạc giao chi thượng đề
3. Đề thì kinh thiếp mộng,
4. Bất đắc đáo Liêu Tây.

Dịch thơ: **Oán Xuân**

Hoàng oanh ơi hãy bay đi
Véo von ca hát vui gì xuân sang
Làm ta tỉnh giấc mơ màng
Liêu Tây¹ muốn tới gặp chàng bấy lâu.

1. Liêu Tây là một đồn đời Tần. Thiều phụ muốn mơ đến gặp chồng nên trách con chim đã đánh thức mình.

5c Luật Bằng Vân Bằng:

1. B **B** T T **B** (V)
2. T T T **B** **B** (V)
3. T T B **B** T
4. B **B** T T **B** (V)

汾上驚秋-蘇挺
北風吹白雲
萬里渡河汾
心緒逢搖落
秋聲不可聞

Phần Thượng Kinh Thu - Tô Đĩnh

1. Bắc phong xuy bạch vân
2. Vạn lý độ hà Phần
3. Tâm tư phùng dao lạc
4. Thu thanh bất khả văn.

Dịch thơ: **Ngại Thu Trên Sông Phần**

Gió Bắc thổi mây trắng
Vạn dặm trên sông Phần¹
Tâm tư đang trĩu nặng
Tiếng thu chẳng ân cần.

1. Sông Phần ở Thiểm Tây.

5d Luật Bằng Vân **Trắc**:

1. B **B** B T T
2. T T T **B** **B** (V)
3. T T B **B** T
4. B **B** T T **B** (V)

送別 - 王維
山中相送罷
日暮掩柴扉
春草明年綠
王孫歸不歸

Tống Biệt - Vương Duy

1. Sơn trung tương tống bãi
2. Nhật mộ yểm sài phi
3. Xuân thảo minh niên lục
4. Vương tôn qui bất qui

Dịch thơ: **Tiến Biệt**
Tiến biệt giữa núi đồi
Khép cửa¹ đã tối trời
Cỏ xuân xanh trở lại
Về không với núi đồi.

1. Sài phi: cửa nhỏ làm bằng củi gỗ của nhà nghèo.

Hoa Đình Thuyền Tử 華亭船上

Phí Minh Tâm

Vài năm trước đây tôi có thấy bài thơ dưới đây (Bài 1) trên một trang web Hoa Văn mà tôi cho là một bài thơ tứ tuyệt. Các bạn bè trên diễn đàn Việt Kiếm có cho biết bài đó không được xếp vào nhóm thơ mà là một bài kệ của một thiền sư có tên là Hoa Đình Thuyền Tử, sống vào cuối đời nhà Đường. Hoa Đình Thuyền Tử còn được biết đến dưới nhiều tên khác như: Thuyền Tử Hòa Thượng, Thuyền Tử Đức Thành, Hòa Thượng Đức Thành... Hoa Đình là bến Hoa Đình ở Tú Châu (nay là huyện Gia Hưng tỉnh Chiết Giang), nơi ngài tùy duyên đưa đò. Còn Đức Thành là pháp danh của ngài. Ta thường thấy người xuất thế tu luyện để cứu nhân độ thế ở nơi núi cao hay rừng sâu, ít thấy các vị này ở nơi thị tứ đông đảo người. Lại càng ít thấy thiền sư sống ẩn thân trên sông, vì thế nên danh phận và công trình của thiền sư ít được sưu tầm và phổ biến. Tài liệu tìm được trên Internet cho biết có 39 bài “Bát Trạo Ca”(Bài ca chuyền mái chèo) của Thuyền Tử Hòa Thượng được chép trong trong Quyển 2 của Kỳ Duyên Tập do Chùa Pháp Nhãn ấn hành năm 1322 đời Tống.

3 trong 39 bài Bát trạo ca được ghi chép và giải nghĩa trong chương 27 của quyển “Thiền Môn Khai Ngô Thi Nhị Bách Thủ” của Đỗ Tùng Bách. Quyển sách này được dịch ra Việt ngữ với tựa đề mới “Thơ Thiền Đường Tống” do dịch giả Phước Đức và được Nhà Xuất Bản Đồng Nai ở Việt Nam ấn hành năm 2000.

Bài 1:

千尺絲綸直下垂
一波才動萬波隨
夜靜水寒魚不食
滿船空載月明歸

Thiên xích ti luân trực hạ thùy
Nhất ba tài động vạn ba tùy
Đạ tĩnh thủy hàn ngư bất thực
Mãn thuyền không tải nguyệt minh quy.

Dịch Nghĩa:

Nhợ câu ngàn thước được thả thẳng xuống
Một làn sóng gợn lên một vọn sóng phát sanh
Đêm êm vắng nước lạnh cá không ăn
Thuyền quay về chở đầy ánh trăng,

Dịch Thơ:

*Nghìn thước chịt chằng nhợ bủa giăng
Một làn sóng gợn vọn lẫn tăn
Đêm yên nước lạnh cá không cắn
Thuyền chở đầy khoang chở ánh trăng.*

Bài 2:

三十年來海上游
水清魚現不吞鉤
釣竿斫儘重栽竹
不計功程得便休

Tam thập niên lai hải thượng du
Thủy thanh ngư hiện bất thôn câu
Điếu can chước tận trùng tài trúc
Bất kê công trình đắc tiện hưu.

Dịch Nghĩa:

Ba mươi năm qua lênh đênh trên biển
Nước trong thấy cá cá không ăn mồi
Chặt hết cần câu trồng thêm trúc làm cần
Kê chi công trồng trúc, miễn là được cá.

Dịch Thơ:

*Ba chục năm trên biển nổi trôi
Nước trong cá lội chẳng ăn mồi
Cần câu chặt sạch trồng thêm trúc
Chỉ kê công lao được cá thôi.*

Bài 3:

有一魚兮偉莫裁
混融包納信奇哉
能變化，吐風雷
下綫何曾釣得來

Hữu nhất ngư hề vĩ mạc tài
Hỗn dung bao nạp tín kỳ tai
Năng biến hóa, thổ phong lôi
Hạ tuyến hà tăng điếu đắc lai.

Dịch Nghĩa:

Có một con cá lớn khó đo lường
Nó có khả năng chứa nạp thật lạ lùng
Biến hoá khôn lường sanh gió và sấm sét
Không phải xài cần câu mà câu được.

Dịch Thơ:

*Một con cá lớn khó cân lường
Dung chứa vô biên rất lạ thường
Biến hóa vạn năng sanh bão sấm
Dùng cần câu nó khó vô phương.*

Ghi Chú:

1. Trong bài 1, câu 1 ví việc học đạo như câu cá. Câu 2 “*Nhất ba tài động vạn ba tùy*” thường được nhắc tới trong Thiền đạo. Câu 3 câu đạo khó khăn vô cùng. Câu 4 đắc đạo là đạt được hư không. Hoàng Sơn Cốc tự Đình Kiên, một cao thủ làm tư khúc đời Tống ngang hàng với Tô Đông Pha, rất ưa thích bài kệ này. Đình Kiên có làm một bài theo điệu Tố Trung Tĩnh xài câu và nhiều cụm từ của bài kệ 2 như sau:

一波才動萬波隨
蓑衣一釣絲
錦鱗正在深處
千尺也須垂
吞又吐
信還疑
上釣遲
水寒江靜
滿目青山
載月明歸
黃山谷

Nhất ba tài động vạn ba tùy
Thoa y nhất câu ti
Kim lân chính tại thâm xứ
hiên xích dã tu trọng
Thôn hư thỏ
Tín hoàn nghi
Thượng câu trì
Thủy hàn giang tĩnh
Mãn mục thanh san
Tải nguyệt minh quy.
Hoàng Sơn Cốc

Dịch nghĩa:

Một làn sóng gợn lên một vọn sóng phát sanh
Lão chài mặc áo tơi cầm cần câu
Cá vẩy vàng ở chỗ nước sâu
Ngàn thước cũng phải câu
Nó cắn mồi rồi lại nhả ra
Nó tin rồi lại nghi ngờ
Chậm chậm kéo câu lên
Nước lạnh sông vắng lặng
Núi xanh đầy trước mắt
Chờ ánh trăng trở về.
Hoàng Sơn Cốc

2. Trong bài 2, câu 1 chỉ quá trình câu đạo dài lâu. Câu 2 thấy rõ đạo nhưng chưa thấu triệt được. Câu 3 tâm câu đạo không lười dù phải làm những việc trông như mâu thuẫn với thế gian. Câu 4 không kể công khó nhọc miễn đạt được đạo.

3. Trong bài 3, câu 1 chỉ đạo rộng lớn bao trùm. Câu 2 nói đạo có khả năng dung chứa tất cả vạn vật. Câu 3 đạo lại còn biến hóa vô thường phát sanh ra mọi hiện tượng. Câu 4 muốn đạt được đạo không dễ dàng.

Thân Thế Của Hoa Đình Thuyền Tử

Người ta ít biết được thân thế của ngài. Theo Đỗ Tùng Bách, sư là học trò của ngài Dược Sơn Duy Nghiễm (751-834), pháp hệ Thanh Nguyên Hành Tư, ít ai biết ngài là một thiên sư. Hình như ngài chỉ truyền pháp cho một học trò duy nhất là Giáp Sơn.

Chuyện rằng: Thiên sư Giáp Sơn Thiện Hội nhờ ngài Đạo Ngô chỉ điểm tìm đến ngài Thuyền Tử để trình kiến giải cầu khai ngộ. Bị ngài Thuyền Tử phê bình: “Một câu dù lãnh hội được nhưng nếu cháp vào đó thì giống như cây cọc cột con lừa”. Thuyền Tử dạy Giáp Sơn: “Người cầu đạo giống như

người đi câu thả sợi nhợ ngàn thước, lúc con cá thấy mồi mà chưa ăn là thời khắc rất quan trọng ví dụ như người câu đạo ở nơi cửa ải khẩn yếu ngộ thì thành Phật, không ngộ thì táng thân mất mạng, chịu trầm luân mãi mãi.” Giáp Sơn vừa định mở miệng đáp lời liền bị Thuyền Tử đập cho một chèo té xuống nước. Giáp Sơn lập tức khai ngộ, không còn bị rơi vào đám sương mù mê muội. Mãi chèo phá vỡ tình thức ý tượng và lời nói của Giáp Sơn. Có khả năng triệt ngộ tự tánh mới không bị kẹt vào cơ giải của ngôn ngữ “cây cọc cột con lừa” muôn đời muôn kiếp.

Câu chuyện về thân thế của Hoa Đình Thuyền Tử được Hoàng Sơn Cốc viết lại trong một từ khúc có tên “Ngư Gia Ngạo” ngụ nói ý thiên:

億昔藥山生一虎
華亭船上尋人渡
散卻夾山拈坐具
呈見處
係驢橛上合頭語
千尺垂絲君看取
離鈎三寸無生路
驀口一橈親子父
猶回顧
瞎驢喪我兒孫去
黃山谷

Ức tích Dược Sơn sanh nhất hổ
Hoa Đình Thuyền Tử tầm nhân độ
Tán khước Giáp Sơn niêm tọa cụ
Trình kiến xứ
Hệ lư quyết thượng hợp đầu ngữ
Thiên xích thùy ty quân khán thủ
Ly câu tam thôn vô sinh lộ
Mạch khẩu nhất nhiêu thân tử phụ
Do hồi cố
Hạt lư táng ngã nhi tôn khứ.
Hoàng Sơn Cốc

Dịch nghĩa:

Nhớ xưa Dược Sơn sanh một cọp
Thuyền tử Hoa Đình tìm người độ.
Giáp Sơn giải tán niêm ghé ngồi,
Trình kiến giải,
Trên cọc cột lừa lời khế hợp.
Nhợ câu ngàn thước hãy nhìn xem
Xa mồi ba tác không đường sống
Một chèo ngậm miệng tình con cha,
Còn ngoái lại,
Lừa mù chôn mất lũ cháu con ta.

Sau khi Giáp Sơn khai ngộ, thầy trò thân thiết như cha con. Nhìn lại đoạn đường đã đi qua, Giáp Sơn xiển dương pháp yếu của thầy truyền cho và có thể nói đời đời không dứt mới bảo là “Lừa mù chôn mất lũ cháu con”. Sự tích Hoa Đình Thuyền Tử và Giáp Sơn được Viên Cực Lĩnh Thiên Sư nhắc lại trong bài thơ dưới đây:

沒蹤迹處莫藏身
看來端是眼中塵
全機打破係驢橛

Một tung tích xử mạc tàng thân
Khán lai đoạn thị nhãn trung trần
Toàn ky đả phá hệ lư quyết

棒頭敲出玉麒麟
圓極嶺禪師

Bông đầu xao xuất ngọc kỳ lân.
Viên Cực Lĩnh Thiên Sư*

*Theo Phước Đức dịch giả của quyển Thơ Thiền Đường Tống, tác giả bài thơ là Viên Cực Sâm Thiên Sư ở chùa Ân Tĩnh, châu Thái Bình, pháp tự Vân Cư Pháp Như Thiên Sư, đời thứ 16 hệ Nam Nhạc. Tuy nhiên tôi không tìm được một quy chiếu nào cho thấy có tên Viên Cực Sâm. Chữ LĨNH 嶺 và chữ SÂM 岑 có nghĩa gần giống nhau và viết gần giống nhau, chữ LĨNH có bộ SON bên trái trong khi chữ SÂM có bộ SON trên chóp

Dịch nghĩa:

Chỗ không vết tích đừng ẩn thân
Nhìn thẳng lại trong mắt chính là bụi trần
Toàn cơ đập phá vỡ cọc cột lừa
Một gậy gõ vào đầu sản xuất ngọc kỳ lân

Dịch Thơ:

Chỗ không dấu vết chớ nung thân
Đáy mắt nhìn sâu chính cấu trần
Tự tánh toàn năng phá cọc buộc
Gõ đầu một gậy xuất kỳ lân.

Chú thích:

Câu 2 ý nói ai cũng có khả năng triệt ngộ tự tánh để không bị kẹt vào cơ giải của ngôn ngữ.

Câu 3 nhắc đến việc Giáp Sơn bị Hoa Đình Thuyền Tử đánh một chèo nên tức khắc giác ngộ, ví như ngọc kỳ lân quý báu.

Đọc đến đây tôi và chắc một vài bạn còn thắc mắc về lời ngài Thuyền Tử dạy Giáp Sơn và vì sao bị có một chèo mà Giáp Sơn tức khắc giác ngộ. Có đúng pháp thiền có ngộ tất giúp người tu tập giác ngộ và đắc đạo nhanh không? Ta thường nghe nói chỉ cần khoảnh khắc là giác ngộ được, nếu không thì không bao giờ giác ngộ. Điều này không có gì sai trái, nhưng từ lúc sơ ngộ đạt đến trạng thái tâm linh và thời điểm giác ngộ trong khoảnh khắc là một quá trình tu luyện bền chí và lâu dài. Câu 1 của bài 2 “*Tam thập niên lại hải thượng du*” cho ta một khái niệm về thời gian mà thiền sư cho là cần để cầu học thiền đạo. Giáp Sơn đã là một thiền sư có đệ tử của riêng mình trước khi xin cầu học với ngài Thuyền Tử. Giáp Sơn đã có một quá trình tu tập. Thế mà khi trình kiến giải Giáp Sơn còn bị phê bình: “*Một câu dù lãnh hội được nhưng nếu chấp vào đó thì giống như cây cọc cột con lừa*”. Quá trình cầu đạo lâu dài đòi hỏi nhiều kiên nhẫn nên được ví như đi cầu, ví việc thấy được đạo như cá thấy được mồi, ví thấu triệt được đạo như cá ăn mồi, nhưng sao lại nói lúc cá thấy mồi mà chưa ăn là thời khắc rất quan trọng? Thấy được đạo đã là một thành quả đáng kể. Thấu triệt đạo là thấy được bản chất vô thường của vạn vật, thấy tự tánh và không còn chấp,

không còn mê, không còn nương tựa bám víu vào bất cứ việc gì ngay cả đạo pháp để an tâm. Đó là sự khác biệt giữa thấy đạo và thấu triệt đạo, khác biệt giữa trầm luân và giác ngộ. Thuyền Tử biết Giáp Sơn đã sẵn sàng tâm thức để tỉnh con mê chỉ cần thêm một chút nhắc nhở. Với chúng ta có lẽ ngài đã dùng cách giáo hóa khác, chứ có đánh đến 100 chèo chắc cũng không ăn thua gì!

Giác ngộ không phải là một sự hiểu biết của trí khôn con người, do đó không có lời lẽ nào diễn tả được, mà là một lối sống trong đạo đức chân chính. Đức Thích Ca có dạy con đường 8 nhánh đưa đến giác ngộ tức trở về với Phật tánh mà mọi người ai cũng có khi được sanh ra đời. Tám điều này được phân làm 3 nhóm là giới, định và huệ. Giới giúp cho ta sống thanh khiết không bị bợn nhơ phủ lấp. Không bị bợn nhơ che lấp, khi quán chiếu (định) nhìn vào nội tâm ta mới sáng suốt (huệ) thấy được tự tánh. Con đường này ai đọc cũng hiểu và thấy được. Nhưng chỉ có người hành trì theo con đường này tức giữ giới và thiền định thì mới sanh ra trí huệ, mới thấu triệt đạo và giác ngộ. Không thể nói và hiểu mà giác ngộ được vì thế ngài Thuyền Tử có nói: *“Một câu dù lãnh hội được nhưng nếu chấp vào đó thì giống như cây cọc cột con lừa”*.

Bá Nha Tử Kỳ

Phí Minh Tâm

子期遺恨身先去
伯牙摔琴謝知音

*Tử Kỳ di hận thân tiên khứ
Bá Nha suất cầm tạ tri âm*

Bá Nha và Tử Kỳ là hai người bạn tri âm thời Xuân Thu Chiến Quốc. Sách Lã Thị Xuân Thu có chép: “Bá Nha gảy đàn, Tử Kỳ ở ngoài nghe trộm”. Tử Kỳ còn khen tiếng đàn của Bá Nha lúc thì “nguy nguy hồ chí tại cao sơn”, lúc thì “dương dương hồ chí tại lưu thủy”.

Bá Nha, họ Du tên Thụy, là người nước Sở, nhưng làm quan Thượng Đại Phu nước Tấn. Bá Nha nổi tiếng là một khách phong lưu văn mặc, lại có ngón đàn tuyệt diệu nhất đời và không bao giờ rời cây Dao cầm yêu quý của mình.

Tử Kỳ, họ Chung tên Huy, là một danh sĩ ẩn dật làm nghề đốn củi để báo hiếu cha mẹ tuổi già nua, nhà tại Tập Hiền Thôn, gần núi Mã Yên, ở cửa sông Hán Dương.

Phần I

Năm đó, Bá Nha phụng chỉ vua Tấn đi sứ qua nước Sở. Trên đường về, khi thuyền đến cửa sông Hán Dương, nhằm đêm Trung Thu sáng trăng, phong cảnh hữu tình, Bá Nha cho lệnh cắm thuyền dưới chân núi Mã Yên để thưởng ngoạn. Cảm thấy hứng thú, muốn dạo chơi một vài khúc đàn, Bá Nha sai quân hầu lấy chiếc lư ra, đốt hương trầm, xông cây dao cầm đặt trên án. Bá Nha trình trọng nâng đàn, so dây vặn trục. Sau đó đặt hết tâm hồn đàn lên một khúc réo rắt âm thanh, quện vào khói trầm. Chưa dứt bài, đàn bỗng đứt dây.

Bá Nha giựt mình tự nghĩ, dây đàn bỗng đứt thế này ắt có người nghe lén tiếng đàn, bèn sai quân hầu lên bờ tìm xem có ai là người nghe đàn mà không lộ mặt. Quân hầu lãnh lệnh lên bờ thì bỗng có người từ trên bờ lên tiếng:

- Xin đại nhân thứ lỗi cho, tiểu dân này đi kiếm củi về muộn, đi ngang qua đây, nghe tiếng đàn tuyệt diệu quá, nên cất bước đi không đành!

Bá Nha cười lớn bảo:

- Người tiểu phu nào đó dám nói hai tiếng nghe đàn với ta?

Tiếng nói từ trên núi lại đáp lại:

- Đại nhân nói vậy, kẻ hèn này trộm nghĩ là không đúng. Há đại nhân không nhớ câu nói của người xưa: "Thập nhất chi áp tất hữu trung tín" (Trong một áp có mười nhà ắt có người trung tín). Hễ trong nhà có quân tử thì ngoài cửa ắt có người quân tử đến... Nếu đại nhân khinh chỗ quê mùa không người biết nghe đàn, thì cũng không nên khảy lên khúc đàn tuyệt diệu làm gì.

Bá Nha có vẻ ngượng khi nghe câu nói của người tiểu phu. Biết mình lỡ lời, liền tiến sát đến mũi thuyền dụi giọng nói:

- Người quân tử ở trên bờ, nếu thực biết nghe đàn, biết vừa rồi ta khảy khúc gì không?

- Khúc đàn đại nhân vừa tấu đó là: Đức Không Tử khóc thầy Nhan Hồi, phổ vào tiếng đàn, lời rằng:

***Khả tích Nhan Hồi mệnh tảo vong
Giáo nhân tư tưởng mãn như sương
Chỉ nhân lậu hạng đàn biểu lạc***

Hồi này, đại nhân đang đàn thì đứt dây, nên còn thiếu mất câu bốn là:

Lưu đức hiền danh vạn cổ dương.

Tạm dịch thơ:

可惜顏回命早亡
教人思想鬢如霜
祇因陋巷簞瓢樂
留得賢名萬古揚

*Nhan Hồi mất sớm thật đau thương,
Tư tưởng dạy người tóc bạc sương.
Ngõ hẹp nước bầu com giỏ hẩm (1)
Danh hiền lưu mãi cõi trần dương.*

(1) Nhan Hồi vui trong cảnh khốn khổ, sống trong ngõ hẹp chỉ với giỏ com và bầu nước.

Phần II

Tử Kỳ tinh thông nhạc lý, tinh tường Dao cầm, thấu rõ lòng Bá Nha qua tiếng đàn, lúc cao vọi vọi, chí tại non cao, lúc thì mệnh mông trời nước bao la, ý như nước chảy. Bá Nha vô cùng bái phục và xin kết nghĩa anh em. Trước khi chia tay, hai người hẹn gặp lại năm sau cũng tại chốn này.

Mùa thu năm sau, khi Bá Nha trở lại Mã Yên thì Tử Kỳ, vì bệnh, mới chết mộ còn chưa xanh cỏ. Chung lão, thân phụ của Tử Kỳ đưa Bá Nha đến mộ. Bên phần mộ Tử Kỳ, Bá Nha lay và khóc nức nở rằng: Hiền đệ ơi, lúc sống anh tuấn tuyệt vời, nay chết, khí thiêng còn phảng phất, xin chứng giám cho ngu huynh một lay ngàn thu vĩnh biệt.

[Cao Sơn Lưu Thủy](#)

Lạy xong, Bá Nha gọi đem Dao cầm tới, đặt lên phiến đá trước mộ, ngồi xếp bằng trên mặt đất một cách nghiêm trang, so dây tấu khúc "Thiên thu trường hận", tiễn người tri âm tài hoa yếu mạng. Tiếng đàn đang réo rất bỗng trầm hẳn xuống. Gió rừng thổi mạnh, mây đen kéo lại, u ám bầu trời, hồi lâu mới tan. Bá Nha ngưng đàn. Gió ngừng rít, trời trong sáng trở lại, chim ai oán lặng tiếng. Bá Nha nhìn Chung lão thưa:

- Tử Kỳ đã về đây chứng giám cho lòng thành của tiêu sinh. Cháu vừa đàn khúc đoản ca để viếng người tri âm tài hoa mệnh yếu, và xin đọc thành thơ đoản ca này:

憶昔去年秋
江邊曾會君
今日重來訪
不見知音人
但見一杯土
慘然傷我心
傷心傷心復
不忍淚紛紛
來歡去何苦
江畔起愁雲
子期子期兮
你我千金義
曆儘天涯無足語
此曲終兮不復彈
三尺瑤琴爲君死

Ức tích khứ niên thu
Giang biên từng hội quân
Kim nhật trùng lai phỏng
Bất kiến tri âm nhân
Đãn kiến nhất bôi thổ
Thảm nhiên thương ngã tâm
Thương tâm thương tâm phục
Bất nhân lệ phân phân
Lai hoan khứ hà khổ
Giang bần khởi sầu vân
Tử kỳ tử kỳ hề
Nhĩ ngã thiên kim nghĩa
Lịch tận thiên nhai vô túc ngữ
Thử khúc chung hề bất phúc đàn
Tam xích dao cầm vị quân tử.

Tạm dịch nghĩa:
Nhớ đến mùa thu năm trước
Từng gặp bạn bên bờ sông
Hôm nay trở lại tìm
Không thấy người tri âm

Tạm dịch thơ:
Từ nhớ đến mùa thu năm trước
Bến trường giang gặp bạn cố nhân
Năm nay lại đến Giang Tân
Giòng sông lạnh ngắt cố nhân đâu

*Chỉ thấy một nắm mồ đất
Thảm thiết đau thương lòng ta
Ôi thương tâm! Lại thương tâm!
Không cầm được nước mắt rờn rờn
Vui đến rồi đi, còn lại đau khổ
Mây sàu trôi lên bên ven sông
Tử Kỳ hỏi! Tử Kỳ ơi!
Em và anh có nghĩa ngàn vàng
Dù có đến tận vô bên bờ cũng
không nói hết lời
Vậy khúc nhạc này cũng dứt không
đàn nữa
Dao cầm ba thước chết luôn theo em.*

*rồi
Buồn chỉ thấy nắm mồ bên núi
Cõi ngàn năm chia cắt đau lòng
Ôi thương tâm, ôi thương tâm
Sụt sùi lai láng bao hàng lệ rơi
Mây sàu thấp thoáng chân trời
Đêm vui đổi lấy một đời khổ đau
Tử Kỳ ơi, Tử Kỳ ơi
Ngàn vàng khôn chuộc được bầu
tâm can
Thôi từ nay, thôi phím đàn
Ngàn thu thôi hết mơ màng cố nhân...
Khuyết Danh*

Phần III

Lời thơ vừa dứt, Bá Nha vái cây Dao cầm một vái, tay nâng Dao cầm lên cao, đập mạnh xuống tảng đá. Dao cầm vỡ tan nát tung từng mảnh, trụ ngọc, phím vàng rơi lả tả.

Chung lão không kịp ngăn, hoảng kinh hỏi rằng:

- Sao đại nhân lại đập vỡ đàn quý giá này?

Bá Nha đáp lời bằng bài thơ tứ tuyệt:

*Suất toái dao cầm phượng vĩ hàn
Tử Kỳ dĩ thế hương thùy đàn
Đại thiên thế giới giai bằng hữu
Dục mịch tri âm nan thượng nan!*

摔碎瑤琴鳳尾寒
子期已逝向誰彈
大千世界皆朋友
欲覓知音難上難

Tạm dịch thơ:

Đập nát Dao cầm đau xót phượng (1)

Tử Kỳ không có đàn cho ai

Bốn phương trời đất bao bè bạn

Tìm được tri âm khó lắm thay!

(1) Dao cầm được làm từ phần gỗ tốt nhất của cây ngô đồng. Khi xưa vua Phục Hy thấy 5 vì sao rơi vào cây ngô đồng, rồi có chim phượng hoàng đến đậu. Biết là gỗ quý, hấp thụ tinh hoa Trời Đất, nên vua bảo thợ khéo lấy gỗ chế làm nhạc khí gọi là Dao cầm, bắt chước nhạc khí ở Cung Dao Trì.

Khiển Bi Hoài

Nguyên tác thơ của *Nguyên Chân* 元稹

Lên 9 tuổi, Nguyên Chân đã biết viết văn và làm thơ. Năm 12 (có nơi nói 14) tuổi Ông thi đỗ khoa Minh Kinh, đỗ giáp khoa năm 23 tuổi rồi đỗ đầu chế khoa năm 27 tuổi. Được bổ nhiệm nhiều chức quan thăng đến Thượng Thư, Tiết Độ Sứ và mất tại chức. Ông là bạn chí thân của Bạch Cư Dị. Cũng như thơ của Bạch, thơ Nguyên Chân lời lẽ bình dị và thường được đem phổ nhạc. Khi nói về người đã khuất như trong bài Khiển Bi Hoài, thơ Nguyên Chân cũng thanh thoát và xúc động chân thành. Tác phẩm của Nguyên Chân có Hội Chân Ký, tức lam bản truyện Tây Sương Ký của Vương Thực Phủ đời sau, nói về cuộc tình của Trương Quân Thụy và Thôi Oanh Oanh.

Vào cuối năm 2003, tôi được một thi hữu gửi tặng bài thơ Khiển Bi Hoài Kỳ Nhất. Lúc bấy giờ vì tâm tư xáo động cũng như không hiểu biết nhiều về sự tích và ý nghĩa bài thơ, nên tôi thờ ơ và không mấy thích thú. Gần đây đọc được bài *Lệ Tình Thiên Cổ* của Vu Sơn Thần Nữ Tử Đinh Hương trên diễn đàn Việt Kiếm, tôi mới thấy bài thơ có nhiều ý nghĩa sâu sắc. Tôi thầm cảm ơn người bạn và Vu Sơn. Vu Sơn chỉ đưa ra và dịch có Kỳ Nhất và Kỳ Nhị trong khi bài thơ gồm 3 kỳ. Tôi đã tìm được nguyên tác Kỳ Tam bằng chữ Hán và dịch ra Hán Việt. Nhưng về dịch thơ, sau khi đọc bản dịch Kỳ 1 và Kỳ 2 dưới đây của Vu Sơn qua thể song thất lục bát, tôi mới thật sự nhìn thấy khả năng thi phú hạn chế của mình. Chỉ mong nhờ một sự may mắn nào đó, Vu Sơn Thần Nữ sẽ chiêu cố và dịch luôn Kỳ 3 cho trọn bộ. Tôi rất thích dịch thơ Đường và hay dịch tài tử cho vui (có nghĩa là thiếu nghiên cứu, dịch sai nghĩa, không đúng niêm vận...). Tôi không dám múa rìu qua mắt “thợ”, nhất là mắt của Thần Nữ, nên trong bản thảo của bài này, chỗ của bản dịch Kỳ 3 để trống.

Khi chuyển lời yêu cầu trên diễn đàn mà tôi thường thăm viếng để học hỏi thêm và phổ biến các bản dịch thơ Đường, tôi có nhận được phúc đáp sau khoảng hơn 1 giờ (tôi đoán chừng Vu Sơn ở cách xa tôi gần nửa vòng trái đất qua giờ giấc khác nhau):

“Rất vui khi biết VDK nhờ đọc bài *Lệ Tình Thiên Cổ* mà hiểu biết hơn về Khiển Bi Hoài. Người bạn nào đó của VDK cũng có nét giống VS quá! Chỉ tặng VDK có bài Kỳ Nhất thôi, cũng như VS ta chỉ đưa lên và dịch có Kỳ Nhất và Kỳ Nhị thôi. Giống nhau ở chỗ chỉ lưu luyến những gì mình yêu thích. Có lẽ ít nhiều VDK chắc cũng biết tánh khí không giống ai của VS rồi, cho nên lời đề nghị của VDK tuy tha thiết lắm nhưng VS không hứa được. Còn nói về khả năng thi phú thì có ai vừa sinh ra đã ngâm thơ

vịnh phú đâu? Mong rằng sẽ được đọc bản dịch Kỳ Tam của VDK trong một ngày không xa! Vu Son”

Đọc phúc đáp của Vu Son, không hiểu vì thần giao cách cảm, hay vì một số điềm trùng phùng nào đó, mà tôi lại nghĩ đến chuyện kỳ ngộ. Phải chăng Vu Son và người tặng bài thơ cho tôi là một. Người ấy có một lần cho biết là cũng hay ngao du chôn này. Dù sao Vu Son cũng chỉ không hứa dịch Kỳ Tam, chớ không từ chối lời yêu cầu của tôi. Tôi vẫn còn giữ yêu cầu này và mỗi ngày chờ mong. Khi nào nhận được bài dịch của Vu Son, tôi sẽ đăng bổ xung.

Trong lúc chờ đợi và cũng có lẽ để đáp ứng lời yêu cầu của Vu Son tôi tạm dịch Kỳ Tam theo thể thơ song thất lục bát, thể thơ mà tôi chưa quen thuộc, không mấy biết niêm vận bằng trắc vì đây là lần đầu tiên. Tôi chỉ dịch theo cảm hứng lúc bấy giờ và nghe sao cho thuận tai thôi. Do đó bạn đọc lưu ý là nếu có sơ suất gì trong bản dịch Kỳ Tam dưới đây là do thiếu sót của tôi.

Vào hè vài năm trước đây, tôi có dịp gặp mặt người bạn đã tặng tôi bài Khiển Bi Hoài Kỳ Nhất. Mặc dù có liên hệ trong nghiệp văn thơ, người bạn và Vu Son là hai người khác nhau.

Ngoài ra tôi cũng thử dịch bài thơ trọn 3 kỳ ra thể thất ngôn bát cú của nguyên tác. Đây chỉ là các bản thảo nên phân niêm vận, đối xứng chưa được hoàn chỉnh.

遣悲懷三首

之一

謝公最小偏憐女
自嫁黔婁百事乖
顧我無衣搜蓋篋
泥他沽酒拔金釵
野蔬充膳甘長藿
落葉添薪仰古槐
今日俸錢過十萬
與君營奠復營齋

之二

昔日戲言身後事
今朝都到眼前來
衣裳已施行看盡
針線猶存未忍開
尚想舊情憐婢僕
也曾因夢送錢財
誠知此恨人人有
貧賤夫妻百事哀

Khiển Bi Hoài Tam Thủ

Kỳ Nhất

Tạ công tối thiểu thiên liên nữ
Tự giá Kiềm Lâu bách sự quai
Cổ ngã vô y sưu mẫn hiệp
Nê tha cô tửu bặt kim sai (soa, thoa)
Dã sơ sung thiện cam trường hoắc
Lạc diệp thiêm tân ngưỡng cổ hoài
Kim nhật bổng tiền quá thập vạn,
Dữ quân doanh điện phục doanh trai.

Kỳ Nhị

Tích nhật hý ngôn thân hậu ý
Kim triêu giai đáo nhân tiên lai
Y thường dĩ phóng hành khán tận
Châm tuyến do tồn vị nhần khai
Thượng tưởng cự tình liên tỳ bộc
Dã tặng nhân mộng tống tiền tài
Thành tri thử hận nhân nhân hữu
Bần tiện phu thê bách sự ai.

之三
閑坐悲君亦自悲
百年都是幾多時
鄧攸無子尋知命
潘岳悼亡猶費詞
同穴窅冥何所望
他生緣會更難期
惟將終夜長開眼
報答平生未展眉

Kỳ Tam

Nhàn toạ bi quân diệc tự bi
Bách niên đô thị kỷ đa thì
Đặng Du vô tử tâm tri mệnh,
Phan Nhạc điệu vong do phí từ
Đồng huyệt yêu minh hà sở vọng
Tha sanh duyên hội cánh nan kỳ.
Duy tương chung dạ trường khai nhãn
Báo đáp bình sanh vị triển my.

Dịch Nghĩa: Lê Nguyễn Lưu Gợi Niềm Sâu Nhớ

Kỳ 1

Cô gái yêu bé bỏng nhà ông họ Tạ,
Gả cho chàng Kiềm Lâu trăm sự đều khó khăn!
Nhìn ta không áo, nàng mở rương lục tìm,
Biết ta thèm rượu nàng gỡ thoa bán đổi.
Sẵn rau đồng, bữa ăn thêm vị hoắc ngọt ngào,
Lá rụng thay củi, ngựa trông cây hòe cần cỗi.
Ngày nay, tiền lương có hơn mười vạn,
Chỉ còn vì nàng bày cỗ chay cúng tế!

Kỳ 2

Ngày xưa, có lần nói đùa chuyện sau khi chết.
Sớm nay, chuyện ấy đã xảy ra trước mắt.
Áo xiêm cho hết, còn gì để nhìn ngắm đâu,
Kim chỉ vẫn còn, nhưng không mở ra xem!
Nghĩ tình xưa, thương đến kẻ ăn người ở,
Mơ thấy nàng, bèn đốt giấy tiền đưa tặng,
Biết rằng mỗi hồn này mà ai ai cũng đều có,
Nhưng vợ chồng nghèo trăm chuyện lo buồn.

Kỳ 3

Ngôi rồi, nhớ thương nàng, lại xót thương mình,
Đời người trăm năm tuy dài nhưng có là bao!
Đặng Du không con, tìm yên vui với số mệnh,
Phan Nhạc khóc người chết, còn uổng phí lời thơ.
Chung huyệt là chuyện mù mờ, ngóng trông chi!
Duyên gặp gỡ kiếp sau, khó lòng hẹn ước!
Chỉ suốt đêm thường không chớp mắt được.
Làm sao đền bù nàng lúc sống chưa từng sung sướng.

Dịch Thơ Thể Thất Ngôn Bát Cú:

Kỳ 1

Gái út Tạ ông dễ mến thương
Lấy Kiềm Lâu khốn khó trăm
đường
Biết chồng thềm rượu cõi thoa bán
Kiếm áo cho chồng lục đáy rương
Cam khổ com rau ngào ngọt vị
Lá khô thay củi hộc vô phương
Nay lương bổng lộc hơn mười vạn
Trai cổ cúng nàng với nén hương.

Kỳ 2

Ngày xưa vui nói chuyện qua đời
Trước mắt hôm nay xảy tới nơi
Cho hết áo quần không giữ ngắm
Chỉ kim còn đó sầu chưa vui
Nghĩ tình xưa cũ thương người ở
Đột tặng nàng tiền mơ đến chơi
Nỗi khổ tâm này ai cũng có
Vợ chồng nghèo khó cảnh chơi voi.

Kỳ 3

Thương nhớ nàng rồi xót phận ta
Đời người trăm tuổi có bao là
Đặng Du con mất vui theo mệnh
Phan Nhạc khóc người điệu thiết tha
Chung huyết chuyện phào sao
ngóng đợi
Kiếp sau gặp gỡ được đâu mà
Đêm dài thao thức mắt không nhắm
Sao được đền nàng hạnh phúc qua.

Ghi Chú:

Kiềm Lâu: người nước Tề, rất nghèo nhưng sống ngay thẳng thanh cao.

Đặng Du: người đời Tấn, chạy loạn phải đem theo con và cháu. Gặp hoàn cảnh phải cứu hoặc con hoặc cháu, Đặng Du bỏ con cứu cháu vì nghĩ mình còn có thể có con, trong khi em đã chết không còn có con được nữa.

Phan Nhạc: người nước Tấn. Khi vợ mất làm 3 bài từ *Điệu vong*, lời lẽ hoa mỹ tình ý tha thiết. Từ của Phan Nhạc được so ngang với từ của Tống Ngọc

Dương Đài: nơi ở của Vu Sơn Thần Nữ. Tương truyền, Sở Tiên Vương đi chơi Cao Đường ngủ mơ thấy thần nữ dâng gối chiếu. Ở đây muốn nhắc đến người thương yêu.

Dịch Thơ Thể Song Thất Lục Bát:

Kỳ 1

Cô gái út Tạ công yêu nhất
Gả Linh Lâu chạt vật trăm đường
Thấy ta không áo vét rương
Rút thoa đôi rượu nàng thương chiều
chồng
Com rau đậu lột lòng cam khổ
Hết củi đun ngửa cổ ngóng hộc
Nay hơn mười vạn lương về
Sắm đầy trai lễ thỏa thê dâng nàng !
Vu Sơn Thần Nữ

Kỳ 2

Đùa thưở ấy nói sang cõi chết
Trước mắt nay phôi hết chuyện đời
Áo em cho cả đi rồi
Hộp kim chỉ giữ vì tôi không đành..
Nhớ kỷ niệm thương dành kẻ ở
Mơ cúng em giúp đỡ tiền tài
Hận này chẳng có riêng ai
Vợ chồng bần tiện bi tai trăm đường.
Vu Sơn Thần Nữ

Kỳ 3

Thương nhớ nàng lại đau xót phận
Đời trăm năm lận đận xiết bao
Đặng Du số mệnh lao đao
Khóc người Phan Nhạc tốn hao mỹ từ
Chuyện chung huyết tợ như hện gió
Duyên gặp nàng đâu có lần hai
Không sao chợp mắt đêm dài
Làm sao tìm lại Dương Đài thưở nao.
Phí Minh Tâm

LỆ TÌNH THIÊN CỒ

Vu Sơn Thân Nữ Tử Đình Hương

Có một điều kỳ lạ nhất là tất cả những cuộc tình lãng mạn và đẹp nhất trên trần gian đều trắc trở.. phải chăng chính cái éo le đó mới đủ sức làm xúc động tình người.. ?

Không nói đến chuyện xa xôi, thí dụ điển hình như chuyện tình Lan và Điệp cũng đã làm xúc động hàng triệu trái tim. Trong cổ điển văn học Trung Hoa cũng vẫn còn lưu lại rất nhiều, Hồng Lâu Mộng, Kim Bình Mai, Tây Sương Ký, v.v... Chuyện tình thì nơi nào cũng có nhưng nó phải có màu sắc khác thường thì người ta mới ghi lại chép lại. Riêng nước ta có lẽ vì mới đổi văn tự nên không có nhiều tác phẩm cổ được lưu truyền.

Người xưa có câu "Lộ viễn tri mã lực, nhật cửu thức nhân tâm" (Đường xa biết sức ngựa, ngày dài hiểu lòng người). Ngay cả cái gọi là Tình Yêu cũng vậy, nó cũng phải được đo bằng thước bèn bí của thời gian.

Đáng lẽ thì tôi không muốn nói nhiều về cảm xúc với một bài thơ mà mình đã đọc và thẩm thía... như có lần tâm sự " thơ viết ra thì để cho cuộc đời chú ai lại để nhấm nháp một mình" huống hồ lại là thơ của người khác viết ! Một bài thơ có kẻ cho là hay, có người cho là dở thì cũng là chuyện thường. Nhưng cái thường tình nhất trên đời chưa có ai không từng khổn khó, kẻ thiếu tiền, người thiếu tình, thiếu quyền lực,..v.v.

Lang thang một chút về một thời hoa mộng tôi còn nhớ tình yêu lúc đó là có một người với một người để đi với nhau dạo phố, đi chơi, du ngoạn, tâm tình... có khi đi giữa phố lại rất hiền ngang đưa tay dìu bước sóng đôi rất Tây trước mặt công chúng.. nhưng kỳ thực đến lúc chỉ có hai đứa ngồi cạnh nhau lại không dám nắm tay, chuyện trò thì vu vơ hết chỗ nói, đứa thì vật hoa cỏ, đứa thì ngó trăng sao chứ đâu có dám nhìn vào mắt nhau... Đơn giản và thời gian trôi đi, tôi chứng kiến những tình yêu và đám cưới của bạn bè vội vã như những mùa hoa nở.. rồi bao nhiêu cảnh xô đẩy con người lẫn vào vết xe cũ nghìn đời.. dần dần họ khôn ngoan ra, cần tiền hơn, có tiền thì tình yêu vững trãi hơn. Thế thôi, chứ làm gì còn có mấy ai mơ mộng như thuở mới vào đời nữa ?

Nếu bạn đã từng biết đến một thiên tình sử của người đẹp Thôi Oanh Oanh và chàng thư sinh Trương Quân Thụy.. đã trở thành bất hủ trong lịch sử ái tình Trung Hoa. Cuộc tình diễm lệ ấy được văn gia Vương Thực Phủ diễn thành trong Tây Sương Ký...? Trích một đoạn đầu :

"Đường triều Trinh nguyên niên gian, Tây Lạc hữu cá thư sinh, tính

Trương danh Cung, tự Quân Thụy. Tha độc liễu hứa đa thi thư kinh truyện, hoài bão viên đại đích chí hướng, đàn chí kim hoàn một hữu công danh".

Khoảng năm Trinh nguyên triều đại nhà Đường, ở Tây Lạc có người thư sinh họ Trương tên Cung, tên chữ là Quân Thụy. Chàng đã đọc không biết bao nhiêu là kinh truyện, hoài bão viên đại nhưng đến nay không vẫn hoàn không, chẳng có công danh gì hết!

Đại khái là vậy và chuyện tình diễn biến như bao nhiêu chuyện tình nhưng đến lúc có bài thơ thì sau khi đọc, tôi ngạc nhiên vì nó giống thơ Đường thật, lời đối đáp của tài tử giai nhân hết sức tế nhị. Khi Trương sinh và người đẹp ngộ ý, giải lòng qua bức tường ngăn cách bằng cách ngâm thơ thì ôi thôi là lãng mạn, và Quân Thụy quả là một tay văn chương "tán tỉnh" lợi hại! Hai bên ra thơ ngâm nga... Quân Thụy hỏi :

Nguyệt sắc dung dung dạ
Hoa âm tịch tịch xuân
Như hà lâm hạo phách
Bất kiến nguyệt trung nhân !
Ánh trắng loang thắm màn đêm
Hoa âm thâm lặng xuân êm dịu dàng
Đã đem soi ánh hào quang
Sao còn chẳng thấy mặt nàng Tiên Nga ?

Oanh Oanh đáp :

Lan khuê thâm tịch mặc
Vô kế độ phương xuân
Liệu đắc cao ngâm giả
Ứng liên trường thán nhân
Lan hương sâu lắng khuê phòng
Làm sao ra được thỏ lòng cùng xuân
Phải chăng giọng ấy cao ngân ?
Cảm thương cho kẻ phân vân thờ dài...

Quá mến mộ thi tác nên buộc lòng tôi phải đi truy tầm ông tác giả tiền thân của Tây Sương Ký, chủ nhân của Hội Chân Ký. À một bất ngờ lý thú, thì ra là thi gia Nguyên Chấn (Vi Chi), người đồng thời và được xếp hạng ngang với Bạch Lạc Thiên (Cư Dị).

Tóm lại câu chuyện tình với Thôi Oanh Oanh là có thật, còn Nguyên Chấn chính là Trương Quân Thụy trá danh ! Cuộc tình lâm ly ấy dang dở chỉ vì cái tội nghèo, cái quan niệm môn đăng hộ đối của thời đại phong kiến !

Khi Nguyên Chân lấy nàng Vi Huệ Tùng tức là con gái (thiên kim tiểu thư) của thái tử Thiếu Bảo Vi Hạ Khanh. Lúc đó Vi Huệ Tùng hai mươi tuổi, còn Nguyên Chân đã hai mươi tư, nghèo y cựa ! Bảy năm sau (năm thứ tư Nguyên Hoà 806) người đẹp vĩnh viễn từ giã cõi đời, không hiểu có phải là vì không chịu nổi cảnh cơ hàn hay chăng ? Sử không ghi chép cụ thể. Và hẳn là hai người họ không về nhà bên ngoại xin tiền nên mới cơ cực đến vậy. Còn bài thơ này là ông làm lễ truy điệu cho vợ vào năm 815. Lúc đó làm quan rồi nên mới có tiền làm lễ cho vong thê ! Khi còn nghèo thì chỉ có nằm mơ là được tế lễ cho người đã khuất. Lời lẽ trong bài Khiến Bi Hoài thật cảm động chân tình !

Tạ Công tức tể tướng Tạ An (cha của Tạ Dịch, ông của Tạ Uẩn) một danh sĩ đời Tấn là người có thực tài, xuất thân trong gia đình trâm anh thế phiệt nhưng không chịu ra làm quan, đến khi lớn tuổi mới xuất chính. Con gái út họ Tạ là Đạo Uẩn tài sắc vẹn toàn. Trong truyện Kiều, Nguyễn Du cũng đã từng viết "Nàng Ban ả Tạ cũng đâu thế này" (nàng Ban tức Ban Tiệp Dur tác giả Oán Ca Hành). Tạ Đạo Uẩn được gả cho Vương Ngung Chi (Hữu Quân). Ở đây Nguyên Chân muốn nói rằng nàng Vi Huệ Tùng chẳng khác chi Tạ Đạo Uẩn, còn ông thì như Linh Lâu một hàn sĩ đời Xuân Thu. Không rõ Linh Lâu nghèo đến đâu, nhưng ít nhất cũng giống Nguyên Chân ở chỗ không ham danh lợi! Đọc thơ cảm giác được Nguyên Chân rất nho nhã và trân trọng tình yêu hơn tất cả mọi sự trên đời, dù ông làm quan đi nữa vì thời xưa cứ ai giỏi đi thi và đỗ đạt là có phẩm hàm.

Cô thiên kim tiểu thư ấy gả cho hàn sĩ như Linh Lâu làm sao không trăm đường trắc trở! Nàng thấy tôi không có áo mào nên lật rương tìm cho y phục. Vì thềm rượu nhỏ nhẹ với nàng, Huệ Tùng rút trâm cài đầu đi đôi rượu. Bữa cơm thường phải rau dại, lá đậu lót lòng. nàng vẫn cam tâm không oán than. Nhà hết củi thì ngựa cỏ trông chờ lá hòe rụng.

Hôm nay có lương hơn mười vạn, mua sắm đầy đủ tế phẩm và trai đàn cho nàng. Ngày xưa nói đùa khi nào chết sẽ tìm nhau trong kiếp sau (có lẽ đôi uyên ương ấy đôi khi giã từ cuộc đời, đầu thai vào kiếp khác sẽ lại tìm nhau theo thuyết Tam Tương chẳng..?) dùng dằng không chịu và cho là xa quá. Câu nói đùa ấy hôm nay thì đã thấy trước mắt rồi, người đi kẻ ở ! Quần áo của nàng đâu có nhiều, tôi đã cho người ta hết. Chỉ còn hộp kim chỉ thì không nhân tâm mở ra xem. Nghĩ đến tình xưa đôi ta ân ái càng thương những người tỳ bộc cũ của em. Có lần nằm mơ thấy có tiền mua vàng hương cúng bái cho nàng, thậm chí ra nổi hận này- đời người ai cũng có, vợ chồng bản hàn thì trăm mối xót xa !

Khiên Bi Hoài

I

Cô gái út Tạ công yêu nhất
Gả Linh Lâu chậ vật trăm đường
Thấy ta không áo vét rương
Rút thoa đôi rượu nàng thương chiều chồng..
Cơm rau đậu lột lòng cam khô
Hết củ đun ngứa cổ ngóng hòe
Nay hơn mười vạn lương về
Sắm đầy trai lễ thỏa thê dang nàng !

II

Đùa thưở ấy nói sang cõi chết
Trước mắt nay phôi hết chuyện đời
Áo em cho cả đi rồi
Hộp kim chỉ giữ vì tôi không đành..
Nhớ kỷ niệm thương dành kẻ ở
Mơ cúng em giúp đỡ tiền tài
Hận này chẳng có riêng ai
Vợ chồng bản tiện bi tai trăm đường.. . Vu Sơn !

Tôi thực sự khâm phục mối tình của Vi Chi và Huệ Tùng... Có lẽ tôi chưa bao giờ nghèo được như Vi Chi và có một mối tình như của ông. Nhưng cũng đã được nhìn nhiều cảnh có thật ở đời này, những người vợ, người tình chịu đựng còn hơn Huệ Tùng mà người chồng, người yêu của họ nào có thể đứng cạnh Vi Chi..? Ông thực là kẻ vừa si tình vừa chung tình. Một bài thơ truy điệu tình nhân làm rung động nghìn thu, dù nó buồn, dù không ai muốn lâm vào hoàn cảnh đó. Tôi thấy nó hay và lãng mạn ở chỗ một kẻ là giai nhân thiên kim tiểu thư, một kẻ (là) văn chương kiệt sĩ mà nghèo thê lương nhưng yêu nhau đến thế. Nó lãng mạn ở chỗ nàng đã ra đi mà bao nhiêu năm sau khi mà văn thi gia Nguyên Chấn đã danh thành công toại vẫn không đành lòng quên. Bởi xưa nay gì cũng vậy, kẻ làm quan có dinh thự chất ngất thì người ta sẵn sàng đem các giai nhân mỹ nữ đến tận cửa dâng hầu.. Có còn được mấy kẻ hiểu rằng tình yêu là cảm xúc của tâm hồn chứ không nằm ở sắc đẹp hay trang phục, tiền tài và thế lực.. ? Xác thân và vật chất không có (đem lại) Tình Yêu !!!

Âm Ngữ Thơ Đường và Tiếng Hán Việt

Chuyện khó tin: Các bài thơ Đường Luật của thời Đường, ngâm bằng tiếng Hán Việt, đúng âm điệu và như thế nghe hay hơn là ngâm bằng bất cứ tiếng Trung Hoa nào hiện nay.

Phí Minh Tâm

Thời đại nhà Đường của Trung Hoa (618-908) đã để lại cho văn hóa nhân loại một kho tàng văn chương quý giá gồm gần 50 ngàn bài thơ Đường (Đường Thi) của hơn 2.500 tác giả. Các bài thơ Đường này được sưu tập và lưu trữ trong [Toàn Đường Thi Khố Trung Hoa](#). Trong số tác giả, dĩ nhiên có nhiều thi sĩ quen thuộc như: Lý Bạch, Đỗ Phủ, Vương Duy... với các bài thơ Đường luật tuyệt tác. Ở đây chúng ta chú trọng đến các bài thơ sáng tác vào thời nhà Đường theo luật thơ Đường. Những bài thơ Đường luật sáng tác vào các thời đại khác (như các bài thơ Đường luật Việt Nam hay các bài thơ Trung Hoa sáng tác thời hiện đại) có thể ít liên can đến hoặc không phải là đối tượng của bài viết này.

Đòi Hỏi Của Một Bài Thơ Đường Luật

Một bài thơ Đường luật hoàn chỉnh, ngoài ý thơ hồn thơ, còn có những đòi hỏi về cấu trúc, đối xứng từ và ý, luật, niêm, thanh, và vần để tạo nên nhạc điệu cho bài thơ (Xin xem Luật Thơ Đường). Lấy một bài thơ ngắn Phong Kiều Da Bạc của Trương Kế làm ví dụ:

Nguyệt lạc ô đề <u>sương</u> mãn thiên	1. T T B B T T B
Giang phong <u>ngư</u> hỏa đối sầu miên	2. B B T T T B B
Cô Tô <u>thành</u> ngoại Hàn Sơn tự	3. B B T T B B T
Dạ bán chung thanh đảo khách thuyền.	4. T T B B T T B

B : thanh bằng bất luận
B : thanh bằng phân minh
B : thanh bằng niêm
B : thanh bằng vần
T : thanh trắc bất luận
T : thanh trắc phân minh
T : thanh trắc niêm

Đây là một bài Thất Ngôn Tứ Tuyệt, luật trắc (chữ thứ 2 của câu 1 thanh trắc), vần bằng (chữ cuối của câu 1 thanh bằng), câu 1 niêm với câu 4, và câu 2 niêm với câu 3. Câu 1, 2 và 3 sử dụng quy luật “nhất tam ngũ bất luận”. Thơ tứ tuyệt không đòi hỏi đối xứng từ và ý như trong thơ bát cú.

Câu trúc, ý thơ, đối xứng...không thay đổi nếu chữ viết không thay đổi. Nhưng nếu tiếng (âm của chữ) biến đổi thì thanh và vần có thể thay đổi. Và như thế, mặc dù bài thơ không bị thay đổi về hình thức (cách viết trình bày), ý thơ không thay đổi, nhưng với âm không phù hợp bài thơ sẽ mất niêm vận, và nhịp điệu, là những yếu tố quan trọng của một bài thơ Đường luật hoàn chỉnh.

Biến Chuyển Của Tiếng Trung Hoa

Chữ Hán của Trung Hoa có rất lâu đời từ hơn ngàn năm trước Tây lịch, được sử dụng liên tục và gần như không mấy thay đổi qua các thời đại. Điều này không thể xác nhận về tiếng nói của người Trung Hoa. Cùng một thời đại, do đất nước rộng lớn, với giao thông khó khăn, người Trung Hoa nói nhiều thứ tiếng khác nhau. Cùng một chữ viết, mỗi vùng có cách phát âm riêng của họ.

Tiếng của cổ Hán khác hẳn âm vận thời Đường. Vì thế khi đọc Kinh thi của thời Xuân Thu, ta ít thấy vần điệu hơn thơ Đường. Sau thời Đường dù âm vận tiếng Tàu cũng có thay đổi, phần lớn là do di dân và nhu cầu phát triển. Mỗi chế độ chính trị đều áp đặt thêm một số từ ngữ mới để cai trị và tuyên truyền. Trong thời gian rất dài hơn ngàn năm này, tiếng Trung Hoa là một sinh ngữ nên chịu sự biến đổi mỗi ngày một nhiều hơn.

Tiếng Trung Hoa Nào Gần Với Tiếng Đường

Hiện tại Trung Hoa có hàng trăm thổ ngữ. Ta có thể thêm: Hán Việt, Hán Hòa (Nhật), Hán Hàn...vào nhóm thổ ngữ dù trên thực tế các tiếng này không còn công dụng hoặc nếu còn thì công dụng cũng rất hạn chế. Khoảng 10 nhóm tiếng Trung Hoa được sử dụng nhiều nhất là: Quan thoại, Quảng Đông, Khách gia, Tân, Tương, Ngô, Mân, Bình, Công, và Huy. Tôi có tìm hiểu trong các tiếng Trung Hoa hiện nay, tiếng nào gần với âm ngữ nhà Đường nhất. Theo Dylan Sung, một nhà Hoa ngữ học trên diễn đàn về tiếng Trung Hoa: Ngôn ngữ và âm thanh thời Đường đã đi qua lâu rồi. Có thể nói âm thanh của các ngôn ngữ Trung Hoa hiện nay, dù thừa kế thời Đường, nhưng không có âm thanh như tiếng Đường. Nhiều ý kiến cho tiếng Quảng Đông và tiếng Khách gia (tiền Hẹ) rất gần với tiếng Đường. Dù là người Khách Gia, Dylan Sung cũng xác nhận tiếng Khách gia ngày nay không phải tiếng Đường.

Tiếng Hán Việt Và Thơ Đường

Tôi không đọc thông suốt chữ Hán và cũng không biết tiếng Trung Hoa nào, nhưng lại vui thích dịch các bài thơ Đường ra Việt ngữ. Tôi thường lấy các nguyên bản chữ Hán từ [Toàn Đường Thi Khố](#) trên Internet, phiên âm ra Hán Việt, đánh giá bài thơ, tìm hiểu ý nghĩa, rồi viết lại bằng Việt ngữ. Qua hơn trăm bài phiên âm Hán Việt như thế, tôi có một nhận xét là các bài thơ Hán Việt gần như lúc nào cũng đáp ứng được các đòi hỏi của thơ Đường về niêm, vận, đối xứng, và nhịp điệu. Khi thảo luận về sự gần gũi của tiếng Hán Việt và tiếng Trung Hoa hiện đại với tiếng Đường, một người bạn nói với tôi: “ Có một trí thức Trung hoa bảo rằng đọc thơ Đường bằng tiếng Hán Việt nghe hay hơn đọc bằng tiếng Tàu hiện đại. Bây giờ tôi mới thực sự hiểu nguyên nhân của câu nói này.”

Tiếng Hán Việt Là Gì

Theo Gs **Phạm Văn Hải** (Georgetown University), tiếng Hán Việt là tiếng Tàu vào những năm cuối thời kỳ Bắc thuộc lần thứ ba, tức là tiếng Tàu vào cuối đời nhà Đường bên Tàu. Câu hỏi được đặt ra là tiếng Hán Việt và tiếng Tàu vào đời nhà Đường có hoàn toàn giống nhau không? Sự giống nhau không hoàn toàn, sự khác biệt cũng tương tự như người Việt nói tiếng Tàu và người Tàu nói tiếng Tàu, hay người Việt nói tiếng Mỹ và người Mỹ nói tiếng Mỹ.

Theo **Lê Nguyễn Lưu** trong Đường Thi Tuyển Dịch, Nhà Xuất bản Thuận Hóa 1997: “Dưới ách đô hộ của nhà Đường, người Việt bắt đầu học tiếng Hán một cách có hệ thống (nhà Đường quy định "sĩ tử An Nam thi tiến sĩ không quá 8 người, minh kinh không quá 10 người - dù ít nhưng cũng có ý nghĩa khuyến khích người Việt học tiếng Hán cao). Do đó người Việt cố nhiên đọc tiếng Hán theo âm thời Đường. Sau này, khi Khúc Thừa Dụ, Ngô Quyền bắt đầu xây dựng nền độc lập tự chủ, lấy chữ Hán làm quốc văn, đều đọc theo âm Đường”.

Trong khi đó một bạn trên diễn đàn Việt Học viết: “Âm Hán Việt hiện nay của Việt Nam chính là âm Hán (kinh đô) đời Đường theo nhà ngôn ngữ học hàng đầu Nguyễn Tài Căn. Từ thời nhà Đường trở đi, ngữ âm chữ Hán ở Trung Quốc còn qua mấy lần thay đổi nữa, nhưng nền độc lập thời Lý, Trần, Lê... đã khiến cho những thay đổi đó không có tác động mấy đến Việt Nam. Chính vì thế nên ngày nay đọc thơ Đường bằng âm Hán Việt còn chuẩn hơn đọc bằng tiếng Hoa, vì âm Hán Việt gần với ngữ âm thời Đường nhất”.

Như vậy tiếng Hán Việt chính là âm Hán của đời Đường chứ không phải là âm của riêng người Việt xưa. Điều đó cũng giải thích tại sao tất cả chữ Hán đều có âm Hán Việt dù có vô số chữ không có ý nghĩa gì cả đối với đời sống của người Việt từ xưa đến nay. Tất nhiên qua hơn 1 ngàn năm các âm có thay đổi ít nhiều qua giọng người Việt.

Sự Biến Đổi Của Tiếng Hán Việt

Sau thời nhà Đường, Việt Nam độc lập tự chủ và có ngôn ngữ riêng. Tiếng Hán Việt có thể xem như một cỗ ngữ nên không có nhu cầu thay đổi. Nói thế, nhưng tiếng Hán Việt cũng có thay đổi đôi chút do các luật tị húy (cữ tên) của các triều đình phong kiến Việt Nam bắt chước theo tập tục phong kiến Trung Hoa.

Theo tập tục này, các chữ trùng với tên vua hoặc người trong hoàng tộc, ngay cả tên niên hiệu, cung điện, lăng tẩm của vua đều bị cấm nói và cấm viết. Nhân danh và địa danh nào mà trùng với chữ húy thì khi nói phải đổi âm và khi viết phải đổi hình dạng chữ. Chữ đây là chữ Hán bởi vì Việt Nam dùng chữ Hán trong văn tự từ khi lập quốc cho đến khoảng năm 1900 mới bỏ chế độ thi cử chữ Hán. Dưới nhà Nguyễn, những chữ tị húy thông thường nằm trong danh sách bên dưới.

Hiện nay các luật tị húy không còn được áp dụng nữa. Tuy nhiên theo thói quen, các chữ trại vẫn còn được xài. Các âm chính có thể được sử dụng trong trường hợp các âm trại thay đổi âm vận của chữ Hán trong bài thơ.

Bảng 1 Tiếng Tị Húy Hán Việt

Âm chính	Âm trại	Âm chính	Âm trại	Âm chính	Âm trại
1. câ	1. kìm	17. chũng	17. chũng	33. chôn	33. chôn
2. mai	2. mơi	18. đàng	18. đương	34. đàng	34. đàng
3. hoàng	3. huỳnh	19. đằm	19. đơm	35. cảnh	35. kiểng
4. nguyên	4. ngươn	20. kiêu	20. cáo	36. lân	36. liên
5. lan	5. lang, lam	21. hoa	21. huê	37. san	37. sơn
6. tần	6. tòn	22. thật	22. thiệt	38. điều	38. đều
7. lỵ	7. lợi	23. miên	23. mân	39. nam	39. nô
8. thụy	8. thoại	24. chính	24. chánh	40. kiền	40. càn
9. lĩnh	9. lãnh	25. tông	25. tôn	41. nhân	41. nhờn
10. chu	10. châu	26. tuyền	26. toàn	42. thái	42. thối
11. thụ	11. thọ	27. hăng	27. thường	43. thụy	43. thoại
12. thư	12. thơ	28. hạo	28. hiệu	44. dũng	44. đồng
13. dung	13. dong	29. nhậm	29. nhiệm	45. vũ	45. võ
14. hoàn	14. hườn	30. hồng	30. hường	46. kính	46. cảnh
15. phúc	15. phước	31. thì	31. thời	47. thật	47. thiệt
16. ánh	16. yển, ảnh	32. hài	32. hĩa	48. nghĩa	48. ngãi

Thanh và Âm Ngữ Tiếng Trung Hoa Ngày Nay

Tiếng nói của Trung Hoa thay đổi quá nhiều nên có thể nói tiếng đời Đường không còn nữa. Tiếng Quan Thoại (Mandarin) là tiếng phương Bắc ngoại lai với tiếng Hán cổ điển. Tiếng Quảng và tiếng Hẹ có lẽ gần với tiếng đời Đường hơn hết.

Bảng 2 Thanh Hán-Việt và Tiếng Trung Hoa

Thanh Tones									
Loại Thanh	Bảng Ping平		Trắc Ze 仄						
Tiếng Hán-Việt Sino-Vietnamese	Phù bình	Trầm bình	Phù thượng	Trầm thượng	Phù khứ	Trầm khứ	Phù nhập		Trầm nhập
	Không	Huyền	Ngã	Hỏi	Sắc	Nặng	Sắc		Nặng
Tiếng Quan Thoại	Bình Ping 平		Thượng Shang 上		Khứ Qu 去		Nhập Ru 入		
	Yin	Yang	Yin	Yang	Yin	Yang	Yin	Zhong	Yang
Mandarin	1	2	3		4				
Pinyin	mā	má	mǎ		mà				
Tiếng Hẹ Hakka	1	2	3		4		5		6
Tiếng Quảng Cantonese	陰平	陽平	陰上	陽上	陰去	陽去	上陰入	下陰入	陽入
	1	4	2	5	3	6	7	8	9

Bản trên đây dựa theo Thanh Tiếng Việt của Dương Quảng Hàm và [Hakka, Cantonese and Mandarin Tone Contours](#) của Dylan H.W. Sung

Bảng 3 Phiên Âm Hán-Việt và Tiếng Trung Hoa

Chữ Hán	Tiếng				Việt Ngữ
	Quan Thoại	Quảng	Hẹ	Hán Việt	
我	wo3	ngo5	nga1	ngã	tôi
時	shi2	si4	shi2	thì	thời
斜	xia4	ce4	sia2	tà	vẹo
乘	cheng2	sing4	shin1	thừa	cưỡi
鶴	he4/hao2	hok6/hok2	hok8	hạc	hạc

Đọc Thơ Đường

Bây giờ ta có thể hiểu vì sao, nhiều bài thơ Đường luật thật đúng niêm vận khi đọc và viết bằng tiếng Hán Việt, lại thất niêm lạc vận khi đọc bằng tiếng Trung Hoa hiện nay cho là tiếng Quảng, tiếng Hẹ hay tiếng Quan thoại.

Ví dụ 1: Bài Ngũ Ngôn Tứ Tuyệt “Lỗ Trung Đô Đông Lâu Túy Khởi Tác” của Lý Bạch:

Nguyên tác:

魯中都東樓醉起作

李白

昨日東樓醉
還應倒接籬
阿誰扶上馬
不省下樓時

Tạm dịch thơ:

Say Rượu Ở Lâu Đông

Lý Bạch

Lâu Đông say quá tôi hôm qua
Về nằm vất vẻo bên giậu nhà
Kèm cương lên ngựa ai người giúp
Giờ lúc xuống lầu nhớ chẳng ra.

Phiên âm Hán Việt:

Lỗ Trung Đô Đông Lâu Túy Khởi Tác - Lý Bạch

Tạc nhật đông lâu túy

T T B B T

Hoàn ung đảo tiếp ly

B B T T B

A thù phù thượng mã

B B B T T

Bất tỉnh hạ lầu thì.

T T T B B

Phiên âm tiếng Quan Thoại Pinyin:

Zuo2 ri4 dong1 lou2 zui4

T T B B T

Huan2 ying4 dao3 jie1 li2

B B T T B

A1 shui2 fu2 shang4 ma3

B B B T T

Bu4 sheng3 xia4 lou2 shi2

T T T B B

Phiên âm tiếng Quảng Đông: Theo Từ Điển của Chineselanguage.org

Zok3 jat6 dung1 lau4 zeoi3

T T B B T

Waan4 jing1 dou3 zip3 lei4

B B T T B

O1 seoi4 fu4 soeng5 maa5

B B B T T

Bat1 sing2 haa6 lau4 si4

T T T B B

Phiên âm tiếng Khách Gia/Hẹ (Mai Huyện): Theo Từ Điển của Chineselanguage.org

Tsok7 ngit8 tung1 leu2 tsui5

T T B B T

Wan2 jin1 tau3 tsiap7 li2

B B T T B

A1 shui2 fu2 song5 ma3

B B B T T

Put7 sen3 ha5 leu2 shi2

T T T B B

Ghi chú:

1. Bài *Lỗ Trung Đô Đông Lâu Túy Khởi Tác* được thảo luận trên [VVH - Forum :: Hán Việt :: Thơ Lý Bạch - Viện Việt Học](http://VVH-Forum::Hán-Việt::Thơ-Lý-Bạch-Viện-Việt-Học)
2. Bản tiếng Hán Việt và bản tiếng Hẹ đúng niêm luật và âm vận của thơ Đường Luật.
3. Bản tiếng Quan Thoại xử dụng luật “nhất tam ngũ bất luận” (các chữ đỏ), thất niêm (câu 3 và 4), và lục vận. Chữ 籬 (li2) đọc như “lỹ” trong khi chữ 時 (shi2) đọc gần như “sử”.
4. Bản tiếng Quảng Đông cũng bị lạc vận như bản Quan Thoại.

Ví dụ 2: Bài Thất Ngôn Tứ Tuyệt “Sơn Hành” của Đỗ Mục:

Nguyên tác:	Tạm dịch thơ:
山行 - 杜牧	Đạo Núi - Đỗ Mục
遠上寒山石徑斜	Núi lạnh đường lên đá xéo tà
白雲生處有人家	Trong mây thấp thoáng một vài nhà
停車坐愛楓林晚	Dừng xe ngồi ngắm rừng phong thắm
霜葉紅于二月花	Lá nhuộm sương thu đỏ tợ hoa.

Phiên âm Hán Việt:

Sơn Hành - Đỗ Mục

Viễn thượng hàn sơn thạch kính tà	T T B B T T B
Bạch vân sinh xử hữu nhân gia	B B T T T B B
Đình xa tọa ái phong lâm vãn	B B T T B B T
Sương diệp hồng vu nhị nguyệt hoa.	T T B B T T B

Phiên âm tiếng Quan Thoại:

Yuan3 shang4 han2 shan1 shi2 jing4 xie2	T T B B T T B
Bai2 yun2 sheng1 chu4 you3 ren2 jia1	B B T T T B B
Ting2 che1 zuo4 ai4 feng1 lin2 wan3	B B T T B B T
Shuang1 ye4 hong2 yu1 er4 yue4 hua1	T T B B T T B

Phiên âm tiếng Quảng Đông: Theo [Cantonese-Mandarin Pronunciation Dictionary](#)

Jyun5 soeng6 hon4 saan1 sek6 ging3 ce4	T T B B T T B
Baak6 wan4 sang1 cyu3 jau5 jan4 gaal	B B T T T B B
Ting4 ce1 co5 ngoi3 fung1 lam4 maan5	B B T T B B T
Soeng1 jip6 hung4 jyu1 ji6 jyut6 faa1	T T B B T T B

Phiên âm tiếng Khách Gia/Hẹ (Mai Huyên): Theo Từ Điển [Chineselanguage.org](#):

Jan3 shong3 hon2 sen1 shak8 kang5 sia2	T T B B T T B
Pak8 jun2 sang1 tshu3 ju1 ngin2 ka1	B B T T T B B
Tin2 tsha1 tso5 oi5 fung1 lim2 van1	B B T T B B T
Song1 jap8 fung2 ji1 ngi5 nget8 fa1	T T B B T T B

Ghi chú:

1. Tất cả các phiên bản đều sử dụng luật “nhất tam ngũ bất luận”.
2. Bản Hán Việt và bản tiếng Hẹ đúng âm vận, tuy nhiên bản tiếng Hẹ có thanh bằng thay vì luật bắt buộc phải thanh trắc ở chữ cuối câu 3.
3. Bản tiếng Quan Thoại và Quảng Đông lạc vận ở chữ 7 câu 1.

Ví dụ 3: Bài Thất Ngôn Tứ Tuyệt “**Hồi Hương Ngẫu Thu**” của Hạ Tri Chương:

Nguyên tác:

回鄉偶書

賀知章

少小離家老大回
鄉音無改鬢毛摧
兒童相見不相識
笑問客從何處來

Tạm dịch thơ:

Ngẫu Nhiên Viết Khi Về Quê

Hạ Tri Chương

Lúc trẻ ra đi già trở lại
Tóc râu đã bạc giọng chưa thay
Trẻ con thấy mặt không quen biết
Cười cợt hỏi đùa ông là ai.

Phiên âm tiếng Hán-Việt:

Hồi Hương Ngẫu Thu - Hạ Tri Chương

Thiếu tiêu ly gia lão đại hồi
Hương âm vô cải mấn mao tòi
Nhi đồng tương kiến bất tương thức
Tiểu vấn khách tòng hà xứ lai

T T B B T T B
B B T T T B B
B B T T B B T
T T B B T T B

Phiên âm tiếng Quan Thoại:

Hui2 Xiang1 Ou3 Shu1 - He4 Zhi1 Zhang1

shao3 shao4 li2 jia1 lao3 da4 hui2
xiang1 yin1 wu2 gai3 bin4 mao2 cui1
er2 tong2 xiang1 jian4 bu4 xiang1 shi4
shao4 wen4 ke4 cong2 he2 chu4 lai2

T T B B T T B
B B T T T B B
B B T T B B T
T T B B T T B

Phiên âm tiếng Quảng Đông:

Wui4 Hoeng1 Ngau5 Syu1- Ho6 Zi1 Zoeng1

Siu3 siu2 lei4 gaa1 lou5 daai6 wui4
Hoeng1 jam1 mou4 goi2 ban3 mou4 ceoi1
Ji4 tung4 soeng3 jin6 bat7 soeng1 zi3
Siu3 man6 haak8 cung4 ho6 cyu3 loi4

T T B B T T B
B B T T T B B
B B T T B B T
T T B B T T B

Bản dịch tiếng Khách Gia (Mai Huyện):

Fui2 Hiong1 Ngiau3 Su1- Fo4 Ji1 Zong1

Seu3 xiau3 li2 ga1 lau3 tai4 fui2
Hiong1 yim1 vu2 goi3 bin4 mau1 cui1
Yi2 tung2 xiong1 gian4 but5 xiong1 sit5
Xiau4 mun4 hak5 qiung2 ho1 cu3 loi2

T T B B T T B
B B T T T B B
B B T T B B T
T T B B T T B

Ghi chú:

1. Tất cả các phiên bản đều sử dụng luật “nhất tam ngũ bất luận”, đúng niêm luật thơ Đường, nhưng cưỡng vận ở chữ cuối câu 4.

Ví dụ 4: Bài Thất Ngôn Bát Cú “Hoàng Hạc Lâu” của Thôi Hiệu:

Các ví dụ trên cho thấy tiếng Hán Việt là tiếng tốt nhất để phiên âm thơ Đường luật mà ít bị thất niêm hay lạc vận. Nói về ưu điểm của tiếng Hán Việt, thiết nghĩ cũng nên nhắc lại là không phải bài thơ Đường nào cũng có thể phiên âm suông sẻ, chẳng hạn như bài Hoàng Hạc Lâu của Thôi Hiệu mà có lẽ người nào yêu thích thơ Đường cũng biết đến.

Nguyên tác:	Tạm dịch thơ:
黃鶴樓-崔顥	Lầu Hoàng Hạc – Thôi Hiệu
昔人已乘黃鶴去	Hạc vàng dạo sĩ đã cao bay
此地空餘黃鶴樓	Đề lại lầu trơ nơi chốn này
黃鶴一去不復返	Mây trắng trôi trôi từ vạn thuở
白雲千載空悠悠	Bao giờ hoàng hạc trở lui đây
晴川歷歷漢陽樹	Hán Giang nhô nhấp trong chiều nắng
芳草萋萋鸚鵡洲	Anh Vũ thơm xanh rậm cỏ cây
日暮鄉關何處是	Chiều xuống cỏ hương nào có thấy
煙波江上使人愁	Trên sông khói sóng gợi niềm cay.

Phiên âm tiếng Hán-Việt:

Hoàng Hạc Lâu - Thôi Hiệu

Tích nhân dĩ thừa hoàng hạc khứ	1. B B T T B B T
Thử địa không dư Hoàng hạc lâu.	2. T T B B T T B
Hoàng hạc nhất khứ bất phục phản,	3. T T B B B T T
Bạch vân thiên tải không du du.	4. B B T T T B B
Tình xuyên lịch lịch Hán Dương thụ,	5. B B T T B B T
Phương thảo thê thê Anh Vũ châu.	6. T T B B T T B
Nhật mộ hương quan hà xứ thị,	7. T T B B B T T
Yên ba giang thượng sử nhân sầu.	8. B B T T T B B

Ghi Chú: Đây là một bài thơ nổi tiếng, được thi tiên Lý Bạch không tiếc lời khen. Những nhận xét bên dưới hoàn toàn dựa vào luật thơ Đường và bản phiên âm Hán Việt. Mong có bản phiên âm tiếng Đường (hay tiếng Trung Hoa gần gũi với tiếng Đường) để rộng bề thảo luận.

1. Bài thơ Đường luật bằng (thanh chữ 2 câu 1), vần trắc (thanh chữ cuối câu 1).
2. Bài thơ áp dụng biệt lệ “nhất tam ngũ bất luận”, nhưng cũng không hoàn toàn tôn trọng “Nhị tứ lục phân minh” trong câu 1 và 3.
3. Bài thơ luật bằng vần trắc phải có chữ 4 câu 1 thanh trắc, chữ 6 câu 1 thanh bằng, và chữ 4 câu 3 thanh bằng.
4. Chữ 6 trong câu 1 phải niêm với chữ 6 trong câu 8.
5. Câu 3 và câu 4 phải đối nhau về ý và về từ ngữ.
6. Câu 5 và câu 6 phải đối nhau như câu 3 và câu 4.

7. Về thanh bằng trắc, có thể tiếng Hán Việt không phù hợp để phiên âm bài thơ này. Về phần đối chữ, cũng có thể giải thích do khác âm ngữ, nhưng đối ý thì sao? “Hoàng hạc nhất khứ” có đối ý với “Bạch vân thiên tải” và “bất phục phản” có đối ý với “không du du”? “Tình xuyên lịch lịch” có đối ý với “Phương thảo thê thê” và “Hán Dương thụ” có đối ý với “Anh Vũ châu”?

Phiên âm tiếng Quan Thoại:

Huang2 He4 Lou2 - Cui1 Hao4

Xi2 ren2 yi3 cheng2 huang2 he4 qu4	1. B B T T B B T
Ci3 di4 kong1 yu2 huang2 he4 lou2	2. T T B B T T B
Huang2 he4 yi1 qu4 bu2 fu4 fan3	3. T T B B B T T
Bai2 yun2 qian1 zai4 kong1 you1 you1	4. B B T T T B B
Qing2 chuan1 li4 li4 han4 xia2 shu4	5. B B T T B B T
Fang1 cao3 qi1 qi1 ying1 chi4 zhou1	6. T T B B T T B
Ri4 mu4 xiang1 guan1 he2 chu4 shi4	7. T T B B B T T
Yan1 bei1 jiang1 shang4 shi3 ren2 chou2	8. B B T T T B B

Ghi Chú: Những nhận xét về bản phiên âm Quan Thoại cũng giống như bản phiên âm Hán Việt bên trên.

Do tác giả gửi tặng Quán Ven Đường